

CUPRINS

● ARGUMENT

<i>O nouă și temeinică responsabilitate.....</i>	5
--	---

● ACTUALITATEA POLITICO-MILITARĂ

<i>Terorismul - amenințarea secolului</i>	
General dr. Mihail POPESCU, șeful Statului Major General.....	7
<i>Repere post-Istanbul</i>	
Dr. George MAIOR, secretar de stat și șef al Departamentului pentru Integrare Euro-Atlantică și Politica de Apărare.....	24
<i>Terorismul internațional. Unele efecte și tendințe de evoluție</i>	
General dr. Mircea MUREȘAN, comandantul (rectorul) Universității Naționale de Apărare.....	29

● GEOPOLITICI ȘI GEOSTRATEGII PE TRAIECTORIA VIITORULUI

<i>Un nou concept global de ducere a operațiilor navale de către SUA - SEA POWER</i>	
Comandor dr. Ștefan GEORGESCU.....	41
<i>Integrarea euro-atlantică și europeană și proiecția stabilității pe plan regional</i>	
Colonel (r) Vasile POPA.....	47
<i>Rolul OPEC în marele joc al petrolului</i>	
Cristian BĂHNĂREANU.....	53
<i>Generarea forțelor în NATO</i>	
Locotenent-colonel Crăișor-Constantin IONIȚĂ.....	57

● SECURITATE ȘI STRATEGIE MILITARĂ

<i>Sistemele de valori ca domeniu al asimetriei strategice</i>	
General de brigadă dr. Teodor FRUNZETI.....	61
<i>Oficiul de Stat pentru Probleme Speciale. Actualitate și perspectivă</i>	
General locotenent (r) ing. Petru PANĂ	65
<i>Abordări doctrinare în domeniul apărării NBC</i>	
Colonel prof. univ. dr. Ion MITULEȚU.....	68
<i>Reforma organizațională la nivel internațional. ONU și provocările secolului al XXI-lea</i>	
Alexandra SARCINSCHI.....	73
<i>Efecte de falie, vulnerabilități, strategii</i>	
General de brigadă (r) dr. Gheorghe VĂDUVA.....	82
<i>Aspecte ale procesului de previziune la nivel strategic</i>	
Locotenent-comandor dr.ing. Penică PUȘCAȘU,	
Colonel conf.univ.dr. Ion VOIEVOZEANU.....	88

IMPACT STRATEGIC

<i>Securitatea României la răscruce de milenii</i> Adrian Ionel PETRACHE.....	94
● SOCIETATEA INFORMAȚIONALĂ. PACE ȘI RĂZBOI. ACȚIUNI POST-CONFLICT	
<i>Corelarea strategiilor Alianței Nord-Atlantice și Uniunii Europene în acțiunile post-conflict</i> Colonel (r) dr. Grigore ALEXANDRESCU.....	97
● ANALIZE , SINTEZE, EVALUĂRI	
<i>Reforma sistemului militar din România în procesul de integrare euro-atlantică</i> Conf. univ. dr. Constantin IORDACHE.....	100
● EVENIMENT STRATEGIC	
<i>La summit-ul NATO de la Istanbul, România, la masa deciziilor euro-atlantice</i>	105
<i>O agendă de lucru în transformare.....</i>	108
● PUNCTE DE VEDERE	
<i>Unele considerații privind pregătirea Armatei României în context aliat</i> General de brigadă Ioan CIUPEI.....	110
● TERORISM. RĂZBOI ÎMPOTRIVA TERORISMULUI	
<i>Problema terorismului în dreptul internațional</i> General de brigadă (r) prof.univ. dr. Constantin Gheorghe BALABAN.....	114
<i>Mass-media, opinia publică și terorismul</i> Dr. Petre DUȚU.....	124
● NOTE DE LECTURĂ	
<i>Arta militară de-a lungul milenilor.....</i>	133
<i>Manipularea oamenilor</i>	135
● AGENDA CSSAS	
<i>Activitățile Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate.....</i>	136

CONTENTS

ARGUMENT

A new and solid responsibility /p.5

THE POLITICAL-MILITARY PRESENT

Terrorism – the century's threat - General Ph.D. Mihail POPESCU, Chief of General Staff/p. 16

Post-Istanbul remarks - Ph.D. George MAIOR, State Secretary and Chief of the Department for Euro-Atlantic Integration and Defence Policy /p. 27

The international terrorism. Effect and evolution tendencies - General Ph.D. Mircea MUREȘAN, Commander (rector) of the National Defence University/p.36

GEOPOLITICS AND GEOSTRATEGIES ON THE FUTURE'S TRAJECTORY

A new global concept of conducting the naval operations – Sea Power - Cpt. (Navy) Ph.D. Ștefan GEORGESCU /p. 41

Euro-Atlantic and European integration and the stability projection at regional level - Colonel (ret.) Vasile POPA/p. 47

OPEC role in the grand oil game – Cristian BĂHNĂREANU/p. 53

NATO Force Generation - Lieutenant Colonel, Crăișor IONIȚĂ/p. 57

SECURITY AND MILITARY STRATEGY

Value systems as part of the asymmetric strategy – Brigadier General, Ph.D. Teodor FRUNZETI/p. 61

State Office for Special Issues. Actuality and perspectives – Lieutenant General (ret.) Eng. Petru PANĂ /p. 65

Doctrinal approaches on NBC defence field - Colonel, Professor, Ph.D. Ion MITULEȚU/p. 68

The organizational reform at the international level. UN and the 21st century challenges– Alexandra SARCINSCHI/p. 73

Fault effects, vulnerabilities, strategies - Brigadier General (ret.) Ph.D. Gheorghe VĂDUVA, /p. 82

Aspects of the forecast process at strategic level – Lieutenant-Commander Ph.D, Eng. – Penică PUȘCAȘU, Colonel, Lecturer, Ph.D. Ion VOIEVOZEANU/p. 88

Romania's security at millenium crossroads – Adrian Ionel PETRACHE /p. 94

INFORMATIONAL SOCIETY. PEACE AND WAR. POST-CONFLICT ACTIONS

Cooordinating the North Atlantic Alliance and the European Union strategies in post-conflict actions Colonel (ret.), Ph.D., Grigore ALEXANDRESCU/p. 97

ANALYSIS. SYNTHESIS. ASSESSMENTS

Reforming the Romanian military system on the Euro-Atlantic integration process - Lecturer, Ph.D., Constantion IORDACHE/p. 100

STRATEGIC EVENT

NATO Istanbul Summit – Romania at the Euro-Atlantic decisions' table /p. 105

A changing agenda /p. 108

OPINIONS

Some considerations on Romanian Armed Forces training in the allied context – Brigadier General Ioan CIUPEI/p. 110

TERRORISM. THE WAR AGAINST TERRORISM

The terrorism issue in the international law – Brigadier General (ret.) Ph.D. Constantin Gheorghe BALABAN /p. 114

Mass media, public opinion and terrorism – Ph.D. Petre DUȚU/p. 124

REVIEWS

Military art during time./p. 133

People's manipulation /p. 135

C.S.S.A.S.' AGENDA

THE ACTIVITY OF THE CENTER FOR STRATEGIC STUDIES OF DEFENCE AND SECURITY/p. 136

UNĂ NOUĂ ȘI TEMEINICĂ RESPONSABILITATE

Transformarea se continuă. Devenirea se continuă. Deși ne aflăm încă într-o situație în care nu lipsesc incertitudinile, iar amenințările asimetrice se mențin la cote de alertă, marile linii de forță care impun evoluția informației, economiei, politicii și relațiilor internaționale devin din ce în ce mai clare. Ceața haosului începe să se risipească, iar noua configurație prinde contur. Marile centre de putere ale planetei, implicate în această evoluție – Statele Unite ale Americii, Uniunea Europeană, NATO, Rusia, China – continuă să-și dezvolte relații bazate pe parteneriate strategice, în timp ce spațiile generatoare de asimetrism și reacții paradoxale continuă să se fragmenteze. Cioburile care tâșnesc din aceste spargerii încă rănesc, încă mor oameni nevinovați pe această planetă, dar lumea se regroupează în jurul acelorși valori care au împins-o totdeauna înainte. Nici atacurile teroriste din 11 martie 2004 de la Madrid, care au îndoliat Spania, România și alte state, nici seria de atentate de la Istanbul, locul summit-ului NATO din 28-29 iunie, nici continuarea guerilei extremiștilor irakieni nu au perturbat programul de transformare a Alianței, de consolidare a unității euro-atlantice, de combatere a terorismului și de soluționare (în primul rând prin voință și unitate euro-americană) a marilor probleme cu care se confruntă lumea în acest prim deceniu al secolului al XXI-lea. Nu încapă nici o îndoială că, atât NATO, ca alianță politico-militară cu vocație globală, cât și Uniunea Europeană, ca entitate regională politică, economică, socială, culturală și militară cu funcții și implicații planetare, se află într-un proces de regroupare a forțelor și mijloacelor, potrivit unei noi filosofii a începutului de mileniu, în care valorile democratice constituie cel mai solid suport al intereselor de azi și de mâine.

Participanții la summit-ul NATO de la Istanbul au analizat, practic, toate problemele care țin de securitatea arealului euro-atlantic și de cea a planetei, redefinind conceptul strategic al Alianței în funcție de acestea. Se remarcă disponibilitatea extrem de generoasă a Alianței de a se implica în rezolvarea tuturor acestor probleme, începând cu cele prevenționale și continuând cu cele de redimensionare a forțelor și structurilor angajate în teatre și în diferite zone în operații de menținere a păcii, îndeosebi în Afghanistan și în Kosovo, în zona Mediteranei și în lupta împotriva terorismului. În același timp, NATO oferă sprijin Irakului pentru a-și constitui și pregăti propriile forțe armate și continuă să-și lase porțile deschise pentru Albania, Croația, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei și alte țări care vor dori să facă parte din Alianță.

Summit-ul de la Istanbul a arătat că unitatea euro-atlantică se consolidează, că valorile democrației, ale drepturilor omului și ale economiei de piață se constituie într-un suport tot mai extins și stabil pentru unitatea întregii lumi. Modelul euro-atlantic este din ce în ce mai puternic și mai influent. Estul și Sud-Estul Asiei, spațiul ex-sovietic, Nordul Africii și chiar o parte dintre statele Lumii arabe au în vedere acest model, întrucât el s-a dovedit fiabil, rezistent la presiunile haosului, viabil, flexibil și ușor adaptabil.

După acest summit, care marchează, practic, începutului primei etape în reconfigurarea Alianței pentru secolul al XXI-lea, NATO iese cu motoarele în plin, realimentate, gata pentru a realiza cea mai profundă transformare de la înființarea sa.

Deși pare o chestiune pragmatică, realizabilă cu ușurință (datorită imenselor resurse de care dispun Statele Unite ale Americii și principalele țări europene membre ale Alianței), o astfel de transformare are nevoie de o

ARGUMENT

fundamentare complexă, de o analiză științifică riguroasă a tuturor posibilităților și implicațiilor, de un model teoretic flexibil, dinamic, foarte bine elaborat. În acest sens, considerăm că toți membri trebuie să-și aducă contribuția teoretică și practică, întrucât fiecare entitate din cadrul Alianței își are orizonturile ei de percepție și de așteptare, de înțelegere și de construcție. Este adevărat, NATO nu este o simplă reuniune a conceptelor naționale ale membrilor săi, nici o sinteză bazată pe intersecția de valori și de interese. NATO este o entitate specifică, un întreg, o structură care nu se confundă nici cu suma părților, nici cu mulțimea diferențelor, nici cu vreun model ierarhic sau nediferențiat. NATO este o construcție unică, o entitate care nu a mai existat vreodată pe această planetă și, de aceea, o transformare a Alianței înseamnă o reconstrucție în cadrul unei construcții care își are valențele ei cu totul deosebite, încă nestudiate și neînțelese pe deplin. Ceea ce este foarte clar în filosofia și fizionomia Alianței reprezintă doar efectele. În noua reconfigurare a Alianței, este necesar să fie investigate și cauzele, adică sursele și resursele. Nu izolat, analitic, ci în sistemul complex al devenirii omenirii, al speranței și încrederii într-un viitor capabil să gestioneze crizele și conflictele, să facă din deosebiri un motor al dezvoltării și din dezvoltare un spațiu al securității, siguranței și bunăstării.

La acest proces participăm, de-acum, și noi, românii. Cu responsabilități și drepturi depline. De aceea, în slujba acestei realități pe care ne-o însușim și o respectăm și acestei devenirii în miezul căreia am ales să ne aflăm, cel mai important lucru este să ne angajăm cu toate forțele, în numele a ceea ce ne încumetăm să denumim o nouă și temeinică responsabilitate.

Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate (CSSAS) a fost înființat la 01.11.2000, ca instituție de cercetare științifică specifică a Ministerului Apărării Naționale. Din 11.09.2003, prin ordin al ministrului apărării naționale, a intrat în compunerea Universității Naționale de Apărare.

TERORISMUL - AMENINȚAREA SECOLULUI

*General dr. Mihail POPESCU
Şeful Statului Major General*

„Un nou atentat va avea loc asupra poporului nostru. Nu ştim unde, când sau prin ce tehnică.”

DONALD RUMSFELD, martie 2004

Nu mai constituie un secret pentru nimeni, Armata Română a fost unul din factorii importanți în procesul de integrare a României în NATO. În acest sens, hotărâtoare a fost reforma instituției militare, ca și participarea unităților noastre la operații de menținere a păcii în zone fierbinți, din Europa, Orientul Apropiat și Mijlociu. În scrisoarea adresată șefului statului român, la 5 aprilie 2004, președintele George W. Bush a subliniat „... **participarea curajoasă și rolul indispensabil pe care România l-a jucat în eliberarea popoarelor din Irak și Afghanistan și în crearea unei lumi mai sigure. România a demonstrat deja - chiar înainte de admiterea sa în NATO -, prin acțiunile la care a participat, valoarea pe care o are ca aliat al organizației.**”

Globalizarea și radicalizarea amenințării

După admiterea în Alianța Nord-Atlantică, am abordat cu realism și maximă responsabilitate noul statut al țării noastre și al Armatei Române. România a intrat într-un alt NATO decât cel care a ținut piept imperiului sovietic și chiar cel din 1999, când trei țări foste comuniste s-au alăturat Alianței. Acum, **noul NATO se confruntă cu cea mai mare amenințare** din istoria sa - **terorismul global**. Și argumentăm de ce.

„Noul terorism” promovează uciderea în masă și încearcă să-și învâluie masacrele în mantia unui islamism care, de fapt, nu există în conștiința majorității credincioșilor acestei religii. La timpul său, și Uniunea Sovietică a încercat să-și acopere uriașul arsenal nuclear pe care îl deținea în faldurile doctrinei comuniste, care ar fi trebuit să domine

planeta. Cu diferența – substanțială – că neo-terorismul a înlocuit retorica belicoasă comunistă cu atentate reale de exterminare în masă, declanșate, fără discriminare, pe toate continentele.

Pretutindeni – în Orient și Occident, în Nord și Sud, în țări creștine, musulmane sau în țări aparținând altor credințe –, mii și mii de oameni cad anual victime „apocalipsei” teroriste. Amenințarea s-a generalizat, s-a globalizat. Asemenea unui monstru uriaș cu nenumărate capete, terorismul a cuprins întreaga planetă și este greu de prevăzut – de multe ori chiar imposibil – unde și când va mușca din nou. În acest sens, este elocventă afirmația din motto, pe care secretarul american al apărării a făcut-o în fața comisiei ce anchetează evenimentele de la 11 septembrie 2001.

Coliziunea celor trei avioane de linie cu World Trade Center și Pentagonul, soldată cu moartea a 3000 oameni, reprezintă cel mai devastator atac terorist din istorie. Anterior acestei veritabile „operații teroriste”, numărul maxim de victime în urma unui atac era de 380. Propunem termenul „operație” datorită complexității acțiunii. Nu a fost vorba doar de deturnarea unui singur avion, ci de patru aeronave, pline cu pasageri! Care au fost transformate în platforme de luptă, pentru a executa atacuri sinucigașe asupra a patru obiective-simbol ale Statelor Unite: cele două blocuri-turn „Gemenii”, Pentagonul și, probabil, Casa Albă sau Capitoliul. În acest fel, pierderile umane s-au multiplicat. Pasagerilor din aeronave – sacrificai fără voia lor de planurile diabolice ale teroriștilor – li s-au adăugat miile de victime nevinovate, care se găseau în clădirile asupra cărora s-au prăbușit avioanele. Credem că specialiștii noștri trebuie să studieze cu atenție această operație, care constituie un moment crucial în dezvoltarea terorismului internațional „modern”.

Dezvoltare care a continuat la 11 martie 2004, pe bătrânul continent. Dacă exploziile ar fi provocat răsturnarea celor patru trenuri – așa cum, probabil,

și-au propus atentatorii –, masacrul de la Madrid ar fi atins dimensiuni apocaliptice.

Raportul „*Patterns of Global Terrorism*“, publicat de Departamentul de Stat al SUA la începutul anului 2002, releva că, în ultimele decenii, numărul atacurilor teroriste a scăzut, dar a crescut substanțial numărul victimelor. De exemplu, între 1985-1988, se produceau circa 600 atentate pe an. Cu excepția anului 1991, după 1988, numărul atacurilor s-a redus la mai puțin de 450 pe an, cota minimă fiind de circa 300 între 1996-1998. Anul 1998 deține recordul minim de atentate teroriste: 274 (1). Deși nu putem vorbi de o regresie liniară în sensul strict al noțiunii, tendința generală este clară: frecvența acțiunilor teroriste a scăzut, dar nu și efectele devastatoare ale acestora. Ceea ce înseamnă că acțiunile au fost pregătite minuțios și desfășurate cu mai mult „profesionalism“.

Campania internațională împotriva terorismului se află abia la început. Însă, datorită rădăcinilor adânci ale terorismului – sociale, economice, dar nu numai –, aceasta se anunță a fi mai dificilă decât se considera în urmă cu doi, trei ani. Și mai îndelungată. După cum informează agențiile de presă, atât oficialii guvernamentali americani, cât și analiștii politici se pregătesc pentru un conflict care ar putea dura câteva secole (2).

Fenomenul terorist nu poate fi contracarat cu succes și, în final, anihilat decât în măsura în care forțele participante la campanie îl cunosc în profunzime. Rețeaua lui Osama bin Laden, al Qaeda, este cel mai concludent exemplu al noului terorism, dar radicalismul islamic nu este singura formă de terorism „apocaliptic“ sau „catastrofic“. Cultul religios japonez Aum Shinrikyo a executat primul atac terorist în care s-au folosit arme chimice (1995, în metroul din Tokyo). Explozia de la *Murrah Federal Building*, Oklahoma, a relevat un extremism similar la militanții americani de dreapta. Alte comploturi, puse la cale de teroriști aparținând Identității Creștine, au probat aceleași înclinații pentru producerea de pierderi umane în masă. Partenerii noștri americani consideră că terorismul nuclear-biologic-chimic este „al treilea val“ de vulnerabilitate care amenință Statele Unite începând cu anul 1995. Primele două au fost testul sovietic cu bomba atomică din 1949 și escaladarea cursei înarmării cu arme nucleare ce i-a urmat.

Analiștii politico-militari occidentali au concluzionat că **motivația teroriștilor este determinată**

într-o măsură tot mai mare de fanatismul religios, iar nu de interese politice. Spre deosebire de precursorii lor, teroriștii „noi“ nu au nici un fel de constrângeri în privința metodelor pe care le folosesc. Imperativul anterior – de a nu-i îndepărta pe oamenii care le sprijină cauza – nu mai prezintă importanță pentru cele mai multe dintre organizațiile teroriste.

În loc să urmărească obiectivele convenționale ale mișcărilor politice și religioase, „teroriștii de azi“ își concentrează eforturile pentru a provoca distrugeri și haos, pe care le consideră scopuri de sine-stătătoare. **Pentru multe organizații violente și radicale, teroarea a evoluat de la statutul de mijloc la acela de scop.** Analistul indian S. K. Malik exprima această doctrină a terorii: „**Teroarea care lovește în inima inamicului este nu numai un mijloc: este un scop prin ea însăși. O dată ce a fost îndeplinită condiția de a înfrige teroarea în inima adversarului, cu greu mai poate fi realizat altceva. Acesta este punctul unde mijloacele se întâlnesc cu scopurile și se contopesc cu ele. Teroarea nu mai este un mijloc pentru a impune o decizie inamicului; ea este însăși decizia pe care noi (teroriștii, n. n.) vrem să i-o impunem**” (3).

Teroriștii noi sunt, în cele din urmă, mai apocaliptici prin viziunea și metodele lor. R. James Woolsey îi descrie plastic: „**Teroriștii de azi nu doresc un loc la masă** (pentru a negocia, n. n.); **ei vor să distrugă masa și pe toți cei care sunt așezați în jurul ei**” (4).

Există mai mulți factori care au condus la dezvoltarea acestui nou tip de terorism. Mai întâi, saturarea presei cu imaginile atrocităților teroriste a ridicat ștacheta nivelului de distrugeri, pentru ca despre atentat să se scrie pe pagina întâi a ziarelor, și acesta să fie prezentat la oră de vârf de marile canale de televiziune.

În al doilea rând, teroriștii au realizat că țintele civile vulnerabile – stații de cale ferată, piețe, autobuze, trenuri și alte mijloace de transport în comun – prezintă pentru ei mai puține riscuri decât obiectivele militare și ale forțelor de ordine. Acest mod de acțiune a fost și este practicat pe scară largă în Irak: după încetarea operațiilor militare majore, majoritatea covârșitoare a victimelor atentatelor teroriste provine din rândul populației civile, locale, pierderile din rândurile forțelor de coaliție fiind mult mai reduse. În fine, cum am arătat și mai sus, a

avut loc o trecere de la terorismul motivat politic la cel răzbunător, orbit de fanatism.

Sigur, factorii de mai sus nu sunt suficienți pentru a explica de ce terorismul a devenit, pretutindeni în lume, o amenințare fără precedent. Dacă este aproape imposibil să legăm toate schimbările sociale cu terorismul de azi, există câțiva factori distincți care au determinat evoluția fenomenului. Acești factori pot fi prezentați din câteva perspective: culturală, politică și tehnologică.

Factori culturali

Radicalismul islamic reprezintă exemplul cel mai notoriu pentru noua cultură a terorismului, dar este departe de a fi singura formă de tendință culturală care motivează și justifică activitatea teroristă. Numeroase culte – a căror apariție a fost sincronizată în multe cazuri cu trecerea la noul mileniu – au reprezentat, de asemenea, o amenințare sporită. **Dreapta religioasă americană** a fost și ea activă în promovarea unor obiective distructive, deși acțiunile forțelor de ordine au redus numărul acestor grupuri.

Este important să se facă o distincție între organizațiile teroriste religioase și organizațiile teroriste care au comportamente religioase, dar ale căror scopuri principale sunt politice. Numărul grupurilor teroriste motivate religios a crescut de șase ori din 1982 până în 1990 și a continuat să se mărească în ultimul deceniu al secolului trecut.

Unii autori asertează că imperativul religios este cea mai importantă caracteristică a activității teroriste contemporane. Acesta nu pare a fi un fenomen în întregime nou, ci o revenire ciclică la motivația anterioară a terorii. Până la apariția unor motive politice – ca naționalismul, anarhismul și marxismul – religia a furnizat singurele justificări acceptabile pentru atacurile teroriste. Totuși, până în anii din urmă, terorismul nu a fost niciodată atât de dominat de tonalitățile religioase. În timpurile moderne, când au fost identificate pentru prima dată 11 organizații teroriste, nici una dintre acestea nu a putut fi catalogată ca religioasă.

Teroriștii religioși de azi consideră că acțiunile lor, ucigașe și distrugătoare, sunt sacre și transcendente și le situează la nivel spiritual sau escatologic (escatologie = totalitatea concepțiilor religioase referitoare la soarta finală a lumii și a omului). Concepțiile pragmatice ale teroriștilor

seculari/laici sunt incompatibile cu doctrina teroriștilor religioși.

„Secularii” consideră, adesea, violența nediscriminatorie ca imorală. În plus, obiectivele teroriștilor laici țin mai mult seama de opinia publică, astfel că violența fără sens ar putea fi, pentru cauza lor, contraproductivă și, prin urmare, neacceptabilă. Pentru „religioși”, însă, acest gen de violență nu numai că este justificată din punct de vedere moral, dar ea constituie o promovare dreaptă și necesară a cauzei religioase.

Chiar și baza de masă, socială, a teroriștilor seculari diferă de cea a teroriștilor religioși. Primii urmăresc să apere sau să promoveze interesele unor grupuri lipsite de anumite drepturi și să se adreseze unor simpatizanți sau potențial simpatizanți. Religioșii sunt, ei înșiși, propriii lor susținători, propriul lor „electorat”, ei neavând adesea audiența externă pentru acțiunile lor ucigașe și distructive.

Secta Aum Shinrikyo – numită și Aleph – a fost și ea inclusă în tipologia organizațiilor teroriste motivate religios, care atacă simbolurile statelor moderne. În multe privințe, dinamica dezvoltării acestui tip de secte le face mai periculoase decât grupurile teroriste care-și au rădăcinile în religiile tradiționale.

Sectele religioase sunt incredibil de periculoase, deoarece gravitează în jurul unei personalități. Cultul conducătorului, devotamentul fanatic impus față de acest guru lasă membrilor sectei puțin spațiu pentru a consulta și accepta noi table de valori sau pentru a lua decizii morale proprii. Liderul carismatic exercită o influență atotputernică asupra tuturor membrilor grupului.

Mulți analiști recunosc că, prin atacul cu sarin în metroul din Tokyo, Aum Shinrikyo a câștigat notorietate ca una dintre cele mai periculoase structuri teroriste. Atentatul a relevat că „**teroriștii japonezi nu urmează nici o regulă de angajare în operațiile lor, dar ei absorb învățămintele din actele de violență care le-au reușit**” (5). În ciuda unor măsuri luate de autorități, cum ar fi condamnarea la închisoare a liderilor reprezentativi, secta japoneză continuă să fie periculoasă. Abilitatea sa de a recruta indivizi cu educație și pregătire tehnică de un nivel ridicat este un aspect semnificativ al amenințării pe care o reprezintă secta.

Deși practică de regulă violența mentală, prin controlul psihologic și invadarea extremă a intimității, sectele se angajează ocazional și în

abuzuri fizice. Din moment ce sunt adesea fundamentate pe violența coerciției, sectele pot adopta ușor convingerile necesare pentru a practica metode teroriste.

Pe cele mai periculoase secte le fascinează viziunea sfârșitului lumii, ele considerându-se destinate pentru a-l provoca. Natura figurii mitice a cultului poate fi, de asemenea, un indiciu al nivelului de pericolozitate: o zeitate răzbunătoare este mai amenințătoare decât un mântuitor crucificat care suferă. În concluzie, sectele sunt o formă de terorism religios deosebit de periculoasă, deoarece ele pot să apară repede, fără avertizare, nu au obiective raționale, devin agitate și pot să treacă la acțiune din cauza aprehensiunii și ostilității cu care sunt privite de societate.

Fie că este inițiată de sectanți sau de extremiști care-și revendică doctrina ca izvorând din credințe tradiționale, violența teroristă religioasă prezintă riscuri mai mari în comparație cu violența politică din deceniile trecute. După cum observă un cunoscut analist al fenomenului, „... **pentru teroristul religios, violența este o datorie divină... executată ca răspuns direct la comanda teologică... și justificată de scriptură**“ (6).

De asemenea, Islamul fundamentalist nu poate concepe nici coexistența, nici compromisul politic. Pentru exponenții „terorii sfinte“, Islamul trebuie sau să domine, ori să fie dominat. O remarcabilă analiză a dogmei lui Bin Laden a descoperit că, în conținut, *fatwa* (dogma) nu este nici revoluționară, nici unică, deoarece ea cuprinde o gamă largă de sentimente din lumea musulmană, legate în special de apărarea Islamului împotriva forțelor seculare și a modernizării. Cu toate acestea, unele alineate din *fatwa* au intrat direct în paradigmele terorismului religios contemporan. Iată câteva extrase:

“Rugați-vă Domnului, care a revelat Cartea, controlează norii, înfrânge facționalismul și spune în Cartea sa: «Dar după ce lunile interzise au trecut, atunci luptă și ucide-i pe păgâni, oriunde îi întâlnești...»

Pe această bază, urmând poruncile Domnului, noi decretăm către toți musulmanii: decizia oficială de a masacra pe americani și pe aliații lor – civili și militari – este o datorie individuală pentru fiecare musulman capabil să o facă, în orice țară unde acest lucru este posibil“ (7).

Trebuie subliniat că multe acțiuni ale al Qaeda, inclusiv pregătirea operației de la 11 septembrie, s-

au petrecut în perioade de timp în care procesul de pace din Orientul Mijlociu căpătase o turnură favorabilă pentru palestinieni. Deci, nici o schimbare în politica externă a SUA sau a altor țări occidentale nu a putut și nu ar putea atenua radicalismul lui Bin Laden și al prozelitilor acestuia.

Este evident că, date fiind parteneriatul special cu Statele Unite și calitatea noastră de membru NATO, România este vizată de amenințările al Qaeda.

În timp ce teroriștii islamici sunt cei mai cunoscuți radicali violenți, alții – cum ar fi extremiștii creștini de dreapta – etalează, de asemenea, multe din caracteristicile noului terorism. Există trei **trăsături** ce caracterizează doctrina radicalilor islamiști și creștini și a altor teroriști religioși:

- ei își percep obiectivele ca mijloace de apărare a identității fundamentale și a demnității;
- pierderea luptei este de neconceput;
- lupta este un proces continuu și nu poate fi câștigată în timpul real sau în termeni reali.

În trecut, **teroriștii creștini de dreapta** își alegeau victimele și desfășurau acte de violență discriminatorii, motivate religios sau rasial. Confruntările cu statul erau limitate la situațiile în care acesta interfera agenda politică sau religioasă a grupurilor teroriste. Astăzi, aceste grupuri sunt direct ostile guvernelor, despre care aderenții lor, ai grupurilor, consideră că sunt angajate într-o mare conspirație, ce amenință „stilul creștin-alb de viață“.

O recentă evaluare a FBI are în vedere grupuri ca Identitatea Creștină și alte mișcări ultraconservatoare asociate Fundamentalismului Creștin. Elementele cele mai extreme ale acestor fanatici atribuie un statut subuman oamenilor de culoare; ei se consideră într-o bătălie perpetuă cu forțele răului (care se manifestă prin rasele non-albe și un guvern puternic, sinistru), bătălie al cărei punct culminant trebuie să fie criza apocaliptică prevăzută de Cartea Revelațiilor.

Teroriștii creștini consideră că este de datoria lor să grăbească realizarea acestui plan divin, ceea ce le permite, și chiar îi îndeamnă, să ridice nivelul violenței. Violența îndreptată împotriva guvernelor și structurilor sociale existente, prinse în mreaja unor “forțe negre” – conglomerate financiare enorme și instituții internaționale – care încearcă să formuleze o nouă și amenințătoare ordine mondială.

După ce, timp de decenii, teroriștii creștini din Statele Unite și-au concentrat violența, în mod discriminatoriu, împotriva minorităților rasiale și a

țintelor „imorale“, recent, sfera lor de acțiune a fost lărgită, ei vizând bombardarea și otrăvirea surselor de apă. Aceste acțiuni nediscriminatorii demonstrează predispoziția pentru pagube colaterale mai mari, cu scopul de a genera distrugerii în masă. Exploziile de la Murrah Federal Building din Oklahoma City, soldate cu sute de victime, au reprezentat momentul de vârf al acestei tendințe. Deși Timothy McVeigh și-a asumat responsabilitatea pentru atac, nu a fost exclusă implicarea teroriștilor creștini sau/și a milițiilor conservatoare. Numai acțiunea fermă și eficientă a organelor de ordine din Statele Unite a împiedicat aceste grupuri să realizeze și alte acțiuni de o asemenea amploare; astfel, incidentul de la Oklahoma a rămas o excepție tragică printre numeroasele comploturi care au fost descoperite la timp și dejucate.

Deși nu s-a demonstrat existența unei legături între teroriștii islamici străini și radicalii creștini din SUA, există o similaritate frapantă între viziunile teroriștilor aparținând celor două religii. La prăbușirea celor două turnuri „Gemeni“, August Kreis, membru al grupului paramilitar *Posse Comitatus*, a luat opinia publică americană cu blestemul lui: „**Aleluia - lahve! Fie ca RĂZBOIUL să înceapă! Moarte inamicilor săi, fie ca World Trade Center SĂ SE FACĂ SCRUM PE PĂMÂNT!**“ (8).

Iată, deci, că, deși reprezintă cea mai mare amenințare la adresa civilizațiilor occidentale, și nu numai, terorismul islamic nu este singura primejdie pe care o generează noua tendință în cultura violenței și extremismului religios. Indiferent de religia pe care pretind că o au la bază, noile grupuri teroriste internaționale împărtășesc o serie de concepții comune:

- justificarea uciderii, ca mijloc de însănătoșire;
- necesitatea distrugerii totale a societății, ca parte a procesului de purificare ultimă;
- preocuparea pentru armele de nimicire în masă;
- cultul personalității, unde un lider își domină cu autoritate prozelitii, aceștia neaspirând la altceva decât să devină clone perfecte.

Analizând aceste aspecte, ajungem ușor la concluzia că noile organizații se deosebesc semnificativ de structurile teroriste „clasice“, reprezentând o amenințare serioasă la adresa întregii lumi civilizate.

Factori politici și organizaționali

Mai multe evoluții de pe scena internațională au creat condițiile pentru apariția și dezvoltarea a ceea ce am numit „terorism de nimicire în masă“. Marile inegalități în repartitia resurselor și dintre standardele de viață din diferite părți ale lumii sunt o explicație populară la îndemână pentru arderea, violența și gradul de pericolitate ce caracterizează terorismul contemporan. Și colapsul guvernamental din „statele eșuate“ (*failed states*) constituie o cauză convingătoare pentru această situație. Alți autori consideră că nu există o explicație cuprinzătoare a modului în care sărăcia cauzează teroarea și nici o corelație demonstrată între cele două fenomene.

Intruziunea valorilor și instituțiilor vestice în lumea islamică, prin globalizarea economiei de piață, este o explicație alternativă pentru dezvoltarea terorismului, acesta reprezentând metoda părții slabe de a riposta. Procesul de globalizare – care implică slăbirea frontierelor tehnologice, politice, economice și culturale dintre țări – a introdus o cultură de piață egoistă, inexorabilă și „corupătoare“ în comunitățile tradiționale. Mulți văd aceste forțe, ale globalizării, ca o amenințare pentru stilul lor de viață. În același timp, globalizarea a furnizat o motivare pentru terorism și i-a facilitat acestuia metodele de acțiune.

Una din consecințele majore ale globalizării este deteriorarea puterii statului. Creșterea exponențială a organizațiilor non-guvernamentale (NGOs), a alianțelor regionale și organizațiilor internaționale a întărit această tendință. Deși, în mod cert, nu este un NGO de tip umanitar, precum Crucea Roșie și Medicii fără Frontiere, al Qaeda s-a distins ca o organizație non-guvernamentală ce dispune de una dintre cele mai eficiente agende globale în obținerea de fonduri. Practica teroriștilor, de a evita conexiunile directe cu statele-sponsor, oferă mai multe avantaje pentru extremiștii întreprinzători.

Grupurile teroriste preferă ajutorul din partea „comunităților amorfe“, procedeu mai acceptabil, deoarece poate fi folosit fără teama de a pierde sprijinul politic. În acest fel, se înregistrează un declin al sponsorizării terorismului de către stat. Se spune că Afghanistanul condus de talibani a fost nu atât un stat-sponsor al terorismului, cât un stat sponsorizat de teroriști.

Tendința organizațiilor teroriste de a evita sponsorizarea directă de către state nu este întâmplătoare. Pe de o parte, ca rezultat al campaniei internaționale lansate, după 11 septembrie, de

administrația Bush, s-a diminuat sponsorizarea statală a teroriștilor.

De fapt, măsurile contrateroriste pot propaga unele tendințe periculoase ale terorismului „modern”. Când nu recurg la sponsorizarea directă de către state, teroriștii sunt mai greu de urmărit. Statele se implică mai puțin, exercitând un control mai redus și diminuând supravegherea organizațiilor radicale de către serviciile de informații. Pe lista statelor-sponsor, întocmită de SUA, s-au aflat, timp de peste un deceniu: Cuba, Iranul, Irakul, Coreea de Nord, Libia și Siria. Mai recent, Sudanul și Afghanistanul au devenit, și ele, guverne-sponsor ale terorismului.

Multe state-sponsor cooperează între ele pentru a promova violența, ceea ce face ca activitatea teroristă să nu fie legată de politica externă a unui singur stat. Iranul a finanțat tabere de instrucție în Sudan, iar Jihadul Islamic Palestinian a primit sprijin atât de la Iran, cât și de la Siria.

O problemă și mai exacerbată o ridică metoda de finanțare, pentru care, adesea, nu există măsuri de contabilizare. Sprijinul acordat de Iran pentru organizațiile teroriste nu include neapărat selecția unei ținte și, în mod ocazional, fondurile nu se concretizează în atacuri teroriste. Această lipsă de predictibilitate este tolerată de statele-sponsor din cauza efectelor distructive ale atacurilor teroriste – pe de o parte – și pentru că produce confuzie în ceea ce privește asocierea statului cu teroriștii. Iranul a creat în mod deliberat o structură de comandă descentralizată pentru a beneficia de aceste avantaje.

Un alt avantaj al păstrării distanței de operativii extremiști îl constituie autoprotecția. Evident, serviciile de informații l-au monitorizat pe Osama bin Laden în perioada în care s-a aflat în Sudan, în aparență pentru a-l împiedica pe acesta să facă vreun rău guvernului, un guvern la fel de extremist.

După ce operațiile coalițiilor conduse de SUA în Afghanistan și Irak au diluat amenințările ce veneau din partea acestor state, și alți sponsori au fost radiați de pe listă din rațiuni politice (Unii analiști argumentează că includerea unei țări pe lista statelor-sponsor reflectă relația sa cu Statele Unite). S-a vorbit adesea despre implicarea serviciilor de informații pakistaneze în sprijinul violenței teroriste: atât în Afghanistan, cât și în disputatul Kashmir. De asemenea, Arabia Saudită s-a aflat în centrul unei controverse privind sponsorizarea și prolife-

rarea violenței și a radicalismului. În 2002, Laurent Murawiec, analist la Corporația RAND, a atras atenția opiniei publice asupra pericolului reprezentat de saudiții islamiști radicali, în special de Osama bin Laden. Analistul a dat ca exemple finanțarea al Qaeda și sprijinul acordat de instituțiile islamice de educație (9).

Astfel, globalizarea a condus, în timp, la înlăturarea multora dintre constrângerile impuse odinioară de sprijinul statal, iar teroriștii se bucură, în continuare, de finanțare și de protecția pe care le presupune sponsorizarea.

Altă consecință a globalizării, de care beneficiază terorismul, este **alegerea țintelor**. Într-o lume globalizată, teroriștii dispun de cele mai diverse artificii pentru a pătrunde în țările occidentale. Dar nu mai sunt neapărat nevoiți să recurgă la acestea: ei pot ajunge la obiective mult mai ușor, deoarece țintele lor – militare, civile, economice – sunt expuse în numeroase țări, de pe toate continentele. Iar informațiile și ideile care îi inflamează pe oameni să recurgă la terorism se răspândesc instantaneu, pe spații geografice mai largi decât în trecut.

Printre factorii care contribuie la această “deschidere” se numără relaxarea controlului la frontiere și dezvoltarea unor infrastructuri cu “circulație globală” – care permit recrutarea de prozeiți, strângerea de fonduri, deplasarea personalului operativ, a materialelor și alte activități logistice.

Alături de schimbările politice internaționale, **dezvoltările în practica organizațională** au sporit letalitatea terorismului. Așa cum corporațiile au evoluat din punct de vedere organizațional, la fel s-a întâmplat și cu structurile teroriste. Acestea din urmă au trecut de la structurile organizaționale ierarhice verticale la cele orizontale, cu comandă mai puțin rigidă.

Conform opiniei mai multor analiști, conducerea organizațiilor teroriste este derivată dintr-un set de principii; acestea fixează „frontierele” și oferă un ghid pentru decizii și acțiuni, astfel că membrii nu sunt nevoiți să facă apel la ierarhie – ei știu ce trebuie să facă.

Structurile organizaționale pot apărea uneori acefale (fără cap), iar alteori policefale. În ceea ce privește al Qaeda, structura multicelulară i-a conferit agilitate și o bună acoperire, fiind unul din factorii de putere ai organizației lui bin Laden. Această flexibilitate a permis rețelei să-și stabilească

baze pretutindeni în lume, folosind populația indigenă. Pentru a-și ascunde cu grijă operațiile, al Qaeda a penetrat organizațiile non-guvernamentale islamice. Este de-a dreptul surprinzătoare vitalitatea rețelei, capacitatea sa de a-și menține și continua agenda operativă, în ciuda campaniei antiteroriste fără precedent, care o vizează.

Această vitalitate se explică prin remarcabila versatilitate a organizației lui bin Laden. Încă de la constituire, al Qaeda a evoluat constant, demonstrând o surprinzătoare voință de a se adapta la cerințele misiunilor. Această capacitate de schimbare a făcut grupul mai interesant pentru recruți, a atras noi aliați și - lucrul cel mai îngrijorător din perspectivă vestică - a devenit mai greu de detectat și de distrus.

Este cât se poate de elocventă concluzia lui Peter Bergen, specialist în probleme de terorism și autorul cărții *Holy War: Inside the Secret World of Osama bin Laden*: „**Lucrurile nu stau ca în cazul Mafiei italiene, unde prin arestarea unui lider se prăbușește toată rețeaua... Este vorba mai degrabă de o mișcare de masă și poți aresta câte persoane vrei. Problema este că nu poți aresta o ideologie**“ (10).

Factori tehnologici

Alături de motivațiile culturale și religioase, de factorii politici și organizaționali, evoluțiile din domeniul tehnologic au oferit teroriștilor oportunități fără precedent. Colapsul Uniunii Sovietice și posibilitatea ca armele nucleare să ajungă în mâinile actorilor non-state au sporit semnificativ pericolul **terorismului nuclear**. Totuși, armele de nimicire în masă nenucleare și tehnologia informației au creat, pentru teroriști, oportunități mai amenințătoare, deoarece aceste alternative sunt mai probabile.

Unii autori susțin că armele de nimicire în masă nu reprezintă o opțiune generală, majoritatea teroriștilor preferând „pistolul și bomba“. Deși multe organizații teroriste sunt conservatoare sub aspect tehnologic, preferința doctrinară pentru masacrele în masă le va determina pe acestea ca, în viitorul apropiat, să recurgă la arme cu mare putere de distrugere, care corespund mai bine obiectivelor și moralității lor.

În realitate, disponibilitatea unor arme de nimicire în masă foarte puternice reprezintă pericolul major cu care se confruntă lumea

industrializată. Alături de armele nucleare, armele chimice și bacteriologice s-au acumulat într-un arsenal cuprinzător și diversificat, reprezentând, și ele, un pericol ce nu trebuie subestimat.

Folosirea armelor biologice ar putea fi limitată, deoarece este necesar contactul uman pentru propagarea efectelor. Dar, așa cum a demonstrat-o în 2003, răspândirea rapidă a sindromului respirator sever acut (SARS) de origine asiatică, panica și incertitudinea asociate bolii pot avea urmări economice și politice dintre cele mai serioase. Fără a mai pune la socoteală pierderile umane și suferințele celor expuși la agentul patogen – care poate nici nu au știut cum și unde au fost infectați. Arma biologică este cu atât mai periculoasă, datorită varietății formelor în care poate fi întrebuițată, acestea incluzând: viruși, bacterii și richetsii. O dată lansate, acestea se înmulțesc și se răspândesc automat.

Toxinele chimice, spre deosebire de arma biologică, nu sunt agenți patogeni vii, necesitând contactul direct cu victima pentru a o infecta. Ceea ce poate atrage după sine efecte și mai nimicitoare. După cum se știe, agenții chimici sunt de mai multe tipuri:

- agenți împotriva respirației, care distrug țesuturile plămânilor;
- substanțe vezicante, care ataca pielea;
- agenți care produc hemoragia organelor vitale, *blood agents*;
- substanțe neuroparalitice.

Inhalarea și contactul direct – atingerea pielii, pătrunderea în sistemul digestiv – sunt doar câteva din căile prin care agenții toxici pot infecta populația-țintă. Pericolul este amplificat de faptul că mulți agenți chimici nocivi – sau elemente componente ale acestora – se găsesc în comerț.

În Raportul Departamentului de Stat al SUA din 2002 se arată că evenimentele din 11 septembrie au confirmat intenția și capacitățile organizațiilor teroriste de a planifica și executa atacuri de nimicire în masă. De asemenea, s-a subliniat în document, aceste acțiuni fără precedent ar putea conduce la o **escaladare a terorismului prin recurgerea la mijloacele/metodele chimice, biologice, radiologice și/sau nucleare**. Se aduc, ca argumente, probe descoperite pe timpul raidurilor împotriva facilităților teroriste din Afghanistan, folosirea otrăvurilor de către Hamas la construirea bombelor artizanale, precum și arestarea unui grup terorist din Italia; grupul avea asupra sa harta cu

Ambasada Statelor Unite și dispunea de instalații în care se putea produce acid cianhidric. Activitățile sectei Aum Shinrikyo și planurile teroriștilor americani de a otrăvi facilitățile pentru aprovizionare cu apă sunt alte exemple ale amenințării ANM.

Altă evoluție-cheie o reprezintă **progresele în tehnologia comunicațiilor și a informației**. Această tehnologie oferă teroriștilor atât asistență, cât și oportunități de a lovi, pe măsură ce societățile industrializate se bazează tot mai mult pe infrastructurile informaționale. Foarte probabil, teroriștii vor evita să demanteleze Internetul, deoarece au nevoie de el pentru nevoile proprii de comunicare internă, pe de o parte, și pentru acțiunile de propagandă, pe de altă parte. În aceeași idee, teroriștii pot fi mai interesați de întreruperea sistematică a rețelelor informatice decât de distrugerea totală a acestora.

Deși consecințele unei dezorganizări majore a infrastructurilor de informații occidentale sau globale ar fi catastrofice financiar și social, rețelele teroriste nu au etalat încă intenția sau capacitatea de a aplica lovituri masive în această zonă. Atacurile limitate, punctuale nu sunt excluse cu totul, dar se consideră că, pentru teroriști, tehnologia informației reprezintă un ajutor, iar nu o țintă a activității lor distructive.

Folosirea de către al Qaeda a Internetului și a e-mailului – pentru a coordona loviturile asupra World Trade Center și a Pentagonului – și a telefoanelor celulare – spre a declanșa exploziile în trenurile spaniole – constituie exemple dramatice ale acestui gen de acțiuni. Deci, tehnologia informației a avut un impact mai mare asupra activității cotidiene a teroriștilor, de organizare și comunicare, decât asupra procedeelelor și metodelor de atac.

De asemenea, tehnologia a sporit abilitatea teroriștilor de a lansa atacuri de nimicire în masă. Cum am relevat deja, înainte de 11 septembrie, cel mai distrugător atentat terorist s-a soldat cu moartea a 380 oameni.

Date fiind obiectivele neo-teroriștilor – materializate în operația de la World Trade Center și Pentagon, explozia de la Oklahoma City și în atacul cu sarin din metroul capitalei japoneze – pierderile umane și materiale vor fi incomparabil mai mari dacă organizațiile morții ar intra în posesia armelor nucleare, chimice, biologice și radiologice. La acest început de secol și de mileniu, progresele

tehnologice – aflate la îndemâna oricui, ca urmare a globalizării economiei de piață – au extins în mod inevitabil pericolele terorismului.

Concluzii și învățăminte pentru România

Este evident că, în ultimii ani, ca doctrină și practică, terorismul a suferit schimbări substanțiale, atât cantitative, cât și calitative. Fanatismul categoric, vizibil în organizațiile teroriste care pretind că se bazează pe credințe religioase, este un element major al acestor schimbări. În trecut, teroriștii erau într-o măsură mai mare dominați de considerații pragmatice, urmărind schimbări politice și sociale, capacitatea opiniei publice etc.

Astăzi, un fenomen care era extrem de rar în trecut – atacul terorist de dragul morții și al distrugerii – a devenit un loc mai comun decât niciodată. A crescut dramatic numărul atacurilor sinucigăse. Situație din care rezultă că disprețul de viață nu vizează numai victimele – de ordinul sutelor și miilor – ci și propriile persoane ale teroriștilor.

În plus, neapartenența la un stat a înlăturat constrângerile prin care și cei mai extremiști teroriști erau, cât de cât, ținuți sub control sau care îi împiedicau să acceadă la nivelurile cele mai înalte din cadrul organizațiilor. Azi, teroriștii pot să se bucure, în continuare, de finanțarea, adăpostul și sprijinul pe care numai o economie națională poate să le mobilizeze; dar ei acționează pe cont propriu într-o măsură mai mare și au un grad de independență mai ridicat decât în trecut.

Pe plan organizatoric, teroriștii au conceput și implementat sisteme și structuri non-ierarhice. În fine, disponibilitatea potențială a armelor de nimicire în masă deschide perspectiva ca aceste tendințe să conducă la dezastre umane fără precedent.

Fie că este vorba de „al treilea val de vulnerabilitate” sau de al „patrulea val de terorism”, terorismul contemporan sau neo-terorismul se deosebește semnificativ de fenomenul din timpul Războiului Rece. Într-o sintagmă memorabilă, Strategia de Securitate Națională a Statelor Unite a localizat neo-terorismul „**la intersecția dintre radicalism și tehnologie**” (11), considerând că reprezintă pericolul cel mai grav la adresa națiunii nord-americane și, în același timp, amenințarea predominantă la adresa securității mondiale în lumea post-Război Rece.

Impactul cataclismic al operației teroriste de la 11 septembrie – asupra conștiinței strategice americane și asupra mediului internațional de securitate – este greu de supraevaluat. Compusă din patru atacuri, dintre care unul a eșuat, operația a cumulat factori culturali, politici și tehnologici, relevând lumii existența noului terorism.

Terorismul și proliferarea armelor de nimicire în masă au devenit amenințările ce definesc acest început de secol, care vizează și țara noastră. După cum sublinia secretarul general al NATO în Parlamentul României (mai, 2004), împotriva acestor provocări, geografia nu mai poate constitui un scut. **„Ca rezultat, gândirea noastră tradițională privind securitatea ar trebui revizuită în bună parte, deoarece probleme noi cer răspunsuri noi...”**

Jaap de Hoop Scheffer atrăgea atenția că apartenența la NATO înseamnă mai mult decât protecție fizică: **„A fi în NATO înseamnă, de asemenea, a face parte dintr-un proiect transatlantic unic de construire a schimbării, înseamnă a participa la un efort comun de promovare a securității și stabilității în Europa și mai departe, conform valorilor și intereselor noastre comune”**. Și conchidea: **„România va juca un rol major în acest efort”** (12).

De la Armata Română se așteaptă, deci, să participe mai eficient la campania internațională împotriva terorismului. Pentru aceasta, considerăm că trebuie să ne concentrăm eforturile în câteva direcții:

Combaterea terorismului – disciplină de învățământ. Începând cu anul de învățământ 2004-2005, contraterorismul trebuie să devină disciplină de-sine-stătătoare în academiile militare și Universitatea Națională de Apărare. Disciplină care să includă atât ședințe teoretice – studierea principalelor organizații teroriste și a doctrinei acestora – cât și ședințe practice. Iar acestea din urmă să cuprindă: studii de caz și exerciții contrateroriste practice.

Combaterea terorismului – disciplină de instrucție. Toate unitățile și subunitățile care participă la misiuni internaționale să urmeze un program intens de pregătire antiteroristă, adaptată la teatrul de operații unde vor fi dislocate. În primul rând pentru a cunoaște în detaliu fenomenul și a fi în măsură să se autoprotejeze împotriva atacurilor. De asemenea, unitățile noastre trebuie să-și lărgască gama de misiuni pe care le îndeplinesc în cadrul campaniei internaționale împotriva teroris-

mului. Cum ar fi participarea, ca subunități de sprijin, la salvarea ostaticilor și la capturarea grupurilor teroriste.

Constituirea unei subunități specializate antitero. Considerăm necesar ca, în cadrul forțelor speciale, să fie constituită o subunitate specializată în salvarea ostaticilor, pentru a însoți contingentele românești dislocate în teatre de operații unde riscul unor atacuri teroriste este ridicat. Selectate și instruite după modele ca SAS (Marea Britanie), Delta Force (Statele Unite), GIGN (Franța) sau GSG-9 (Germania), grupurile acestei subunități vor acționa eficient atunci când militari sau cetățeni români sunt luați ostatici de către teroriști. Și când intervenția lor este solicitată de forțele aliate sau ale coaliției. Nu în ultimul rând, grupurile antiteroriste vor oferi forțelor noastre asistență înalt calificată pentru prevenirea atacurilor teroriste.

Dezvoltarea cooperării antiteroriste. Este necesar să extindem substanțial cooperarea internațională în combaterea terorismului. În relațiile bilaterale cu armatele care au acumulat o bogată experiență în materie, aceste activități trebuie să aibă o pondere la fel de importantă cu cooperarea în pregătirea personalului.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. US Department of State, *Patterns of Global Terrorism*, Washington: GPO, May 2002, p. 171.
2. WASHINGTON, 16 martie 2004, (MEDIAFAX).
3. S. K. Malik, *The Quranic Concept of War*, Lahore, India, Wajidalis, 1979. quoted in Yossef Bodanski, “B/r? Lacter?” Roosevelt, California, Prima Publishing, 1999, p. XV.
4. National Commission on Terrorism, *Countering the Changing Threat*, p. 2.
5. D. W. Brackett, *11/9/01 Tenor: Armageddon in Tokyo*, New York, Weatherhill, 1996, pp. 5-7.
6. Bruce Hoffman, *Inside Terrorism*, New York, Columbia Univ. Press, 1998, p. 20.
7. Shaikh Osama Bin Laden, *The World Islamic Front's Statement Urging Jihad Against Jews and Crusaders*, London al-Quds al-Arabi, 23 February 1998.
8. Daniel Levitas, *The Terrorist Next Door: The Militia Movement and the Radical Right*, New York, Thomas Dunne Books, 2002.
9. Matthew J. Morgan, *The Origins of the New Terrorism*, PARAMETERS, U S ARMY WAR COLLEGE QUARTERLY, Spring 2004, p. 38.
10. WASHINGTON, 16 martie 2004, (MEDIAFAX).
11. THE NATIONAL SECURITY STRATEGY OF THE UNITED STATES OF AMERICA, September 2002.

TERRORISM – THE CENTURY’S THREAT

*General Mihail POPESCU, Ph.D.,
Chief of General Staff*

*“There will be a new attack against our people.
We don’t know where, when or by what means”*
(Donald Rumsfeld, March 2003)

There is not a secret anymore that the Romanian Army was one of the pillars of our way to joining NATO. That is why the reform of the military institution and our participation in peacekeeping operations in Europe, Middle East and Near East were decisive. In the letter sent to the Romanian President and dated April 5, 2004, the US President George W. Bush stressed that “the brave involvement and the essential role played by Romania on liberating Iraq and Afghanistan people and in creating a safer world. By its actions Romania has already proved – even before joining NATO – its value as a NATO’s ally”.

Globalization and the radicalization of the threat

After joining NATO we have taken in serious our new status. Romania joined a NATO different of the one confronting with the Soviet empire and even different of the one before 1999, when three ex-communist countries joined it. Now the new NATO faces the worst threat – the global one.

The “new terrorism” promotes mass killings and tries to wrap up the massacres in an Islamic mantle that actually does not exist in most Muslims’ consciousness. Even the Soviet Union tried to cover its huge nuclear arsenal under the communist fold, a doctrine that should have governed the world. The most significant difference is that the neo-terrorism has replaced the bellicose communist rhetoric with real attacks of global mass extermination.

Everywhere – from East to West, from North to South, Christian, Muslim or other religion countries

– every year thousands and thousands of people are victims of terrorism “apocalypse”. The threat has become a general global one. Just as a fairy tale dragon, terrorism has covered the whole planet and it is hard to predict – most of the times quite impossible – when and where the monster will bite again.

9/11 attacks are the most devastating terrorist act in history. Before this awful “terrorist operation”, the largest number of victims of a terrorist attack was 380. We propose the term “operation” due to the action’s complexity. It was not only about hijacking a plane, but four! They were turned into fight platforms in order to execute suicidal attacks on the United States’ symbols: the Twins, Pentagon and probably the White House and Capitol Hill. Therefore, the human losses multiplied. Except the plane passengers, there were other innocent victims inside the buildings. Our specialists must carefully study this type of operation as it poses a crucial moment in the development of the “modern” international terrorism.

This development went on in 2004, on 3/11 in Europe. If the blasts had determined the derailment of the four trains – as probably the perpetrators intended – the Madrid massacre would have been apocalyptic.

At the beginning of 2002 the US State Department published “Patterns of Global Terrorism”. The report stated that the number of terrorist attacks decreased in the last decades but the number of victims increased. From 1985 to 1988 there were around 600 attacks yearly. Except 1991, first time after 1988, the number of attacks went down, up to less 450 per year. The absolute record of minimal terrorist attacks was established in 1988 – 274. Although we can not speak of a linear regression, the general tendency is obvious: the terrorist attacks frequency lowered but not also the effects. That means the actions were “professional” and carefully planned.

THE POLITICAL MILITARY PRESENT

The international campaign against terrorism is only at the beginning. Because of the terrorism's deep roots – not only social, economical – the campaign does not seem to be an easy one. According to some press agencies, US officials and analysts are ready for a centuries long lasting conflict.

The terrorist phenomenon can not be countered successfully and annihilated unless the international coalition on terrorism forces does not study it very well.

Osama's al Qaeda is the most conclusive example of the new terrorism, but the Islam radicalism is not the only form of "apocalyptic" or "catastrophic" terrorism. The Japanese Sectarian movement displayed the first terrorist attack using chemical weapons (1995, Tokyo). The Oklahoma Murrah Federal Building blast revealed extremism similar to the US right side militants. Other plots organized by terrorists belonging to the Christian Identity proved the same desire for mass human losses. Our US partners believe the nuclear, biological, chemical terrorism is the "third way" of vulnerabilities threatening US starting 1995. The first ways are represented by the atomic bomb test performed by the former Soviet Union in 1945 and by the escalation of the nuclear arms race.

The Western political and military analysts concluded the terrorists' motivation is more and more justified by the religious fanaticism and not by political interests. In contrast with their precursors, the "new" terrorists do not have any constraints applicable to their methods. The previous imperative – to not estrange from their supporters – is no longer relevant for the most terrorist organizations.

Instead of following the conventional objectives of the political and religious movements, the "nowadays terrorists" focus their efforts on provoking destruction and chaos – their independent objectives. Many violent and radical organizations believe that terror has evolved from a way to a purpose. The Indian analyst S.K. Malik expressed this terror doctrine: "Terror striking the enemy's centers is not only a way but a purpose in itself. Hardly can be done anything once terror has slipped into the enemy's heart. This is the main point where ways meet purposes and become one. Terror is no longer a mean in order to impose a decision; it is the decision itself we (terrorists- our underline) want to impose".

Ultimately, the new terrorists are apocalyptic by vision and methods. R. James Woolsey describes them suggestively: "Nowadays terrorists no longer want a seat on the table (of negotiations – our underline); they want to destroy the table and everyone sitting around it".

There are a lot of factors determining the development of this new terrorism. First of all, invading media with images of attacks raised the damages level as an act like this is presented on the newspapers' front pages and on prime time on television.

Secondly, terrorists realized that the vulnerable civilian targets – railway stations, markets, buses, trains and other transport means – are less risky than military objectives. This way of acting has been noticed in Iraq: after the cease of the major military operations, most of the terrorist attack victims are local civilians.

Undoubtedly, the above mentioned factors are not enough in order to explain why terrorism has become an unprecedented threat. Although it is almost impossible to connect the today social changes to the nowadays terrorism, there are some distinct factors determining the phenomenon evolution. They will be presented from different perspectives: cultural, political and technological.

Cultural elements

Some analysts assert that religious imperative is the major characteristics of today terrorist activity. This doesn't seem to be an entirely new phenomenon, but a cyclic recrudescence on previous terror motivation. Till the appearance of political reasons – like nationalism, anarchism and Marxism – only religion provided acceptable justifications for terrorist attacks. However, till last years, the terrorism never was so dominated by religious tonalities. In modern days, when for the first time 11 terrorist organisations were identified, none of them could have been labelled as a religious one.

Today religious terrorists consider their actions, although lethal and destructing ones, as being sacred and transcendental and place them at a spiritual, even eschatological one (the eschatology – the part of theology concerned with death, judgement, and the final destiny of the soul and of humankind). The pragmatic conceptions of secularist/laic terrorists are incompatible with religious terrorists' doctrine.

“The secularists” often consider the indiscriminating violence as immoral one. Moreover, the laic terrorist’s objectives take into account the public opinion, senseless violence being unacceptable, seen as unproductive for their cause. “Religious” groups consider that type of violence morally justified, constituting a just and necessary promotion of the religious cause.

Even the social base of secularist terrorists differs from that of religious terrorists. The first faction aim to protect or to promote the interests of different groups deprived of certain rights and to address to actual or potential adepts. The religious are their own supporters, their own electorate, their killing and destructive actions being done without extern audience.

Sectarian Aum Shinrikyo – known also as Aleph – was included on the religious motivated terrorist organisations that attack modern state symbols. The development dynamics of such type of denominations makes them more dangerous than terrorist groups whose origins are at the level of traditional religions.

Religious sectarianism is extremely dangerous because is built around a charismatic figure, a personality. The leader cult, fanatical devotion imposed by such a guru, does not allow adepts to consult or accept new values, or to decide on their own will. The charismatic leader pressures a very strong influence on every group member.

There are many analysts thinking that after subway Sarin attack in Tokyo, Aum Shinrikyo became in the public eye one of the dangerous terrorist structures. The attempt revealed that “Japanese terrorists do not respect any engagement rule in their operations, but assimilate the lessons learned from the well done violence acts”. In spite of severe protection and punishment measures taken by the authorities, this group remains extremely dangerous. The group ability in recruiting educated individuals with high technical skills proves the significant threat that this group is representing it.

Adepts of mental violence through psychological control and extreme invasion of intimacy, sectarianism is infrequent implied in physical abuse. Frequently founded on violent coercive, sectarianism may easily adopt the necessary convictions to put in practice terrorist methods.

The most dangerous sects are fascinated by the apocalyptic visions, thinking at themselves as those

designated to provoke it. The nature of mythical cult figure could be an indication on danger level: a vengeful deity is more threatening than a crucified saviour that is suffering.

Sectarianism is a type of religious terrorism extremely dangerous because it could emerge rapidly, without warning, with no rational aims, taking abrupt action as a consequence of apprehension and hostile feedback from the part of society.

Initiated by the sectarian groups or extremists groups claiming their doctrine from traditional beliefs, religious terrorist violence presents greater risks in contrast with political violence of the last decades. A notorious scholar noted, “...for the religious terrorist, violence is a sacred duty... executed as a direct response at theological command...and scriptural justified”.

Likewise, fundamentalist Islam could not envision the political coexistence or compromise. The exponents of “holy theory” consider that Islam must dominate or be dominated. A remarkable analysis of Bin Laden’s dogma revealed that, in its content, fatwa is not revolutionary, or unique, because it comprises a large scale of emotions from Muslim world, associated especially with the Islam protection against secular forces and modernity. Against those facts, some fatwa paragraphs directly entered the contemporaneous religious terrorism paradigms.

There must be emphasised that many of al Qaeda actions, including 9/11 operation planning, were happened in periods of time when the peace process in Middle East was favourable to the Palestinians. So, any change in USA foreign policy or in any other western country could not and could have not been attenuate Bin Laden or his adepts’ radicalism.

It is obvious that considering our special partnership with USA and our NATO membership, Romania is targeted by the al Qaeda threatening.

If Islamic terrorists are well known as violent radicals, others like Christians right extremists display many characteristics of the new terrorism. There are three main traits that characterise the doctrine of radical Islamists, Christians and other kinds of religious terrorists:

- Their objectives are perceived as means to protect their dignity and fundamental identity
- To lose fight is inconceivable

THE POLITICAL MILITARY PRESENT

- The struggle is a continuous process and cannot be won in real time or real terms

In the past, Christian right terrorists chose their victims and conduct discriminating acts of violence, racial or religious justified. Confrontation with state was limited to the situations when this one interfered political or religious agenda of terrorist groups.

A recent FBI evaluation points out to groups like Christian Identity and other ultraconservative movements associated with Christian fundamentalism.

Extremist elements appertain to these fanatics assign a subhuman status to black, yellow or red skinned people; they are considering themselves as being engaged in a continuous struggle with the forces of evil (forces represented by non-white races and a sinister, strong government); the culminating point of this struggle is, in their opinion, apocalyptic crises predicted in the Book of Revelations.

Christian terrorists consider that is their duty to hurry the fulfilment of this holy plan, that is why they instigate to a higher violence. The violence aiming governments and existent social structures caught in the action of some “black evil forces” – giant monetary conglomerates and international institutions – which are trying to implement a new and menacing world order.

During decades, Christian terrorists in USA concentrated their violent actions, discriminating racial minorities and “immoral” targets. Recently their actions extended, aiming to bombard and poisoning water sources. Such types of actions prove the inclination towards larger scale collateral damage, generating mass destruction. Murrah Federal Building explosions, ended with hundreds of victims, represented the apex of these tendencies. Although Timothy McVeigh claimed the responsibility for this attack, the implication of Christian terrorists or/and conservative militia groups was not excluded. Only the efficient actions of law and order forces in USA deter these groups to act similarly; Oklahoma incident remains a tragic exception among such multiple attempts, often promptly discovered and avoided.

Although no link between foreign Islamic terrorists and radical Christians was found, there is a similar terrorist vision among these two groups. When the two towers crashed in New York, August Kreis, member of paramilitary group *Posse Comitatus* shocked the public opinion with his

words: “Halleluiah – Jehovah! Let the war begin! Death to His enemies, let the World Trade Centre become ashes on the ground!”

Therefore, although it represents the major threat not only for the western civilizations, Islamic terrorism is not the only menacing tendency in the violence and religious extremism culture. Regardless of source religion, new international terrorist groups share some common ideas:

- Justified killing, as a healing method
- The necessity of total destruction of society
- The interest in weapons of mass destruction
- Personality cult, when a leader authoritatively dominate the group adepts

Analyzing all this aspects, we may easily conclude that the new terrorist organisations significantly differ from the classical terrorist structures, becoming that way a real menace for civilised world.

Political and organizational factors

There are a lot of international developments that have created the necessary conditions for so-called “world destruction terrorism” to enemy and to develop. Huge inequalities in resources’ allocation and between world’s living standards are ordinary explanations for contemporary terrorism’s passion, violence and dangerousness. The governmental collapse in failed states is a conclusive cause of this situation. Some authors are convinced that there is no comprehensive explanation for the way in which poverty induces terror and no proved correlation between those two phenomena.

The intrusion of Western values and institutions into Islamic world by globalization of market economy is an alternative explanation for terrorism’s development representing the weak party’s riposte. The globalization process, which implies the weakening of technological, political, economic and cultural boundaries between countries, has induced an egoistical, inexorable and corrupting market culture in the traditional communities.

Several people regard those globalization forces as a threat to their lifestyle. In the same time, globalization has created a reason for terrorism and has facilitated its ways of action.

One of the important consequences of globalization is the deterioration of the state power. The exponential growth of the NGOs, regional

alliances and international organizations has reinforced that trend. Although, undoubtedly, al Qaeda is no humanitarian NGO such as Red Cross and Medecins sans Frontieres and it distinguishes as an NGO that has one of the most effective global agenda for fund collecting. Terrorists' practice to avoid the straight connections with the sponsor-states has more advantages for enterprising extremists.

Terrorist groups prefer "amorphous communities'" help – a more reasonable way to use without fear to lose the political support. Thus, there is a falling-off of the state-sponsored terrorism. It is said that Afghanistan ruled by Talibans was not a sponsor-state for terrorism but a sponsored by terrorists state.

The trend of the terrorist organizations to avoid the direct sponsorship by the states is not accidentally. As a result of the launched international campaign the Bush administration after 9/11, the states sponsorship to terrorists has decreased.

As a matter of fact, the counter-terrorism measures might spread abroad some dangerous trends of the "modern" terrorism. The terrorists are hard to track when they do not use direct state-sponsorship. States are less involved in terrorism. They practice a reduced control and they diminish the control of the radical organizations by the intelligence.

Cuba, Iran, Iraq, North Korea, Libya and Syria have been placed for over a decade on the sponsor-state list drawn up by the USA. Recently, Sudan and Afghanistan have emerged as sponsor-governments of terrorism.

A lot of sponsor-states co-operate in order to promote violence and that is why the terrorist activity is not linked to the foreign policy of one state.

Iran subsidized training camps in Sudan and Iran and Syria supported the Islamic Palestinian Jihad.

An exacerbated problem is risen by the financing method that often is not bookkept. Iran's support for terrorist organizations does not always include targeting and, sometimes, the funds do not materialize in terrorist attacks. That lack of predictability is tolerated by the sponsor-states on the basis of destructive effects of the terrorist attacks and because it produces confusion regarding the link between state and terrorists. Iran has deliberately

created a decentralized command structure in order to gain from those advantages.

Another advantage of keeping distance from operational extremists is self-protection. Obviously, the intelligence kept an eye on Osama bin Laden during his presence in Sudan, apparently in order to hinder him to hurt the government – an extremist one.

Some other sponsors were erased from the list for political reasoning, after the US-led coalition had decreased the threats from Afghanistan and Iraq (some analysts argue that the inclusion of a country on the sponsor-states list reflects its relationship with the USA). In 2002, Laurent Murawiec, a RAND analyst, underlined the danger of Saudi Islamic radicals, especially Osama bin Laden. Murawiec quoted as cases of the al Qaeda's financing and the support of the Islamic education institutions.

Thus, the globalization has led to the removal of many of the constraints of the state's support and the terrorists are gaining from sponsorship's financing and protection.

Another consequence of globalization in support of terrorism is targeting. In a globalized world, the terrorists have the most varied artificial means to penetrate the Western countries. But they are not forced to use them: they might reach easier their targets, just because their targets – military, civilian, economic – are in an exposed position in varied countries on each continent. And the date and idea that make people to use terrorism are instantaneously spread on larger areas.

There are some elements that contribute to this "opening": the relaxation of frontiers' control and the development of some "global traffic" infrastructures that allow the recruitment of proselytes; funds raising; displacement of operational staff, materials and other logistic activities.

The changes in international policy and the developments in organizational practice have increased the terrorism's lethality. The terrorist structure developed in the same way that corporations did. Some analysts argue that the leadership of the terrorist organizations derives from a set of principles that fixes the "boundaries" and offers a guide for decisions and actions.

Organizational actions might appear headless or multi-head. Regarding al Qaeda, the multi-cellular structure offers it agility and a good coverage. This

flexibility has allowed the network to establish bases all over the world using the native population. In order to carefully hide its operations, al Qaeda penetrated the Islamic NGOs. It is really surprising the network's vitality, its capacity to maintain and continue the operative agenda in spite of the unprecedented campaign against terrorism.

This vitality is explained by the outstanding vacillation of bin Laden's organization. Al Qaeda has been constantly developing since its constitution showing a surprising will to adapt to the new missions. This ability to change has transformed the group in target for recruits and new allies, and, a concern for the West, has become harder to detect and destroy.

Peter Bergen's conclusion, a specialist in issues of terrorism and the author of "Holy War: Inside the Secret World of Osama bin Laden", "The things are not the same as in the Italian Mafia case, where the whole network falls suddenly by arresting one leader... There is a mass movement and you can arrest as many people as you want. The problem is that you can not arrest an ideology".

Technical elements

Close by the cultural and religious justifications, the political and organisational elements, the developments in the technological field have offered to the terrorists some unprecedented opportunities. The collapse of the Soviet Union and the possibility for the non-state actors to hold nuclear weapons have increased the danger of nuclear terrorism. However, the non-nuclear weapons of mass destruction and the informational technology have created now threatening opportunities for terrorists because those alternatives are more likely to happen.

Some authors argue that the weapons of mass destruction are not a universal option, the majority of terrorist prefers the "pistol and the bomb". Although a lot of terrorist organisations are "technologically conservative", the doctrinal preference for mass destruction will determine them to resort to powerful destruction weapons that correspond to their objectives and morality.

In reality, the availability of some very powerful weapons of mass destruction is the main danger against the industrialised world. Close by nuclear weapons the chemical and bacteriological weapons

form a broad and varied arsenal, a danger that should not be underestimated.

The use of the biological weapons may be restricted because of the necessity of human contact in effect propagation. But, what was demonstrated in 2003, the fast propagation of Asiatic origin syndrome SARS, the panic and incertitude associated with this disease might have grave economic and political consequences. That without considering the lost of human lives and suffer of those exposed to this pathogen agent. Biological weapon is so much dangerous because of the variety of ways it can be used, including viruses and bacteria. Once launched these are automatically multiplying and spreading.

Unlike biological weapon, **chemical toxins** are not living pathogen agents and need a direct contact with the victim for infestation. That may entail much more destructive effects. As we know, the chemical agents are:

- counter to breathing agents, that destroy lungs tissue;
- vesicant substances, that affect skin;
- blood agents, that produce vital organs hemorrhage;
- neuromuscular substances.

Inhalation and direct contact – skin touching, getting into digestive system – with toxic agents are several ways that can infest the target population. The danger is amplified by the fact that many noxious chemical agents – or component elements – can be found in free trade.

The 2002 Report of the US Department of State underlines that the 9/11 events confirmed the intention and capabilities of the terrorist organizations to plan and carry out the WMD attacks. Also, the report pointed out the fact that these unprecedented actions may conduct to an **aggravation of terrorism because of using of chemical, biological, radiological and/or nuclear means/methods**. For that, arguments are the proves discovered during raids against terrorist facilities to Afghanistan, the using of poison for manual bombs construction by Hamas and the arresting of a terrorist group from Italy; the group had the map of the US Embassy and possessed the installations that can produce hydrocyanic acid.

The activities of the Aum Shinrikyo group and plans of the American terrorists to poison the water supply facilities are other examples of WMD threat.

Another key-evolution consists in the progress of the communication technology and information. This technology offers terrorists assistance and opportunities to strike, as the industrialized societies are more based on informational infrastructures. Probably, terrorists will avoid Internet fragmentation, because it is needed for their internal communication needs and for propaganda actions. Meantime, the terrorists can be more interested in systematic interruption of the informatics networks than in the complete destruction of these.

Though the consequences of the major disorganization of the occidental or global informatics infrastructures may be catastrophic in financial and social fields, terrorist organizations didn't show yet the intention or capability for powerful attacks in this domain. Limited and punctual attacks aren't totally exclude, but for terrorists the information technology represent a support, not a target of their destructive activity. The al-Qaeda use of Internet and e-mail – for attacks coordination against WTC and Pentagon – and mobile telephones – for explosions release in Spanish trains – are dramatic examples of this type of actions. Consequently, the information technology has a more impact over terrorists daily activity than over attack proceeds and methods.

Also, technology has increased the terrorist ability for launching WMD attacks. As mentioned before, September 11 is the more destructive terrorist attack ended with 380 dead persons. Considering the neo-terrorists objectives – materialized in WTYC and Pentagon operation, Oklahoma City explosion and Sarin attack in Japan capital subway – the human and material losses will be larger if the death organizations will pose nuclear, chemical, biological and radiological weapons. At the beginning of the century and millenium, the technologic progresses – at hand of anybody because of the market economy globalization – have inevitably extended the terrorism threats.

Conclusions and lessons learned for Romania

Obviously, in the last years, the terrorism as a doctrine and practice has suffered substantial quantitative and qualitative changes. Categorical

fanaticism, visible in terrorist organizations that claim a religious beliefs base, is a major element of these changes. In the past, terrorists were more dominated by the pragmatic considerations, having in mind political and social changes, activating public opinion etc.

In the present, a phenomenon that was extremely rare in the past – terrorist attack for death and destruction sake – become a common fact more than ever. It dramatically grew the number of suicide attacks. Therefore, life contempt does not only refer to the victims – thousands and hundreds – but to the terrorists themselves.

In addition, non-membership to a state has removed the constraints by which the more extremist terrorists were a little controlled or were prevented from accession to the higher levels of the organizations. Today, terrorists can enjoy on financing, shelter and support of what only a national economy can mobilize; but they act more in their own manner and have a higher grade of independence than in the past.

In organization field, terrorists have elaborated and implemented non-hierarchical systems and structures. In the end, potential availability of weapons of mass destruction opens the perspective in these tendencies to conduct to unprecedented human disasters.

Either it is about “the third wave of vulnerability” or “the fourth wave of terrorism”, contemporary terrorism or neo-terrorism is significantly different from the phenomenon during the Cold War. On a memorably phrase, in The US National Security Strategy neo-terrorism is situated “at intersection between radicalism and technology”, considering that represents the serious danger for the north-American nation and the predominant threat for global security in the post-Cold War world.

The cataclysmic impact of the 9/11 terrorist operation – against the American strategic conscience and the international security environment – is hard to be overestimate. Consisting in four attacks, one have failed, the operation is cumulated cultural, political and technological factors, pointing out to world the existence of the new terrorism.

The terrorism and the proliferation of the weapons of mass destruction have become the threats that define this century beginning and refer to our country, too. As the NATO General Secretary

underlined in his speech at the Romanian Parliament (May 2004) the geography can not constitute a shield against those provocation. “As a result, our traditional thinking regarding security must be revised in a major manner, because new problems require new solutions...”

Jaap de Hoop Scheffer said that the NATO membership means much more than physical protection: “To be part of NATO means to be a part in a unique transatlantic project referring to the change construction, means to participate in a common effort to promoting the security and stability in Europe and further according to our common values and interests”. In the end he concluded: “Romania will play a major role into this effort”.

Consequently, from the Romanian Army is expecting to participate more efficient at the international campaign against the terrorism. For that, we consider that we must concentrate our efforts in several directions:

Combating the terrorism – learning item.

Beginning with 2004-2005 educational year, the counterterrorism must to become the stagnant item into the military academies and the National Defense University. That item must include either theoretical science – studying the main terrorist organizations and their doctrines – as the practical meetings. Practical meetings must contain case studies and practical counterterrorism exercises.

Combating the terrorism – instruction item.

All the units and sub-units participating at the international missions must attend an antiterrorist intensive training program, adapted to theatre operations where they will be dislocated. Firstly, in

order to get familiar with the phenomenon in detail and be able to self-protect against attacks. Also, our units must extend their missions range that will be fulfilled in the context of the international campaign against the terrorism. Such as participating, as support sub-units, to the hostages rescue and capturing the terrorist groups.

Building a specialized antiterror sub-unit. We consider that is necessary to build a specialized sub-unit inside the special forces in order to execute hostages rescue and accompany the Romanian contingents dislocated in operations theatre where risk of the terrorist attacks are raised. Selected and instructed from SAS (Great Britain), Delta Force (United States), GIGN (France) or GSG-9 (Germany) models, the groups of this sub-unit will improve action when Romanian militaries or citizens are taken hostages by the terrorists and then their intervention is asked by the allied or coalition forces. Not in the end, the antiterrorist groups will offer our forces high-qualified assistance for terrorist attacks prevention.

Antiterrorist cooperation development. Is needed to substantial extend the international cooperation for combating the terrorism. Into bilateral relations with armies that had accumulated a vast experience in this field, these activities must have the same importance as the cooperation in personnel training.

REPERE POST-ISTANBUL

*Dr. George MAIOR,
secretar de stat și șef al Departamentului
pentru Integrare Euro-Atlantică și Politica de Apărare*

Participarea României la Summit-ul de la Istanbul

Summit-ul NATO de la Istanbul a reprezentat un moment remarcabil în istoria noastră contemporană, și nu numai, datorită faptului că am participat pentru prima dată la o asemenea reuniune de nivel. Opinia publică trebuie să înțeleagă acest pas uriaș pe care l-a făcut România de astăzi. Înainte, în cadrul unor astfel de reuniuni se luau decizii care influențau în mod direct securitatea noastră. Prin aderarea la NATO, suntem, pentru prima dată, poate, în istorie, în poziția de a avea securitatea asigurată și, pe altă parte, de a participa la adoptarea unor decizii și formularea unor opinii care privesc nu doar țara noastră, nu doar propriii noștri cetățeni, ci și securitatea internațională și globală. NATO este cea mai importantă structură mondială în domeniul securității, singura organizație capabilă să îmbine principiile politice și valorile democratice cu elemente de forță militară. Este o sinteză unică în istoria alianțelor, în istoria structurilor de acest gen.

În cadrul summit-ului, participarea României a fost focalizată pe promovarea unei agende active de susținere a rolului și misiunilor Alianței în noi zone și pe noi dimensiuni de securitate. În acest sens, am reușit să impunem subiecte de interes pentru România pe agenda reuniunii și în cadrul comunicatului final. Un astfel de succes se referă la importanța strategică a Mării Negre, pornind de la extinderea sferei de stabilitate pe care o poate aduce NATO spre vecinătatea noastră. O vecinătate stabilă asigură condițiile promovării unor elemente de reformă economică, de dezvoltare economică, care ne interesează în mod direct. De asemenea, agenda Alianței a luat în discuție și problema Moldovei, stat care se află la granița Alianței și care va capta în mod cert în viitor mult mai pregnant interesul Alianței. Este o

problemă care ne vizează și la care ne putem aduce și ne vom aduce o contribuție importantă.

În concluzie, participarea la acest summit a reprezentat o etapă absolut nouă în identitatea strategică internațională a României.

Repere importante pe agenda Alianței

Dialogul transatlantic

Alianța Nord-Atlantică este structura care simbolizează unitatea dintre Europa și SUA și este important ca state ca România, ca și alte state din Europa Centrală, să-și calibreze mesajul pe relevarea unității transatlantice, în condițiile în care au existat - de ce să nu recunoaștem acest lucru - divergențe euro-americane legate de o problemă sau alta, în planul relațiilor internaționale. Dar ceea ce reușește NATO să realizeze - și am observat pentru prima dată acest lucru, efectiv, la fața locului - se referă la formarea consensului, chiar în situații care par inabordabile din acest punct de vedere. Apare aici în prim plan elementul democratic al unei asemenea alianțe, care o deosebește de alte concerte de națiuni, unde marile puteri dictau într-un fel sau altul. În cadrul unei organizații care aduce la aceeași masă mai multe state, fiecare își poate exprima punctul de vedere și, chiar dacă există divergențe de opinii, chiar dacă există nuanțe de interpretare a unor fenomene, ele se discută deschis, transparent și, până la urmă, se ajunge la un consens. Este un lucru remarcabil în evoluția relațiilor internaționale contemporane, la care este parte și România.

Contribuția României la NATO. Transformarea capabilităților Alianței

La Istanbul, a fost aprobată, la nivel de șefi de stat și de guvern, contribuția României la apărarea

colectivă a NATO, cea mai semnificativă contribuție a unui nou stat membru. Până în 2009, aceasta prevede alocarea unei divizii, lucru care ne va ajuta să ne configurăm un statut important politic și strategic în Alianță, din care putem dobândi avantaje directe pentru promovarea intereselor noastre naționale. Pe de altă parte, România va contribui la consolidarea capacităților Alianței de acțiune globală pentru menținerea stabilității, pentru realizarea securității internaționale. În concluzie, din punct de vedere militar, acest summit a ratificat negocierile desfășurate la nivelul Alianței referitoare la propria noastră contribuție.

De acum încolo, planurile în domeniul apărării vor fi orientate decisiv spre construcția unor forțe agreeate cu NATO, care să participe la apărarea colectivă. Este o dialectică subtilă, aici, a elementului național și a elementului multinațional și reprezintă, până la urmă, consolidarea capacității de apărare națională, de promovare a intereselor naționale ale României, dar și ale Alianței.

Mai mult, înaintea summit-ului NATO de la Istanbul, Guvernul a aprobat proiectul Legii planificării apărării. Această lege va contribui la reglarea mai fină a modului în care concepem sistemul de apărare națională pe baze moderne, pe baze legate de o planificare judicioasă a resurselor. De asemenea, aceasta conturează un mecanism politic bine articulat pentru promovarea acțiunilor în domeniul apărării adecvate noului nostru statut de membru NATO.

De asemenea, în cadrul Summit-ului, România a semnat, la nivelul ministrului apărării, două scrisori de intenție cu privire la participarea la două proiecte multinaționale referitoare la transportul strategic maritim și aerian. Acest lucru confirmă încă o dată integrarea noastră tot mai profundă în elementele și structurile militare ale Alianței.

Transferul de suveranitate din Irak

Transferul de suveranitate în Irak a reprezentat un moment remarcabil. Este un fapt notabil și esențial ceea ce se întâmplă acum în Orientul Mijlociu. La refacerea suveranității Irakului a contribuit și România, pe de o parte prin faptul că

suntem membri în Consiliul de Securitate și am participat la redactarea rezoluției privind transferul de suveranitate, iar pe de altă parte, prin faptul că România contribuie cu trupe în teren care își fac datoria față de populația irakiană, față de eforturile de stabilizare a acestei țări. Refacerea suveranității vine într-un moment în care situația de securitate nu este una din cele mai fericite în Irak. Acum, însă, există un început nou pentru Irak, o nouă legitimitate pentru evoluția acestui stat spre normalitate, iar acest lucru va da un nou impuls și forțelor care participă acolo, și coaliției, care dorește să sprijine acest guvern în modernizarea țării și readucerea sa pe harta normală a lumii. Probabil, vor mai fi evenimente negative și în viitor, dar de data aceasta se va vedea foarte clar cine dorește să contribuie la stabilitatea și securitatea propriului stat și cine se plasează în sfera violenței și a barbarismului, încercând să distorbeze și să blocheze un fenomen care este, până la urmă, în beneficiul cetățenilor acestei țări și a regiunii Orientului Mijlociu în ansamblu.

Contribuția României la instruirea forțelor irakiene

România a pregătit deja un program de ajutorare a forțelor militare irakiene în procesul greu de reconstrucție a armatei, care urmărește două obiective: pe de o parte, armata reprezintă și un simbol al statului, marchează dezvoltarea identității sale și, de aceea, este important să se refacă armata irakiană și, pe de altă parte, din punct de vedere operațional, este necesară reconstrucția forțelor de securitate în general, pentru a putea controla fenomenele de instabilitate care se petrec în această țară. Faptul că NATO a luat decizia de a oferi asistență pentru instruirea forțelor irakiene este, iarăși, un pas major în contribuția Alianței la securitatea internațională. Există în NATO un „acquis” pe planul pregătirii militare, al interoperabilității etc., care poate ajuta Irakul să parcurgă mai repede acest proces dificil. România va contribui la aceste demersuri, urmând a studia în continuare modalitățile concrete.

Reuniunea informală a miniștrilor apărării din octombrie 2004

În această toamnă, vom organiza un eveniment cu totul deosebit în România - pentru prima dată vom găzdui pe teritoriul național, la Poiana Brașov, reuniunea informală a miniștrilor apărării NATO. În cadrul acestui tip de reuniune, de regulă, se discută cele mai importante probleme de ordin strategic și militar, într-un cadru cât mai informal, cât mai relaxat. Reuniunea, care se va desfășura

în luna octombrie, va impune eforturi majore în planul logisticii și al organizării, cele mai importante ziare și posturi de televiziune internaționale anunțându-și deja participarea. Pentru România, pentru Brașov, pentru MApN este un eveniment remarcabil, pe care am început să-l planificăm foarte serios și care va marca într-un fel acest an, într-un punct culminant pentru noi în relația cu NATO. Iată că nu doar am intrat în organizație, ci o aducem în România, încheind, practic, un ciclu extraordinar de eforturi pentru a marca prezența noastră în Alianță.

POST-ISTANBUL REMARKS

*Ph.D. George MAIOR,
State Secretary and Chief of Department
for Euro-Atlantic Integration and Defence Policy*

Romania's participation at Istanbul Summit

Istanbul NATO Summit was a milestone in our contemporary history as we were invited for the first time to such top-level meeting. Public opinion has to understand this huge step Romania has done. During these meetings there were taken decisions having a direct impact on our security. Maybe for the first time in history, by joining NATO, on one hand, we are to participate on adopting some decisions and defining some opinions concerning not only Romania and our people, but also the international and global security. NATO is the most important worldwide structure on security field, the only one able to combine political principles and democratic values with military force elements. It is a unique synthesis in the Alliance's history.

During the summit, Romania's participation was focused on promoting an active agenda in order to sustain NATO's role and missions in new areas and on new security dimensions. Therefore, we were able to impose on the summit's agenda and on the final declaration topics that Romania was interested in. Such a success is connected with the strategic importance the Black Sea has, starting with the stability expansion NATO may bring in our neighborhood. Stable neighborhood ensures the conditions required for promoting elements connected with economical reform, economical development. Meantime, there has also been discussed the issue of the Republic of Moldova as Moldova is a country situated at NATO's border and will raise the Alliance's interest. It is a matter we are interested in and in which we may be helpful.

Concluding, our participation at this summit was a new step on Romania's international strategic identity.

Important landmarks on NATO's agenda

Transatlantic dialogue

The North-Atlantic Alliance is the body symbolizing the unity between Europe and the United States. Therefore, it is important for states like Romania or others from Central Europe to adjust the message on emphasizing the transatlantic unity taking into account the fact that there were some discrepancies between Europe and US on different international topics. But what NATO succeeds – and I have noticed it there – is about building a consensus, even if in unapproachable situations from this perspective. We may notice here as an important element the democratic element of such an alliance that differentiate it of other alliances when the big powers rules, in a way or another. Inside an organization bringing on discussion more states where each of them may assert their point of view. If there are discrepancies, they are openly debated in order to reach consensus. This is remarkable in the evolution of the contemporary international relations – and Romania is part of it.

Romania's contribution to NATO. Transforming the Alliance's capabilities

There was approved the Romania's contribution to NATO's collective defence, the most significant contribution of a new member state ever. It is stipulated the set-up of a division up to 2009. This will help us to get an important political and strategic status inside the Alliance as we may get direct advantages in order to promote our national interests. On the other hand, Romania will be part of the Alliance's efforts to consolidate its capacities in order to act globally for maintaining stability and achieving the international security. To sum up, from the military point of view, this summit ratified the negotiations on our own contributions.

From now on, the defence plans will be decisively oriented to building some forces agreed with NATO, as a part of the Alliance's collective defence. We

notice here a subtle dialectics between the national and multinational elements. Actually, this is about consolidating the national defence capacity, promoting the national interests – both Romania's and NATO's.

Moreover, before the Istanbul summit, the Romanian government approved the project of the Defence Planning Law. This law will be part of building our national defence system, on modern and well-planned basis. This also represents a well-articulated political mechanism for promoting actions on defence field in accordance with our new NATO member status.

During the summit, Romania also signed two letters of intention, at ministers of defence level, regarding our involvement in two multinational projects concerning the strategic maritime and air transport. This reaffirms our deep integration in NATO's military structures and elements.

The Iraqi sovereignty transfer

This transfer has represented a remarkable essential moment for the Middle East situation. Romania was part on rebuilding the Iraqi sovereignty – both as a member in the United Nation's Security Council involved on drawing up the resolution in the sovereignty transfer and as a troop contributor in Iraq. This process comes into play in a very difficult moment in Iraq. But at least now there is a new beginning for Iraq, a new legitimacy for this state, on its way back to normal. Therefore, we will be witnessing a new impulse for the troops involved there and for the coalition supporting this new government on its way of modernizing Iraq and of bringing it back to world map. There will be probably bad events in the future but it will be obvious who is willing to be part of Iraq's stability and security, who is involved in violent acts, trying to impede a phenomenon beneficial to Iraqi people and to Middle East area, generally speaking.

Romania's contribution on training Iraqi forces

Romania has already prepared an assistance program for the Iraqi military troops on their way of rebuilding their army. This program has two objectives: Army is also a state's symbol pointing out the improvement of their identity and that is important in order to rebuild the Iraqi army. From the operational perspective, it is vital to rebuild the security forces for eradicating the instability phenomenon characterizing Iraq for the moment. NATO's decision to offer assistance for Iraqi troops training is important for the Alliance's role at international security level. There is a NATO "acquis" on military training, on interoperability that may help Iraq to handle this difficult process. Romania will be a contributor on these approaches.

The informal reunion of the ministers of defence (October 2004)

We will organize this autumn at Poiana Brasov a very special event – for the first time we will host the informal reunion of the ministers of defence. They usually discuss the most important strategic and military topics in an informal framework. The reunion will require major logistics and organization efforts and already the major international newspapers and TV channels confirmed their presence. This is a remarkable event for Romania, for our Minister of Defence, for Brasov and we have started the preparations for this culminating point of our relation with NATO. Not only we joined the Alliance, but also we bring it in Romania, ending, therefore, a striking cycle of efforts in order to mark our presence inside the Alliance.

TERORISMUL INTERNAȚIONAL. UNELE EFECTE ȘI TENDINȚE DE EVOLUTIE

*Gen. Col conf. univ. dr. Mircea MUREȘAN,
comandantul (rectorul) Universității Naționale de Apărare*

1. Terorismul internațional: caracterizare generală

Despre terorism s-a scris și s-a discutat mult, atât într-un cadru instituționalizat, cât și informal. Fără îndoială, dezbaterile asupra unui subiect de stringentă actualitate cum este terorismul vor continua încă destulă vreme de aici încolo. Motive pentru aceasta există suficiente. *Omniprezența* sa este un prim argument. Astăzi, amenințarea teroristă este o realitate de necontestat. De exemplu, în 2003 au avut loc atentate teroriste: în Africa (4), în Asia (70), în Eurasia (2), în America Latină (53), în Orientul Mijlociu (37) și în Europa de Est (24). Totodată, Departamentul de Stat al SUA a identificat și nominalizat în 2003, 37 de organizații teroriste străine.¹ Într-o măsură apreciabilă, se poate afirma că terorismul este un flagel mondial care nu posedă nici naționalitate, nici patrie. Scopul său nedeclarat îl reprezintă distrugerea fundamentelor democrației și modernității, să creeze neînțelegeri și vrajbă între oameni, mai ales între cei de diferite etnii și credințe religioase, între state.

La fel de adevărat este și faptul că *nu s-au găsit încă elementele unui dialog fructuos* între cei care socotesc terorismul o formă de apărare și afirmare a identității unor grupuri umane mai mari sau mai mici și cei care se văd amenințați, în tot ce au mai personal și autentic, de către primii. De asemenea, până acum s-au căutat, mai ales, *măsuri de atenuare a efectelor actelor de terorism* și mai puțin modalități adecvate și flexibile de descoperire și, evident, de cunoaștere a *cauzelor intime ale terorismului*, indiferent de natura și formele sale de manifestare. În același timp, destul de mulți oameni asociază *terorismul cu credința religioasă islamică*. Realitatea a dovedit că o asemenea concepție este într-o mare măsură complet falsă și total contraproductivă în demersul concret de eliminare a terorismului ca modalitate practică de rezolvare a tensiunilor și conflictelor pe care le pot genera

contactele de tip falie a civilizațiilor. În plus, *definirea terorismului este încă insuficient eliberată de balastul ideologic*. Astfel, ceea ce unii apreciază că este terorism, alții consideră a fi o formă de luptă pentru preservarea și conservarea identității naționale și grupale, atât sub aspect cultural, cât și religios. De regulă, terorismul este definit ca recurs la violență sau la amenințarea cu violența cu scopul de a semăna panică în societate, de a slăbi sau de a răsturna autoritățile în funcție și de a suscita schimbări politice. Se pare că teroriștii sunt incapabili de a cuceri teritorii sau să fie dispuși să o facă. În orice timp, terorismul s-a manifestat sub forme foarte diferite și societatea actuală este de fapt confruntată cu un terorism multiform (intern și internațional, individual, de grup sau de stat, politic, etnic, religios etc.).

Putem vorbi de terorism intern și internațional în condițiile globalizării sau când efectele unui act terorist ating interesele mai multor state? Rămâne să analizăm.

De fapt, terorismul internațional reprezintă un fenomen complex, multidimensional și multimilenar ale cărui *cauze reale*, se pare, că *nu se cunosc* încă în suficientă măsură, nici de către cei care îl produc și nici de cei care au sau și-au asumat voluntar responsabilități în gestionarea acestuia. În aceeași măsură, organizarea, conducerea, planificarea și derularea acțiunilor de prevenire și diminuare sau eliminare a actelor teroriste sunt încă, se pare, sub *influența semnificativă a afectivității, orgoliilor și mândriei* celor care le concep și nu a căutării soluțiilor realiste. Se pare că în gândirea multora dintre cei care cercetează acest fenomen este dominantă concepția că forța și demonstrațiile cu aceasta sunt calea cea mai sigură de eliminare a terorismului din relațiile interstatale, interreligioase, interculturale etc. Până în prezent, calea dialogului mijlocit sau chiar direct între „beligeranți” nu s-a luat în calcul dacă se ține seama de conținutul programelor antiteroriste guvernamentale și nu

numai, precum și a celor de combatere a acestui flagel al lumii contemporane. O analiză a conținutului unor astfel de programe oferă celor interesați suficiente informații relevante despre maniera în care este văzută, înțeleasă și derulată activitatea de prevenire și combatere a actelor teroriste.²

În plus, trăirea afectivă este foarte puternică la toți cei implicați într-o acțiune teroristă, fie că este vorba de autorii atentatului, de victimele acestuia sau de martorii oculari. Practic, emotivitatea este, foarte manifestă, la toți. O retrospectivă asupra celor petrecute, fie la atentatul din 11 septembrie 2001 din SUA, fie la cel din 11 martie 2004 din Spania este arhisuficientă pentru a constata că trăirea emoțională a fost prezentă și s-a manifestat din plin. Președintele George W. BUSH afirma, atunci, că *„Războiul nostru împotriva terorismului nu are nimic cu deosebirea de religie. El are legătură cu unirea tuturor oamenilor de toate confesiunile pentru a condamna ura, dușmânia, moartea și sectarismul în SUA și în întreaga lume, familiile se adună pentru a-și plânge morții din 11 septembrie și pentru a sprijini căminele care brusc au fost private de un fiu, un frate, de o soră, de o mamă sau de un tată”*.³ La fel, în Spania, guvernul acestei țări, probabil și sub imperiul emoțiilor declanșate de atacul terorist, ce a provocat multe victime umane și însemnate pierderi materiale, a anunțat că organizația separatistă bască ETA este autoarea acestei acțiuni teroriste. Ulterior, s-a constatat că nu această organizație a organizat atacul, ci Al-Qaida, care, de altfel, l-a și revendicat menționând și motivul acțiunii lor-retragerea militarilor spanioli din Irak.

Terorismul, ca fenomen, este extrem de flexibil în ceea ce privește adaptarea la noile condiții ale mediului geopolitic și geostrategic de după dispariția bipolarității din lume, cu o mare arie de răspândire și un înalt grad de organizare. De aceea, probabil, o analiză sociologică a terorismului, efectuată dintr-o perspectivă productivă, integratoare, obiectivă, imparțială și lipsită de prejudecăți este absolut necesară; ea ar putea da o explicație rațională și mai apropiată de realitate: cauzelor existenței acestui fenomen dureros pentru omenire; evidențierii principalelor motive ce determină menținerea și extinderea la nivel planetar a terorismului; enunțarea unor posibile modalități de prevenire și limitare a acțiunilor teroriste.

Printre cauzele posibile ale terorismului se află cele de natură economică, politică, militară, religioasă, etnică, ideologică și culturală⁴. Aceste cauze generatoare ale terorismului compun un sistem coerent și deschis care comunică neconținut cu mediul în care ființează și se manifestă. De aici nevoia de a cerceta fenomenul terorist - forme de existență, strategii, mijloace de distrugere, ținte, arie de răspândire etc. – în strânsă corelație cu starea mediului de securitate național, zonal, regional și global.

Preocupările statelor lumii de a preveni și a combate terorismul internațional sunt tot mai prezente și sistematice, după atentatele din 11 septembrie 2001 din SUA, constituindu-se, în acest scop, și o coaliție politico-militară. Lupta împotriva terorismului internațional îmbracă două forme distincte, dar complementare. Mai întâi, este vorba de antiterorism și apoi, de contraterorism. Ambele activități sunt avute în vedere atât de statele care au fost sau probabil vor fi ținta unor atacuri teroriste, cât și de celelalte state care pot deveni o viitoare țintă a atentatelor teroriste. România este unul dintre statele care se implică activ în lupta împotriva terorismului internațional. Ea face parte, încă de la început, din coaliția politico-militară mondială de luptă împotriva acestuia.

2.Efecte psihologice, psihosociale și economice ale terorismului

Mai întâi, mai mult decât orice altă formă de violență, terorismul provoacă o teamă și o insecuritate profunde. Teroriștii atacă civili, adesea la întâmplare și fără a-i preveni. Fiecare crede că se poate proteja de celelalte forme de violență, dar față de terorism se simte neputincios, vulnerabil, fără apărare. Ei o știu și de aceea, prin intimidare, încearcă să impună programele lor politice sau alte obiective proprii. A ucide pentru ei nu este decât un mod de a atinge scopul propus. Provoacă frică și panică, teoriiștii încearcă să obțină concesiuni sau să slăbească și să discrediteze guvernele demonstrând că sunt incapabile să-și protejeze cetățenii, atât în țară, cât și în afara acesteia, pe de o parte, și că sunt vulnerabili oricât de puternice sunt statele lor din punct de vedere militar și economic, pe de altă parte.

Deși, de-a lungul istoriei, s-ar putea spune că terorismul a eșuat în calitate de armă strategică,

totuși aceasta nu constituie un motiv de satisfacție. Nu există nici o îndoială că terorismul este o amenințare puternică pentru statele lumii și un obstacol serios în calea soluționării conflictelor și tensiunilor ce pot apare între ele. De exemplu, terorismul a prelungit conflictul israeliano-palestinian și cel din Irlanda de Nord timp de decenii. Nu s-au făcut progrese veritabile în soluționarea conflictului decât atunci când s-a renunțat la terorism și s-au marginalizat adepții săi.

Totodată, terorismul are un cost economic ridicat. De exemplu, guvernul SUA cheltuiește aproximativ cinci miliarde de dolari pe an pentru a se proteja împotriva terorismului intern și extern, și probabil acest cost va crește, dar efectele lui în plan psihologic și psihosocial rămân. În același timp, terorismul poate afecta grav economia unui stat. De exemplu, în Egipt, prin atacarea câtorva turiști, teroriștii au redus practic la zero timp de câteva luni industria turismului care este esențială pentru economia acestei țări.⁵

Teroriștii se servesc de computere, de telefoane celulare și de noile tehnologii pentru a evita să fie reperați. De asemenea, ei pot folosi apartură modernă pentru a falsifica documente diferite-de acces într-un loc anume, pașapoarte, vizele necesare etc. Toate aceste posibilități pe care le au teroriștii pot crea în rândul oamenilor puternice sentimente de teamă, neputință, neîncredere în autorități și în instituțiile statului abilitate să-i apere de asemenea atacuri, frustrare. La un loc, aceste sentimente diminuează semnificativ moralul individual și de grup, coeziunea socială, înveninează climatul din societate semănând tensiuni și uneori conflicte în relațiile interumane, poate genera sentimente de respingere a persoanelor de etnie și religie similară cu cea a teroriștilor.

Posibilitatea ca teroriștii să se folosească de arme de distrugere în masă, în special chimice, biologice sau nucleare, pentru a crește numărul victimelor, este terifiant pentru cei care se gândesc că, în viitor, pot fi ei ținte ale unor astfel de acțiuni. Întrebunțarea gazului sarin în metroul din Tokyo în 1995 de către Aum Shinrikyo, secta apocaliptică japoneză, demonstrează că amenințarea cu terorismul chimic este de acum o realitate.

De altfel, voința unor teroriști fanatici, de a se sinucide în timpul executării unui atentat face ca posibilitatea folosirii armelor de distrugere în masă să devină o amenințare tot mai înfricoșătoare.

Aceasta, în plan psihologic și psihosocial, se traduce prin instalarea unei stări de teamă continuă, de nesiguranță și neliniște atât la nivel individual, cât și de grup. Iar, atunci când grupurile, colectivitățile și mulțimile umane sunt cuprinse de astfel de sentimente, trecerea la panică, urmată de groază este relativ ușor de făcut. Un asemenea comportament deviant poate crea dificultăți mari forțelor de intervenție în zona în care s-a produs un atentat cu bombă, așa cum s-a folosit pe 11 martie 2004 în Spania.⁶

Un alt posibil efect psihologic al atentatelor teroriste îl reprezintă apariția și manifestarea unei trăiri afective consistent negative care s-ar putea numi „*fobia terorismului*”. Acest sentiment se instalează ca un intrus în mintea celor care fie au trăit emoțiile implicării involuntare într-un atentat terorist, fie datorită informațiilor despre astfel de evenimente venite prin intermediul mass-media, al zvonurilor sau comunicării interumane și se evidențiază printr-o stare de disconfort și o accentuată timiditate. Practic, celui afectat de acest sentiment îi este teamă de ceva și nu înțelege ce se petrece. Dacă sentimentul devine colectiv atunci pericolozitatea sa sporește. În plus, mulțimile cuprinse de „psihoza terorismului” devin mult mai maleabile și acceptă voluntar o limitare sporită a drepturilor cetățenești numai să știe că sunt apărați împotriva oricărui atac terorist. În timp, este posibil ca, într-un astfel de climat, caracterizat printr-o teamă inconștientă, la nivel de masă, să se producă o încălcare semnificativă a drepturilor omului.

În fine, terorismul astăzi beneficiază din plin de serviciile pe care, involuntar, mass-media i le face atunci când informează sistematic, mergând până la detaliu, cu tot ceea ce s-a întâmplat la locul unui atac terorist. Descrierile și mai ales imaginile difuzate prin intermediul televiziunii fac cunoscute pierderile de vieți omenești, mărimea pagubelor materiale, reacțiile personalităților politice, dar și ale oamenilor de rând participanți la eveniment. Cu acest prilej, starea afectivă a celor implicați în atentatul terorist ca victime este redată așa cum se manifestă în realitate. Spaima trăită, groaza întipărită pe chipurile celor ce au scăpat cu viață dintr-un atac terorist, dar și atitudinea autorităților sunt redată pe viu. Toate acestea cumulate sporesc efectele psihologice și psihosociale ale atentatului. Se poate afirma că, într-o anumită măsură, ceea ce face mass-media, prin transmiterea în direct și fără

o selecție adecvată a imaginilor, servește mai curînd scopurilor vizate de către teroriști decât obiectivelor urmărite de autorități, adică stăpînirea situației de criză creată, evitarea panicii, a comportamentelor deviate din partea celor afectați de atentat sau a celor prezenți la locul evenimentului.

3. Tendințe în evoluția terorismului internațional

În timp, operațiunile teroriste au evoluat. Pirateria aeriană a devenit rară, dat fiind că avioanele deturnate nu pot rămîne în zbor la infinit și că la ora actuală puține sunt statele dispuse să le permită aterizarea, temându-se că vor fi acuzate de sprijin deschis a teroriștilor. În prezent, teroriștii, nu mai obțin aceleași avantaje, ca la început, din deturnarea aeronavelor. De aceea, tendința nu mai este atacul țintelor, vizând de exemplu responsabili din tabăra opusă, ci mai degrabă uciderea fără discriminare. În plus, linia care separă terorismul urban de alte tactici s-a estompat și, se face o distincție netă între terorism și crima organizată. Diferențierea are drept criteriu scopul celor două entități menționate (terorism internațional și crima organizată mondială): mafia nu caută să răstoarne guverne sau să slăbească serios societatea; de fapt, ea are tot interesul ca economia să fie prosperă.

Se crede, din ce în ce mai mult cu fermitate că misiunile teroriste executate de către voluntari gata să se sinucidă este un fenomen nou și redutabil, căci nu există mijloace de a-l preveni. Este unul din multiplele mituri care înconjoară dintotdeauna terorismul. Teroristul dispus să se „sacrifice”, chiar impacientat să o facă, mereu a existat și aceasta în toate culturile. El a adoptat cauze diverse, mergând de la stângismul bandeii Baader-Meinhof din anii 1970 în Germania la exterminismul de dreapta. Când aviația japoneză a vrut să recruteze kamikaze, la sfârșitul celui de al doilea război mondial, voluntarii s-au prezentat cu miile. Tinerii arabi care, astăzi, sar voit în aer odată cu autobuzele pe care le dinamitează în Ierusalim și se așteaptă să fie recompensați de Alah, sunt de fapt o za dintr-un lanț mai vechi.

Perspectivile de viitor ale terorismului, adesea exagerate de mass-media, de public și de unii politicieni, se ameliorează din clipa în care potențialul său de distrugere sporește. Acest fenomen rezultă o dată cu creșterea în putere a

grupurilor și indivizilor care practică terorismul sau care sunt susceptibili de a-l practica și de armele pe care ei le pot procura. În cursul ultimelor decenii, s-au văzut apărând zeci de mișcări ofensive servind o formă sau alta de naționalism, de integrism religios, de fascism, de milenarism apocaliptic. Ele merg de la naționaliștii hinduși în India până la neofasciștii din Europa și ai lumii a treia și la Davidienii din Waco (Texas).

Astăzi, organizațiile teroriste au la dispoziție o gamă sporită de mijloace de distrugere, neconvenționale, pentru a-și duce la bun sfârșit acțiunile lor. Printre acestea se numără: armamentul nuclear, agenții chimici și biologici. Multe țări fabrică armele chimice de aproape un secol și arme nucleare și biologice de mai multe decenii; aceste arme proliferază fără încetare și se pot procura din ce în ce mai ușor. Vectorii (rachete balistice, rachete de croazieră și aerosoli) sunt la fel de eficace. Odinioară dezvoltate numai pe timpul războiului între țări, rachetele au jucat recent un rol în războaiele civile, mai ales în Afghanistan și în Yemen. Folosirea lor de către grupurile teroriste nu ar fi decât etapa următoare. Până în anii 1970, cea mai mare parte a observatorilor socoteau că în materie de escaladă a materialelor folosite de teroriști, materialele nucleare furate constituie cea mai mare amenințare; mulți cred că acum pericolul ar putea veni de oriunde. Un raport al ministerului apărării SUA publicat în aprilie 1996 semnalează că „cele mai multe grupuri teroriste nu au resursele financiare și tehnice suficiente achiziționării de arme nucleare, dar ei ar putea să-și procure materialele necesare care să le permită să fabrice dispozitive de iradiere, ca și anumiți agenți biologici și chimici»⁷.

4 Limite în utilizarea armelor de distrugere în masă de către teroriști

Dacă teroriștii au făcut apel o dată la arma chimică (secta Aum în Japonia, în 1995, în metroul din Tokyo) și niciodată la arma nucleară, aceasta este într-o mare măsură datorată dificultăților tehnice. Literatura științifică nu dă prea multe detalii asupra problemelor tehnice inerente ale fabricației, ale înmagazinării și ale folosirii fiecăreia dintre cele trei categorii de arme menționate. Fabricarea armelor nucleare și lansarea lor ridică suficiente probleme pentru a descuraja utilizarea lor.

Materialele nucleare, din care nu există decât cantități limitate, sunt supravegheate de Agenția internațională a energiei atomice afiliată la ONU. Singure, guvernele pot să-și procure legal aceste materiale, în așa fel că în această epocă a proliferării, anchetatorii ar putea, fără mare dificultate, să urmărească traseul celor care se fac complicitii teroriștilor care recurg la arma nucleară. Un tip de armă nucleară primitivă poate scăpa supravegherii, și este vorba de materiale non fisionabile, dar radioactive. Se știe că agenți iranieni în Turcia, în Kazahstan și în alte părți, au încercat să cumpere asemenea materiale ce proveneau din fosta-URSS.

Agenții chimici sunt mult mai ușor de produs sau de procurat, dar dificil de menținut într-o stare stabilă pe timpul depozitării, iar dispersia lor depinde într-o mare măsură de factori meteorologici. Autorii atentatelor produse în metroul din Tokyo l-au ales ca loc de derulare a acțiunii lor pentru că acolo erau adunate multe persoane și efectul practic, dar mai ales psihologic, sperau să fie foarte mare. Agenții biologici sunt de departe cei mai periculoși: ei pot ucide sute de mii de persoane, pe când agenții chimici nu omoară decât câteva mii. Ei sunt relativ ușor de procurat, dar stocarea și difuzarea lor este mai complexă decât pentru gazul neurotoxic. Riscul de contaminare, pentru manipulatori, este foarte ridicat; în plus, bacteriile și sporii cei mai mortali care trăiesc în afara laboratorului nu sunt prea numeroși.

Date fiind dificultățile tehnice, teroriștii sunt mai puțin susceptibili să folosească dispozitivele nucleare decât armele chimice, și încă mai puțin armele biologice. Dar dificultățile pot să fie surmontate și faptul de a alege arme non clasice va fi, în cele din urmă, determinat de specializarea teroriștilor și de accesul lor la substanțele mortale.

La rândul lor, argumentele politice ce descurajează folosirea unor astfel de arme au „greutate”⁸. Riscul detecției și al represaliilor sau sancțiunilor este mare și, dacă acesta nu este suficient să descurajeze teroriștii, comandarii sau furnizorii lor pot să fie neliniștiți din această cauză. Dorința teroriștilor de a utiliza arme de distrugere în masă poate cel puțin să-i înstrăineze pe unii dintre partizanii lor, nu atât pentru că aceștia urăsc mai puțin dușmanii sau au mai multe scrupule morale, ci pentru că ei cred că recursul la asemenea violență este neproductiv. Utilizarea unor astfel de arme

poate face regiuni întregi de nelocuit timp îndelungat. Armele biologice prezintă riscuri suplimentare ale unei epidemii incontrolabile.

Teroriștii au tendința din ce în ce mai mult de a ucide orbește, dar ei se pare nu vor recurge într-adevăr la uzul de arme capabile să facă un număr mare de victime printre inamicii lor, dar de asemenea, printre rudele și prietenii lor. În plus, teroriștii tradiționali se bazează pe gestul lor eroic, pe voința lor de sacrificiu a propriei vieți ca dovadă a idealismului lor⁹. În orice caz, propagarea botulismului sau a antraxului nu poartă amprenta unui mare eroism. Cum cea mai mare parte a grupurilor teroriste sunt interesate atât de *publicitate*, cât și de *violență*, și cum publicitatea ce rezultă din otrăvirea în masă sau din explozia nucleară ar fi mult prea nefavorabilă unui atac tradițional al țintei, probabil teroriștii care nu sunt preocupați de publicitate s-ar gândi să recurgă la arme non clasice.

Pe ansamblu, teroriștii nu vor face apel la armele de distrugere în masă decât dacă ei consideră că este absolut necesar. Armele clasice de care dispun sunt suficiente pentru a continua „lupta” și pentru a-și atinge scopurile lor. Dar decizia de a recurge la violență nu este întotdeauna rațională, dacă ea ar fi, ar exista mult mai puține acte de terorism, ca mijloc de atingere a obiectivelor stabilite. Desigur, nu se poate elimina complet probabilitatea utilizării de către teroriști a armelor de distrugere în masă. *Insuccese repetate sau disperarea* îi pot face pe unii teroriști să recurgă și la asemenea mijloace de exprimare.

5. Concluzii

Securitatea mondială este amenințată de terorismul internațional. De aceea statele care se simt responsabile de menținerea unei stări propice evoluției democratice a omenirii și cele care pot deveni ținte ale terorismului și-au unit eforturile realizând o puternică coaliție de natură politico-militară împotriva acestui flagel.

În prezent, societatea este vulnerabilă față de o nouă formă de terorism, în care puterea teroristului individual și a terorismului în calitate de tactică este infinit mai mare. Teroriștii de odinioară asasinau monarhi sau înalți demnitari, dar alții, presați de moștenirea sceptorului la rândul lor, rapid le luau locul. Societățile avansate de astăzi sunt fiecare

dependente de stocarea, sprijinul, analiza și transmiterea de date pe suport și prin aparatură electronică. Apărarea, politica, operațiunile bancare, comerțul, transporturile, cercetarea științifică și o mare parte a tranzacțiilor guvernului și ale sectorului privat sunt informatizate. Această expunere de vaste domenii vitale ale națiunii răufăcătorilor sau sabotajului oricărui pirat al informaticii, și sabotajul concertat ar putea pune o țară în stare de nefuncționalitate. De unde interogațiile sporite asupra infoterismului.

Un terorist ar putea cu siguranță să pătrundă în sistemele informatizate ale unui stat și să-i provoace pagube imense prin distrugerea fișierelor cu informații de nivel strict secret. Viața a demonstrat că măsurile de protecție au, de regulă, o valoare limitată: tineri pirați informatici au accesat sisteme de nivel strict secret în toate domeniile și în toate statele lumii. Posibilitățile de a semăna haos sunt deja practic nelimitate și vulnerabilitatea sistemelor informatizate nu face decât să crească. Teroriștii, probabil, în viitor, își vor schimba țintele. De ce să asasinezi un politician sau să ucizi oameni orbește, dacă un atac asupra unui sistem informatic poate produce efecte mult mai spectaculoase și mai durabile? Dacă noul terorism ar ținti în mod esențial informatica, puterea sa distructivă ar fi infinit mai mare decât cea exercitată de acesta în trecut și, în același timp, mai mare decât dacă s-ar folosi arme chimice și biologice. În plus, teroristul care ar declanșa dezastrul nu ar fi afectat în mod direct și semnificativ.

Potrivit raportului asupra terorismului pe care Departamentul de Stat al SUA l-a făcut public în 29 aprilie 2004, în 2003 numărul atentatelor a fost cel mai mic începând cu 1969¹⁰. Aceasta demonstrează că măsurile luate de fiecare stat, pe plan intern, și lupta coaliției internaționale împotriva terorismului începe să-și arate roadele.

În esență terorismul internațional rămâne una dintre cele mai acute amenințări la adresa securității mondiale, el reprezentând forța cea mai brutală și folosirea ei lipsită de orice scrupul, în condițiile în care singura regulă este cea dictată de terorist, fie el un individ, un grup sau un stat. În zilele noastre, terorismul ca formă de conflict asimetric, tinde să se generalizeze, atingând treptat toate zonele existenței. De aceea se cuvine acordată o atenție sporită acestui fenomen și adoptarea celor mai eficace măsuri de prevenire a manifestărilor sale

specifice, atât la nivel național, cât mai ales internațional.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. CHANKOU, Abdellah, Espagne: Halte a la xenophobie, în <http://www.bladi.net/article.php?staryid=3427>
2. CHOEQUER, Christian, Le terrorisme est-il une menace de defence?, în http://www.Conflits.org/article.php3?id_article=539
3. LAQUEUR, Walter, Le terrorisme de demain, în <http://usinfo.state.gov/francais>
4. WIEVIOKA, Michel, Le reseau de la terreur: un hypothese a revisiter, în <http://creativecommons.org/licenses/by-nd-nc/1.01>
5. Certains etats ont renonce en 2003 a parrainer le terrorisme, în <http://usinfo.state.gov/regional/af/security/french/fr.4043001>.
6. Le departement d'Etat identifie 37 organisations terroristes etrangers, în <http://usinfo.state.gov/regional/af/security/french/fr.terror.htm>
7. Le nombre des attentats terroristes dans le monde en 2003 est plus faible depuis 1969, în <http://usinfo.state.gov/francais>
8. Le premiere guerre civilisationnelle, în <http://elmadjira.org/livre/tablematiere.html>
9. Le terrorisme: evaluation de la menace, contre.mesures et politic, în Revue electronique du departement d'Etat des Etats_Unis, vol.6, nr.6, novembre 2001
10. Revue electronique du departement d'Etat des Etats-Unis, vol.2, nr. 1, fevrier 1997
11. Vaincre le terreur, defendre la liberte, în <http://usinfo.state.gov/francais/terrnet/03.htm>

12. MAGUREANU, Virgil, Putere politică și terorism, în Sociologie Românească, vol.I, nr.1-2/ 2003.

13. VĂDUVA, Gheorghe (coord.), Terorismul. Dimensiune geopolitică și geostrategică. Războiul terorist. Războiul împotriva terorismului, București, Editura AISM, 2002.

NOTE BIBLIOGRAFICE

¹ Le nombre des attentats terroristes dans le monde en 2003 est le plus faible depuis 1969, în <http://usinfo.state.gov/francais>; Michelle Wievioka, Le reseau de la terreur: un hypotese a revisiter, în <http://creativecommons.org/licenses/by-nd-nc/1.01>; Le Departement d'Etat identifie 37 organisations terroristes etrangers, în <http://usinfo.state.gov/regional/af/security/french/frterror.htm>.

² vezi: Le terrorisme: evaluation de la menace, contre-mesures et politic, în Revue electronique du departement d'Etat des Etats-Unis, vol. 6, nr. 6, novembre 2001 (<http://usinfo.state.gov/francais>).

³ Vaincre la terreur, defendre la liberte, în <http://usinfo.state.gov/francais/terrornet/o3.htm>.

⁴ vezi: La premiere guerre civilisationnelle, în <http://elmadjira.org/livre/tablematiere.html>.

⁵ vezi: Revue electronique de l'USIA, vol.2, nr.1, fevrier 1997

⁶ vezi. Chankou, Abdellah, Espagne: Halte a la xenophobie, în <http://www.bladi.net/article.php?storyid=3427>

⁷ Laqueur, Walter, Le terrorisme de demain, în <http://usinfo.state.gov/>, Revue electronique de l'USIA, vol.2, nr.1, fevrier 1997, p.1

⁸ Certains Etats ont renonce en 2003 a parrainer le terrorisme, în <http://usinfo.state.gov/regional/af/security/french/f4043001.htm>

⁹ Laqueur, Walter, Le terrorisme de demain, în Revue electronique de l'USIA, vol.2, nr.1, fevrier 1997, p.6

¹⁰ Le nombre des attentats terroristes dans le monde en 2003 est le plus faible depuis 1969, în <http://usinfo.state.gov/regional/af/security/french/frterror.htm>

INTERNATIONAL TERRORISM: EFFECTS AND EVOLUTION TENDENCIES

General Ph.D. Mircea MUREȘAN
Commander (Rector) of The National Defence University

1. International terrorism: main characteristics

There has been a huge debate on terrorism both formally and informally. Undoubtedly, the debates on such an actual topic will go on further as there are enough reasons. Its omnipresence is a first argument. The terrorist threat is a reality. For instance, there have been terrorist attacks in 2003 all over the world: 4 in Africa, 70 in Asia, 2 in Eurasia, 53 in Latin America, 37 in Middle East and 24 in Eastern Europe. Meantime, in 2003 the US State Department identified and nominated 37 active terrorist organisations. We may assert that terrorism is a worldwide spread disease that has no nationality, no country. Its undeclared purpose is destroying democracy and modernity basis, creating misunderstandings between people, mostly between the ones with different ethnicities and religious beliefs, between states.

However, it is true that *there have not been identified yet the elements of a fruitful dialogue*. The dialogue should be carried on between the ones considering terrorism as a defence form and as a way of identifying larger or smaller human groups and the ones feeling threatened by the former. There have been also *attempts of alleviating the effects of the terrorist acts* and less efforts to acknowledge *the underlying causes of terrorism*, despite its nature and forms. There are many people *associating terrorism with Islam*. The reality has proved that such an idea is false and completely counterproductive on the way of eradicating terrorism and as a practical way of solving out tensions and conflicts that may be generated by the *civilisations' contact fault*. Additionally, *the definition of terrorism is insufficient freed by ideological ballast*. That is why what some might consider as terrorism, some might take it as a fighting form for preserving the national and the group identity, culturally and religiously. Terrorism

is usually defined as an appeal to violence or threat by using the violence in order to panic society, to weaken or subvert authorities and to determine political changes. Terrorists seem unable to conquer territories *or* unwilling to. No matter the times, terrorism has been acting under different forms. Nowadays society is actually fighting against multi-form terrorism (internal, international, individual, grouped, governmental, political, ethnical, religious).

May we speak about an internal and international terrorism under the globalization circumstances or when the effects of a terrorist attack concern many states' interests? We will try to answer these questions.

In fact, the international terrorism is a complex, multi-dimensional phenomenon. *Its real causes seem not to be very well known* by the ones producing it or by the ones assuming voluntarily responsibilities on managing it. However, the organization, the management, planning and spread of preventing, diminishing or eradicating terrorist acts are under the *significant influence of sensitivity* and pride of those ones conceiving them and not under the influence if the ones looking for realistic solutions. Many researchers of this phenomenon think that force and prove of force are the best ways to eradicate terrorism from the states, religions and cultures relations. So far they have not taken into account the dialogue approach, directly or indirectly, if we are to consider the governmental antiterrorism programmes or combating terrorism programmes.

Additionally, the affect is very strong and present to everyone involved in a terrorist act – perpetrators, victims or eyewitnesses. Only if we think of the US' 9/11 or the Spanish 3/11 we may assert that the emotional component was omnipresent. The US President George W. Bush stated then that *"Our war on terrorism has nothing to do with the religious differences. It has to do with bonding people in order to condemns hatred, hostility, death*

and sectarianism in the US and all over the world. Families are gathering to mourn their 9/11 dead and to support the homes deprived of a son, brother, sister, mother or a father". In Spain, the government announced that ETA was behind the terrorist attacks, maybe because of the emotions stirred up by the attack. Afterwards, it was proved that ETA was not the attack mastermind, but Al Qaeda that claimed it and let the people know the reason – withdrawal of the Spanish military forces from Iraq.

As a phenomenon, terrorism is very flexible on adapting to the new conditions of the geopolitical and geostrategical environment after the bipolarity disappearance, as it is widespread and well organized. That is why a productive, objective analysis of terrorism is absolutely necessary. It might offer a rational and close to reality explanations to the causes of this painful phenomenon, to the main reasons producing an expansion of terrorism, to stress out some possible ways of preventing and limiting such terrible acts.

Among the possible causes we mention the economical, political, military, religious, ethnic, ideological and cultural ones. They generate terrorism and form a cohesive open system. Therefore, there is a need to research the terrorist phenomenon – ways of acting, strategies, ways of destruction, targets, areas – connecting it with the security environment at different levels – national, regional and global.

The governments' concerns to prevent and combat the international terrorism are more active after 9/11. This fact lead to the organization of a political-military coalition. The fight on terrorism has two complementary sides. We speak of antiterrorism and counterterrorism. They are taken into account both by the states targeted and by the ones that might become targets of terrorist acts. Romania is one of the states actively involved in the fight against the international terrorism and is part of the worldwide political-military coalition against terrorism.

2. The terrorism's psychological, psychosocial and economical effects

First of all, terrorism determines deep fears and insecurity. Terrorists attack civilians, most of the times at random and without warning. Everybody feels they can protect themselves of other violence forms, except the useless, vulnerable, defenceless

terrorism. The terrorists know this and try to impose their political program or other objectives by force. They think killing is nothing but a way to achieve their purposes. By provoking fear and panic, terrorists try to get concessions or to weaken and discredit governments. Therefore, they prove the governments are unable to protect their citizens, inside and outside their countries, vulnerable – no matter how powerful military and economically they are.

We may assert that during time terrorism failed as a strategic weapon but this can not be a satisfactory reason. Terrorism is a powerful threat for the world states and a serious obstacle on conflict tension solving. For instance, terrorism has prolonged for a long time the Israeli-Palestinian and the Northern Ireland conflicts. Real progresses have been made only when terrorism was given up and its proponents were limited.

Terrorism is very expensive. The US Government spends almost \$ 5 billion yearly in order to protect against internal and external terrorism. Probably this cost will get higher but its effects on psychological and psychosocial level are huge. Meanwhile, terrorism may seriously affect one state's economy. For instance, in Egypt, by attacking few tourists, the terrorists cancelled the local tourism industry for some time – notice tourism is essential for the Egyptian economy.

Terrorists use computers, cell phones and new technologies in order to avoid to be traced. They also use modern devices to falsify different papers – access, passports, visas and so on. All these procedures implied by terrorists might determine fear, distrust in authorities and the state's institutions assigned to protect the citizens against such attacks. Generally speaking, these feelings decrease significantly the people's morale, the social cohesion producing tensions and conflicts, generating rejecting feelings for the ones having the same ethnicity and religion as the terrorists.

It is terrifying only the thought that terrorists might use weapons of mass destruction, mainly chemical, biological or nuclear, in order to increase the number of victims. The use of Sarin in 1995 by the Japanese sectarian movement Aum Shinrikyo proves that the chemical terrorist threat is a nowadays reality.

Some terrorist fanatics' will to kill themselves during a suicidal attack make the possible use of weapons of mass destruction to be scary. At

psychological and psychosocial level this is related to creating fear, uncertainty both at individual and group level. Such a deviated behaviour may create huge difficulties for the intervention forces in the area of the bombs attack, as it happened on March 11 in Spain.

Another psychological effect on terrorist attacks is represented by what might be called “**terrorism phobia**”. This feeling settles as an intruder in people’s minds – either the ones involuntarily involved in a terrorist attack or because of the mass media, rumors, dialogues. Actually, the one affected by this feeling is afraid of something and does not understand what is going on. If the feeling becomes a collective one, then the danger will also increase. Still, masses overwhelmed by the “terrorism phobia” are more malleable and voluntarily accept a large limitation of their rights. Therefore, they hope they will be protected against terrorist attacks. In time, it is possible to be witnessing an important breach of the human rights because of such an environment characterized by a mass unconsciously fear.

Finally, terrorism uses successfully mass media. Mass media inform systematically the public opinion with every little detail of a terrorist attack. The descriptions and especially the images shown on TV make known the life loses, the size of the damages, lawmakers’ reactions. The fear, the terror marking the ones being alive after a terrorist attack, the official positions are presented live. All of them increase the psychological and psychosocial effects of an attack. We may assert that media – broadcasting live and without an adequate selection of the images – is more in the terrorists’ service than to the officials, the ones managing the crisis, avoiding panic on behalf of those ones hurt by the attack or being witnesses.

3. International terrorism tendencies

The terrorist operations have evolved during time. Hijacking is a rare phenomenon as planes can not play forever and nowadays there are not so many countries willing to allow their landing, as they fear they will be accused of an overt support for the terrorists. Therefore, the terrorists’ tendency is not to strike targets (e.g., enemy’s responsables but to kill without discrimination). The line separating urban terrorism from other tactics has disappeared. Now we make a distinction between terrorism and

organised crime. The difference is represented by their purposes: Mafia does not try to topple over governments or to weaken the society; in fact, its interest is represented by a prosperous economy.

It is believed that a terrorist mission assumed by suicidal bombers is a new strong and unpredictable phenomenon. It is one of the ancient myths of terrorism. The terrorist anxiously willing to “sacrifice” himself is something present in all cultures. From the German leftists Baader-Meinhof in the 1970s to the right extremism. When Japanese Aviation wanted to recruit kamikazes by the end of the Second World War, the recruits were thousands. The young arabs killing themselves in the bomb buses in Jerusalem and waiting to be rewarded by Allah stand just for a part of an older chain.

The terrorism perspectives, sometimes altered by mass media, public and some politicians, are improved when their destruction potential grows. This is due to the increased power of groups and persons using or being suspected to use terrorism and the weapons they may procure. There were dozens of offensive movements – from nationalism, religious integrity, and fascism. They go from the Indian Hindu nationalists to the European and the Third World neo-fascists or the Davidians from Waco (Texas).

The terrorist organisations use today a large variety of destructive unconventional means – nuclear weapons, chemical and biological agents – in order to achieve their purposes. Many countries have produced chemical weapons for almost a century and nuclear and biological weapons for decades; these weapons proliferate ceaselessly and are easy to buy. The vectors (ballistic missiles, cruise missiles) are equally effective. Once improved during a war between countries, the missiles played a major role in civilian wars as in Afghanistan and Yemen. Being used by terrorists may be next step. Up to 1970s, the observers thought that stolen nuclear materials were the highest threat; now most of them believe the danger may come from everywhere. A report issued by the US Department of Defence and published in April 1996 noted that “most of the terrorist groups do not have the financial and technical resources in order to get nuclear weapons, but they might obtain the required materials that will allow them to produce irradiation displays as well as certain biological and chemical agents”.

4. Limits on using weapons of mass destruction by terrorists

Terrorists used once the chemical weapons (Japan, 1995, Aum sectarian movement) and never the nuclear ones, this is due to the technical problems. There are no more details about the technical problems normal producing, stocking and using the above mentioned weapons. Producing and launching nuclear weapons raises enough issues in order to discourage their usage. The International Atomic Energy Agency affiliated to the United Nations supervises the limited quantities of nuclear materials. Governments may legally obtain these materials so it would be easy to trace out the terrorists' accomplices using the nuclear weapon. A sort of a primitive nuclear weapon may get rid of this supervision, namely the non-feasible radioactive materials. It is known that Iranian agents try to buy from Turkey, Kazakhstan such materials coming from the former USSR.

The chemical agents are easy to produce or buy but hard to maintain in a stable state during warehousing and their dispersion depends largely on weather factors. The perpetrators of the Tokyo attack chose the underground as there were many people there and they were hoping the psychological effects would be larger. The most dangerous are the biological ones. They can kill hundreds of thousand of people while the chemical ones can not kill more than a few thousand. They are easy to be bought but their warehousing and diffusing is more complex. The contamination risk for handlers is very high.

Due to the technical difficulties, terrorists are less suspected of using nuclear displays than chemical weapons, not to mention the biological ones. But choosing non-classical weapons may overwhelm difficulties. This fact will be determined by the terrorists' specialization and access they have to lethal substances.

The political arguments discouraging the engagement of these weapons are important. The risks of detection, sanctions are high and if this thing is not enough in order to discourage the terrorists, their active partners or suppliers may be anxious from this perspective. The terrorists' wish to use the weapons of mass destruction may at least alienate some of their adepts not because they hate

less their enemy or have more moral scruples but because they believe the use of violence is counterproductive. The use of these weapons may turn into unlivable regions. The biological weapons have the risk of an uncontrollable plague.

Terrorists tend to kill blindly but it does not seem they are willing to use weapons capable of killing both their enemies and their friends and relatives. Additionally, the traditional terrorists count on their heroic attitude, on their sacrifice will as a proof of their idealism. However, there is nothing heroic in spreading botulism and anthrax. Most terrorist groups are interested both in *advertising* and *violence*. As bad publicity might result from a poisonous attack or a nuclear explosion, it is likely that the terrorists will use non-classical weapons.

Generally speaking, terrorists will not use weapons of mass destruction unless they think it is absolutely necessary. The classical weapons they have are sufficient for going on the "fight" and in order to achieve their purposes. But their decision to use violence is not always rational. If it were, there would be less terrorist attacks. We can not say for sure that they will never use weapons of mass destruction. *Repeated failures or desperation* might determine some terrorists to use them.

5. Conclusions

The worldwide security is threatened by the international terrorism. That is why states feel responsible for maintaining an environment fruitful for humankind democracy and those states threatened by terrorism gathered their efforts in a strong political-military coalition against this plague.

Nowadays society is vulnerable to a new form of terrorism where the terrorist's power and tactics are stronger. The past terrorists used to kill kings or high rank officials. More and more we depend on supporting, analyzing and sending data on electronic devices. Defence, politics, banking, commerce, transports, research, governmental and private transactions are digitized. This huge field exposing to hackers or malefactors might turn a country non-functional. That is why we are facing topics related to informational terrorism.

A terrorist might easily access a state's digitized systems and determine huge losses by deleting the top-secret files. Time has proved that usually

THE POLITICAL MILITARY PRESENT

protection measures have a limited value: young hackers have accessed top secret files from all the fields. The possibilities to spread chaos are unlimited and the systems' vulnerabilities increase them. Probably, in future, terrorists will change targets. Why to kill politician or innocent human beings blindly when a cyber attack will produce spectacular and long-lasting effects? If new terrorism will essentially target informatics, then its power will be larger than using biological and chemical weapons. Moreover, the terrorist launching the attack will not be affected directly and significantly.

According to the US Department of Defence Report, published in April this year, the number of terrorist attacks in 2003 was the lowest since 1969. That proves the measures undertaken by each state

locally and the international coalition fight against terrorism are fruitful.

Basically, the international terrorism is one of the severe threats on the worldwide security. It is the cruelest mean of force and its use is unscrupulous as terrorist -person, group or state - sets up the rules. As an asymmetric way of conflict, terrorism tends to become a generality. That it is why this phenomenon needs a careful study and preventive measures are required both nationally and mainly internationally.

UN NOU CONCEPT GLOBAL DE DUCERE A OPERAȚIILOR NAVALE DE CĂTRE SUA - SEA POWER

Comandor dr. Ștefan Georgescu

În ultimii 20 de ani, în funcție de situația politico-militară globală, concepția de folosire în luptă a forțelor navale a SUA a cunoscut o continuă dezvoltare/transformare, în așa fel încât să poată contribui, alături de celelalte categorii de forțe ale armatei, la apărarea cât mai eficientă a intereselor SUA pe glob.

Astfel, dacă la mijlocul anilor 80, în Strategia militară a SUA (ediția 1986), acțiunea forțelor navale era concepută ca o bătălie navală decisivă dusă în largul oceanului planetar între flotele celor două superputeri/alianțe (SUA/NATO – URSS/Tratatul de la Varșovia), în urma căreia învingătorul obține, din punct de vedere strategic, „controlul mării”, dominarea spațiului de luptă și libertatea de mișcare în teatrul de acțiuni militare, în prima jumătate a anilor ‘90, în lucrările „From the Sea” (1992) și „Forward ... from the Sea” (1994), datorită schimbărilor geopolitice (dispariția Tratatului de la Varșovia, destrămarea URSS, războiul din Golf), centrul de greutate în acțiunea forțelor navale ale SUA se schimbă de la bătălia/bătăliile dintre două flote în mijlocul oceanului planetar la acțiunile de proiecție a forței dinspre mare împotriva uscatului, la acțiunile din apropierea litoralului.

Din alt punct de vedere, dacă în anii ‘80 se prevedea o acțiune singulară a forțelor navale, în anii ‘90 se prevedea o acțiune integrată (Joint) a tuturor categoriilor de forțe armate ale SUA împotriva amenințărilor regionale.

Acest concept a condus la o creștere a eficienței acțiunilor militare din apropierea litoralului, prin introducerea elementelor de război în rețea (Network-Centric Warfare), datorită scăderii timpului de luare a deciziei prin dominarea din punct de vedere al cunoașterii spațiului de luptă.

Secolul 21, cel puțin prima parte a acestuia, poate fi considerat, din punct de vedere geopolitic și geostrategic, ca un secol:

- în care vor predomina conflictele între state (mai ales între cele situate în puncte strategice ale globului - Caucaz, Orientul Mijlociu, Asia de Sud Est etc.)

- în care terorismul se va globaliza, având posibilități de acțiune dintre cele mai variate, de la explozivul clasic la armele de distrugere în masă (chimice, nucleare și bacteriologice).

Concluzionând, secolul 21 va fi caracterizat de perioade nesigure și conflicte regionale. În concepția SUA, toate acestea le vor putea amenința sau afecta interesele, atât din afara teritoriului național, cât și din interior.

Sea Power 21 reprezintă viziunea SUA de a transforma forțele navale pentru a contracara aceste amenințări, urmărind realizarea unei acțiuni Joint în întregime, fiind convinși că, în aplicarea forței împotriva uscatului, numai un efort Joint va putea conduce la obținerea victoriei.

Sea Power 21, ca un concept global de conducere a operațiilor, va angaja capacitățile curente ale SUA într-un mod nou, foarte rapid, într-un spațiu de luptă dominat din punct de vedere al cunoașterii de către SUA. Această concepție, prin modul de folosire a forțelor, va crea pentru SUA o putere maritimă globală fără precedent în istorie, care va acționa într-o concepție integrată (Joint) oriunde pe glob, atât împotriva amenințărilor globale, cât și a celor regionale.

Concepția de întrebuințare a forțelor va da posibilitatea SUA să realizeze, din punct de vedere strategic, controlul mării, dominarea spațiului de luptă din toate punctele de vedere, proiecția forței împotriva uscatului oriunde va fi nevoie pe glob.

La baza acestui concept stau trei idei fundamentale: Sea Strike, Sea Shield și Sea Basing (fig.1).

Sea Strike reprezintă abilitatea de a proiecta precis și cu mare intensitate puterea ofensivă a SUA dinspre mare.

Sea Shield reprezintă extinderea posibilităților de apărare a intereselor SUA oriunde pe glob, atât împotriva amenințărilor globale, cât și a celor regionale.

Sea Basing reprezintă realizarea independenței operaționale, pe de o parte, iar pe de altă parte, realizarea suportului logistic pentru o forță Joint aflată în luptă.

Fig. 1.

Aceste concepte construiesc împreună fundamentul solid de acțiune al ansamblului format din forțele navale și infanteria marină, aducând SUA, într-un eventual conflict, un avantaj asimetric față de adversar, măbind eficiența acțiunilor militare în cadrul unei acțiuni Joint. Sea Strike, Sea Shield și Sea Basing vor fi unite împreună de Force Net.

Force Net reprezintă un efort comun de a îngloba (într-un tot unitar - Sea Power 21) luptătorii, senzorii, rețelele de comunicații, sistemul de comandă și control, platformele și sistemele de armament într-o forță de luptă pe deplin integrată. Force Net reprezintă concepția de acțiune a forțelor navale ale SUA de a transforma în realitate, în următoarea perioadă de timp, războiul în rețea (network-centric warfare) în cadrul forțelor navale (fig. 2).

Fig. 2

Network-Centric Warfare reprezintă unirea dintre personal, forțele logistice și forțele luptătoare într-o serie de rețele toate deservite de tehnologii de rețea avansate. Acestea fiind folosite pentru transmiterea datelor operative și tactice continuu, în timp real, în așa fel încât să se realizeze dominarea spațiului de luptă din punct de vedere al cunoașterii.

Sprijinite de Force Net, capacități avute de Sea Strike, Sea Shield și Sea Basing vor fi integrate într-un concept global de conducere a operațiunilor (Sea Power 21). Acesta va asigura o distribuie a puterii de lovire la timpul și momentul potrivit, pentru a asigura victoria într-un eventual război sau pentru a apăra interesele SUA oriunde în lume unde acestea sunt amenințate (fig. 3).

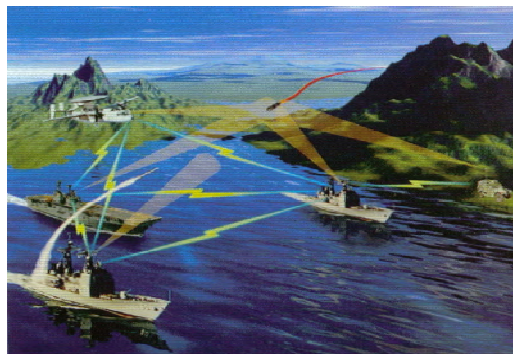

Fig. 3

Network-Centric Warfare oferă forțelor navale ale SUA noi modalități de realizare a misiunilor/sarcinilor. De exemplu, folosind avionul E2 HAWKEYE în interceptarea rachetelor antinavă

lansate de la țarm către nave, în cooperare cu forțele de suprafață, în vederea asigurării apărării antirachetă a grupărilor de nave împotriva rachetelor care zboară la mică altitudine și pe care unitățile de suprafață nu le pot vedea.

Sea Strike, Sea Shield și Sea Basing vor fi sprijinite de o triadă de procese operaționale (Sea Trial, Sea Warrior și Sea Enterprise), procese care vor accelera procesul de dezvoltare a puterii de lovire.

Sea Trial reprezintă un proces de inovație continuă atât din punct de vedere tehnologic, cât și al ducerii acțiunilor de luptă, astfel încât forțele navale ale SUA să fie în măsură să combată toate acțiunile unui potențial adversar.

Sea Warrior reprezintă un proces prin care forțele navale vor avea la dispoziție un personal pregătit la cel mai înalt nivel, capabil să aplice în practică toate procedeele tactice create de Sea Trial și, de asemenea, să folosească toate tehnologiile concepute de Sea Trial și transformate în practică de Sea Enterprise.

Sea Enterprise reprezintă un nou concept prin care SUA încearcă să reducă costul operațiilor atât din punct de vedere al personalului, cât și al tehnicii, cu mărirea, în același timp, a eficienței acestor operații.

1. Sea Strike – proiectarea precisă și cu mare intensitate a puterii ofensive

Proiectarea precisă și în mod decisiv a puterii reprezintă și va reprezenta, în continuare, pentru mulți ani de acum înainte, un moment critic pentru fiecare comandant implicat într-o bătălie. Spre a-și realiza obiectivele, Sea Strike va trebui:

- să domine teatrul de acțiuni militare (aerian, maritim, terestru) din punct de vedere al cunoașterii;
- să lovească oportun țintele, indiferent de condiții;
- să realizeze manevra forțelor cu rapiditate și în secret;
- să execute mișcarea și acoperirea forțelor, pentru a da lovituri decisive;
- să desfășoare operații informaționale.

Strângerea și managementul acestor informații reprezintă inima acestui concept. Rețelele de senzori ale forțelor navale ale SUA vor fi integrate cu sistemul național și Joint de senzori, fiind în măsură

să penetreze toate tipurile de mascare și toate condițiile hidrometeorologice, putând recepta o contribuție enormă de informații. Datele obținute de la acești senzori vor fi vitale în vederea obținerii unei imagini corespunzătoare a puterii militare, economice și politice a adversarului. Această cunoaștere va mări procesul de decizie, va devansa deciziile adversarului și va da posibilitatea planificării unei lovituri rapide și precise la momentul potrivit.

Impactul realizat de Sea Strike în mediul operațiilor militare constă în:

- amplificarea efectelor loviturilor executate asupra inamicului;
- cunoașterea preciziei atacului;
- creșterea rolului Infanteriei Marine și al forțelor speciale în cadrul operațiilor;
- 24 h / 7 zile pe săptămână / 365 zile pe an de operații ofensive;
- integrarea fără dificultate într-o operație Joint;
- creșterea importanței operațiilor informatice.

Principalele capacități oferite de Sea Strike sunt:

- cercetarea, descoperirea și lovirea țintelor cu armament de înaltă precizie;
- lovirea la momentul potrivit și la timpul potrivit a țintelor;
- ducerea războiului electronic cu mare intensitate;
- libertatea de manevră pentru forțele componente;
- acoperirea/mascarea loviturilor.

Viitoarele tehnologii folosite de Sea Strike cuprind:

- vehicule telerobotice purtătoare de senzori ce se vor regăsi în organica platformelor cu echipaj uman;
- sistem integrat la nivel național de supra-veghere;
- vehicule telerobotice de luptă;
- rachete cu viteze hipersonice;
- tunuri cu pernă electro-magnetică;
- imagine hiperspectrală;
- sisteme avansate de educație.

Pașii de acțiune pentru a transforma Sea Strike în realitate constau în:

- accelerarea procesului de dominare a spațiului informatic via ForceNet;
- dezvoltarea, achiziționarea și integrarea sistemelor pentru: creșterea puterii combative și a efectului distructiv;

- ștergerea amprentelor de descoperire pentru diferiți senzori;
- distribuirea centralizată a capacităților de lovire ale flotei;
- dezvoltarea operațiilor informatice, ca o zonă însemnată în cadrul războiului;
- sinergia flotei cu infanteria marină în efortul de transformare;
- parteneriat cu celelalte servicii pentru accelerarea transformării forțelor navale.

2. Sea Shield – proiectarea apărării globale

Tradițional, apărarea navală are ca scop apărarea unităților navale proprii, a flotei și liniilor maritime de comunicații. În viitor, forțele navale ale SUA vor trebui să facă și mai mult. Sea Shield va proteja interesele naționale americane cu ajutorul unei puteri defensive globale, bazate pe:

- controlul mării;
- prezența înaintată;
- rețeaua globală de supraveghere.

Acestea vor fi folosite în vederea creșterii securității SUA, asigurarea accesului la litoralul adversarului și proiecția puterii de lovire în interiorul uscatului.

Ca și în cazul lui Sea Strike, fundamentul pentru aceste activități va fi asigurarea superiorității informatice, alături de o gamă diversă de forțe înaintate, flexibile și puternice.

Apărarea teritoriului va fi completată de un efort național care va integra avantajele redислоcării înaintate a forțelor navale cu capacitățile categoriilor de forțe, autorităților civile și informațiilor furnizate de rețeaua globală de supraveghere.

Impactul provocat de Sea Shield va consta în:

- faptul că linia de apărare se va afla întotdeauna acolo unde există o criză sau se naște o amenințare la adresa forței Joint, a aliaților SUA și a teritoriului SUA;
- asigurarea accesului forțelor proprii oriunde pe glob;
- favorizarea constituirii coalițiilor politico-militare;
- extinderea apărării SUA până acolo unde va permite prezența înaintată avută la dispoziție și rețeaua de senzori;

- mărirea stabilității și securității mediului internațional.

Capabilitățile Sea Shield cele mai semnificative sunt:

- apărarea teritoriului SUA;
- realizarea superiorității aero-navale oriunde va fi nevoie pe glob;
- apărarea antiaeriană a teritoriului, în special împotriva rachetelor;
- asigurarea intrării forțelor în teatru prin asigurarea libertății de manevră.

Pentru a deveni realitate, Sea Shield va trebui să introducă noi tehnologii pentru:

- executarea comunicării și transmiterii de informații interagenției în timp real;
- existența mijloacelor de apărare contra minelor în organica unităților;
- echipamente multisenzor de inspecție a navelor comerciale;
- construirea de nave modulare capabile să execute misiuni multiple;
- arme cu energie direcționată;
- realizarea unei imagini subacvatice comune;
- realizarea unei imagini aeriene integrate;
- distribuirea coordonării armamentului;
- apărarea antirachetă a teatrului de acțiuni militare.

Principalii pași de transpunere în realitate a lui Sea Shield vor consta în:

- dislocarea în teatru, în caz de criză, a apărării antirachetă cât mai rapid posibil;
- crearea unei imagini comune pentru spațiul aerian, terestru și maritim;
- creșterea posibilităților de autoapărare și lovire ale navelor care vor contribui la asigurarea superiorității maritime.

3. Sea Basing sau operații Joint independente

Manevra/libertatea de manevră la toate nivelurile (tactic, operativ și strategic) este acum, și a fost dintotdeauna, fundamentul pentru succesul acțiunilor militare. Dacă vom privi în viitor, ne vom da seama de importanța forțelor navale într-o campanie Joint, care va crește, fără doar și poate. Acest rol va spori și datorită faptului că forțele navale vor fi capabile să asigure unei forțe Joint libertatea de manevră pe întinsul mărilor și oceanelor.

Sea Basing va servi ca fundament deopotrivă pentru ofensivă și defensivă, reușind să asigure susținerea atât pentru Sea Strike, cât și pentru Sea Shield. Cu cât va crește accesul potențialilor inamici la arme de distrugere în masă și întrucât siguranța bazelor americane din străinătate e în declin, este logic, din punct de vedere politic și militar, să se reducă vulnerabilitatea forțelor SUA, folosind o rețea de baze mobile și sigure.

Sea Basing nu va însemna numai un sistem de baze logistice mobile; el va include, alături de logistica navelor/grupărilor de nave incluse în Sea Shield și Sea Strike, logistica forței Joint, atât pe mare, cât și în teatru, alături de sistemul de comandă și control pentru întreaga forță și de elementele necesare autoapărării.

Acest concept va avea ca impact, în desfășurarea acțiunilor militare:

- prepoziționarea capabilităților de luptă pentru a asigura o angajare rapidă;
- creșterea posibilităților de constituire a unei coaliții internaționale;
- creșterea securității forței Joint și a abilității operaționale a acestei forțe;
- minimizarea legăturilor existente între o forță Joint și infrastructurile de la țărm.

Capabilitățile pe care Sea Basing le va oferi flotei sunt reprezentate de:

- creșterea posibilităților de poziționare pe mare a mijloacelor avute la dispoziție;
- existența condițiilor pentru proiecția forței atât în acțiuni ofensive, cât și în acțiuni defensive;
- sistem de comandă și control performant;
- logistică integrată pentru forța Joint;
- accelerarea redислоcării și reducerea timpului de angajare în luptă.

Pentru transformarea în realitate a acestora, Sea Basing va folosi tehnologii pentru a putea:

- să aibă capabilități de transfer al echipamentului greu;
- să dețină posibilități de transport rapid între teatrele de operațiuni militare;
- să aibă posibilități de aprovizionare pe verticală;
- să asigure logistica integrată pentru toată forța;
- să asigure infrastructura pentru rotirea echipajelor;
- să asigure o rețea integrată de schimb de date.

Pentru ca Sea Basing să devină eficient, se impune, în primul rând:

- dezvoltarea tehnologiilor de minimizare a timpului de staționare și, în același timp, minimizarea cerințelor de întreținere;

- introducerea de senzori multipli, alături de un sistem de comandă și control eficient;

- crearea de rețele de bazare cu mare putere de supraviețuire, față de loviturile adversarului;

- folosirea de mijloace de decizie automate.

Din toate acestea, se poate observa că Sea Basing nu este numai un MOB (Mobile Offshore Base) visat la începutul anilor '90 de viceamiralul William Owens.

Sea Base constituie un hibrid între mijloacele tehnice (nave, baze maritime plutitoare, elicoptere, avioane etc.) și conceptele operaționale de folosire în luptă a acestora; reprezintă susținerea lui Sea Strike și Sea Shield (nu numai logistica), pe de o parte, și susținerea forței Joint aflate la țărm, pe de altă parte.

4. Force Net va schimba războiul secolului XXI

Force Net reprezintă liantul care unește într-un tot conceptele Sea Strike, Sea Shield și Sea Basing. Reprezintă construcția operațională și rețeaua arhitecturală pentru ducerea războiului naval în era informatică, integrând luptătorii, senzorii, sistemul de comandă și control, platformele și armamentul într-o rețea în care forța combativă se va distribui precis și cu mare intensitate.

Force Net va contribui la creșterea semnificativă a capabilităților combative, va accelera viteza de decizie și va conduce la distribuția optimă a forței de lovire. Conceptul va influența și își va impune amprenta și peste toți partenerii de coaliție.

Sea Power 21 va fi implementat ca un concept global de ducere a operațiilor care vor putea proiecta forța oriunde va fi nevoie. SUA, în viitor vor trebui să descopere, să analizeze și să învingă atât amenințări regionale, cât și amenințări transnaționale. Acest concept de operații va dispersa puterea de lovire, creând grupuri operaționale independente, capabile să acționeze simultan oriunde în lume. Puterea totală a flotei va crește nu prin număr, ci prin calitate; calitate conferită de noile tehnologii pe care le va încorpora Sea Basing, Sea Shield și Sea Strike, care, o dată înglobate, se vor transforma în noi capabilități de luptă.

Acest concept va realiza:

- o distribuție optimă a puterii de lovire a forțelor navale;

- creșterea prezenței în teatru, mărirea flexibilității și a puterii de răspuns;

- organizarea flexibilă, graduală cu mare putere de răspuns în caz de criză.

Rezultatul acestor realizări va conduce la realizarea unei forțe navale care va putea acționa deplin integrat în cadrul unei forțe Joint. În același timp, forțele navale vor putea răspunde simultan în cazul unei /unor crize oriunde pe glob.

Dacă, actualmente, forțele navale ale SUA au în organică 12 Carrier Battle Groups, se estimează că, după implementarea conceptului Sea Power 21, acestea se vor reorganiza în: 12 Carrier Strike Groups și 12 Expeditionary Strike Groups.

De asemenea, se vor organiza numeroase grupări de nave de suprafață pentru apărarea antirachetă a forțelor principale (Missile Defence Surface Action Groups), iar acțiunile acestor grupări vor fi acoperite de submarine Trident purtătoare de rachete.

Aceste grupări vor opera independent oriunde pe glob, împotriva amenințărilor transnaționale, și vor putea să se alăture unei Expeditionary Strike Forces – inima puterii navale a SUA –, când aceasta se va angaja într-un conflict regional. Forța SUA va putea asigura acțiuni în 4 teatre de operații și să combată două agresiuni în același timp, reușind să obțină o victorie decisivă în una din ele.

Această forță va fi poziționată în preajma regiunilor ce prezintă riscuri la adresa securității. Conceptul va crește puterea de lovire, va mări flexibilitatea în luarea deciziilor și viteza de răspuns, simultan cu susținerea din punct de vedere logistic a acestei forțe direct din teatru.

În același timp, forțele navale ale SUA (împreună cu infanteria marină) vor constitui un puternic factor de descurajare pentru cei ce se vor gândi la atacarea intereselor SUA oriunde pe glob.

BIBLIOGRAFIE

Dr. TRUVER, Scott C. *„Sea Basing more than the sum of its ports*, Jane’s Navy International nr. 2, 2004

O’ROURKE, Ronald, *Transform and roll out: the USN’s approach to change*, Jane’s Navy International nr. 3, 2004

LCS moves out of shadows, Jane’s Navy International nr.8, 2003

New carrier age takes off, Jane’s Navy International nr.8, 2003

Striker beneath the sea, Jane’s Navy International nr.2, 2003

US NAVY outlines vision for Sea Power 21 concept, Jane’s Navy International nr.1, 2002

Sea change for the US NAVY, International Defence Review, nr.4, 2003

Am. VERN, Clark (USA), *Sea Power 21 Projecting Decisive Joint Capabilities*, Proceedings, nr. 10, 2003.

INTEGRAREA EURO-ATLANTICĂ ȘI EUROPEANĂ ȘI PROIECȚIA STABILITĂȚII PE PLAN REGIONAL

Colonel (r) Vasile POPA

Integrarea europeană și euro-atlantică, privită prin prisma proiecției de stabilitate regională, se dovedește soluția cea mai bună la multe din problemele viitorului, dar, mai ales, ale reducerii decalajelor de dezvoltare, realizării stabilității macroeconomice, reformelor globalizării și combaterii amenințărilor teroriste. Prin atașarea la valorile definitorii ale NATO și UE, Europa Centrală și de Sud-Est are oportunitatea de integrare mai deplină economică, politică, militară, de mediu etc., de a da un răspuns adecvat tuturor sfidărilor prezentului și viitorului, întrebărilor numeroase ale fiecăruia din statele ce o compun.

Dubla extindere semnificativă a celor două organizații, NATO și UE, produsă în primăvara anului 2004, a antrenat cu sine speranțele a milioane de oameni din Europa Centrală și de Sud-Est, afectate încă de sechelele totalitarismului și care văd în aceasta o deschidere reală spre libertate, prosperitate, securitate și stabilitate.

Între implicațiile acestui vast proces de transformare instituțională se înscrie și proiecția stabilității pe plan regional, o materializare a valențelor pozitive ale asocierii statelor foste comuniste la două organizații care au un impact profund asupra securității europene.

Statele-actori din acest spațiu al discrepanțelor flagrante față de Occidentul dezvoltat percep integrarea ca o etapă nouă, de intensificare a colaborării și cooperării multilaterale, a interrelaționării, atitudinii comune și globalizării, ce va produce schimbări importante pe plan național și regional.

În opinia noastră, aderarea la structuri economice și de securitate colectivă va crea cadrul necesar consolidării stabilității, o stare de echilibru și

siguranță ale cărei dimensiuni și evoluții merită a fi cercetate și aprofundate.

1. Între oportunitățile integrării și sfidările prezentului și viitorului

Toți actorii ce intervin în procesul stabilizării regionale, al optimizării parametrilor de securitate par să înțeleagă corect natura principalelor surse de instabilitate existente la nivel statal sau guvernamental (politică, economică, socială, militară, culturală, de mediu etc.), interdependențele dintre acțiunile diversilor factori și coerența strategiilor de înlăturare a acestor surse.

Pentru statele din centrul, estul și sud-estul Europei nou intrate în organizațiile europeană și euro-atlantică, percepția exactă a riscurilor la adresa stabilității și securității din plan național și regional – Balcani, Marea Neagră, Caucaz și Asia Centrală – a reprezentat motivația cea mai solidă a opțiunilor ferme proaderare.

Din postura de membri de facto ai Alianței Nord-Atlantice și UE, acestea pot avea, azi și în viitor, un aport foarte eficient la combaterea amenințărilor transnaționale, a noilor tipuri de riscuri, îndeosebi teroriste și cu arme de distrugere în masă. Apărarea și securitatea colectivă, solidaritatea și cooperarea în direcția dezvoltării comunitare și înlăturării decalajelor de toate felurile pot conferi actorilor statali menționați posibilități vaste de participare la consolidarea stabilității regionale și a regiunilor limitrofe, la securitatea continentală și globală.

Cel mai la îndemână argument ni-l oferă însăși contribuția României la KFOR și SFOR, în Balcani, la acțiunile coaliției internaționale din Afghanistan, prin care țara noastră, proaspăt admisă în NATO, se afirmă ca factor de multiplicare și promovare a stabilității, sporire a încrederii și colaborării internaționale, la zona de contact a Alianței cu alte

regiuni. Ca membru NATO, România participă, din interiorul Organizației Nord-Atlantice, la stabilizarea Balcanilor și la realizarea continuității strategice între flancul nordic, zona Europei Centrale și flancul sudic al Alianței. Pe de altă parte, împreună cu noile state membre, înscriindu-se în operațiuni out of area, în afara Spațiului Euro-Atlantic, ea contribuie indirect la stabilitatea acestuia, probând importanța situației geografice pe dimensiunea sudică a NATO.

Proiecția stabilității pe plan regional, cel puțin la nivelul Europei de Sud-Est, post-aderare, ține foarte mult de dinamica folosirii cadrului de securitate prin cooperare reprezentat de multiplele aranjamente regionale de securitate la care noile state membre sunt parte.

Corelând dimensiunile politică și economică ale integrării, distingem pentru fiecare din noile state membre situarea pe un continuum al democrației și afirmării ca factor de stabilitate în aceste domenii, prin efortul de restructurare economică, element al întăririi securității.

Accentul pus pe relația de solidaritate, pe rezolvarea conflictelor sociale prin măsuri de corijare a disfuncționalităților inerente tranziției la economia de piață și politicile adecvate de creștere economică și protecție socială fac din această zonă a Europei un spațiu unde se implementează treptat prosperitatea, democrația și justiția socială, care, asociat integrării economice regionale și globale, construiește și proiectează stabilitate și securitate.

Din atașarea la structurile euro-atlantice și asimilarea valorilor euro-atlantice, statele respective își asumă și împărtășesc celorlalți actori-state din zonă un nou tip de cultură de securitate, care explicitează natura complexă și factorii ce consolidează stabilitatea regiunii și a continentului. În același timp, aceasta ajută la înțelegerea necesității îngrădirii răbufnirilor etnic-religioase, a fundamentalismului religios, oferă o altă viziune stabilă de viitor, fondată pe solidaritate, cooperare, progres economic și social.

Riscurile de securitate și stabilitate sunt sensibil diminuate prin integrarea în sisteme de securitate colectivă ce și-au dovedit în timp viabilitatea, prin legarea securității interne de cea externă, de aranjamentele regionale și internaționale. Codificând raționalitatea unei asemenea abordări, nu putem să nu accentuăm că integrarea exprimă cel mai bine, dacă ne raportăm la valurile toffleriene,

trecerea spre o nouă lume: dispăre viziunea celui de-al doilea Val – suntem separați și trebuie să concurăm, în favoarea alteia noi, a celui de-al treilea Val: suntem conectați și trebuie să cooperăm¹, promovând în jurul nostru noi relații securitare, bazate pe o imagine comună despre viitor, pașnică și performantă.

Proiectarea stabilității în afara cadrului național este puternic optimizată și eficientizată de aderarea la NATO și UE, care înseamnă adoptarea unor strategii comune pe termen lung în domeniul securității, al cooperării, promovarea intereselor și aspirațiilor convergente, într-un perimetru multă vreme marcat de izolare și separație politico-ideologică, prin granițe artificial întreținute, chiar dacă pe o falie de contact între religii, culturi și civilizații aparent acaparatoare, intolerante, unde stările conflictuale par să se moștenească de la o etapă istorică la alta. Stabilitate va semnifica, în parametrii unei UE înnoite, și faptul că viitoarea Europă nu va admite ca spiritualizarea frontierelor administrative să stimuleze ideea unor revendicări teritoriale.

Statele percep în dimensiunea sa reală, după integrare, adevărul că stabilitatea și securitatea națională și zonală sunt tot mai productive în cadrul unor entități europene și euro-atlantice politice, economice și de securitate colectivă durabile, care dau un curs pozitiv evoluțiilor pe plan regional, continental și global.

Din perspectiva aderării, statele candidate își cunosc cel mai bine deficitul de securitate și stabilitate. Aceasta și explică așteptările pe care noii membri ai NATO și UE le au față de organizațiile europeană și euro-atlantică, dar și responsabilitatea ce o resimt față de vecini și comunitatea internațională, în mediul de securitate actual, dominat de amenințări neconvenționale, de un spectru foarte vast de pericole. Statele respective înțeleg că tendința spre integrare și globalizare între țări și regiuni este și apanajul lor, ca state afiliate la comunități de securitate viabile și structurate pe criterii valorico-normative benefice omului.

Prin suprapunerea limitelor lor estice, NATO și UE au, începând din 2004, și mai bine conturat aportul comun la crearea unei zone de pace și stabilitate în Răsăritul Europei. În acest context, post-aderare, noile state își intensifică cooperarea și dialogul pe probleme stringente ale actualității, ca terorismul internațional, crima organizată,

controlul și neproliferarea armelor de distrugere în masă, combaterea migrației ilegale, subdezvoltarea etc., elaborează și operaționalizează proiecte de interes comun în domeniu, fortifică, prin contribuție individuală și colectivă, organizațiile și relația transatlantică.

Este remarcabil aportul comunitar la stabilizarea regiunii noastre, cel mai mult vizată de amenințarea asimetrică, prin aplicarea măsurilor comune stabilite pentru lupta împotriva terorismului la reuniunea miniștrilor de justiție și interne ai UE, din 19 martie 2004: nominalizarea unui coordonator la nivelul Uniunii al acțiunilor împotriva terorismului și crearea unui post de coordonator european plasat sub autoritatea reprezentantului UE pentru politica externă; crearea unei celule de schimb și de transmitere de informații între serviciile speciale ale statelor membre; introducerea clauzei de solidaritate, care prevede ca, în caz de atac terorist, statele să-și acorde asistență mutuală, inclusiv prin mijloace militare; armonizarea perioadelor de timp în care sunt păstrate informațiile de către operatorii de telefonie și Internet; propunerea de comunicare a datelor personale ale pasagerilor aerieni; reactivarea celulei antiteroriste a EUROPOL; punerea în funcțiune a organismului EUROJUST, o rețea de coordonare a magistraților și echipajelor comune de polițiști; întărirea securității navelor și porturilor; schimbul de informații asupra ADN-ului și amprentelor digitale ale persoanelor urmărite pentru activitate teroristă și înființarea unui registru european al persoanelor condamnate; elaborarea statutului martorilor și al celor care, regretându-și faptele, vor să ajute poliția; stabilirea datei-limită pentru introducerea biometriei în vize și pașapoarte (sfârșitul anului 2005) etc.

Participarea la Procesul de Cooperare în Regiune, la Cooperarea Economică în zona Mării Negre, la Pactul de stabilitate sau la activitatea Centrului SECI pentru combaterea crimei organizate cunoaște, după lărgirea NATO și UE, pentru fiecare din statele primite, o mai mare determinare, dar și o eficiență mai ridicată, pentru că uzează de oportunitățile celor două organizații, de inițiativele noi pe care acestea le lansează pe planul stabilității regionale.

2. Contribuția statelor de graniță la stabilitatea și securitatea regională

Pentru proiecția spațială tot mai amplă și valorificarea cât mai judicioasă a stabilității pe plan regional, post-aderare, entitățile statale beneficiază de sprijinul membrilor vechi ai NATO și UE. Nu de puține ori însă, cum e cazul adoptării noii Constituții europene, al implicării militare în Orientul Mijlociu, al bugetului UE, al viitorului Comisiei Europene sau eficientizării programelor de protecție socială, unele din aceste state „joacă partide naționale, nu europene”². State membre puternice, lideri recunoscuți ai UE au pus, la un moment dat, la colț unele democrații din Europa Centrală și de Sud-Est, pentru opțiunile lor diferite în chestiunile irakiană sau a Curții Penale Internaționale, dând de înțeles că vor pierde sprijinul occidental, mergând pe soluția „noii Europe”, opuse celei vechi, ca atitudine și acțiune.

Statele care aspiră la aderare și care ar avea în viitor un rol în stabilizarea regională percep în mod just existența unui „bilet de intrare”, eliberat de „nucleul dur” sau „troica europeană”. Indiferent însă de circumstanțe, candidatele știu că dinamismul și securitatea economică a regiunii depind serios de aportul de potențial al celor mari, astfel încât este de admis inclusiv „egoismul național” al acestora din urmă, în jalonarea drumului fiecăreia spre integrare. Pe lângă efortul propriu, stabilitatea economică și politică internă și regională are un suport solid în contribuția membrilor din Vestul Europei.

Dar presiunile spre conformism, acceptate doar ca oportunitate pentru aderare, afectează capitalul de încredere dintre state și climatul securizant și stimulat al evoluției regionale. Cum interesele strategice europene spre Est nu pot depăși triunghiul de instabilitate Moldova – Cecenia – Ucraina (acest din urmă pol marcat de slaba dezvoltare a instituțiilor democratice, a societății civile și lipsa autorității legii) fără aportul de proximitate al statelor de graniță ale UE, și animozitățile temporare dintre cele două părți extreme ale continentului dispar, locul lor fiind luat de comportamentul democratic.

La aceasta contribuie inclusiv convingerea, întărită la summit-ul UE - Rusia din mai a.c., de la Moscova, că Federația Rusă vrea să controleze cel puțin economic, din nou, fostul spațiu sovietic, creând Spațiul Economic Unic (EEP), și nu va accepta niciodată să adere, să fie un membru oarecare al UE, ci mai degrabă un egal al acesteia,

element ce amplifică rolul statelor care formează granița de Răsărit a Uniunii.

Se pare că suprapunerea de roluri UE-NATO are, pentru noile state membre, același efect, dacă luăm în considerare faptul că summit-ul Alianței de la Istanbul țintește să crească sfera de influență a organizației până în Caucaz și Asia Centrală, iar la sud, până în Orientul Mijlociu și Nordul Africii, printr-o mai mare importanță acordată parteneriatelor cu Georgia și Azerbaidjan, prin implicarea în Dialogul Euro-Mediteranean a Israelului, Egiptului, Algeriei, Iordaniei, Mauritaniei, Marocului și Tunisiei. Noile state membre pot deține un rol semnificativ și în ideea extinderii activității NATO în Afghanistan sau în Irak, după ce coaliția condusă de SUA predă suveranitatea în mâna unui guvern autohton.

De altfel, liderii statelor cel mai puternic industrializate (G 8) optează, în documentele summit-ului de la Sea Island, din iunie a.c., pentru un „parteneriat pentru progresul și viitorul comun” al Orientului Mijlociu Extins, întrucât sunt „conștienți că pacea, dezvoltarea politică, economică și socială, prosperitatea și stabilitatea Marelui Orient Mijlociu reprezintă o preocupare” pentru întreaga comunitate internațională.

Fiind un proces de consolidare economică, politică și de altă natură a statului, de modernizare și eficientizare instituțională, de democratizare profundă a societății, aderarea la UE este, implicit, o garanție de stabilitate și dezvoltare durabilă, de coeziune și solidaritate națională și regională.

Cel puțin în ce privește UE, este limpede că transformarea acesteia într-o federație de state naționale va permite continentului „să-și asume un rol politic și militar mai important într-o lume tot mai integrată, în care procesul de globalizare suferă o mutație dramatică”³.

Integrarea europeană și euro-atlantică, privită prin prisma proiecției de stabilitate regională, este, sigur, soluția cea mai bună la multe din problemele viitorului, dar mai ales ale reducerii decalajelor de dezvoltare, realizării stabilității macroeconomice, reformelor, globalizării și abordării aspectului cel mai presant: combaterea amenințărilor asimetrice.

Proximitatea geografică și complementaritatea economiilor naționale, solidaritatea partenerilor europeni și euro-atlantici, cuplate cu o intensă cooperare multilaterală, fie în NATO, fie în UE sau în amândouă, asigură stabilității regiunii

continuitate și coerență, putere generalizatoare, la nivel continental și global.

Regiunea deține, fără îndoială, prin alăturarea la cele două organizații, prin atașarea la valorile definitorii ale comunităților statelor europene și euro-atlantice, oportunitatea de integrare mai deplină economică, politică, militară, de mediu etc., de a da un răspuns adecvat tuturor sfidărilor prezentului și viitorului, întrebărilor numeroase ale fiecăruia din statele ce o compun.

Statelor nou intrate în Uniune le revine sarcina de a risipi temerile vechilor țări membre, dar și statelor candidate că extinderea în continuare a UE va însemna pierderea locurilor de muncă și a altor avantaje, însă și insecuritate – imigrație, crimă organizată sau chiar pierderea de suveranitate⁴. În fond, strategia de gestionare a schimbării propusă de unul din raportorii UE în perspectiva extinderii vedea, încă din 2003, organizația ca un actor în devenire în afacerile internaționale, care tratează lucrurile din registrul „noi împreună”:

- acționând împreună în Europa, statele membre vor perfecționa procesul de luare a deciziilor și își vor afirma voința politică pentru a elabora politici cu adevărat europene;

- relansarea economiei europene, bazată pe mai multă inovație și reformă, pentru a asigura dezvoltarea, competitivitatea și crearea de noi locuri de muncă în cadrul unei piețe extinse;

- construirea unei Europe mai sigure pentru cetățenii săi – gestionarea eficientă a procesului de extindere prin întărirea colaborării pe probleme de justiție și afaceri interne, oferind standarde superioare și o securitate sporită;

- dezvoltarea parteneriatului cu vecinii europeni – pe măsură ce frontierele sale se extind, UE are nevoie de o politică de vecinătate care să propage prosperitatea și stabilitatea în jurul său;

- o voce mai puternică a Europei în afacerile internaționale – lărgirea UE oferă o mai mare autoritate, coerență și influență pe arena internațională.

Pe canevassul Strategiei de schimbare a UE menționate de noi mai sus, apare acum opțiunea „politicii de vecinătate”, inclusă în documentul strategic adoptat de Comisia Europeană la 12 mai a.c., care atribuie atuuri sporite statelor de la granița de sud-est a Uniunii. În efortul de evitare a apariției de noi linii de fractură în Europa, potențial destabilizante, prin care Uniunea va crea o „zonă

de liber schimb“, ce ar putea genera, în unele cazuri, o integrare completă din punct de vedere economic pentru țări vecine ca Rusia, Ucraina, Belarus, Republica Moldova, sau ale Caucazului – Georgia, Armenia și Azerbaidjan, ori Mediteranei, statele membre sau candidate de la frontiera estică și sudică a UE găsesc o oportunitate sporită de participare mai activă la dezvoltarea și stabilitatea zonei.

„Planurile de acțiune“ preconizate pentru relația cu statele „de vecinătate“, definite în funcție de situația fiecăruia, pot ancora mai strâns noii membri ai Uniunii și, implicit, ai NATO în dialogul politic al luptei cu terorismul și teroarea ADM, în cooperarea pe probleme ale migrației, traficului de ființe umane, economice și sociale stringente. O legătură directă a Uniunii cu statele „politicii de vecinătate“ în domeniile energetic, al transporturilor și mediului este de neconceput fără implicarea țărilor din linia întâi a acestora. Pe cale de consecință, putem da ca sigură și motivată în plus, dacă mai este nevoie, aderarea noastră la UE, ca suport al unei viitoare „politici de vecinătate“ dinamice și eficiente cu Ucraina, R. Moldova, Rusia, dar și cu celelalte state din arealul mediteranean și Orientul Mijlociu Extins.

3. Noile state membre și responsabilitățile ce le revin pe plan regional

Statele integrate în 2004 sau pe cale de integrare în structurile europene și euro-atlantice urmează un proces fluent de racordare la această lume a interdependențelor, ce înglobează noi actori – state, respectiv regiuni, organizații nonguvernamentale, colectivități locale – care își asumă responsabilități în spațiul economic, social, dar și de securitate intra și extraeuropean.

Putem prevedea, bunăoară, aportul individual pe care cele 10 noi state membre ale UE și celelalte două care vor fi primite în 2007, România și Bulgaria, ar urma să-l aibă, alături de restul statelor membre, în finanțarea și antrenarea celor cinci brigăzi ale Forței de Stabilitate a Africii, brațul militar de gestionare a conflictelor cu grad redus de intensitate al Uniunii Africane, ce va număra circa 20.000 de militari înarmați și pregătiți potrivit standardelor NATO. Este doar unul din exemplele de angajament previzibil al acestora la stabilizarea unui continent vecin, atât de bântuit de conflicte

locale, benefică pentru pacea și stabilitatea Europei și a lumii.

Concluziile rezultate din analiză arată că stabilitatea regională este direct condiționată de constrângerile interne și externe ale statelor mai puțin dezvoltate, care aspiră la statutul de membru al NATO și UE: lipsa resurselor naturale, problemele demografice, economice, sociale, concurența pe piețele externe globalizate, migrația necontrolată, terorismul și crima organizată etc.

Incompatibilitatea cu modelele economice și sociale europene, decalajele de tot felul, viziunile etnocentriste, antidemocratice întrețin riscuri și provocări numeroase pentru stabilitatea societăților în tranziție, a statelor. Candidatura la o organizație sau alta este foarte promițătoare, pentru că poate avea un impact pozitiv major în plan social, consolidează statul și comunitățile, democrația, intensifică cooperarea, sporește solidaritatea, toleranța, afirmă identitatea națională.

Exemplul românesc de soluționare a problemelor minorităților poate fi, pentru statele vecine nouă, neincluse în structurile euro-atlantice și europene, un punct de plecare în blocarea discursului și activităților naționaliste (Moldova – negarea rădăcinilor culturale românești, Ucraina – frustrarea de drepturile culturale a minorităților etc.), într-un moment în care naționalismul cunoaște o anume recrudescență în regiune.

Tot astfel, echilibrul democratic din România se poate regăsi extrapolat la nivelul statelor vecine, unde drepturi și libertăți democratice importante sunt îngrădite de regimurile autoritare sau comuniste la putere. Sprijinul forțelor democratice din zonă, beneficiind de strategia diplomației noastre și demersurile active ale societății civile, nu va întârzia să pună stavilă manifestărilor care afectează drepturile minorităților sau vor să impună cu forța un anumit model cultural și stau la originea unor mișcări sociale contestatate.

Cum rata extinderii va fi, în viitor, mult mai redusă, comparativ cu cea a ultimului deceniu, statele care au intrat deja în NATO și UE vor avea o sarcină dificilă: aceea de a se găsi la zona de contact cu regiuni cu surse de instabilitate numeroase și de gravitate diferită, ce atrage după sine responsabilitatea de membru al unor organizații cu rol important în dezvoltarea aranjamentelor de securitate și cooperării regionale.

Dacă ne referim, de data aceasta, la Alianța Nord-Atlantică, este tot mai evident rolul central al membrilor săi, vechi și noi, determinarea lor în aportul la creșterea stabilității de ansamblu a Europei și întărirea securității tuturor. Țara noastră, de exemplu, ca vecină a Balcanilor și Mării Negre, poate aduce importante contribuții stabilității și dezvoltării acestor „regiuni-pivot”, cum aprecia recent, la București, secretarul general al NATO, Jaap de Hoop Scheffer. Totodată, apropierea României de Republica Moldova, Ucraina și Belarus, se consideră, va permite „o perspectivă unică asupra acestor țări și a importanței lor față de Alianță”⁴⁵.

Noii membri și noile misiuni adoptate de reuniunea de la Praga și reconfirmate la Istanbul fac din Alianță structura cea mai dedicată și mai solidă pentru promovarea stabilității regionale și menținerea păcii. Eforturile de realizare a noilor capacități militare, de participare la NRF, de înzestrare cu mijloace de luptă și transport strategic etc. sunt parte integrantă a procesului de modernizare și întărire a Alianței și a fiecărui membru pentru confruntările secolului XXI.

Dezvoltarea multilaterală internă a fiecărui stat membru rămâne, totodată, elementul hotărâtor al unei participări eficiente la procesul de cooperare transatlantică, la apărarea colectivă în noul context de securitate, al luptei cu pericolele grave la adresa umanității.

Cât privește UE, nu putem să nu admitem, pe de altă parte, faptul că proiecția stabilității dinspre noile state membre și candidate va fi, parțial, torpilată de adâncirea decalajelor dintre statele bogate și cele sărace ale Uniunii, care susține o veritabilă bătălie pentru resurse, ce îi afectează coeziunea și eficiența demersurilor de sporire a prosperității și securității.

Crearea și adâncirea diviziunilor în Europa, economice, politice, militare etc. este un proces ce necesită a fi stopat cu hotărâre, pentru că slăbește unitatea euro-atlantică și coerența acțiunilor

continentului în lupta cu amenințările teroriste, asimetrice.

În acest proces, noile state membre din Centrul și Sud-Estul Europei pot ocupa un loc important, demonstrând faptic că multitudinea de interese și de identități naționale se află în fața unei opțiuni comune pentru dezvoltare, iar aceasta obligă la depășirea oricărei divergențe și asumarea fermă a proiectelor comunitare, pe ideea construirii și consolidării unei identități europene comune, care să conducă la prosperitatea UE și a zonei, la stabilitatea și securitatea regională.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- *Strategia de securitate națională a României*, București, 2001

- *Declarația șefilor de state și de guvern participante la reuniunea Consiliului Nord-Atlantic de la Praga*, 21 noiembrie 2002, www.nato.int/dom/pr./2002

- JONES, Erik, *End of the European Idea?*, în *Survival*, the IISS quarterly, volume 46, number 1, spring 2004, pp. 155-159

- www.nato.int

- europa.eu.int

- www.crisisweb.org

NOTE

¹ Herman BRYAND MAYNARD, Jr., Susan E., MERTHENS, Dincolo de Alvin Toffler. *Afacerile secolului XXI*, București, Editura Antet, 1997, p. 18.

² Potrivit șefului diplomației italiene, Franco Frattini, reuniunea la nivel înalt germano-franco-britanică de la Berlin, din 18 februarie 2004, ar fi reprezentativă pentru o asemenea atitudine politică de grup, ce dăunează edificiului european.

³ Discurs rostit de președintele României, Ion Iliescu, la Universitatea din Lyon, în noiembrie 2003, în *Buletinul Informativ nr. 11-12/2003 al Administrației Prezidențiale*, p. 61.

⁴ A se vedea *Raportul Comisiei Europene din martie*

The author proves that the European and the Euro-Atlantic accession, regarded as a regional stability perspective, is the best solution for solving out the future issues. The integration is also a key element in order to downsize the development discrepancies, to reach macroeconomic stability, globalization and to combat the terrorism. Attaching to the defining values of NATO and EU, the Central and South East Europe has the opportunity of a deeper economical, political, military, environment integration and an adequate response to all the present and future challenges.

ROLUL OPEC ÎN MARELE JOC AL PETROLULUI

Cristian BĂHNĂREANU

La început de secol XXI, caracterizat de revoluția informațională și tehnologică, globalizare și profunde re poziționări geoeconomice, lupta pentru resurse și piețe energetice a devenit din ce în ce mai acerbă. SUA și Federația Rusă caută noi căi pentru a-și asigura securitatea energetică, inclusiv prin cooperare strategică, pentru a controla aceste resurse. OPEC continuă să fie o organizație care menține echilibrul acestui mare joc.

La început de secol XXI, caracterizat de revoluția informațională și tehnologică, globalizare și profunde re poziționări geoeconomice, lupta pentru resurse și piețe energetice a devenit din ce în ce mai acerbă. În acest context, forța economică a statelor și grupărilor de state a trecut pe primul plan, stabilind regulile unei competiții ce apelează tot mai puțin la mijloacele războiului clasic.

Fără îndoială că există o legătură între deținerea, cererea, aprovizionarea și utilizarea resurselor energetice, răspândirea lor geografică și accesul la ele. Controlul resurselor energetice – petrol, gaze naturale și lichefiate, combustibili fosili – a devenit un obiectiv prioritar nu numai pentru actorii majori ai scenei internaționale (SUA, UE, Federația Rusă), ci și pentru noile puteri în ascensiune (China și India). În tot acest “mare joc”, un rol deosebit de important îl joacă Organizația Țărilor Exportatoare de Petrol (OPEC).

Fluctuațiile prețurilor la petrol sunt notorii. Acestea au fost întotdeauna volatile și greu de prezis. Drept consecință, actorii internaționali s-au organizat – precum Organizația Țărilor Exportatoare de Petrol (OPEC), care gestionează și cantitățile produse de țările membre – sau organizează piețe paralele (NYMEX - New York, SIMEX - Singapore, IPE - Londra) pentru a lua parte la deciziile de stabilire a prețurilor internaționale la

petrolul brut. Piețele paralele pot influența prețul internațional la petrol și pot contrabalansa deciziile OPEC.

Organizația Țărilor Exportatoare de Petrol

Fondată în septembrie 1960 (Bagdad, Irak), OPEC are drept obiectiv fundamental unificarea și coordonarea politicilor membrilor în domeniul petrolier. Membrii inițiali ai OPEC erau Iran, Irak, Kuweit, Arabia Saudită și Venezuela. În perioada 1960-1975, organizația s-a extins, prin includerea Qatarului (1961), Indoneziei și Libiei (1962), Emiratelor Arabe Unite (1967), Algeriei (1969) și Nigeriei (1971). Ecuador și Gabon au fost membri ai OPEC, retrăgându-se în decembrie 1992 (Ecuador) și ianuarie 1995 (Gabon). Agenția Internațională a Energiei estimează că cele 11 actuale membre ale OPEC totalizează aproape 40% din producția mondială de petrol și circa 2/3 din rezervele mondiale de petrol certe¹.

De-a lungul istoriei sale, organizația a acționat pentru menținerea unui echilibru al prețurilor petrolului, atât prin creșterea sau scăderea cotelor de producție ale membrilor, cât și prin consultări și negocieri cu celelalte state producătoare nemembre OPEC asupra cotelor de cooperare. Totuși, este important de subliniat contribuția pe care a avut-o OPEC-ul la criza energetică cu care s-a confruntat Occidentul (octombrie 1973 - martie 1974), criză provocată de bancherii internaționali. Aceștia au încheiat un acord cu conducătorii arabi ai OPEC, pentru a crește prețul petrolului prin embargoul OPEC-ului. Principiul era foarte simplu: arabii câștigau, prin faptul că prețul creștea, cumpărătorul plătea, iar concernele petroliere încasau. În sistemul respectiv, s-au acordat împrumuturi uriașe țărilor din lumea a treia, la vremea respectivă, ca Mexic, Brazilia și Argentina.

Nucleul organizației este acaparat de Arabia Saudită, datorită în primul rând imenselor sale

resurse de petrol și poziției sale strategice în Orientul Apropiat și Mijlociu. Rezervele țării se cifrează la circa 260 miliarde barili, ceea ce reprezintă 25% din rezervele mondiale de petrol. Este unul din principalii parteneri comerciali ai SUA și statelor occidentale. De asemenea, Riadul se pregătește să adere la Organizația Mondială a Comerțului.

Controlul asupra resurselor de energie înseamnă control asupra prețurilor lor. Astfel, cele 11 state membre ale OPEC (Arabia Saudită, Irak, Iran, Kuweit, Qatar, Emiratele Arabe Unite, Venezuela, Libia, Nigeria, Algeria și Indonezia) decid asupra strategiei de preț, prin producerea unei cantități mai mari sau mai mici decât e necesar pe piață. Miniștrii petrolului din statele membre se întâlnesc periodic pentru a discuta prețurile, iar din 1982, și pentru a stabili cotele producției de petrol brut. Strategia OPEC de preț/producție se bazează pe intervalul de preț 20-28 dolari/barilul. Atâta timp cât prețul petrolului se menține între aceste limite, OPEC nu intervine.

În ultima perioadă, se poate sesiza o schimbare radicală a comportamentului OPEC, organizația devenind mult mai activă, coezivă și chiar mult mai puternică. Recenta renaștere a OPEC, ulterioară colapsului prețurilor petrolului din 1998-1999, se regăsește și în încercarea de a implementa ceea ce unii l-au denumit „*micro-managementul*” unei piețe care e bine cunoscută pentru lipsa datelor oportune și exacte. Fireasca întrebare care se pune este dacă intensificarea volatilității prețurilor este doar o coincidență sau OPEC, prin comportamentul și deciziile sale, a contribuit direct la acest fapt².

Cauzele fluctuației prețurilor

Odată cu capturarea fostului lider irakian Saddam Hussein, în decembrie 2003, prețurile petrolului au scăzut, situație ce nu s-a menținut și după comiterea celor două atentate cu mașini-capcană din Bagdad. Conform datelor furnizate de OPEC privind situația pe piețele petroliere, prețul mediu al petrolului pe cele șapte piețe ale membrilor OPEC se ridică la 30.04 dolari barilul, pentru prima dată după începerea războiului din Irak³. Ministrul irakian al petrolului, Ibrahim Bahr al-Uloum, a declarat într-un interviu că prinderea lui Saddam ar putea îmbunătăți securitatea în Irak, dar „*nu putem elimina posibilele atacuri asupra conductelor de petrol în viitor*”.

Situația s-a menținut și în 2004, prețul ridicat al barilului de petrol fiind atribuit nu numai instabilității politice din Orientul Apropiat și Mijlociu și creșterii cererii, ci și temerilor legate de penuria de benzină din SUA și jocului speculatorilor. Astfel, atentatele și sabotajele teroriste din Orientul Apropiat și Mijlociu au consecințe și asupra exporturilor petroliere, exporturi care sunt vulnerabile la situația din Irak. De asemenea, mari consumatori de petrol se tem de atacuri teroriste majore în Arabia Saudită, care ar perturba grav aprovizionarea.

Creșterea cererii de hidrocarburi, urmare mai ales a relansării economiilor lumii, urmează un trend ascendent. Se estimează că, în 2004, se va înregistra cea mai mare creștere din ultimii 15 ani. China, pe fondul dezvoltării sale accelerate, a devenit al doilea mare consumator mondial de petrol brut. Totuși, stocurile de petrol brut sunt în scădere și nu mai pot avea prea mult timp rolul de tampon – singura care dispune de capacități suplimentare de producție, ce ar putea acoperi cererea suplimentară, este Arabia Saudită.

SUA, primul mare consumator mondial de petrol, se confruntă cu profunde disfuncționalități structurale în materie de rafinare și depun eforturi să satisfacă un consum de benzină care a crescut cu 5% în ultimul an. Fondurile speculative, ce au o importanță majoră pe piața petrolieră, pot determina o creștere vertiginoasă a cursului, dacă amenințările privind aprovizionarea se agravează.

Analiztii subliniază că, din cauza creșterii permanente a cererii de petrol brut, viitorul pieței mondiale de petrol va fi dependent de producția de petrol a țărilor nemembre OPEC, de politica de producție a membrilor OPEC și de situația politică din țările producătoare de petrol.

SUA, Federația Rusă și OPEC

Pentru SUA, securitatea energetică a devenit o prioritate a politicii externe și comerciale. SUA produc 7-8 mil. barili/zi, dar consumul va crește de la 19,5 mil. barili/zi la 25,5 mil. barili/zi, în 2020 (importul actual de 7,5 mil. barili/zi echivalează cu ansamblul consumului petrolier al Indiei și Chinei). „National Energy Policy”, din mai 2001, relevă – pe lângă orientările referitoare la promovarea surselor neconvenționale – necesitatea identificării de noi surse energetice externe (Africa) și de

încheiere a unor alianțe energetice de durată (în Orientul Apropiat și Mijlociu, Bazinul Caspic, Federația Rusă). De asemenea, Strategia energetică americană, așa-numitul „Cheney Report”²⁴, accentuează necesitatea menținerii unei relații speciale cu Arabia Saudită.

Pe de altă parte, Federația Rusă a refuzat să se alăture OPEC-ului, alegând în schimb să-și urmeze propria linie. În toamna anului 2001, aceasta a dus la o ciocnire, care însă a fost înlăturată, atunci când Moscova a acceptat să-și reducă exporturile. Acum 10 ani, OPEC controla 50% din piața petrolieră mondială. În prezent, această parte s-a redus la circa 40%, mai ales din cauză că Federația Rusă și-a sporit producția. Exporturile de petrol brut constituie o sursă strategică de venituri pentru Rusia, deoarece exporturile asigură circa 25% din veniturile guvernului rus. Se estimează că o creștere cu 1 dolar/baril a prețului de referință al petrolului rus Blend din Ural aduce circa 1 mld. dolari câștiguri suplimentare, iar o scădere a prețurilor afectează puternic bugetul Rusiei. Prin urmare, interesul Federației Ruse ar putea fi o menținere a prețurilor ridicate ale petrolului.

Relația strategică SUA - Federația Rusă se concentrează nu numai asupra luptei împotriva terorismului internațional, ci și în domeniul economic și, mai ales, energetic: „Relațiile comerciale dintre Statele Unite și Rusia s-au extins și se vor extinde în beneficul reciproc – nu în ultimul rând, sperăm, în domeniul energetic”²⁵. Simultan, cele două state caută să controleze zonele strategice bogate în resurse și piețele petroliere. Astfel, SUA dețin poziții avantajoase în Arabia Saudită și Irak, Federația Rusă pare consolidată în Bazinul Caspic, cu deosebire în Kazahstan.

Unul din obiectivele principale ale politicii ruse este să dobândească capabilitatea de a avea un cuvânt de spus în formarea prețului, comparativ cu partea sa pe piața exporturilor, prin înființarea unui așa-zis „OPEC al Mării Caspice”, proiect la care SUA se opun cu hotărâre. Spre deosebire, SUA sunt preocupate de combaterea oricărei tendințe de monopol energetic pe piața internațională, de libera circulație a capitalurilor, forței de muncă și materiilor prime și produselor manufacturate.

Puterea energetică încurajează Federația Rusă să-și refacă forța economică afectată de schimbările majore din anii '90. Prin urmare, Federația Rusă încearcă din greu să-și dezvolte o capacitate similară

cu cea a Arabiei Saudite (la o producție de 7,3-7,8 mil. barili/zi, dispune de o rezervă de 3 mil. barili/zi, cu care influențează prețurile petrolului). Pentru a avea o imagine completă, trebuie să spunem că marea diferență dintre Arabia Saudită și Federația Rusă îl constituie faptul că, în timp ce Rusia produce 8 mil. barili/zi, Arabia Saudită exportă zilnic aceeași cantitate. În timp ce costurile de producție din Federația Rusă sunt similare celorlalte (2,5 dolari/barilul), costurile de transport ale petrolului rusesc sunt mult mai mari, ceea ce ar putea afecta profitul marginal.

De asemenea, Moscova are capacitatea de a folosi argumentul petrol-gaze în susținerea înțelegerilor sale cu SUA, UE, China și Japonia, puteri deficitare, în diferite grade, din punct de vedere energetic. Totuși, decalajul de tehnologie nu-i îngăduie Federației Ruse să-și dispute direct, „la nivel strategic”, cu SUA controlul asupra celor mai însemnate resurse energetice ale planetei. Federația Rusă a încheiat, înainte de 2003, aranjamente energetice favorabile în Irak și Iran; viitorul contractelor irakiene este incert, soarta lor fiind încredințată autorității de la Bagdad, tutelată de SUA.

Datorită cererii din ce în ce mai mari și scăderii stocurilor, se fac presiuni asupra OPEC pentru o scădere a prețului petrolului – în SUA, la începutul lui iunie, prețul era de 37,55 dolari/barilul. Drept urmare, la Beirut, în ziua de 3 iunie 2004, a avut loc a 131-a reuniune ministerială a OPEC, întâlnire la care s-a decis o nouă ajustare a cotei producției (creștere cu 8% - circa 2 mil. barili/zi), în scopul reducerii prețului petrolului și stabilizării pieței. În general, în 2004, piețele petroliere mondiale se vor menține în echilibru cu o creștere a cererii de petrol planificată care să fie un pic mai mică decât creșterea producției petroliere a statelor non-OPEC. Conform prognozei Agenției Internaționale a Energiei, prețurile vor fi foarte apropiate de 25 dolari/barilul în 2020 la valorile din 2000. Aceste previziuni au fost criticate ca fiind nerealist de scăzute și bazate pe estimările umflate ale OPEC privind capacitatea sa de producție de 57,5 mil. barili/zi, până în 2020. Argumentul rezidă în faptul că producția totală maximă a OPEC nu poate sub nici o formă depăși 40 mil. barili/zi⁶.

Deși modificările cotelor producției au fost adesea dificile, OPEC a fost întotdeauna în măsură să-și ajusteze cu succes producția sa în ultimii 4

ani, pentru a-și menține prețurile medii lunare și a menține un echilibru al pieței petroliere.

Concluzii

În ultimii ani, remarcăm câteva tendințe în peisajul petrolier: tendința de reorganizare a pieței mondiale pe blocuri și alianțe energetico-economice, ce se confruntă cu cea de liberalizare completă a lor; tendința de modificare a sistemului de cote petroliere și de fixare a prețurilor; căutarea de noi alternative și noi surse la consumul din ce în ce mai mare; tendința Federației Ruse de a constitui un nou centru de prețuri de referință pe piața mondială etc. Totuși OPEC, mai ales Arabia Saudită și Irakul, vor avea în continuare un cuvânt greu de spus în formarea prețurilor mondiale ale petrolului și asigurarea necesarului de petrol pentru SUA, Uniunea Europeană, China – zone mai puțin bogate în resurse energetice.

NOTE BIBLIOGRAFICE

¹ www.opec.org, 2004

² WESTON, Paul; Michael CHRISTIANSEN, OPEC: Market Stabiliser or Disruptive Influence?, London, 2003, pp. 3-5

³ OPEC's oil shock, în The Economist, 26 septembrie 2003

⁴ VEZI KLARE, Michael T., The Bush/Cheney Energy Strategy: Implications for US Foreign and Military Policy, Hampshire College, A Paper prepared for the Second Annual Meeting of the Association for Study of Peak Oil, Paris, 26-27 mai 2003

⁵ POWELL, Colin, A Strategy of Partnerships, Foreign Affairs, January-February 2004, apud CÎNDEA, Diana-Larisa, Relația SUA - Rusia și echilibrul de putere la începutul secolului XXI, în Gândirea Militară Românească, nr. 2, 2004, p. 51

⁶ BAKHTIARI, Ali Morteza Samsam, 2002 to See Birth of New World Energy Order, Oil & Gas Journal, 7 ianuarie 2002, pp. 11-19.

At the beginning of 21st Century, which is characterized by informational and technological revolution, globalization and deep geoeconomical repositioning, the competition for energetic resources and markets is becoming more and more sharp. The USA and the Russian Federation are seeking new ways to ensure their energetic security, including strategic cooperation for controlling these resources. OPEC continues to be a balancing organization in this great game.

GENERAREA FORTELOR ÎN NATO

Locotenent-colonel Crăișor-Constantin IONIȚĂ

Pentru a desfășura o operație militară în cadrul Alianței Nord-Atlantice, fie ea întrunită (joint) sau condusă de o singură componentă, este necesar, în primul rând, să deplasezi în teatru forța necesară desfășurării acelei operații, construită pe specificul misiunii, ale cărei efective pot fi asigurate atât de țări membre NATO sau partenere, cât și de alte țări ne-membre.

Din cadrul forțelor puse la dispoziție de NATO, ar fi bine să ne reamintim că acestea sunt poziționate geografic, încă din timp de pace, în scopul de a asigura intervenția oportună pe orice direcție și că acestea sunt constituite prin contribuția națională de trupe terestre, aeriene și navale.

După Summit-ul de la Praga, noul concept al Forțelor de Răspuns NATO (NRF) se bazează pe „menținerea unor forțe avansate din punct de vedere tehnologic, flexibile, deplasabile, inter-operabile, care pot fi susținute logistic și care conțin atât elemente navale, aeriene, dar și terestre, gata să se deplaseze rapid oriunde este necesar”, asigurând astfel o FORȚĂ GATA DE LUPTĂ PERMANENT (VHRF). Dar nu numai aceste forțe sunt disponibile pentru operații NATO. NRF sunt considerate a fi forțe puse la dispoziție permanent și pe care Structura de Comandă NATO (NCS) se bazează pentru a interveni în prima urgență (până în 5 zile).

Pe lângă acestea, sunt forțele puse la dispoziția NATO numai în anumite situații sau la declararea unei anumite măsuri de rezolvare a unei crize. Acestea sunt forțe cu un ÎNALT GRAD DE PREGĂTIRE (HRF), gata să intervină în 30 zile, fiind transferate sub comanda nemijlocită a unui comandament NATO. Ultima categorie o reprezintă acele forțe care vor fi puse la dispoziția unui comandament NATO după operaționalizarea lor. Ele poartă denumirea de forțe cu un NIVEL SCĂZUT DE PREGĂTIRE (LRF) și pot interveni abia după 90 zile.

Asta înseamnă că, la declararea unei operații militare, comandantii NATO vor avea puține forțe la dispoziție pentru intervenție și, deci, procesul de

identificare și generare a necesarului de forțe rămâne de cea mai mare însemnătate în primele etape ale luării deciziei (OPP).

Din nefericire, nu există, până în prezent, o definiție oficială aprobată de NCS. Doctrina Marii Britanii precizează însă că: „Generarea forțelor...este procesul prin care se asigură trupele necesare, antrenate și echipate corespunzător, precum și mijloacele aferente pentru transportul lor în teatru, recuperare și susținere, astfel încât să se asigure îndeplinirea tuturor misiunilor încredințate sau posibile, ținând cont de nivelul de pregătire pentru luptă cerut și de timpul avut la dispoziție”¹.

Eficacitatea forțelor Alianței pe timp de pace, la criză sau în război, depinde de abilitatea de a coordona și desfășura operații întrunită (joint); coeziunea unei astfel de forțe rezultă din sincronizarea funcțiilor operaționale ale componentelor ei. O forță întrunită (joint), întrebuințată în întreg spațiul de luptă, asigură comandantului o largă gamă de opțiuni operative sau tactice, care pot pune probleme multiple și complexe inamicului.

Pentru a crea o astfel de forță, planificatorii strategici și operativi ai NATO trebuie să se implice pe deplin în Procesul de Generare a Forțelor (Force Generation Process), împreună cu planificatorii națiunilor contribuatoare, respectând următorii pași: identificarea forțelor, generarea forțelor, activarea forțelor și proiectarea (deplasarea în teatru) a forțelor. Toți acești pași sunt parte integrantă a Procesului de Luare a Deciziei (OPP), utilizat de planificatorii Alianței și descris pe larg în Reglementările Bi-SC privind Planificarea Operațională (GOP) - *Fig.nr.1*.

Procesul de generare a forței începe odată cu primirea Directivei de Inițiere (ID) de la eșaloanele politico-strategice (NAC/MC/SC). Deci, odată cu prima etapă a OPP - Inițierea. Unele constrângeri politico-strategice, forțele care se așteaptă să fie puse la dispoziție la începerea operației, precum și

GEOPOLITICI ȘI GEOSTRATEGII PE TRAIECTORIA VIITORULUI

structura inițială de comandă sunt prevăzute în această directivă².

S-a dovedit de un real folos ca, odată cu trecerea la cea de-a doua etapă a OPP - Orientarea, să se revadă informațiile referitoare la forțele puse la dispoziție prin ID și să se desfășoare o analiză inițială a structurii acestora. De fapt, se începe astfel, prima fază a generării forței - Identificarea.

spre aprobare națiunilor participante la operație, odată cu CONOPS.

Cum se definitivează însă acest document? Este un complex de activități, care începe pe timpul Analizei Situației (primul pas al Dezvoltării Concepției). Evaluarea factorilor care influențează desfășurarea operației se finalizează cu o așa numită Listă cu posibile misiuni (specificate sau deduse).

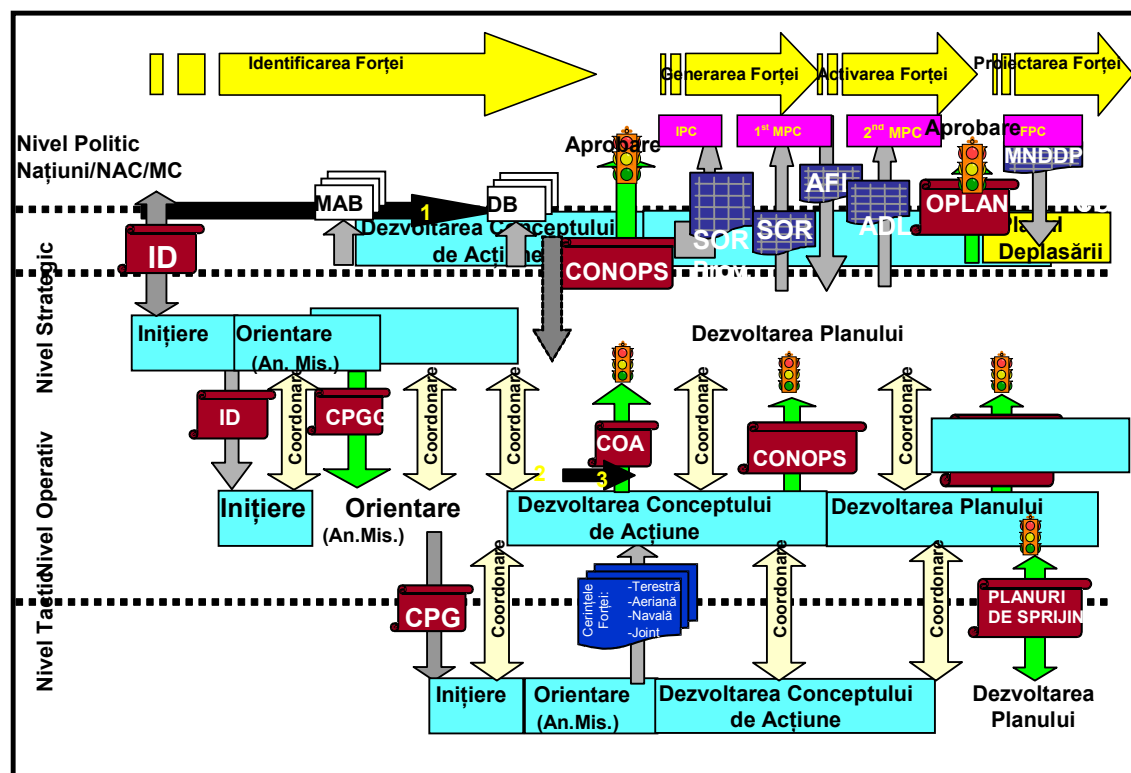

Figura nr.1. Corelarea fazelor Procesului de Generare a Forței cu etapele Luării Deciziei (OPP)

Pe timpul Analizei Misiunii (primul pas important din cadrul Orientării), planificatorii identifică forțele puse la dispoziție, revăd criteriile de pregătire sau restricțiile de care trebuie să țină cont la anumite componente și informează eșaloanele superioare despre necesitatea asigurării unor trupe sau echipamente specializate.

Concluziile acestei analize inițiale sunt prezentate comandantului, pe timpul Briefing-ului

de Analiză a Misiunii (MAB) și se includ în Recomandările Comandantului pentru Planificare (CPG).

Pe timpul celei de-a treia etape a OPP - Dezvoltarea Concepției de Acțiune (CONOPS), se realizează cel mai important document al Identificării, și anume Lista cu Cerințele Forței (SOR). Acesta are forma unui tabel (Fig.nr.2) și se trimite

Seria	Categoria de forțe	Arma sau specialitatea unității	Tipul unității (B, Bg...)	Număr de personal	Cerințe speciale solicitate	Locul de dislocare solicitat	Data sosirii în teatru cerută de Cdt.	Cdm.ierarhic superior	Nivelul de comandă	Națiunea care asigură	Unitatea asigurată	Observații

Pornind de la această listă, planificatorii desfășoară analiza repartitiei forțelor pe misiuni (Troop-to-Task Analysis), care cuprinde următoarele activități: repartitia misiunilor pe componente ale forței și stabilirea posibilelor neajunsuri în componența și numărul acestora; stabilirea misiunilor care se pot executa paralel sau consecutiv, pentru a se realiza economia de forțe și mijloace; stabilirea fiecărui element al forței capabil să îndeplinească fiecare misiune (simultan sau secvențial). Produsul final al acestei analize se concretizează pe timpul Dezvoltării Cursurilor de Acțiune (COAs) în acea SOR de care aminteam mai devreme și care cuprinde, pe lângă forțele necesare să îndeplinească fiecare misiune, și locul și data când aceste forțe să fie prezente în teatru. Lista provizorie este prezentată comandantului, pe timpul Briefing-ului de Luare a Deciziei (DB), după care, în forma finală, se trimite eșaloanelor superioare pentru a fi completată și aprobată de națiunile participante. De altfel, SOR este revăzută și completată permanent.

Odată cu trimiterea SOR spre aprobare eșaloanelor superioare, începe cea de-a doua fază - Generarea propriu-zisă a Forței. Această fază se desfășoară pe parcursul unei serii de patru conferințe de planificare, găzduite, de regulă, de Locțiitorul SACEUR. Bineînțeles că aceste conferințe sunt piatra de căpătâi care atestă oficial înțelegerile dintre națiunile participante, dar, pe lângă acestea, o mulțime de alte întâlniri și dezbateri au loc, pentru a se ajunge la rezultatele scontate. Este, astfel, o fază foarte sensibilă, îndelungată și greoaie.

Prima conferință, denumită și inițială (IPC), are drept scop discutarea și aprobarea, de către națiunile participante, a CONOPS și SOR provizorie. După aprobare, ambele documente sunt înapoiate Comandamentului inițiator, pentru a fi definitivitate și a se trece la cea de-a patra etapă a OPP - Dezvoltarea Planului.

Următoarea conferință, denumită și prima conferință principală/de generare a forțelor (1st MPC), are ca unic scop discutarea și aprobarea, de către națiuni, a SOR (forma finală) revăzută și actualizată la începutul Dezvoltării Planului. La finele acestei conferințe, SOR este transformată într-o „Listă cu Forțele Aliate (AFL)”. AFL, conținând acum unitățile puse la dispoziție și națiunile contribuatoare, este trimisă Comandamentului inițiator pentru analizare și completare cu datele privind timpul și locația solicitată de comandant,

când aceste unități să fie prezente în teatru. Astfel, documentul capătă aspectul unei „Liste cu Disponibilizarea Forțelor Aliate (ADL)” și se supune spre aprobare națiunilor contribuatoare, la cea de-a doua conferință principală de planificare/de susținere a forței (2nd MPC).

După aprobarea ADL, se trece la cea de-a treia fază, denumită Activarea Forței. Această fază este descrisă pe larg în „Sistemul NATO de Planificare Operațională (MC 133/3)”, anexa C, și începe prin inițierea de către NAC a unei „Directive de Activare a Forței (ActivDir)”, directivă care permite SACEUR să pornească procedurile de activare cu națiunile contribuatoare, prin emiterea unui „Ordin de Atenționare pentru Activare (ActivWrn)”. Scopul ActivWrn este acela de a solicita tuturor națiunilor participante cu trupe la operație să treacă la pregătirea acestora pentru misiune³.

Cu toate că deplasarea trupelor în Teatrul de Operații (TOO) este o responsabilitate națională, coordonarea deplasării unei mase uriașe de trupe și echipamente într-un spațiu și pe o durată bine configurată, necesită o cooperare deplină între planificatorii aliați ai operației și cei ai națiunilor participante. Pentru aceasta, la ultima conferință de planificare, denumită și finală/a deplasării (FPC), se analizează, în detaliu, punctele principale ale coordonării deplasării tuturor forțelor în teatru. Concluziile finale ale acestei conferințe sunt preluate de națiunile contribuatoare, pentru a produce așa-numitele „Planuri Detaliate de Deplasare a Forțelor (DDP)”. Planurile fiecărei națiuni sunt trimise Comandamentului Aliat inițiator, pentru a fi analizate și coordonate într-un singur și unic „Plan Multinațional Detaliat de Deplasare a Forțelor (MNDDP)”, plan care devine Plan de Sprijin (SUPPLAN) pentru Planul de Operații (OPLAN). Atât OPLAN, cât și întreaga gamă de SUPPLANs, sunt înaintate, spre aprobare, eșaloanelor superioare.

Ultima fază a procesului de generare a forței, denumită Proiectarea (Deplasarea) Forței, începe odată cu aprobarea OPLAN și MNDDP, prin emiterea, de către NAC, a Directivei Executive (ExDir). SACEUR va pune în practică prevederile acestei directive, prin trimiterea la națiunile contribuatoare a Ordinului de Activare (ActOrd), care cuprinde elementele esențiale cu privire la deplasarea trupelor participante la operație.

Se poate, astfel, deduce că procesul de generare a forței este critic pentru succesul misiunii și că are loc odată cu procesul de luare a deciziei (OPP). La fel ca OPP, este un proces complex și de lungă durată, care necesită o muncă asiduă și un nivel ridicat de meticulozitate, putând să fie extins pe o perioadă de 90-140 de zile. De asemenea, este un proces deosebit de sensibil, necesitând acordul tuturor națiunilor contribuatoare și aprobarea tuturor nivelurilor de comandă ale Alianței. În concluzie, este un proces deosebit de util, căci, așa cum afirma Timur Lenk (Tamerlane) cu șapte secole în urmă,

„Este mai bine să te bizui [pe câmpul de luptă] pe 10 oameni prezenți, decât să aștepți 10.000 care nu mai vin“.

NOTE BIBLIOGRAFICE

¹ UK Glossary of Joint and Multinational Terms and Definitions, 2001

² Bi-SC. Guidelines for Operational Planning, 2001

³ NATO's Operational Planning System (MC 133/3), Annex C, martie 2000.

SISTEMELE DE VALORI CA DOMENIU AL ASIMETRIEI

STRATEGICE *de brigadă dr. Teodor FRUNZETI*

Într-un conflict armat, procesul de determinare a rezultantei tuturor vectorilor de putere care concură la realizarea și exploatarea unei relații de asimetrie între părțile opuse este deosebit de complex și nu toate elementele ce pot fi luate în considerare sunt cuantificabile cu ușurință. De aceea, este dificil de a stabili cu claritate dimensiunile amenințării pe care fiecare dintre părți o reprezintă pentru partea adversă.

Asimetria în acțiunile militare poate fi realizată pe termen lung, mediu sau scurt, în mod premeditat sau din întâmplare, într-unul sau mai multe domenii de manifestare. Unul dintre aceste domenii îl reprezintă sistemele de valori specifice unei anumite societăți.

Samuel Huntington arată în cartea sa “Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale” că principalul factor de instabilitate în noua ordine mondială multipolară îl constituie diferențele dintre diferitele civilizații existente, în prezent el identificând un număr de opt.

Huntington arată că civilizația este un mare document de cultură, implicând valorile, regulile, instituțiile și modul de gândire cărora generații succesive dintr-o societate dată le-au atașat o importanță primară. Tot Huntington arată că, dintre toate elementele obiective care definesc civilizațiile, cel mai important este, în mod frecvent, religia¹. O civilizație este cea mai întinsă entitate culturală, ea constând dintr-un grup de oameni cu cele mai înalte trăsături culturale și cel mai răspândit nivel al identității culturale pe care îl au oamenii și care îi distinge de alte specii. Civilizațiile nu au granițe bine delimitate, iar oamenii pot și chiar redefinesc identitățile și, ca rezultat, compoziția și forma civilizațiilor se schimbă în timp.

Cu toate că enumeră mai multe elemente pentru a defini civilizațiile, Huntington utilizează practic un singur criteriu, și anume religia, când definește cele opt modele civilizaționale în cartea sa (sinică, japoneză, hindusă, islamică, ortodoxă, occidentală, latino-americană și africană).

Considerăm că acest nivel simplist este inadecvat realităților lumii de azi, în care, în cadrul aceleiași etnii, întâlnim indivizi cu credințe și comportament social total diferit, întâlnim teroriști și extremiști fundamentaliști și oameni deschiși relațiilor de colaborare și cooperare pe care le presupune globalizarea. Atunci care este criteriul ce ar trebui utilizat spre a delimita diferitele tipuri de comportament uman și ce anume diferențiază indivizii între ei?

Utilizând criteriile lui Huntington, putem propune o altă departajare, de exemplu: civilizații informaționale, civilizații industriale și civilizații agricole. Exemplele de acest fel pot continua, de altfel.

Considerăm însă că cel mai important element sau criteriu ce trebuie luat în considerare în delimitarea diferitelor categorii de oameni trebuie să fie *sistemul de valori*.

Sistemul de valori specific unei societăți democratice, bazat pe drepturile omului, separarea puterilor în stat, stat de drept, economie de piață și liberă inițiativă, poate fi funcțional în societățile din Europa și America de Nord, dar și în Singapore, Japonia, Taiwan sau Coreea de Sud, indiferent de credințele și dogmele specifice religiei fiecărui cetățean. Ce ne facem cu societățile în care coexistă mai multe religii, ca de exemplu Singapore? Trebuie ele incluse în mod forțat într-unul din modelele prefigurate de cartea lui Huntington? Opinăm că nu. Analiza sistemelor de credințe din diferite tipuri de societăți ne furnizează indicii despre șansele elitei din țările respective de a influența atitudinile oamenilor. Există relații clar identificate între situația economică recentă, situația socială, structura socială în schimbare, cultura politică, atitudinile politice specifice ale cetățenilor și comportamentele politice ale acestora.

Creșterea inegalității sociale în statele recent revenite la democrație din Europa Centrală și de Est impune o intensificare a acțiunilor desfășurate de elitele din aceste țări, în sensul menținerii

sprijinului politic pentru sistemele democratice ce funcționează aici.

Nu pot fi trecute cu vederea caracteristicile valorilor promovate de religiile predominante, acolo unde societățile respective nu separă biserica de stat și valorile religioase de cele politice și sociale în general, așa cum se întâmplă în majoritatea țărilor islamice, dar și în state moderne, precum Israel.

Sistemele de valori promovate de părțile adverse pot conduce la avantaje sau, respectiv, dezavantaje majore în situația unor conflicte militare. Dacă sistemele de valori sunt acceptate la scară națională și există în general o societate omogenă, lipsită de convulsii sociale, riscul de conflict intern, intrastatal este mult mai redus. Dacă la tensiunile sociale și economice se adaugă și o situație precară a instituțiilor statului, o slăbiciune uneori endemică a instrumentelor de putere ale acestuia, așa cum se întâmplă în unele din țările lumii a treia sau, cu alte cuvinte, în țările în curs de dezvoltare, atunci ordinea internă în stat se va păstra cu greutate, societății respective îi va lipsi stabilitatea, iar riscul de a apărea mișcări politice care să conteste puterea în funcțiune, nu prin mijloace democratice, ci prin forță militară, va fi foarte mare.

În asemenea situații, transferul puterii nu are loc, de regulă, ca urmare a alegerilor, ci ca urmare a unor lovituri de stat sau ale unor revolte armate a unor grupuri etnice (ca în Ruanda în 1993-1995, în Somalia, începând cu aceeași perioadă, în Sierra Leone și în Liberia, chiar și în ultimii ani). În acest fel, puterea politică, deși e lipsită de legitimitate, nu este lipsită de autoritate, pe care însă o exercită în primul rând prin coerciție, utilizând forța militară. Așa se explică guvernele militare din multe țări ale lumii a treia.

Tocmai lipsa de legitimitate stimulează însă contestarea în rândul celor ce dețin mijloacele de a putea să o facă, utilizând, de asemenea, mijloace violente. Puterea politică trece astfel frecvent din mâinile unui deținător în ale altuia. Într-un conflict militar, asemenea state nu au capacitatea de a duce acțiuni sau operații militare spre a învinge un agresor, misiunile principale ale organismului militar fiind, în general, de a asigura protecția față de încercările propriilor cetățeni de a răsturna regimul în funcțiune, adică de a asigura siguranța internă a unui anumit regim sau altul.

Din această cauză sunt foarte rare conflictele între statele din această categorie. Armatele care

nu au în centrul activității de instruire și educare a militarilor, fie ei profesioniști sau din cei care execută pentru o perioadă limitată serviciul militar obligatoriu, un set clar și bine definit de valori, ca, de exemplu, onoare, patrie, datorie și apărarea Constituției, precum și altele asemenea, nu pot pretinde cu argumente obiective militarilor lor să-și dea viața la nevoie.

Apărarea valorilor democrației, printre care se situează la loc central apărarea drepturilor omului și a minorităților naționale, poate fi, și chiar este, în lumea de azi un motiv suficient pentru utilizarea forței militare împotriva celor ce le încalcă. Acestea au fost motivele intervenției americane în Bosnia-Herțegovina în 1994-95, a intervenției în problema Kosovo-ului și a loviturilor aeriene împotriva Iugoslaviei din 1999, sau a operației "Provide Comfort", executată în 1991 pentru a proteja civilii kurzi împotriva opresiunii la care erau supuși de către armata irakiană. Asemenea motive sunt dificil de înțeles în statele care nu situează la loc de frunte valorile privind libertatea individuală incluzând drepturile omului, sau chiar sunt considerate numai pretexte, adevărul în viziunea unora fiind ceva ce ține de teoria conspirației universale. Asemenea teorii s-au vehiculat în special după începerea războiului din fosta Iugoslavie, unii așa-zisi analiști considerând că împotriva acestui stat s-a pus la cale un complot de către toate țările occidentale, scenariu fantezist, dar care pentru mulți oameni lipsiți de cultură politică a părut credibil la momentul respectiv.

Așa cum se arată în premisele unui studiu privind valorile democratice², este de așteptat ca în țările din Europa central-estică, comparativ cu membrii UE, să existe o proporție considerabilă a celor care resping principiile democrației liberale. Cauzele constau atât în nivelul scăzut de trai, cât și într-un rezultat al socializării din perioada vechiului regim comunist. Există o anumită nostalgie față de beneficiile oferite de regimul comunist, care promova sistemul de egalitate al rezultatelor, în timp ce regimul capitalist, pe care-l construim acum, promovează egalitatea șanselor. Atitudinea cetățenilor este evidentă în aceste țări, în primul rând cu ocazia alegerilor pentru organele de putere executive și legislative, când un procentaj însemnat al populației își îndreaptă simpatia spre formațiuni politice nostalgice, care amestecă principii ale extremei drepte cu dogme comuniste.

Actorii non-state promovează cu totul alte tipuri de valori decât statele, indiferent care ar fi ele.

În timp ce statele pun pe primul plan valori colective și care vizează binele societății în general, chiar dacă nu întotdeauna simpla afirmare a acestora este urmată și de transpunerea în practica politică, actorii non-state promovează loialitatea față de un grup restrâns (familie, clan, trib sau grup etnic sau față de adepții unei anumite religii) sau chiar numai față de un anumit lider (religios, politic sau conducător al unei organizații criminale) și o situează pe primul loc în ierarhia de valori a membrilor unor organizații, grupuri etnice, clanuri mafioate sau grupări criminale, înlocuind ori situându-se înaintea altor valori general umane sau specifice națiunilor cărora indivizii respectivi le aparțin.

Sistemul de valori general umane al unui individ este un produs al mediului social. El depinde de educația primită în familie, unde se formează câteva dintre valorile de bază, care pot fi apoi dezvoltate într-un mediu educațional mai complex sau care, dimpotrivă, pot fi infirmate.

Școala are în continuare un rol foarte important, ca și religia căreia îi aparține prin naștere (de regulă) sau pe care și-o alege singur individul (în societatea post-modernă sunt tot mai mulți aceia care consideră că religia primită ca “moștenire” de la părinți nu este cea care le reprezintă cel mai bine aspirațiile și nevoile și trec fie la o altă confesiune, în sânul aceleiași religii, fie la altă religie). Sistemul de valori specific fiecărui individ se modelează și cristalizează în contact cu valorile etalate de grupul socio-profesional căruia îi aparține sau cu care se identifică, cu cele promovate de organizația sau instituția al căruia angajat este, cu cele promovate de mass media și cu cele ale partenerului de viață.

În tot acest complex de influențe, un rol important revine instituției militare sau acelei organizații care pentru un anume individ îndeplinește rolul acesteia (o organizație teroristă sau una de tip mafiot, ori una de tip paramilitar, aparținând unei organizații politice). Aceste organizații transferă în sistemul de valori ale membrilor lor obiectivele politice cărora ele li se subordonează.

Indiferent de valorile care, în ierarhia specifică fiecărui individ, joacă rolul de valori primordiale sau principale, important este ca ele să fie confirmate de comportamentul grupului cu care acesta se identifică (națiune – armată – biserică – familie),

adică să existe o corespondență reală între ideologia oficială și practica socială. În caz contrar, ierarhia valorilor individuale sau chiar acestea însele se modifică, fiind înlăturate acele valori care, deși promovate oficial, nu-și au corespondență în viața socială reală. Așa a fost cazul cu societatea de tip comunist, ale cărei valori promovate de ideologia oficială nu erau validate și de practică, un rol important revenindu-i elitei regimului respectiv, care a acționat permanent nu în interesul general, ci în cel al propriei categorii sociale, al birocrăției de partid sau, în alți termeni, ai nomenclaturii.

Este de la sine înțeles că, dacă între valorile oficial promovate și cele individuale nu există concordanță sau măcar o corespondență, motivația individului în executarea atribuțiilor ce-i revin ca militar sau, după caz, ca membru al unei organizații paramilitare este scăzută sau măcar limitată, datorită tocmai acestei lipse de corespondență. Lipsa de corespondență poate fi corectată însă prin mijloacele de influențare utilizate de organizația respectivă, fie ea stat, biserică, grupare teroristă sau armată. Prin metode specifice de convingere, mai mult sau mai puțin persuasive, utilizând sentimentele și trăirile celui care trebuie influențat, uneori prin intermediul unor tehnici de manipulare complexe, în care mass media joacă un rol principal, indivizii sunt aduși la nivelul valorilor promovate de propaganda oficială. Așa a fost cazul în Germania nazistă sau în Japonia militaristă dinaintea și din timpul celui de-al doilea război mondial.

În aceste două cazuri, propaganda oficială a dat rezultate, în sensul că obiectivele politicii regimului au fost transpuse în valori și credințe specifice care au fost însușite de marea majoritate a cetățenilor statelor respective, în primul rând și în mod special de armatele acestora, deși ele sfidau într-un mod grosolan normele de drept internațional, normele de etică și morală ale lumii civilizate, iar în cazul Germaniei și dogmele și percepțiile bisericii creștine.

Așa se întâmplă în ziua de astăzi, bineînțeles la un nivel de conștientizare mult mai înalt, cu membrii grupărilor teroriste de sorginte religios-fundamentalistă, care pun mai presus de orice valoare umană ura împotriva a orice pare sau chiar este în dezacord cu morala promovată de religia proprie sau de liderii acestei religii. Viața altora sau propria viață chiar nu are nici o valoare față de câștigul obținut prin uciderea “necredincioșilor” și prin lupta împotriva modului de viață al acestora. Lupta

împotriva valorilor promovate de democrațiile occidentale și în primul rând de SUA, precum egalitatea în drepturi a femeilor cu bărbații, drepturile minorităților sexuale, laicizarea întregii vieți sociale, dar și lupta împotriva unor realități dureroase ale societății post-moderne, precum decăderea relațiilor familiale, pornografia și nuditatea în mass media, sunt constante ale activității acestor organizații.

Asimetria valorilor nu numai că potențează puterea de luptă a adversarilor angajați într-un conflict militar, dar poate constitui ea însăși motivul unor asemenea conflicte, așa cum s-a văzut, cel mai recent, în războiul inițiat de SUA pentru înlăturarea regimului lui Saddam Hussein din Irak, având drept justificare și nerespectarea drepturilor omului de către acest regim și în special politica de oprimare violentă a populației de religie șiiită din sudul Irakului și a celei kurde din nordul acestei țări.

Abordarea din punct de vedere doctrinar a conflictelor asimetrice presupune cunoașterea unui domeniu vast al teoriei artei militare, o experiență

practică solidă în domeniu și admiterea existenței unui risc ridicat, generat de factorul necunoscut și de surpriză, referitor la scopuri și obiective, mijloace și modalități de acțiune, la toate nivelurile de abordare. Alături de celelalte domenii de manifestare relevante pentru asimetrie în acțiunile militare (strategia utilizată, interesele urmărite, voința, capacitățile militare, timpul), sistemele de valori au un rol determinant în configurarea unor diferențe de potențial militar care, prin operaționalizare, pot genera un avantaj marcant asupra adversarului, prin afectarea punctelor sale decisive și în final a centrului de greutate strategic.

NOTE

1 Cf. Samuel P. Huntington, Ciocnirea civilizațiilor și refacerea ordinii mondiale, Editura Antet, 1998, pag. 58

2 Cf. Valori democratice (Sisteme de valori ale cetățenilor și condiții socio-economice – provocări ale democratizării pentru extinderea UE) – Institutul de Cercetări pentru Calitatea Vieții, București, pag. 3 – Proiect finanțat de Comisia Europeană

OFICIUL DE STAT PENTRU PROBLEME SPECIALE. ACTUALITATE ȘI PERSPECTIVĂ

*General locotenent (r) ing. Petru PANĂ
Șeful Oficiului Central de Stat pentru Probleme Speciale*

Pregătirea economiei naționale și a teritoriului pentru apărare este componentă a securității și apărării naționale și are la bază prevederile legale în domeniu, elaborate potrivit Constituției României și orientărilor Strategiei de Securitate Națională a României, documentele privind planificarea apărării naționale, precum și obligațiile asumate de România prin tratate și alte înțelegeri internaționale.

Obiectivul general al procesului de pregătire a economiei pentru apărare constă în asigurarea din timp de pace a cadrului organizatoric și a condițiilor necesare valorificării potențialului economic și uman al țării pentru satisfacerea nevoilor de apărare și asigurarea continuității activităților economico-sociale în situații de criză, în caz de mobilizare sau război precum și garantarea unui nivel de viață acceptabil pentru populație.

În conformitate cu prevederile legale, Guvernul României răspunde de pregătirea economiei și a teritoriului pentru apărare și asigură aplicarea măsurilor referitoare la aceste domenii. În acest scop, Oficiul Central de Stat pentru Probleme Speciale, organ de specialitate al Guvernului, are următoarele competențe:

- organizează, coordonează și controlează activitatea ministerelor și a celorlalte autorități ale administrației publice;
- stabilește sistemul de priorități și alocare a resurselor pentru apărare;
- înaintează spre aprobare Consiliului Suprem de Apărare a Țării proiectul planului de mobilizare a economiei naționale, proiectul programului cu obiectivele de pregătire operativă a teritoriului pentru apărare și proiectul bugetului de stat pentru război;
- asigură resursele materiale, umane și financiare necesare pregătirii economiei naționale și a teritoriului pentru apărare;
- asigură aplicarea planului de mobilizare a economiei naționale pentru apărare.

Sub coordonarea Oficiului Central de Stat pentru Probleme Speciale, activitatea de pregătire a economiei naționale și a teritoriului pentru apărare asigură, în situații de criză sau în caz de război:

- resursele necesare efortului de apărare;
- tehnica și materialele necesare;
- obiectivele de pregătire și echipare operativă a teritoriului pentru apărare, precum și infrastructura ce poate fi folosită în interesul apărării.

Pregătirea economiei se află într-un proces continuu de adaptare la starea existentă și la perspectiva evoluției societății pe termen scurt și mediu.

Principiile ce stau la baza funcționării economiei naționale și a asigurării resurselor necesare susținerii efortului de apărare sunt următoarele:

- asigurarea condițiilor necesare funcționării economiei în situații de criză sau război, cu accent pe realizarea resurselor materiale și energetice necesare, precum și a produselor și serviciilor destinate asigurării forțelor sistemului național de apărare, prin finanțarea din timp de pace, de la buget;
- punerea în aplicare, în mod operativ, a prevederilor planului de asigurare a resurselor de apărare, la toate nivelurile, pe baza documentelor întocmite din timp de pace;
- corelarea măsurilor de trecere a economiei de la starea de pace la starea de criză sau război, cu prevederile planului de mobilizare al armatei, al forțelor sistemului național de apărare, acolo unde situația o impune;
- menținerea echilibrului macroeconomic, în situații de criză sau/și război, prin sincronizarea resurselor materiale, financiare și umane cu consumurile la nivel național;
- conducerea unitară a activităților economice, în special prin dirijarea resurselor disponibile pentru susținerea efortului de apărare, asigurarea

funcționării economiei și protecția populației în situații de criză și la război.

În contextul integrării României în NATO și al aderării la UE, au loc transformări importante în activitatea instituției.

Obiectivul primordial al acestei perioade îl constituie armonizarea legislativă, realizarea compatibilității cu structurile existente la nivel NATO și, în perspectivă, la nivelul UE.

În acest sens, a fost deja elaborat și aprobat un pachet legislativ a cărui promulgare și punere în aplicare a trezit interesul aliaților și a asigurat țării noastre o poziție deosebită.

Dintre cele mai reprezentative acte normative cu caracter de noutate, enumerăm:

- Legea nr. 477/2003 privind pregătirea economiei naționale pentru apărare;

- Hotărârea de Guvern nr. 1545/2003 privind trecerea Secției controlul armamentelor și verificare din cadrul Ministerului Apărării Naționale la Oficiul Central de Stat pentru Probleme Speciale;

- Hotărârea de Guvern nr. 111/2004 privind organizarea, funcționarea și atribuțiile Oficiului Central de Stat pentru Probleme Speciale;

- Hotărârea de Guvern nr. 370/2004 privind aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 477/2003 privind pregătirea economiei naționale și a teritoriului pentru apărare;

- Hotărârea de Guvern nr. 414/2004 privind aprobarea Regulamentului de funcționare a sistemului de priorități și alocare a resurselor de apărare.

Sub noua formă, legislația reglementează și reflectă concis și concret:

- *trecerea de la un sistem centralizat, bazat pe autoritate, la un sistem care să asigure îmbinarea între cerințele unei planificări unitare și cele ale asigurării resurselor necesare instituțiilor din sistemul național de apărare, autorităților publice și populației, în condițiile economiei de piață;*

- *evidențierea sistemului de priorități și alocare a resurselor, similar celor existente în cadrul Alianței, pentru realizarea cerințelor urgente necesare susținerii efortului de apărare, precum și cooperarea cu țările membre NATO în acest domeniu;*

- *introducerea contractului-cadru între Oficiul Central de Stat pentru Probleme Speciale și agenții economici pentru satisfacerea cererilor privind resursele de apărare.*

Ca o confirmare a aprecierii caracterului de noutate al prevederilor legii nr. 477/2003 privind pregătirea economiei și a teritoriului pentru apărare, cu referire la sistemul de priorități și alocare a resurselor, este de remarcat interesul manifestat de țări din cadrul Alianței, dar și de mari puteri din Asia, care au solicitat prezentarea detaliată a legislației respective.

În principiu, *sistemul de priorități și alocare a resurselor pentru apărare reprezintă un ansamblu coerent de reglementări, prin care se stabilesc: responsabilitățile ce revin autorităților și instituțiilor publice, agenților economici; criteriile pentru stabilirea produselor și serviciilor cuprinse în contractele prioritare; modul de constituire a resurselor și eşalonare a alocării acestora; drepturile și obligațiile agenților economici furnizori în vederea satisfacerii în regim de urgență a nevoilor de apărare.*

Sistemul de priorități și alocare a resurselor pentru apărare se referă în special la:

- *modul de stabilire a contractelor/comenzilor prioritare;*

- *eşalonarea asigurării cererilor de produse și servicii necesare susținerii efortului de apărare în situații de criză, în caz de mobilizare sau război, în regim de urgență, cu minimum de perturbări ale pieței;*

- *repartiția resurselor în funcție de criteriile de prioritate stabilite de Guvern;*

- *modul de alocare a resurselor pentru contractele prioritare;*

- *controlul stocurilor publice și particulare destinate îndeplinirii contractelor prioritare;*

- *sistemul de import și export pentru realizarea priorităților;*

- *sistemul de finanțare a activităților prioritare.*

În cadrul preocupărilor noastre de perspectivă intră și conștientizarea factorilor de decizie privind implementarea unor aspecte de noutate referitoare la planificarea activităților civile pentru situații de urgență și realizarea unui **plan unic integrat**, specific țărilor membre NATO, care să cuprindă, în principal:

- **proceduri adecvate** referitoare la comunicațiile civile, aviația civilă, alimentație și agricultură, produse industriale, resurse energetice, transportul european de suprafață, probleme de sănătate publică;

- **asigurarea legăturii** între celulele de criză în situații de urgențe civile și organismele naționale în caz de criză, **furnizarea de sprijin logistic** pentru celulele de criză;

- urmărirea actualizării permanente și unitare a bazelor comune de date, în vederea **asigurării capacității** de a se acorda sprijin alimentară, industrial, energetic, medical, în caz de criză;

- realizarea de **modalități de lucru compatibile** în sistemul informatic;

- sprijinirea activităților de cooperare în caz de urgențe civile (în situații de criză) pentru **asigurarea unui nivel acceptabil de viață** pentru populația afectată;

- sistem unitar de monitorizare și coordonare a situațiilor de criză;

- sistem unitar de comunicații și transmitere informații;

- puncte de contact la fiecare instituție publică cu responsabilități în domeniu;

- menținerea legăturii cu structurile din organisme internaționale ce dețin mijloace și

mecanisme de gestionare a crizelor (ONU, NATO, UE, OSCE).

Realizarea unui asemenea plan, după aderarea la NATO și în perspectiva integrării în UE, are menirea să asigure alinierea la planificarea activităților civile pentru situații de urgență, specifică Înalțului Comitet de Planificare a Activităților Civile pentru Situații de Urgență (S.C.E.P.C.) din cadrul NATO, precum și coordonarea și monitorizarea la nivel național, al Alianței și UE în caz de criză.

În urma participărilor la reuniunile comitetelor NATO din cadrul Înalțului Comitet de Planificare a Activităților Civile pentru Situații de Urgență au rezultat aprecieri pozitive la adresa sistemului legislativ românesc de abordare a problematicii resurselor pentru apărare și gestionare a crizelor.

Acestea ar fi, în esență, doar câteva din problemele și preocupările care stau în fața instituției noastre.

ABORDĂRI DOCTRINARE ÎN DOMENIUL APĂRĂRII NBC

Colonel prof. univ. dr. Ion MITULEȚU

The Romanian integration in NATO and timely strategic context, mean a new onset at doctrinal concepts in NBC defense branch. In this context, NBC Joint Defense Doctrine in Romanian Army have to contain and develop following issues: NBC risks and threats; NBC defense concepts in joint operations; NBC planning process; employment of NBC structures/units in joint operations, NBC service support.

This new doctrinal concepts in NBC branch are compatible at procedural, actional and logistical level with stipulations of NATO professional documents.

Integrarea României în NATO determină noi modalități de abordare doctrinară a acțiunii militare, deoarece proliferarea armelor NBC și dezvoltarea sistemelor de întrebuințare a acestora în diferite regiuni ale lumii, terorismul NBC și posibilitatea producerii unor emisii intenționate sau accidentale a materialelor toxice industriale constituie riscuri și amenințări certe în cadrul Alianței.

În acest context, la nivelul Alianței Nord-Atlantice există Doctrina Întrunită pentru Apărare NBC destinată sprijinului forțelor NATO care desfășoară acțiuni/operații în condiții/medii NBC.

Acest lucru impune elaborarea și implementarea Doctrinei Întrunite a Apărării NBC în Armata României, pentru aplicarea unitară a principiilor și procedurilor specifice în cadrul sistemului de conducere, în plan acțional și de sprijin logistic.

Doctrina Întrunită a Apărării NBC în Armata României trebuie să cuprindă și să dezvolte următoarele probleme: riscurile și amenințările NBC în contextul strategic actual și viitor; fundamentele apărării NBC în acțiunile/operațiile întrunite; planificarea apărării NBC; întrebuințarea struc-

turilor de apărare NBC în acțiunile/operațiile întrunite; sprijinul apărării NBC.

Riscurile și amenințările NBC considerăm că își mențin actualitatea și se vor manifesta și în viitor, în toată gama acțiunilor militare determinate de apărarea colectivă (art.5 al Tratatului de la Washington) și de operațiile de răspuns la crize/ operații altele decât războiul (non art.5).

Un potențial adversar, definit ca fiind inamicul, partea beligerantă, opozații, terțe părți sau teroriști, cu o capacitate NBC, poate întrebuința armele și agenții NBC în orice etapă a conflictului, în scopul producerii de pierderi imediate în personal și creării stării de șoc, contaminării echipamentelor, materialelor, terenului și reducerii ritmului acțiunilor militare.

Caracteristicile armelor nucleare, biologică, chimică și radiologică determină efecte complexe asupra personalului, echipamentelor de luptă, materialelor, terenului, infrastructurii etc., care pot reduce capacitatea operațională a forțelor și, în acest fel, afecta sau compromite scopul acțiunii/ operației.

Materialele toxice industriale de natură chimică, biologică și radioactivă existente în cadrul facilităților economice și utilizate în procesele de producție, stocate sau transportate, pot genera, prin acțiuni intenționate sau accidentale, evenimente de tipul emisiilor altele decât atacul (EADA), ce pot afecta personalul și mediul ambiant.

Consecințele/implicațiile armelor NBC/emisiilor de materiale toxice industriale asupra capacității operaționale a forțelor vizează nivelurile strategic, operativ și tactic.

La nivel strategic, întrebuințarea armelor nucleare și biologice de către adversar va avea un impact imediat și major asupra forțelor proprii, atât la nivel politic, cât și în planul conducerii militare.

Deși este puțin probabilă producerea unor implicații strategice prin întrebuințarea armei chimice, totuși utilizarea agenților chimici

persistenți asupra forțelor slab echipate și instruite pentru apărare NBC, precum și asupra unor puncte decisive, poate afecta grav planurile și obiectivele operației.

La nivel operativ, impactul potențial al atacului NBC este semnificativ și considerabil, deoarece determină degradarea performanței /capabilității operaționale a forței și reduce posibilitatea utilizării unor zone/raioane de interes, datorită contaminării RBC a acestora.

La nivel tactic, întrebuițarea armei chimice are efecte rapide, îndeosebi asupra personalului neprotejat, și poate fi afectată capabilitatea operațională a forței, prin adoptarea nivelului optim de protecție NBC integral o perioadă lungă de timp. De regulă, la acest nivel este puțin probabilă întrebuițarea armelor nucleare și biologice.

Riscurile generate de emisia materialelor toxice industriale afectează capabilitatea operațională a forței în acțiunile de nivel operativ și îndeosebi în cele tactice, datorită posibilităților limitate de detecție, protecție și sprijin medical.

În concluzie, apreciem că întrebuițarea armelor NBC/emisia materialelor toxice industriale în acțiunile/operațiile întrunite afectează periculos sistemul de comandă și control, capabilitatea operațională a forței, componentele sistemului logistic și mediul ambiant cu facilitățile și elementele de infrastructură.

Fundamentele apărării NBC în acțiunile/ operațiile întrunite vizează definirea conceptelor specifice, principiile, componentele, pregătirea și evaluarea apărării NBC, sistemul de comunicații și informații în medii NBC.

Apărarea NBC este o componentă a protecției forței și reprezintă totalitatea măsurilor destinate apărării împotriva atacurilor cu ADMNBC sau riscurilor rezultate din emisiile altele decât atacul și acțiunile teroriste cu muniție NBC artizanală.

Obiectivele apărării NBC sunt:

- descurajarea întrebuițării armelor NBC de către adversar/teroriști;
- protejarea forțelor proprii;
- minimizarea efectelor în situația contaminării RBC;
- multiplicarea puterii de luptă.

Principiile apărării NBC sunt:

- evaluarea informativă a riscurilor și amenințărilor NBC - bazată pe ansamblul surselor de informații NBC și executată continuu pentru aplicarea adecvată a măsurilor de apărare NBC;

- pregătirea forței întrunite în domeniul apărării NBC - vizează cunoașterea și aplicarea prevederilor doctrinei, organizarea, pregătirea și dotarea adecvată pentru a gestiona eficient consecințele riscurilor și amenințărilor NBC;

- managementul riscului NBC - presupune un răspuns complet la întreaga gamă de pericole generate de armele NBC/evenimentele EADA, astfel încât să fie menținute capabilitatea operațională și libertatea de acțiune a forței;

- flexibilitatea, integrarea și coordonarea - presupun prevederea riscurilor și amenințărilor NBC, acțiunea integrată și coordonată pentru creșterea eficienței în îndeplinirea misiunilor în condiții/medii NBC;

- susținerea - se bazează pe suplimentarea resurselor logistice în condițiile perturbării fluxului de aprovizionare și consumului sporit de echipamente și materiale de apărare NBC.

Componentele funcționale ale apărării NBC precizate în Doctrina N.A.T.O. sunt:

- detecția, identificarea și monitorizarea NBC;
- avertizarea și raportarea NBC;
- protecția fizică;
- gestionarea pericolului NBC;
- sprijinul și contramăsurile medicale.

În Armata României, opinăm ca apărarea NBC să cuprindă următoarele componente funcționale:

- prevenirea NBC;
- protecția NBC;
- gestionarea pericolului NBC/decontaminarea RBC;

- sprijinul medical NBC;
- mascarea cu aerosoli;
- întrebuițarea sistemelor incendiare.

Prevenirea NBC include:

- detecția și identificarea NBC;
- avertizarea și raportarea NBC.

Protecția NBC cuprinde protecția individuală și protecția colectivă.

Gestionarea pericolului NBC este necesar să cuprindă măsuri generale pre-pericol și de control al acestuia prin evitare, controlul răspândirii contaminării, managementul expunerii la radiații și decontaminarea RBC.

Decontaminarea RBC presupune decontaminarea imediată, operațională, ulterioară și finală.

Sprijinul medical NBC să includă măsuri pre-tratament medical, contramăsurile medicale, tratamentul și evacuarea victimelor NBC.

Mascarea cu aerosoli cuprinde acțiuni comune și acțiuni specializate.

Întrebuințarea sistemelor incendiare vizează acțiuni specializate și de cooperare.

Măsurile de apărare NBC sunt pasive, atunci când se execută de către structurile de toate armele, și active, când se execută de către unitățile/subunitățile specializate.

Pregătirea și evaluarea apărării NBC

Pregătirea pentru apărare NBC trebuie organizată și desfășurată conform prevederilor SMO 50007 "Standard de eficiență pentru apărarea NBC" și integrată în toate tipurile de acțiuni/operații naționale și multinaționale.

"Evaluarea capacității de apărare NBC" și cuprinde conducerea, echipamentele și materialele și pregătirea pentru apărare NBC.

Sistemul de comunicații și informații NBC vizează procesarea automată a datelor în cadrul Sistemului de avertizare și raportare NBC (SARNBC) pentru oportunitatea în controlul, monitorizarea și gestionarea situațiilor NBC în zona de acțiune întrunită.

Planificarea apărării NBC este integrată procesului de pregătire a acțiunii/operației întrunită de către comandamentul forței și cuprinde:

- inițierea planificării;
- orientarea personalului implicat în planificare;
- elaborarea concepției acțiunii;
- elaborarea planului de acțiune;
- revederea planului de acțiune.

Planificarea apărării NBC este inițiată pe baza ordinului de acțiune și anexei "j" pentru apărare NBC primite de la eșalonul superior, precum și a precizărilor comandantului.

Ghidul pentru declanșarea procesului de planificare va include, în domeniul apărării NBC, vulnerabilitățile (constrângerile, limitările) față de amenințările NBC ale adversarului și de posibilitatea producerii evenimentelor EADA în zona de acțiune întrunită.

În domeniul apărării NBC, analiza statului major/analiza situației cuprinde:

- situația din teatru (mediul înconjurător, infrastructură);
- situația forțelor adverse;
- situația forțelor proprii;
- situația vecinilor și a civililor.

Estimarea de apărare NBC are la bază concluziile rezultate din analiza statului major/analiza situației și cuprinde aprecieri din evaluarea capacităților NBC ale adversarului, iar pe baza acestora, propuneri privind modul de întrebuințare a structurilor de apărare NBC pentru acțiunile forței desfășurate în condiții/medii NBC.

Anexa "j" pentru apărare NBC la planul/ordinul de acțiune se elaborează grafic și text/sau în format electronic și cuprinde detalierea problemelor de armă în cele 5 paragrafe standardizate.

Întrebuințarea structurilor de apărare NBC în acțiunile/operațiile întrunită se realizează în 3 faze: înainte de atacul NBC/evenimentul EADA; pe timpul atacului NBC/evenimentului EADA; postatac NBC/posteveniment EADA.

Înainte de atacul NBC/evenimentul EADA, măsurile de apărare NBC au caracter preventiv și trebuie realizate pentru a feri (proteja) personalul, echipamentele și materialele împotriva efectelor armelor NBC/EADA, fără a reduce capacitatea de luptă (performanța) forțelor proprii.

În această fază se organizează: detecția și identificarea NBC; avertizarea și raportarea NBC; protecția individuală și colectivă NBC; managementul pericolului NBC; decontaminarea RBC; sprijinul medical NBC; mascarea cu aerosoli; întrebuințarea sistemelor incendiare.

Pentru gestionarea eficientă a riscurilor și amenințărilor NBC, la nivelul forței întrunită funcționează Sistemul de avertizare și raportare NBC (SARNBC), compus din centrul de control NBC/centrul de prognoză și control NBC, subcentrul de prognoză și control NBC și surse de informare NBC.

De asemenea, în această fază se recunosc și se pregătesc pentru instalare puncte/raioane de decontaminare, se planifică măsurile de sprijin medical, se întrebuințează aerosolii de mascare și sistemele incendiare, conform planului/ordinului de acțiune.

Pe timpul atacului NBC/evenimentului EADA, măsurile de apărare NBC vizează răspunsul imediat/ reacția imediată la un atac NBC/eveniment EADA pentru avertizarea/alarmarea în timp oportun a structurilor afectate.

În această fază se execută: detecția inițială (descoperirea începutului atacului NBC/evenimentului EADA); avertizarea și raportarea NBC; implementarea protecției fizice individuale și colective.

Activitățile de detecție NBC, transmitere, analiză și evaluare a informațiilor NBC, prognoza contaminării RBC, avertizarea și raportarea NBC se execută în cadrul SARNBC.

Centrul de control NBC/centrul de prognoză și control NBC este elementul specializat al forței întrunite care funcționează în cadrul punctului de comandă al acesteia și asigură gestionarea situației create, avertizarea și raportarea NBC.

În cadrul SARNBC, informațiile circulă pe documente tipizate, prin sistemul de comunicații și informatică propriu.

Protecția NBC vizează trecerea echipamentelor de protecție individuală NBC în poziția “de luptă” și utilizarea sistemelor de protecție colectivă pentru lucru, odihnă, hrănire și refacere.

Postatac NBC/posteveniment EADA, măsurile de apărare NBC vizează limitarea și înlăturarea urmărilor atacului NBC/evenimentului EADA.

În această fază se execută: avertizarea și raportarea NBC; cercetarea NBC; managementul pericolului NBC; decontaminarea RBC; sprijinul medical NBC; evaluarea protecției colective.

După executarea cercetării NBC, se determină zonele contaminate real și se actualizează situația NBC pe documentele de lucru.

Decontaminarea RBC se execută în scopul menținerii capacității de luptă a forțelor afectate și reducerii contaminării la un risc neglijabil.

Sprijinul apărării NBC vizează sistemul logistic, acțiunile postconflict și operațiile altele decât războiul (de stabilitate).

Sprijinul logistic NBC este vital pentru obținerea succesului în situația acțiunii forței în condiții/medii NBC.

Acțiunile întrunite în medii NBC impun aplicarea unitară a principiilor logisticii referitoare la susținere, supraviețuire, flexibilitate și adaptabilitate.

Planificarea acțiunii întrunite impune, pe de o parte, analiza, evaluarea și reducerea vulnerabilității în situația utilizării armelor NBC/EADA asupra elementelor sistemului logistic, iar pe de altă parte, organizarea sprijinului logistic al forței pentru menținerea capacității operaționale a acesteia în condiții/medii NBC.

Sprijinul apărării NBC în acțiunile/operațiile postconflict trebuie direcționat către două obiective de bază specifice:

- asigurarea siguranței întregului personal din teatrul de acțiune care a executat misiuni în condiții/medii NBC;
- stabilirea, pe termen lung, a modalităților de control și/sau eliminare a capacităților NBC ale adversarului.

Principalele activități în domeniul apărării NBC în acțiunile postconflict vizează:

- căutarea, identificarea, controlul și recuperarea capacităților NBC ale adversarului;
- evacuarea zonelor periculoase, în scopul de a izola și minimiza pericolul contaminării RBC;
- măsuri pentru transferul custodiei materialelor, a raioanelor/locurilor contaminate și a responsabilităților de monitorizare asociate către națiunea gazdă sau către forțele/organizațiile care le preiau;
- controlul ferm al capacităților NBC ale adversarului, abordarea corespunzătoare a obiectivelor contaminate și tranziția către dezarmare și instituirea sistemului de inspecții și monitorizare;
- retragerea/repatrierea echipamentelor și materialelor contaminate din teatrul de acțiuni militare, cu respectarea riguroasă a procedurilor de operare standard.

Sprijinul apărării NBC în operațiile altele decât războiul (operațiile de stabilitate) este necesar atunci când zona de acțiune/responsabilitate a forței include riscuri și amenințări NBC.

În acest context, sprijinul NBC asigură:

- culegerea, analiza și prelucrarea informațiilor NBC în colaborare cu națiunea gazdă;
- expertiza de specialitate la nivelul comandamentului forței pentru gestionarea eficientă a riscurilor și pericolelor NBC;

- protecția NBC a unităților care acționează în condiții/medii NBC;

- descoperirea/determinarea contaminării RBC în zonele în care s-au produs incidente/evenimente EADA;

- decontaminarea personalului, echipamentelor și materialelor contaminate RBC;

- sprijinul medical NBC.

În încheiere, considerăm că acest nou mod de abordare a conceptelor doctrinare în domeniul apărării NBC corespunde pe deplin etapei pe care o parcurgem și este compatibil la nivel procedural, acțional și logistic cu prevederile documentelor de specialitate ale Alianței Nord-Atlantice.

BIBLIOGRAFIE

- SMG/PF-3, Doctrina pentru operații întrunită ale forțelor armate, București, 2003

- Instrucțiuni pentru planificare operațională (Guidlines For Operational Planning-GOP), ianuarie 2001

- Doctrina Întrunită a Organizației Tratatului Atlanticului de Nord pentru Apărare NBC, ATP-59 B, 20 iulie 2002

- Doctrina Întrunită a Apărării NBC în Armata României (proiect), Câmpulung Muscel, 2004.

REFORMA ORGANIZAȚIONALĂ LA NIVEL INTERNAȚIONAL. ONU ȘI PROVOCĂRILE SECOLULUI AL XXI-LEA

Alexandra SARCINSCHI

Necesitatea inițierii reformei organizaționale la nivel internațional este determinată de schimbările intervenite în mediul de securitate. La baza transformării organizațiilor internaționale de securitate trebuie să se afle redefinirea cauzelor și problemelor cărora ele se adresează. Acesta este și cazul ONU, pentru al cărei viitor este vital să-și conștientizeze punctele slabe, dar și pe cele puternice, urmând ca întreaga comunitate internațională să îi acorde sprijinul pentru restabilirea statutului de arbitru al păcii și securității pe scena lumii. Experiența ONU în gestionarea problemelor lumii nu poate fi înlocuită de alte instituții, ceea ce reprezintă o realitate a zilelor noastre.

1. Cadrul teoretic de problematizare

Organizația poate fi definită, în termeni parsonsieni¹, drept un sistem social orientat spre realizarea unui anumit tip de scopuri, ce contribuie la realizarea unei funcții importante a unui sistem comprehensiv. Astfel, organizațiile pot fi definite prin localizarea lor în structura societății în relație cu alte categorii ale acesteia și clasificate - pornind de la aspectele funcționale ale sistemelor sociale:

- *sistemul de valori*, ce definește și legitimează scopurile organizației. Acest sistem este, în realitate, un subsistem al societății, ce trebuie să fie acceptat de valorile generale ale suprasistemului. Cea mai importantă dimensiune a sistemului de valori al unei organizații este reprezentată de legitimarea locului și rolului său în suprasistem;

- *mecanismele de adaptare*, ce se referă la mobilizarea resurselor. Problema mobilizării resurselor reprezintă un aspect esențial al relațiilor dintre organizație și situația în care operează. Ca și în cazul teoriei economice, resursele utilizate sunt:

terenul, forța de muncă, capitalul și organizarea (înțeleasă drept combinare a factorilor de producție astfel încât să faciliteze realizarea eficientă a scopului fundamental);

- *codul de operare*, reprezentat de mecanismele procesului de implementare a scopurilor;

- *mecanismele integrative* – tiparele instituționale ce leagă structura organizației cu structura societății, ca întreg.

În cazul organizațiilor internaționale, o importanță deosebită o au guvernele participante. Acestea trebuie să colaboreze intens pentru a putea îmbunătăți performanțele organizațiilor și, în același timp, organizațiile însele ar trebui să își creeze propriul design instituțional care să reflecte lecțiile învățate în cadrul misiunilor de răspuns la criză și menținere a păcii, protecția drepturilor omului și a mediului, dezvoltarea economică și socială etc.

Schimbarea eficientă a organizațiilor internaționale presupune redefinirea cauzelor problemelor cărora ele se adresează². O asemenea autorefecție este posibilă atunci când cunoașterea științifică a problemelor poate fi împletită cu interesele de coaliție ale guvernelor membre. Însă, adesea, eforturile îndreptate spre transformarea unei organizații sunt inițiate sub forma practicilor adaptative, ceea ce presupune interogarea sistematică referitoare la comportamentul organizațional anterior. Există foarte multe cazuri în care organizațiile se adaptează și supraviețuiesc fără a satisface pe deplin nevoile majorității membrilor lor, așa cum se întâmplă și cu ONU, încă din 1970.

Ernst Haas, fost politolog în cadrul Universității din California, a identificat trei modele ale schimbării organizaționale³, bazate pe:

- *creștere incrementală* - un tip de adaptare, în care organizațiile preiau noi sarcini fără a schimba procesul decizional;

- *non-creștere turbulentă* - adaptare în care organizațiile fac schimbări majore în procesul

decizional, dar nu este realizat consensul asupra scopurilor și mijloacelor;

- *învățare* sau *interdependență gestionată* – scopurile organizației sunt redefinite prin *dinamica decizională mediată prin cunoaștere*.

Analiza comparativă a profilurilor istorice ale diverselor organizații internaționale oferă răspunsuri clare asupra tipului de organizație: *bazată pe învățare* sau *bazată pe adaptare*. Deși, multe dintre caracteristicile acestor două tipuri sunt comune, ele au evoluat pe căi diferite, influențate de dezvoltarea uneia dintre următoarele componente: *lecții învățate* sau *cunoaștere*. De aceea, în timp ce toate organizațiile interguvernamentale sunt caracterizate de constrângeri comune și inegalități de putere între statele membre, ele diferă în termeni de:

- *presețări*: nivelul consensului ideologic, reprezentarea statelor etc.;

- *putere*: venituri, monitorizarea conformării la rezoluții etc.;

- *comportament*: procedurile bugetare, cele de vot, conducerea etc.

Haas a realizat, începând cu anii '60 și până în anii '90, o cercetare empirică asupra performanțelor sistemului de securitate colectivă al ONU. El a combinat analiza adaptării evoluționare și redefinirea informală a normelor Cartei Națiunilor Unite cu analiza realistă a capacităților și limitelor organizației. Prin acest studiu de caz instituțional, el a încercat să redefinească funcția ONU de „rezolvare a disputelor” prin conceptul de „gestionare a conflictelor” și să demonstreze că atribuirea unui anumit grad de autonomie, pe care, de fapt, nu îl posedă, Națiunilor Unite și organizațiilor asociate ar putea cauza un eșec în realizarea scopurilor specifice. În acest sens, gestionarea conflictelor face mai mult decât să treacă dincolo de interesele de stat; ea ajută la atingerea intereselor statelor atunci când acțiunea în afara organizațiilor nu este nici posibilă, nici de dorit.

Concluzia sa, la acest studiu, este că ONU reprezintă o *organizație bazată, fără succes, pe învățare*⁴.

Pornind de la afirmația lui Haas, apar unele interogații privitoare atât la natura cauzelor implementării reformei organizaționale în cadrul ONU, mecanismelor și scopurilor implicate, cât și la viitorul acesteia. În continuare, vom încerca să le răspundem succint.

2. Primii pași ai reformei organizaționale a Națiunilor Unite

Cu toate că principiile de bază ale activității ONU nu au fost schimbate și nici nu se dorește o astfel de modificare de esență, încă din 1953 se vorbește despre reformarea acesteia. Specialiștii care au ocupat, de-a lungul timpului, funcția de Secretar General au efectuat schimbări substanțiale în Secretariat, aproximativ din opt în opt ani: 1953-1956, 1964-1966, 1974-1977, 1985-1986, 1992-prezent⁵. Multe dintre aceste reforme au avut o agendă „ascunsă”, scopurile politice fiind mascate de jargonul tehnocratic sau de principiile universal-valabile. Puțini dintre reformatorii ONU au admis faptul că mașinăria inefficientă pe care doreau să o transforme era rezultatul profundelor dezacorduri politice dintre membrii săi și dintre celelalte forțe ale sistemului internațional. Carta Națiunilor Unite, adoptată în anul 1945 la San Francisco, a rămas însă aceeași. Ea stabilește multiple obiective pentru această organizație interguvernamentală⁶:

- *menținerea păcii și securității internaționale*: măsuri colective pentru prevenirea eficientă și înlăturarea amenințărilor la adresa păcii, pentru reprimarea actelor de agresiune și a oricăror alte violări ale păcii;

- *dezvoltarea relațiilor prietenești între națiuni*, întemeiate pe respectarea principiului egalității în drepturi a popoarelor și dreptului lor de a dispune de ele însele și de a lua orice măsuri potrivite pentru consolidarea păcii mondiale;

- *realizarea cooperării internaționale*, rezolvând problemele cu caracter economic, social, cultural și umanitar, promovând și încurajând respectarea drepturilor omului și libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie;

- *să reprezinte un centru în care să se armonizeze eforturile națiunilor către atingerea acestor scopuri comune*.

Fondatorii ONU au dorit ca întregul sistem să fie descentralizat, puterea fiind împărțită între Secretariat și agențiile specializate. Zecile de noi agenții, programe, fonduri și unități operaționale, create după 1945, nu au reușit în totalitate să își stabilească scopuri clare sau să realizeze o unitate a structurii. Multe dintre anumite subsisteme ale Organizației și-au creat același tip de funcții, cauza

fiind creșterea masivă a numărului organelor administrative în paralel cu cele decizionale.

Prima rundă de reforme moderne a fost lansată de Boutros Boutros-Ghali, Secretarul General al ONU, la începutul mandatului său, în februarie 1992. Principalele aspecte au vizat: schimbarea administratorilor, desființarea Centrului pentru Corporații Transnaționale, transformarea „ajutorului pentru dezvoltare” în „asistență tehnică” etc. Procesul început de Boutros-Ghali nu a fost finalizat, oprindu-se la reorganizarea Secretariatului.

După aceste modificări, s-a încercat focalizarea pe problemele economice și sociale, considerate de către specialiști a constitui cauzele instabilității, violenței și insecurității în lume⁷. Încheierea Războiului Rece i-a determinat pe liderii mondiali, și nu numai, să sperie că ONU va „renaște”, însă aceste așteptări nu s-au concretizat, fiind descătușate, de fapt, tensiunile etnice, economice și politice latente. Punctele de interes ale agendei ONU erau practic inexistente, precum politicile pentru: eradicarea sărăciei extreme, securitatea alimentară, conservarea mediului etc. Granițele statale recunoscute de ONU au început să se schimbe, ca rezultat al conflictelor etnice. Traficul de armament, stupefiant și ființe umane a luat amploare. Circulația fluctuantă a capitalului în lume a produs instabilitate financiară la nivel național. În acest context, ONU s-a văzut confruntat cu o importantă dilemă: principiul respectării suveranității statelor *versus* datoria de a servi drept instrument al cooperării transnaționale. Activitatea în mediul internațional ulterior Războiului Rece a apărut, astfel, ca fiind mult mai periculoasă și mai pretențioasă decât cea inițială, pentru care a fost creată ONU.

În perioada 1994-1996, complexitatea organizațională a sistemului era cu mult inferioară sistemelor administrative naționale, însă nici realizările sale nu erau pe măsura așteptărilor. Exemplele date de specialiști sunt concludente⁸: personalul civil ONU din lumea întreagă număra aproximativ 51.000-52.000 de persoane – mult mai puțini funcționari decât cei din statul american Wyoming; de asemenea, cheltuielile, la nivel mondial, ale Organizației pentru misiuni de menținere a păcii și ajutor umanitar erau cu mult sub cheltuielile anuale ale Poliției și Administrației Publice din Marea Britanie. Toate aceste date au dus la reconsiderarea reformelor de

până atunci și la nevoia de a propune noi soluții pentru eficientizarea activității Națiunilor Unite. S-a ajuns la concluzia că este necesară o abordare mult mai realistă și mai critică a problemelor reale.

Odată cu discursul său de numire în post, în 1996, noul Secretar General, Kofi Annan, a deschis o nouă cale către transformarea ONU într-o organizație mult mai eficientă, cu o capacitate mai mare de a răspunde la dorințele și nevoile membrilor săi și mai realistă în formularea propriilor scopuri și angajamente. În următorul an, este realizat primul pas important al acestui proces - structurarea departamentelor, fondurilor și programelor pe patru domenii: pace și securitate; probleme economice și sociale; aspecte umanitare; dezvoltare. Mai mult, programul reformei organizaționale din 1997 a avut pe agendă și alte probleme, ce au fost adoptate prin Rezoluția 52/12, cum ar fi:

1. unirea a trei departamente în Departamentul pentru Probleme Economice și Sociale (DESA);
2. reducerea costurilor administrative de la 38% la 25% din buget;
3. întărirea rolului Coordonatorului Resident și stabilirea clară a premiselor comune;
4. stabilirea unui Grup de Management, format din coordonatorii grupurilor sectoriale, șefii comisiilor regionale și alți secretari adjuncți;
5. stabilirea unui cadru comun de acțiune pentru Programul ONU de Dezvoltare, Fondul ONU pentru Populații și UNICEF, ca parte a Grupului ONU pentru Dezvoltare;
6. consolidarea activității ONU în domenii precum: lupta împotriva crimei organizate, stoparea traficului și consumului de stupefiant și lupta împotriva terorismului;
7. crearea unei funcții de Secretar General Adjunct, cu scopul îmbunătățirii managementului organizației;
8. organizarea, în 2000, a unei „Adunări a Mileniului” (*Millenium Assembly*);
9. reorganizarea Departamentului pentru Probleme Umanitare în Biroul pentru Coordonarea Acțiunilor Umanitare.

În același an, sunt realizate două rapoarte: „Viziune locală, voce globală – un program strategic pentru comunicații”, ce recomandă modalitățile și mijloacele necesare reorientării activității Departamentului Informațiilor Publice, în sensul diseminării eficiente a scopurilor Organizației, și „Revigorarea Națiunilor Unite: Un program pentru reformă”, ce,

pe de o parte, subliniază noua structură propusă de Secretarul General, iar pe de altă parte, rezumă și analizează detaliat întregul set de măsuri de reformă propuse țărilor membre.

Anul 2000 marchează un pas important în procesul de reformă, prin adoptarea „Declarației Mileniului”, în cadrul Summit-ului Mileniului din 6-8 septembrie. Acest document stabilește direcțiile clare de acțiune necesare adaptării Organizației la noile provocări ale secolului XXI. Cele opt Scopuri de Dezvoltare ale Mileniului (*Millenium Development Goals*) vizează: eradicarea sărăciei extreme și a foametei; asigurarea educației primare universale; promovarea egalității de gen; reducerea mortalității infantile; îmbunătățirea sănătății maternale; combaterea HIV/SIDA, a malariei și a altor boli contagioase; asigurarea sustenabilității mediului; promovarea unui parteneriat global pentru dezvoltare.

Scopurile de Dezvoltare ale Mileniului furnizează un cadru de acțiune coerentă cu finalitate comună pentru întreg sistemul ONU. Grupul pentru Dezvoltare (UNDG) dorește realizarea acestui proces luând în considerare câteva coordonate:

- asistență eficientă în sprijinul țărilor vizate;
- monitorizare la nivel național, prin rapoartele elaborate de agențiile ONU, Comitetul pentru Sprijinul Dezvoltării, Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional;
- monitorizare la nivel global, prin intermediul rapoartelor globale ale Secretarului General;
- cercetare științifică, prin care se dorește identificarea mijloacelor necesare îndeplinirii tuturor Scopurilor de către țările vizate;
- lobby – cei care fac parte din sistemul ONU și partenerii sociali urmăresc realizarea unei serii de Campanii ale Mileniului în cadrul țărilor, bazate pe strategiile și nevoile naționale.

În anul următor (2001), este realizat „Planul de Acțiune pentru Implementarea Declarației Mileniului” (*Road Map Towards the Implementation of the UN Millenium Declaration*), iar la 31 iulie 2002 este publicat primul raport anual de configurare a tendințelor ce rezultă din implementarea Scopurilor de Dezvoltare ale Mileniului.

Un alt aspect al procesului de reformă a Organizației Națiunilor Unite, ce a captat atenția comunității internaționale, este reprezentat de sistemul operațiilor de menținere a păcii. În august

2000, *Raportul Brahimi* (denumit astfel după numele liderului grupului de experți care l-a elaborat, ministrul algerian de externe, Lakhdar Brahimi) propune modalități de organizare a misiunilor de pace eficiente și coerente, astfel încât ONU să poată face față provocărilor specifice secolului XXI, de genul restaurării și reconstrucției păcii. La peste trei ani de la elaborarea studiului de bază, ONU se află într-un punct de răscruce: dezbaterile acute referitoare la rolul global al Organizației, inițiate de momentul 11 septembrie 2001 și de criza din Irak (2002-2003), au adus pe ordinea de zi și problema operațiilor de menținere a păcii. Este adevărat că ONU continuă 13 operații de menținere a păcii, 12 operații de consolidare și misiuni politice în societățile post-conflictuale, având noi astfel de operații și în perspectivă. Doar pentru cele de menținere a păcii, în toamna anului 2003, peste 90 de țări participau cu peste 40.000 de militari și polițiști⁹. Întrucât recomandările Raportului Brahimi sunt acum în practică, ONU se află, astăzi, într-o postură mult mai bună vis-à-vis de necesitățile implicate de orice tip de operație de pace, în orice moment și în orice loc.

Pe scurt, acest raport are în vedere instituționalizarea unor proceduri complexe cu caracter preventiv și de asistență a statelor implicate în conflicte, pentru a trece de la starea conflictuală la pace, și cuprinde: prevenirea crizelor, operațiile de menținere a păcii și operațiile de consolidare a păcii. În general, ONU a reușit să realizeze un progres notabil în implementarea majorității reformelor recomandate de Raport, recomandările concrete, operaționale fiind mult mai bine primite decât cele ce se adresează nivelului strategic.

În ceea ce privește doctrina, Raportul vizează următoarele aspecte: acțiunea preventivă și strategia de consolidare a păcii; mandatele clare, credibile și realizabile; cerințele pentru menținerea și consolidarea eficientă a păcii în operațiile complexe și provocările administrației civile de tranziție. Pe lângă aceste recomandări, există unele elemente neimplementate încă, ce ar trebui să completeze reforma doctrinară proiectată: reanalizarea Codului Penal și a celui de proceduri pentru administrația de tranziție, crearea unei rezerve capabile să preia operațiile administrative de tranziție etc. De asemenea, o altă categorie propusă pentru reformă este capacitatea de a finaliza diverse tipuri de operații, ce include: analiza strategică și managementul informațional, ca rezultate ale nevoii de

informații strategice demonstrate de momentul 11 septembrie, de atacurile asupra ofițerilor ONU din Irak și de alte evenimente dramatice din teatrele de luptă; forțele integrate specializate; restructurarea Secretariatului ONU, astfel încât acesta să poată folosi eficient și creativ noile tehnologii informaționale. Se mai poate vorbi și despre restructurarea capacității de desfășurare rapidă și eficientă, ceea ce presupune: stabilirea cadrului de definire a desfășurării; recrutarea personalului juridic și polițienesc necesar operațiilor de menținere și consolidare a păcii; îmbunătățirea suportului logistic al desfășurării rapide; diseminarea rapidă și eficientă a informațiilor nesecrete în teatrul de luptă; eficientizarea sistemului de Acorduri Stand-by, prin creșterea nivelului de participare a statelor membre etc. Toate aceste obiective nu ar putea fi implementate fără acordul politic al statelor membre ale ONU și fără disponibilitatea lor de a alocă resursele umane și financiare necesare transformării sistemului. Reforma sistemului operațiilor de pace ale ONU este un proces sprijinit atât de către statele puternic dezvoltate, cu tradiții în conservarea păcii, cât și de către ceilalți membri ai ONU care doresc evitarea eșecurilor de tipul celui din Ruanda (1994) sau Srebrenița (1995).

3. Consiliul de Securitate – cel mai important obiectiv al reformei ONU

În mod mult mai concret, reforma ONU a vizat și Consiliul de Securitate. În ultimii ani ai secolului XX, un grup de lucru subordonat Adunării Generale a analizat acest proces, însă fără un progres vizibil din cauza divergențelor asupra anumitor probleme, precum: posibila creștere a numărului de membri, conferirea statutului de „membru permanent” și altor state și dreptul de veto. Lideri din Canada, Franța, Germania, Italia, Japonia, Marea Britanie, Rusia și SUA au reafirmat, în 2000, nevoia de a aduce modificări substanțiale Consiliului de Securitate al ONU, astfel încât acesta să poată face față provocărilor secolului XXI.

În prezent, Consiliul de Securitate este structurat pe baza Cartei ONU și a amendamentelor aduse articolelor ce vizau numărul de membri și de voturi. Inițial, s-a dorit acordarea unui statut superior celor cinci mari puteri victorioase în cel de-al doilea Război Mondial în cadrul procesului decizional referitor la pacea și securitatea lumii. Încă din 1993,

s-a dorit crearea unei strategii care să includă schimbarea compunerii Consiliului, a metodelor și mecanismului decizional. Succesul a fost modest, întrucât cei cinci membri permanenți (China, Franța, Federația Rusă, Marea Britanie și SUA) nu au acceptat schimbarea statutului special, însă evenimentele din următorii zece ani i-au determinat să recunoască faptul că actuala structură elitistă reprezintă moștenirea celui de-al doilea Război Mondial și a Războiului Rece, situație asupra căreia trebuie să se revină. Mai mult, Japonia, India și Indonezia au încercat să obțină câte un loc permanent în cadrul Consiliului, în timp ce SUA și-au făcut publică dorința de a „primeni” această structură. Însuși Secretarul General, Kofi Annan, s-a pronunțat pentru îmbunătățirea eficienței și reprezentativității Consiliului de Securitate. Deși problema extinderii Consiliului de Securitate se afla pe agenda ONU de peste un deceniu¹⁰, au existat și există în continuare multe dezacorduri, nu în privința numărului de membri, ci a conferirii statutului de membru permanent și a dreptului de veto. Brazilia, India și Japonia doresc să fie recunoscute ca parte importantă a Consiliului reorganizat, ultima solicitând chiar statutul de membru permanent, pe baza faptului că reprezintă, ca volum, al doilea contributor financiar la ONU.

Sfârșitul anului 2003 a adus pe scena Consiliului de Securitate un discurs virulent al Secretarului General. În Raportul Anual, Kofi Annan a acuzat membrii Adunării Generale că se complac în dezbateri redundante și sterile asupra unor probleme irelevante pentru majoritatea populației lumii. Toate deciziile importante se iau în cadrul Consiliului, dar și aici cu destule dificultăți. Lipsa de legitimitate a acestuia, în special pentru țările în curs de dezvoltare, este cauzată de numărul mic de membri și de structura învechită, ce reflectă încă balanța geopolitică specifică perioadei în care a fost creată Organizația. Doar cinci țări dețin statutul de membru permanent, în timp ce 186 de membri ai ONU ocupă pe rând celelalte 10 locuri, neavând drept de veto. Unii analiști consideră că legitimitatea ONU este subminată de faptul că și regimurile dictatoriale au avut acces la locurile din Consiliul de Securitate și în alte structuri ale Organizației. Aceasta a condus la situații paradoxale, de genul aceleia în care Libia a condus Comisia pentru Drepturile Omului. Opinia generală este că ar fi nevoie de o regulă care să permită participarea la

Consiliul de Securitate numai a țărilor cu democrație autentică, însă s-ar putea întoarce împotriva unor membri permanenți, precum China.

Un semn de întrebare planează și asupra capacității ONU de a preveni războaiele și genocidurile. În 1994, membrii Organizației au fost acuzați că au eșuat în a pune capăt genocidului tutsilor din Rwanda, iar în 1995 că nu au putut evita masacrul bosniacilor musulmani din Srebrenița.

Divergențele în cadrul Consiliului au apărut din nou, odată cu proiectul american de rezoluție care să autorizeze intervenția militară în Irak. Consiliul a răspuns provocării lansate de Administrația americană, votând în unanimitate Rezoluția nr. 1441 ce institua un nou regim de inspecții și avertiza asupra serioaselor consecințe pe care le va suporta Irakul dacă refuză să se dezarmeze. Totuși, Rezoluția nu autoriza explicit folosirea forței, iar Washington-ul a declarat că va reveni în fața Consiliului înainte de a apela la arme.

Întrucât au apărut îndoieli referitoare la eficiența inspecțiilor și la cooperarea Irakului, la 5 februarie 2003, secretarul de stat american, Collin Powell, a prezentat noi argumente în favoarea ideii că Irakul încă mai ascunde arme de distrugere în masă. 18 țări europene au semnat o scrisoare în sprijinul poziției americane, adâncind astfel tensiunile deja existente între aliați.

Raportul inspectorilor ONU, din 14 februarie 2003, arăta că, după 11 săptămâni de inspecții, nu au descoperit nici o dovadă a existenței armelor de distrugere în masă în Irak. Câteva zile mai târziu, SUA, Marea Britanie și Spania au introdus o rezoluție care cerea ca, în conformitate cu Capitolul VII al Cartei Națiunilor Unite, Consiliul de Securitate să declare pur și simplu că Irakul a eșuat în îndeplinirea condițiilor stipulate de Rezoluția nr. 1441. Deși Franța, Germania și Italia au propus din nou ca Irakului să i se acorde mai mult timp, Casa Albă a declarat că scopul nu mai constă în dezarmarea Irakului, ci în schimbarea regimului (28 februarie 2003). În cadrul Consiliului a urmat o perioadă de intens lobby, ce s-a soldat cu un eșec: Franța, Rusia și China au anunțat că vor bloca orice rezoluție ce va autoriza folosirea forței împotriva lui Saddam Hussein.

Experiența ONU în Timorul de Est, Cambodgia, El Salvador și Afghanistan a indicat faptul că această Organizație este cea mai calificată pentru a organiza și supraveghea alegerile din Irak, deși au

existat și în aceste situații importante limite. De-a lungul perioadei de tranziție a Timorului de Est către statul de drept, ONU a depășit cu succes toate aspectele negative, reușind să gestioneze referendumul pentru independență din 1999 și alegerile pentru Adunarea Constitutivă din 2001. De asemenea, după decenii de război civil, în Cambodgia au putut fi desfășurate alegeri libere și democratice (1993), iar în El Salvador, ONU a supravegheat alegerile din 1994 și a desfășurat aproximativ 900 de observatori în acest scop. În Afghanistan, SUA și ONU au colaborat în crearea unei constituții democratice și în organizarea unei adunări a reprezentanților partidelor politice, grupărilor etnice și tribale și a grupurilor profesionale.¹¹ În Irak, aspectele problematice ale procesului electoral includ adoptarea legii electorale și structurarea și implementarea unui sistem de înregistrare a votanților, a partidelor politice și a candidaților - sarcină cu atât mai dificilă cu cât posibilitatea de izbucnire a unui război civil este din ce în ce mai mare. Se consideră că asigurarea securității nu reprezintă unul dintre punctele tari ale Organizației, dovadă fiind moartea tragică a reprezentantului ONU în Irak, Sergio Vieira de Mello (august 2003). Nici în Timorul de Est nu au putut fi evitate astfel de evenimente: după ce populația a votat independența de Indonezia, grupările milițienești au ucis peste 1.000 de persoane și au distrus 70% din infrastructura țării, personalul Națiunilor Unite asistând neajutorat. Aceeași situație a fost înregistrată și în Cambodgia, campania electorală fiind marcată de numeroase acte de violență cauzate de incapacitatea trupelor ONU de a securiza teritoriul controlat de khmerii roșii. Contrar afirmațiilor anumitor specialiști în securitate, problema nu constă în eșecul gestionării unei crize de către ONU, ci în eșecul întregii comunități internaționale de a ajunge la un consens. Se pare că nu uriașa arhitectură decizională a Organizației, nefuncțională sub o presiune de genul celei cauzate de conflictul din Irak, ci diferențele culturale și de viziune asupra modalității de proiectie a puterii în lume, în condițiile existenței reglementărilor ONU, au fost adevăratul motiv al eșecului.

O altă variantă¹² este cea care consideră că soarta ONU și, în particular, a Consiliului de Securitate era pecetluită de mult timp, confruntarea cu Irakul fiind doar un alt pas spre declararea ineficienței și inutilității Organizației. De asemenea, problema nu

a fost constituită nici de Războiul din Golful Persic, ci de o simplă schimbare a configurației mondiale a puterii, ce era incompatibilă cu modalitatea de funcționare a ONU. Afirmarea unipolarității SUA - alături de „ciocnirea civilizațiilor” și de diferitele atitudini referitoare la folosirea armelor, nu criza din Irak - a erodat gradual credibilitatea Consiliului. Deși acest organ a fost construit pentru a funcționa adecvat în vremuri mai liniștite, el s-a dovedit a fi incapabil să facă față perioadelor de criză.

Odată cu sfârșitul Războiului Rece, au existat numeroase încercări de a refăce echilibrul sistemului mondial. La începutul anilor '90, Consiliul era un motor eficient pentru mobilizarea comunității mondiale în gestionarea crizelor și menținerea păcii. Cooperarea presupunea ca atât resursele umane, cât și cele materiale necesare operațiilor de pace ONU să sporească, iar contribuția palpabilă a membrilor Consiliului la pacea și securitatea lumii să ia amploare. Încă de la prima administrație Bush, s-a discutat despre modificarea Consiliului de Securitate al ONU, însă nu s-a întreprins nimic concret în acest sens. Odată cu schimbarea președintelui SUA, problema reformării acestui organ a revenit în forță pe agenda internațională de securitate. În ianuarie 1993, Bill Clinton și-a afirmat sprijinul pentru creșterea numărului de locuri cu statut de membru semipermanent, însă doi ani mai târziu a revenit asupra acestei declarații, afirmând că este suficient ca, în cadrul procesului de reformă, Japonia și Germania să devină membri permanenți. Oficialii japonezi au văzut acest moment ca fiind decisiv, SUA fiind considerate drept singura putere care poate reforma Consiliul de Securitate al ONU. Cu toate acestea, administrația Clinton nu a investit prea mult capital politic și nici financiar în procesul anunțat. SUA au demarat o importantă acțiune ce trebuia finalizată prin adăugarea a cinci noi locuri de membri permanenți, dar aspirațiile și interesele diferite ale statelor au condus la respingerea propunerii. Marea majoritate a statelor mici era mult mai interesată de creșterea șanselor de a intra în Consiliu, decât de sporirea libertății și independenței acestui organ.

Noua administrație Bush nu a renunțat complet la strategia de reformare a Consiliului promovată de Clinton, însă se vede faptul că nici nu este la fel de interesată în schimbarea *statu quo-ului*. În plus, opoziția întâlnită în cazul intervenției în Irak ar fi putut determina Casa Albă să ceară scăderea

numărului de membri permanenți ai Consiliului. Analistii americani¹³ consideră că, cel puțin în următoarea perioadă, SUA nu vor interveni în favoarea Germaniei pentru a primi statutul de membru permanent. În schimb, Japonia sprijină SUA în problema Irakului, ceea ce o aduce în prim plan în dezbaterile din cadrul Consiliului de Securitate.

Se pare că singura modalitate de a revigora efectiv statutul și rolul Consiliului de Securitate al ONU este abordarea reformei într-o manieră nouă, specifică mediului de securitate al secolului XXI. Un exemplu ar fi, după cum propune Jeffrey Laurenti¹⁴, definirea unui nou concept de „permanență”. Un singur amendament adus la Carta Națiunilor Unite ar putea institui un aranjament interimar, adăugând câteva locuri cu statut specific. Formula de reformă ar putea furniza o recalibrare periodică a contribuțiilor cuantificabile ale celor cinci membri permanenți, care dețin cea mai mare capacitate de a sprijini Consiliul în menținerea păcii și securității în lume. Principalii indicatori ai capacității de sprijinire ar putea fi: resursele financiare oferite în sprijinul operațiilor de pace și securitate ale ONU; personalul oferit în sprijinul operațiilor de pace și securitate autorizate de Consiliul de Securitate; capacitățile logistice și de forțe pe care statele membre le au și le pot pune la dispoziție în operațiile autorizate de ONU. Trebuie relevat faptul că această strategie deja a înregistrat un eșec, din cauza limitărilor politice inerente, însă valabilitatea și eficiența sa ar putea fi demonstrate pe termen lung. Un avantaj, redus totuși, ar fi obținut dacă unele state membre ar putea să-și îndeplinească obiectivele stabilite în perioada interimară, înainte ca noua formulă să fie implementată, dar nu ar fi rezolvată problema la nivel internațional.

O altă strategie interesantă de reformă este cea a Marii Britanii. Totuși, de la propunerea lui Jack Straw de a reforma Consiliul de Securitate astfel încât să contracareze problemele ce au decurs din dezbaterile asupra intervenției în Irak și până în prezent, componența acestui organ nu s-a modificat, deși extinderea de la 15 la 24 de membri a fost solid argumentată. Politicienii britanici au arătat că sporirea numărului de membri permanenți, de la 5 la 10 (noi membri fiind: Germania, Japonia, India și câte o țară din America Latină, respectiv Africa), ar putea furniza o capacitate mult mai mare de ilustrare a opiniei mondiale. Spre deosebire de

membrii permanenți existenți, noii veniți nu primesc dreptul de *veto*, întrucât, altfel, Consiliul nu ar mai fi funcțional. Planul britanic a creat dezbateri aprinse, prin aplicarea lui fiind posibilă reaprirea disputelor istorice dintre statele membre ale ONU (de exemplu, Japonia vs. Coreea de Sud, Brazilia vs. Mexic, Africa de Sud vs. Nigeria etc.).

Transformarea radicală a Adunării Generale însăși, destinată evitării sciziei dintre țările industrializate și cele în curs de dezvoltare, ar putea conduce la un compromis asupra reprezentării, dacă anumitor regiuni - Asia, Africa și America de Sud - li se vor oferi locuri. Se pare că singura formulă de reformă viabilă este crearea unui Consiliu de Securitate multinivelar, care să evite biasul provocat de cei cinci membri permanenți. Noii veniți vor avea posibilitatea de a emite și dezbate moțiuni, însă nu vor avea aceeași putere de *veto*. Un rol diminuat ca importanță pentru Japonia și India ar putea fi acceptat cu greu de către membrii asiatici. În timp ce majoritatea țărilor din Asia ar fi de acord cu orice reformă ce mai taie din avântul ascensiunii strategice și economice a Chinei, ridicarea Tokyo-ului și a Delhi-ului la același nivel ar putea acutiza problema. India este susținută puternic de Marea Britanie și Franța, dar se confruntă cu o campanie musulmană condusă de mentorul Islamabadului, Beijingul. În același timp, Japonia trebuie să depășească temerile manifestate în Asia de Est referitoare la o resurgență militară, iar decizia de a trimite trupe în Irak a impresionat negativ unele state din Europa, dar și Coreea de Sud și China.

Reforma Consiliului de Securitate al ONU îmbracă și alte forme, cum ar fi, de exemplu, propunerea ca organizațiile internaționale, nu țările individuale, să ocupe anumite locuri: Uniunea Europeană, Liga Statelor Arabe, Uniunea Africană sau chiar ASEAN. O astfel de reformă ar putea accentua polarizarea pe probleme regionale și ideologice și crea o puternică opoziție a țărilor Lumii a Treia față de marile puteri mondiale.

Cele mai recente evenimente din Kosovo, Cecenia și Irak au demonstrat tendința generală de a ignora poziția ONU, statele acționând individual sau în coaliții ad-hoc pentru a-și apăra interesele naționale prin orice mijloace, inclusiv prin folosirea forței. Întoarcerea ONU în Irak va constitui un test important pentru relevanța sa în noul mediu de securitate. Analistii¹⁵ consideră că participarea efectivă la procesul electoral post-conflict va ajuta

ONU la refacerea reputației sale mondiale, combătând ideea conform căreia Organizația este mai degrabă o societate de dezbateri, decât un organism global destinat rezolvării problemelor mondiale. Este important pentru viitorul ONU ca ea însăși să înțeleagă care îi sunt atât punctele slabe, cât și cele puternice, urmând ca întreaga comunitate internațională să îi acorde sprijinul pentru restabilirea statutului de arbitru al păcii și securității pe scena lumii. Deși în anul 2003 s-a vorbit mult despre lipsa de viitor a ONU, evoluția evenimentelor din Irak a demonstrat mai curând o revenire a acesteia. Experiența sa în gestionarea problemelor globale nu poate fi încă înlocuită de alte instituții, ceea ce reprezintă o realitate a zilelor noastre.

NOTE BIBLIOGRAFICE

¹ Talcott PARSONS (1902-1979), sociolog american, este creatorul structuro-funcționalismului, ce se prezintă ca o teorie a acțiunii și ca o teorie a sistemelor sociale - vezi BOUDON, Raymond; Philippe BESNARD; Mohamed CHERKAoui și Bernard-Pierre LÉCUYER (coord.), Dicționar de sociologie Larousse, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996, pp. 201-202

² HAAS, Ernst, *When Knowledge Is Power: Three Models of Change in International Organizations*, University of California Press, Berkeley, 1990

³ Ibidem

⁴ Ibidem

⁵ PAUL, James, *UN Reform: An Analysis*, Global Policy Forum, <http://globalpolicy.igc.org/reform/analysis.htm>

⁶ FRUNZETI, Teodor, *Organizații internaționale*, Editura Academiei Trupelor Terestre, Sibiu, 2001

⁷ CHILDERS, Erskine; Brian URQUHART, *Renewing the United Nations System - A Summary*, World Federalists of Canada, 1995

⁸ Ibidem

⁹ DURCH, William J.; Victoria K. HOLT; Caroline R. EARLE; Moira K. SHANAHAN, *The Brahimi Report and the Future of UN Peace Operations*, The Henry L. Stimson Center, 2003

¹⁰ RANJAN, Roy, *Annan Seeks Expanded UN Security Council*, Associated Press, 2003

¹¹ JONES, Seth, The UN's Strengths and Weaknesses in Iraq, în „San Diego Tribune”, febr. 2004

¹² GLENNON, Michael J., Why the Security Council Failed, în „Foreign Affairs” nr. 3/2003, vol. 82, pp. 16-34

¹³ LAURENTI, Jeffrey, Reforming the United Nations Security Council: Will Its Time Ever Come?, United Nations Association of the United States of America (UNA-USA), 17 martie 2003.

The need for international organizational reform is caused by those new changes in the security environment. Redefining the causes and the problems, which are the targets for organizations' actions, is the base for transforming the international security organizations. This is the case for United Nations. It is vital for its future to understand its own weak and heavy points and to get all the help needed from the international community in order to retrieve the old status of peace and security arbitrator. UN's experience in managing world's problems is unique. This is our days' reality.

EFECTE DE FALIE, VULNERABILITĂȚI, STRATEGII

General de brigadă (r) dr. Gheorghe VĂDUVA

En tout chose il faut considérer la fin. Mais, il y a, en tout chose, un processus qui oppose, comme disait Fichte, en Moi divisible, un non-Moi divisible. El voila la première faille stratégique de système dans le monde. Dans les zones de faille, on essaie toujours de construire des espaces stratégiques de confluence, parce que la confluence est un pont-clef de la réunion, donc de l'unité. Mais en fur et la mesure que la construction des espaces de confluence avance, les nouvelles failles produisent des nouvelles vulnérabilités et des nouvelles menaces. C'est une chaîne ininterrompue et nous sommes parmi ses mailles.

Esse est escrucari?

Lumea n-a fost, nu este și nu va fi niciodată pe deplin unitară. Ea se prezintă, pe de o parte, ca o mare diversitate de civilizații și culturi și, pe de altă parte, ca un uriaș teatru de război. Dacă, din punct de vedere al civilizațiilor și culturilor, se tinde spre comunicare și deschidere și spre o oarecare unitate în diversitate, în ceea ce privește confruntarea din teatre, lucrurile stau altfel. Se pare că, pe măsură ce comunicarea devine din ce în ce mai puternică și mai fluentă, iar gradul de civilizație crește, rivalitățile sporesc, iar războiul se continuă.

După Huntington, există doar șapte sau opt mari civilizații, care au șapte, opt sau mai multe state pivot, iar aceste civilizații se confruntă. Cele șapte (opt) civilizații – sinică (China), hindusă (India), japoneză (Japonia), arabă (statele arabe), africană, ortodoxă (centrată pe Rusia), occidentală (centrată pe SUA și Europa Occidentală) și, eventual, latino-americană (dar aceasta din urmă poate fi încadrată și în civilizația occidentală) – sunt ca niște plăci tectonice care, în mișcarea lor continuă, produc efecte de falie. Aceste efecte se află la baza

războiului viitorului. Concluzia pare logică, demonstrația ei, de asemenea. În realitate, nu civilizațiile se confruntă, ci interesele. Nu civilizațiile produc efecte de falie, ci jocul intereselor. Singurele efecte pe care le produce mișcarea civilizațiilor, în sensul evoluției acestora, sunt cele de dialog, de comunicare, de armonizare a sistemelor de valori. Pentru că, dacă există, totuși, o unitate a lumii (în măsura în care există), atunci ea se bazează numai pe sistemele de valori, numai pe acest segment, adică pe marile acumulări și recunoașterea lor în timp, în spațiul civilizației, al științei, al relațiilor umane și al culturii. Valorile sunt ceea ce rămâne după ce totul a trecut. Ele sunt confirmate de timp și se sedimentează, ridicând tot mai sus pragul de civilizație¹. Lucrurile sunt evidente. Lumea secolului al XXI-lea nu este aceeași, în ceea ce privește treapta de civilizație pe care se află, cu lumea secolului al XIX-lea. E drept, unii se întreabă dacă o astfel de evoluție, de la natură la eprubetă, este sau nu este benefică pentru speța umană, dacă nu cumva o astfel de evoluție tinde spre entropie zero, ceea ce, evident, înseamnă dispariție.

Fără a nega o astfel de ipoteză – în fond, tot ceea ce există merită să piară (esse est escrucari) –, trebuie să insistăm pe uriașa convulsie din spațiul societății omenesti, pe izvorul mișcării, al dezvoltării, al devenirii. Pentru că, în pofida unui război continuu și a unor scurte intervale de pace, lumea nu numai că nu a dispărut, dar a evoluat spectaculos, de la societatea pietrei necioplite la cea a nanotehnologiilor, de la limbajul natural al omului primitiv, preocupat de supraviețuire, la limbajul formalizat, de pe cel de al doilea și al treilea nivel de semnalizare. O singură caracteristică nu s-a schimbat de-a lungul mileniilor: lupta pentru supraviețuire. Și astăzi, ca și la începutul începuturilor, omul se bate pentru supraviețuire. Ceea ce înseamnă că el este continuu amenințat, că se află într-un pericol permanent, că, deasupra lui, se găsește mereu o sabie a lui Damocles. Întrebarea

tranșantă, care urmează acestei constatări, merită să fie pusă: Este, oare, această realitate a oamenilor, în raport cu natura, un progres, sau un regres?

Sensul supraviețuirii

Existența este un dat. Dintotdeauna, omul a încercat să înțeleagă nu sensul acestui *dat*, pe care l-a atribuit lui Dumnezeu, ci sensul devenirii sale, al mișcării societății omenești, al determinărilor, obstacolelor și perturbațiilor din spațiul evoluției. Și, odată cu evoluția gândirii și a civilizației, a ajuns la o concluzie paradoxală, atât de bine exprimată de Lucian Blaga în *Trilogia culturii*, prin conceptul de *cunoaștere luciferică*. Cu cât cunoaștem mai mult lumea, cu atât se adâncește misterul, adică partea necunoscută încă a acesteia. Însă, adăugăm noi, zona necunoscută nu este doar misterioasă, adică provocatoare, care incită la investigare, la cunoaștere, deci, la acțiune, ci și primejdioasă, plină de capcane, amenințări și neprevăzut. Ființa umană, avidă de cunoaștere, va fi totdeauna vulnerabilă la necunoaștere și neprevăzut. Din această zonă a necunoașterii, mai exact, a lucrului necunoscut, precum și din cea a falsei cunoașteri (adică a lucrului fals cunoscut, care poate fi și a dezinformării), vin totdeauna amenințări dintre cele mai diverse și dintre cele mai grave. Există o simetrie perfectă între vulnerabilități și amenințări, adică între necunoaștere și ceea ce poate fi periculos dincolo de ceea ce se vede, dincolo de ceea ce se cunoaște.

Omul a fost creat pentru a cunoaște. El se află într-un permanent război cu ceea ce nu cunoaște, cu ceea ce se opune acțiunii sale de a cunoaște. Și, bineînțeles, tot ceea ce îi este potrivnic i se opune. Unii au spus că, de fapt, procesul cunoașterii este o construcție, bazată pe o relație de asimilare și acomodare între subiect și obiect. Asimilarea înseamnă însă acțiune care nu se bazează pe cooperare, ci pe confruntare. Iar confruntarea este generatoare de conflict. Motivul pentru care acest univers de dincolo de omul individual (care este, de fapt, un om social), întrucât omul nu poate fi decât social), și chiar din el însuși, i se opune mereu este acela că omul schimbă tot ceea ce atinge. Și o face, totdeauna, împotriva naturii, împotriva firescului, împotriva a ceea ce a dat Dumnezeu, motivând că și lui i-a dat tot Dumnezeu acest dar de a schimba, de a-și făuri propria sa natură. Omul tinde, deci, să transforme natura în natură umană, după voința sa,

după ceea ce dorește el pentru el. Această ofensivă a omului este, de fapt, o agresiune continuă asupra a tot ceea ce se află în jurul lui, dincolo de el și chiar în el. Primul agresor al acestei lumi este, deci, chiar omul însuși. Se desprinde de aici o concluzie tulburătoare și deprimantă: „natura“ firească a omului este agresiunea continuă împotriva a tot ce există. Iar primul „obiect“ al agresiunii omului este chiar interiorul lui, al ființei umane. Pentru a schimba ceea ce se află în afara lui, omul trebuie să schimbe mai întâi ceea ce există în interiorul lui. În acest sens, există o luptă continuă între Eu și Non-Eu, între Ego și Alter Ego, exprimată atât de plastic de Fichte în celebra formulă potrivit căreia *Eul divizibil opune, în Eu, Eului divizibil, un Non-Eu divizibil*.

Aceasta este prima mare falie de importanță strategică, produsă de un război și generatoare de război. Din păcate, omul nu mai ține seama de ea, n-o mai recunoaște (decât în sens filosofic, denumind-o dialectică), ba chiar o consideră o calitate indispensabilă, specifică și eroică. Omul acționează asupra a orice, oricum și oricând, în numele cunoașterii și transformării naturii, al progresului și civilizației. Structura complexă a ființei umane, conștiința de sine, capacitatea demiurgică pe care și-o asumă (sau care i-a fost dată) face din om un fel de „Dumnezeu al lucrurilor mărunte“, cum rezultă din superbul roman cu același nume *„Le Dieu des petits riens“* al scriitoarei indiene Suzana Arundhati Roy. El, omul, este vinovat de faliile pe care el însuși le creează între Eu și Non-Eu, între el și restul lumii, între el și mediul în care trăiește, între mediul uman și cel natural, între proiect și realitate, între gând și viață. De aceea, el este, deopotrivă, agresor și agresat, atacator și apărător, călău și victimă. În acest mediu ostil, omul trebuie să supraviețuiască și să-și supraviețuiască. Să-și supraviețuiască, în primul rând, lui însuși. Sensul supraviețuirii nu este dat însă de natura lucrurilor, nici de lucrarea naturii, ci de opoziția dintre tendința agresivă a omului și tendința conservatoare a naturii lucrurilor. Dar și în natura umană, adică în lumea omului, există și proliferază acest fenomen care cuprinde o agresiune continuă și o apărare continuă. Pe plan mai larg, această confruntare se duce între caracteristica ofensivă a comunităților omenești, dată de jocul intereselor, și suportul stabil și conservator al acestora, dat de sistemele de valori.

Cu alte cuvinte, pe de o parte, interesele se confruntă între ele în adevărate bătălii strategice de întâlnire și, pe de altă parte, interesele agrează sistemele de valori, dar și contribuie, prin produsele recunoscute și confirmate în timp ale acțiunii umane eficiente, la generarea lor. Este o geneză asemănătoare generării continue a coralilor din cadrul unui mare recif.

Unii spun că omul și societatea omenească generează și regenerează continuu ofensiva cunoașterii sau războiul continuu împotriva necunoscutului. Din această perspectivă, sunt foarte greu de identificat și de definit amenințările necunoscutului, în speță ale necunoașterii, ca și vulnerabilitățile omului și ale societății omenești, ca să nu mai vorbim de cele care rezultă din condiția ființei umane de homo politicus.

În aceste condiții, cine supraviețuiește? Omul sau natura? Omul sau mediul care-l motivează și-l hrănește? Omul demiurgic sau natura umană, care este, la rândul ei, dar pe un alt nivel decât cel al naturii de dincolo de ființa umană, conservatoare și oarecum stabilă? Și, având în vedere că însuși omul și natura sa fac parte din marele sistem al naturii-mamă, nu cumva acest comportament agresiv al omului se constituie într-o continuă revoltă? Care dintre ființele de pe terra și, poate, din Univers, se mai revoltă împotriva propriei sale naturi, tăindu-și, încet, încet, craca de sub picioare? Iată una dintre marile dileme ale începutului de mileniu. Poate, cea mai importantă.

O lume vulnerabilă, plină de capcane și amenințări

Nimeni nu știe cum vor evolua raporturile dintre cunoscut și necunoscut, dar, în majoritatea lor, oamenii au încredere în viitor. Natura umană – care este efectiv societatea umană – a mileniului al III-lea se anunță a fi cea a unor interdependențe și mai accentuate, a sistemelor și metasisistemelor dinamice complexe care, printr-o scală din ce în ce mai largă de interconștiență, tind spre integralitate. În aceste condiții, raportul dintre cunoscut și necunoscut pare a se schimba în favoarea cunoscutului. În realitate, el rămâne același cu cel din toate timpurile. Din această constatare (care poate avea, pentru cercetarea științifică, valoarea unei axiome sau cel puțin a unui punct de plecare), se poate formula ipoteza că războiul dintre cunoaștere și

necunoaștere, dintre cunoscut și necunoscut are aceleași determinări de totdeauna, chiar dacă forțele, mijloacele și strategiile operaționale sunt și vor fi, poate, diferite de cele folosite în epocile anterioare. Relațiile dintre aceste două mari dimensiuni sunt încă falii și, rareori, confluente. Însă, pe ansamblu, raportul dintre *Da* și *Nu*, dintre *Cunoscut* și *Necunoscut*, dintre vechile noțiuni *Ing* și *Iang* din vestita *Cartea schimbărilor* din China antică, se menține constant. Desigur, în dimensiunea lui cantitativă. Pentru că, în detalii, lucrurile stau altfel. Ceea ce este foarte important în acest proces al integrării tot mai pronunțate a sistemelor sociale umane în ansamblul globalizării ține de extinderea și multiplicarea *zonelor de confluență*. O astfel de extindere duce, inevitabil, la reducerea *zonelor de ruptură* și, deci, a *efectului de falie*. Procesul nu se încheie însă aici, întrucât, odată cu acest travaliu de integrare a sistemelor globale și de reducere a zonelor de falie, are loc o nouă fragmentare. Până la trecerea la societatea de tip informațional, deci la globalizare, îndeosebi, la globalizarea informației și economiei, și la extinderea dialogului cultural, principalele falii se mențin și se dezvoltă între entități economice, politice și informaționale, deci între state, grupuri de state, religii, alianțe și alte entități și filosofii, de regulă, ireconciliabile. Globalizarea reduce acest efect, dar generează altele, unele cunoscute, altele doar bănuite, însă, cele mai multe dintre ele, greu de intuit și, cu atât mai puțin, de calculat. Spre exemplu, ca reacție la globalizarea economiei, apar și proliferază economiile subterane. Între acestea și marea economie se creează, automat, o falie sau o rețea de falii, cu efecte incalculabile în plan strategic, deci și în planul războiului. De aceea, *războiul economic*, ce se desfășura, de-a lungul secolelor, între diferitele entități economice, relativ stabile, cunoscute și recunoscute, îndeosebi sub forma bătăliei pentru piețe și pentru resurse, va deveni din ce în ce mai mult un mare război între economia globală și economia fragmentată, între mare economie și economia subterană. De aici, se va declanșa o adevărată explozie care va duce la proliferarea terorismului economic, a terorismului informațional, a confruntărilor în ciber spațiu etc.

Un alt spațiu de fragmentare este cel din zona entităților umane. Până la începutul acestui secol, faliile principale erau, de fapt, *falii politice* (care rezultau din interese, îndeosebi economice sau de

putere și influență) și se manifestau între mari puteri, state, grupuri de state etc. Acest tip de falie a dat naștere la ceea ce se numește *războiul frontierei*. El este înrudit cu *războiul economic*, derivă din acesta și îl completează. Este un război pentru putere și influență, pentru dominare și îmbogățire. Aproape toate statele bogate și înalt tehnologizate nu au fost lăsate așa de la Dumnezeu, ci au devenit așa, ca urmare a faptului că, în diferite faze ale războiului continuu, au fost învingătoare sau au avut posibilitatea să beneficieze (chiar să profite) de pe urma acestuia. Interesant este că nici unul dintre statele care dețin resurse de valoare planetară (materii prime, îndeosebi, hidrocarburi, metale prețioase, materiale strategice etc.) nu este nici puternic, nici stabil, nici capabil să-și transforme potențialul de resurse în putere economică, politică și militară. E drept, Federația Rusă, care deține cele mai mari resurse de materii prime de pe planetă, este și un stat puternic și respectat în relațiile internaționale. Acest lucru nu se datorează însă resurselor de care dispune, ci rezultatelor războaielor pe care le-a purtat. Poziția sa de stat pivot (*heartland*) i-a creat unele avantaje de care a profitat. Nu a fost, desigur, prea ușor, întrucât Rusia se află la nord de foaierul perturbator care, timp de un mileniu, a generat o migrațiune războinică a populațiilor în toate direcțiile, dar mai ales spre vest. De aceea, unul dintre obiectivele strategice dintotdeauna ale Rusiei (dar nu numai ale Rusiei) a fost diminuarea efectelor de falie ale acestei mișcări perturbatoare, dezamorsarea, dominarea și, în final, distrugerea acestui foaier perturbator. Până în prezent, nu s-a reușit, dar bătălia se continuă. Aplicând, în timpul Războiului Rece, strategia de îndiguire a Uniunii Sovietice, americanii s-au folosit de ceea ce Nicolas Spykman numea *rimland*, adică de zona coridorului islamic, îndeosebi de Turcia, Irak, Iran, Indochina, Japonia și Coreea de Sud, de o parte din țările *off shore* (Japonia), menținând și chiar accentuând falia strategică din acest spațiu (războiul din Afghanistan, cel dintre Iran și Irak, războiul din Vietnam), întrucât, în acest spațiu se confruntau două sisteme globale, două ideologii, două concepte ireconciliabile. Dar, dincolo de această falie politică, au existat (și există încă) o mulțime de alte falii care, în pofida numeroaselor organizații regionale (forumul Asia de Nord-Est, Asia Pacific, ANPEC, ANSEA, Acordul de la Shanghai, GUUAM etc.), a investițiilor substanțiale

pe care le fac aici atât Uniunea Europeană, cât și Japonia și Statele Unite, refuză să se transforme în zone de confluență. Există, și va exista, încă pentru multă vreme, o bătălie pentru Kașmir, o bătălie pentru întemeierea unui stat kurd, a unui stat palestinian, o bătălie pentru spațiul caucazian, în zonele adiacente marilor zăcăminte petrolifere, precum și un focar de tensiuni pe falia greco-turcă și pe cea balcanică. Întrucât în zonele în care Pământul este încă fierbinte și activ, și comunitățile omenești sunt într-o vădită situație conflictuală, s-ar putea emite și verifica o ipoteză cu privire la o posibilă corespondență între faliile geopolitice și faliile tectonice.

Faliile de până acum au generat, în principiu, strategii simetrice. Aceste strategii se mențin și acum. Spre exemplu, o analiză atentă a strategiilor Rusiei, Chinei și Indiei până în secolul al XX-lea conduce la această concluzie. Toate cele trei țări au obiective strategice asemănătoare, sau, în orice caz, neantagoniste, deși faliile strategice din zonă se mențin.

Din momentul în care intervine o nouă ecuație în relațiile internaționale – cea a parteneriatelor strategice dintre marile puteri –, lucrurile încep să se schimbe. Zonele tradiționale de falie încep să cedeze locul unor spații largi de confluențe. Împotriva acestei tendințe, apar o serie de acțiuni și reacții asimetrice, generate de noile falii care se creează, așa cum s-a afirmat mai sus, între noile mari entități economice și financiare mondiale, transnaționale și economia subterană, între democrație și extremism, între politicile de globalizare și cele identitare etc. Apar astfel elemente ale unor strategii asimetrice, generate, în primul rând, de diferențele imense de tehnologii, de interese, de filosofii, de ideologii, de realități. Cresc incompatibilitățile, se accentuează tendințele ireconciliante, apar noi tensiuni și, de aici, noi falii strategice, ceea ce înseamnă noi vulnerabilități și noi amenințări. Fiecare om își creează un Univers al lui, fiecare comunitate își are și își conservă un Univers al ei. Reuniunea acestor Universuri ar trebui să dea Marele Univers al omenirii, iar intersecția lor ar trebui să creeze acel sistem unic și unitar de valori și de interese care dau stabilitate și unitate acestei lumi. Desigur, aceste universuri se reunesc și se intersectează. Din păcate, există și elemente rebele, care nu participă în nici un fel de reuniuni sau la intersecții. Aceste elemente se autonomizează

și își creează propriile Universuri care sunt ele însele contradictorii și ireconciliante. O astfel de dinamică perturbă funcționarea sistemelor dinamice complexe și creează mari probleme, întrucât este aleatoare și imprevizibilă. De aceea, marile puteri ale lumii, ca și noile entități globale sau regionale (politice, economice, informaționale, culturale, de securitate, alianțe, coalitii etc.) sunt nevoite să-și creeze strategii asimetrice, sau componente asimetrice ale strategiilor lor tradiționale, care să răspundă noilor provocări și amenințări și să acopere vulnerabilitățile generate de mai noile sau mai vechile efecte de falie.

Vulnerabilitățile cu care se confruntă și, probabil, se va confrunta lumea la acest început de secol sunt, în principiu, de patru categorii:

- vulnerabilități de sistem;
- vulnerabilități de fragmentare;
- vulnerabilități de dinamică;
- vulnerabilități de proces.

Vulnerabilitățile de sistem se află, practic, în toate sistemele și subsistemele și depind, pe de o parte, de coeficientul de integralitate al sistemului (sunt invers proporționale cu acest coeficient care poate lua valori de la 0 la 1) și direct proporționale cu instabilitatea sistemelor respective. Din acest motiv, cele mai mari vulnerabilități se găsesc în lumea arabă și, mai ales, în islamism, de unde și pornirile fundamentaliste și crearea a numeroase falii politice și religioase. Ceea ce se întâmplă însă în lumea arabă reprezintă și o consecință a instabilității sistemului societății omenești la nivel global. De asemenea, sistemele instabile sunt nu numai vulnerabile, nesigure și, de aceea, imposibil (sau foarte dificil) de securizat, ci și generatoare de insecuritate, de tensiuni și conflicte intersistemice și procesuale.

În stările de haos, adică în perioadele de trecere de la o organizare la alta, sistemele devin extrem de vulnerabile. Este și cazul lumii noastre. După fiecare seism de proporții (cum a fost, spre exemplu, cel produs de încheierea Războiului Rece), care lichidează o falie strategică, are loc o spargere asimetrică a entităților ce s-au înfruntat (dar nu numai a lor), urmată de o reconstrucție în alte planuri și după alte criterii (în acest caz, după criterii democratice, ale economiei de piață și ale drepturilor omului).

Vulnerabilitățile de fragmentare sunt o consecință a noilor fragmentări și a insuficienței

coeziunii a sistemelor ce se reconfigurează după lichidarea unei falii și apariția unor falii noi, de regulă, între aceste sisteme, sistemele care nu se fragmentează și sistemele care se construiesc de cealaltă parte a noilor falii. Ele sunt extrem de periculoase, întrucât nu pot fi identificate și localizate cu ușurință. Vulnerabilitățile de fragmentare sunt simetrice cu amenințările care apar în acest proces și se prezintă ca un fel de... „vulnerabilități la amenințări cu salt de frecvență”. Ele sunt specifice situației actuale și au ca efect proliferarea terorismului, a comportamentului deviant, a traficului de droguri și de ființe umane și a economiei subterane, urmând o curbă haotică și imprevizibilă.

Vulnerabilitățile de dinamică sunt caracteristice celei de a doua perioade a haosului, adică zonei de ieșire din haos, situându-se pe ramura urcătoare a acestui proces. Ele se manifestă, în prezent, în spațiul asiatic și în cel est-european, îndeosebi în țările care au ieșit din compunerea Uniunii Sovietice și Iugoslaviei, dar și în imediata vecinătate a acestora. Sunt, cu preponderență, vulnerabilități economice, politice și sociale, care atrag amenințări economice (ale economiei subterane), politice (lupta politică murdară și chiar terorismul politic), sociale (sărăcire, infracționalitate, crimă organizată, consum de droguri), etnice (proliferarea extremismului etnic) și culturale (negarea sau chiar agresarea valorilor proprii, extremismul religios etc.).

Vulnerabilitățile de proces apar la ieșirea din haos și intrarea într-o nouă ordine. Sunt cele mai complexe și cele mai greu de identificat, întrucât sunt vulnerabilități de trecere, nu seamănă între ele, sunt foarte schimbătoare și înstufate, prezentându-se ca un mozaic viu și complex. Ele devin, încet, încet, vulnerabilități de sistem, dar, de data aceasta, în cadrul unor structuri care se stabilizează relativ.

Vulnerabilitățile spațiului românesc din acest moment se situează undeva între vulnerabilitățile dinamice și cele de proces. Ele sunt foarte mari și foarte numeroase. Țara noastră nu a ieșit încă din starea de haos; ea se află abia la începutul a ceea ce am putea numi ramura urcătoare a unei traiectorii cu vârful în jos (pentru că forța de atracție acționează, de data aceasta, în sus). Intrarea în Uniunea Europeană va marca, se speră, reducerea substanțială a vulnerabilităților de proces și trecerea nedramatică la cele de sistem, care vor fi, fără

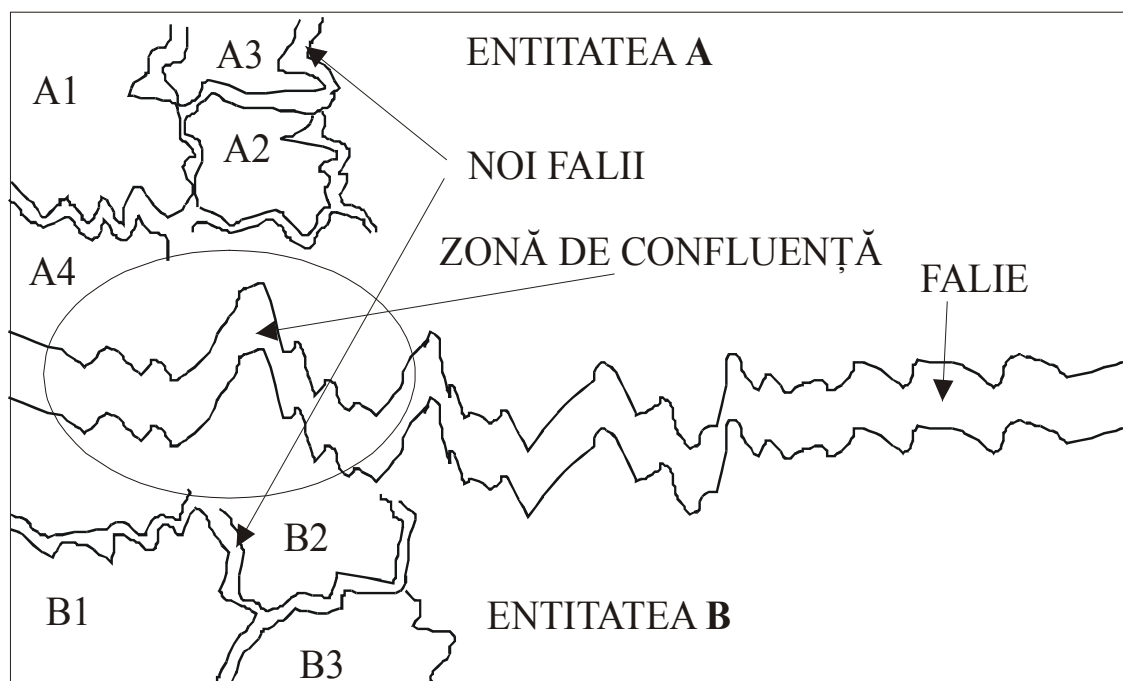
îndoială, cele ale sistemului continental, adăugate la cele autohtone.

Între principalele caracteristici ale vulnerabilităților, indiferent din ce categorie ar face parte, pot fi avute în vedere și următoarele:

- sunt numeroase;
- sunt efecte, nu cauze;
- apar, adesea, pe neașteptate;
- sunt dependente unele de altele;
- au evoluții imprevizibile;
- sunt simetrice cu amenințările.

De cele mai multe ori, vulnerabilitățile sunt asumate și, bineînțeles, se iau măsuri pentru reducerea lor. Dar, datorită flexibilității sistemelor și evoluției haotice a acestora, ele nu pot fi pe deplin controlate. De aceea, cu cât sistemele sunt mai complexe și mai complicate, cu atât ele sunt mai vulnerabile. De aici nu rezultă neapărat concluzia că societatea viitorului va fi extrem de vulnerabilă, dar nici că nu va fi. Spre exemplu, atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 din Statele Unite, cele de la 11 martie 2004 din Spania, sutele de astfel de

PROCESUL DE FALIE

atacuri ce se produc în fiecare zi pe planetă arată cât de vulnerabilă este societatea omenească la terorism. Dar această societate este vulnerabilă și la SIDA, și la consum de droguri, și la radiațiile cosmice și la aproape tot ceea ce există pe planeta noastră sau în afara acesteia. Și, mai ales, este vulnerabilă la efectele propriei sale deveniri.

NOTE

¹ Există noțiunea de „civilizație” și noțiunea de „civilizații”. Conținutul acestor noțiuni este oarecum diferit. Prin „civilizație” se înțelege, în general, un

mod de viață la standarde ridicate, bazat pe dezvoltarea societății, pe acumulări substanțiale în plan economic, politic, informațional, social și cultural, care instituie între oameni un sistem superior, dinamic și flexibil de relații bazate pe confort, respect reciproc, solidaritate socială, comportament manierat și accesul tuturor la valorile societății. „Civilizațiile”, în sensul folosit de Huntington în celebra sa lucrare „Ciocnirea civilizațiilor...”, sunt entități care se disting îndeosebi prin cultură, limbă, obiceiuri, atitudini și mod specific de viață.

ASPECTE ALE PROCESELOR DE PREVIZIUNE LA NIVEL STRATEGIC

Locotenent-comandor dr.ing. Penică PUȘCAȘU
Colonel conf.univ.dr. Ion VOIEVOZEANU

The need for long-range planning arises when the organization wants to answers the questions: who, when, where, how, and with what, are develops the strategy for obtaining the scope. The term long-range planning is used to define a sophisticated planning process that includes assessing anticipated changes in the various elements of the organization's environment and developing alternative plans to deal with those changes.

1. Introducere

Progresul tehnico-științific, accelerarea ritmurilor de dezvoltare a armamentului, creșterea informatizării, complicarea meseriei armelor au extins orizonturile și amploarea planificării militare, precum și necesitatea prognozelor normative de lungă durată, pe baze științifice. Formele euristice de previziune, bazate pe experiență, intuiție, presupuneri, nu mai sunt suficiente.

Pentru a anticipa și, acolo unde este posibil, a modela viitorul, promovarea strategiilor militare solicită științei militare prognoze suficient de exacte și de fundamentate pe 15-20 de ani (poate și mai mult) cu privire la:

- dezvoltarea tehnologică;
- modificarea formelor de luptă și a procedeele de ducere a acestora;
- evoluția categoriilor de forțe ale armatei și a genurilor de armă;
- sistemul de conducere și de asigurare a forțelor luptătoare etc.

Elaborarea strategiilor (fie ele și militare) presupune, ca repere pe termen lung, alături de definirea obiectivelor, stabilirea domeniilor

problematic. Pe această linie, utilitatea prognozelor rezidă în faptul că ele pot asigura avantajul celui care „cunoaște mai bine cerințele unui război al viitorului, trăgând la timp concluziile necesare și punându-le în practică” [17]. Prognozele sunt cu atât mai necesare cu cât formele de prezentare și condițiile de desfășurare a confruntărilor armate se schimbă în permanență. Existența unor anomalii și disfuncționalități evidențiate doar în situațiile de criză este din ce în ce mai puțin probabil să poată fi corectată în timp oportun.

2. Delimitări conceptuale

Prognoza poate fi definită ca „evaluarea efectuată pe bază științifică a evoluției viitoare a componentelor cantitative și calitative ..., pentru o perioadă delimitată de orizontul de timp ales” [16]. Rezultă că, în urma unui șir de calcule și evaluări, se poate „elabora un pachet de orientări posibile sau de alternative ale evoluției evenimentelor, care se diferențiază între ele prin valorile variabilelor alese pentru studiu” [19]. Ea se bazează pe „un amestec de logică clar gândită și de intuiție puternică” [6] și se referă în general la rezultatele unei activități.

3. Scop

Prin prisma strategiilor militare, scopurile prognozelor au în vedere:

- elaborarea unor principii metodologice („care ar transcende schimbările în domeniul armamentului” [1]);
- determinarea măsurii în care „posibilul se convertește în probabil” [3];
- realizarea unor puncte de sprijin pentru teoria militară, astfel încât să se evite concepțiile injuste (prin modelarea înțelegerii, proiecțiilor și

coșmarurilor referitoare la o serie de aprecieri alarmante);

- optimizarea procesului de soluționare a problemelor complexe, în care domină incertitudinea;

- înlăturarea manifestărilor voluntariste și subiectiviste.

4. Cerințe și utilitate

Dacă prognozele sunt:

- orientate spre un anumit scop (cunoașterea condițiilor, conținutului și caracterului luptei armate în diferite orizonturi de timp);

- obiective în ceea ce privește premisele inițiale;

- fundamentate în baza unor informații suficiente, sigure și oportune, precum și pe multitudinea de interdependențe existente între acestea;

- caracterizate prin continuitate, multilateralitatea domeniilor cuprinse în studiu și prin tendințe de prospecțiune;

- bazate pe metode inductive și deductive;

- rezultate în urma unui proces de analiză și sinteză;

- argumentate științific (chiar dacă apar multe complicații și limite, deoarece procesele militare sunt caracterizate de incertitudine, un rol important jucând în acestea factorii subiectivi sau dificil de luat în considerare);

- coerente în articularea argumentelor,

atunci ele își dovedesc utilitatea prin:

- anticiparea viitorului și tentativa de

a prevedea imprevizibilul;

- satisfacerea unor exigențe de eficacitate operațională;

- oferirea unor „mijloace eficiente de a monitoriza riscurile actuale sau previzibile privind securitatea națională, precum și a unui răspuns anticipat pentru viitoarele amenințări” [11];

- evidențierea tendințelor și legităților dezvoltării proceselor militare și estimarea implicațiilor acestora pentru anumite perioade de timp;

- precizarea direcțiilor strategice de perspectivă, împreună cu avantajele și dezavantajele fiecăreia dintre ele, oferind posibilitatea de ierarhizare a acestora și de alegere a variantei optime;

- favorizarea promovării unei politici raționale a statului în domeniul apărării;

- stabilirea categoriilor de armament și tehnică militară utilizabile în diferite spații și orizonturi de timp, precum și a interconexiunilor dintre acestea;

- relevarea transformărilor preconizate în structura și dotarea categoriilor de forțe armate și a genurilor de armă, precum și în sistemul conducerii militare;

- fundamentarea programelor de înzestrare a forțelor armate, în baza costurilor și a raportului dintre acțiunile ofensive și defensive;

- crearea bazelor necesare pentru a gândi structura și organizarea forțelor armate, ca și modalitățile de angajare a acestora, și pentru a perfecționa sistemele de conducere și de asigurare logistică;

- avertizarea conducătorilor politico-militari asupra posibilelor greșeli în reorganizarea militară și în înfăptuirea reformei forțelor armate;

- conturarea direcțiilor de dezvoltare și perfecționare ale economiei militare;

- precizarea elementelor de infrastructură a teritoriului statului care trebuie dezvoltate.

Desigur, pot fi subliniate și alte avantaje ale prognozelor, care sunt adiacente cerințelor exprimate de strategiile militare. Dacă se acceptă teza conform căreia „sunt necesari 20 de ani pentru constituirea și instruirea unei armate” [8], prognozele sunt necesare pentru elaborarea doctrinelor militare. De asemenea, ele dau câmp liber pentru inițiative, contacte, cooperare și adoptarea deciziilor în concordanță cu o anumită bază (strategia militară). Pe această cale, pot fi cunoscute exigențele strategiei militare, poate avea loc o uniformizare a punctelor de vedere legate de condițiile de securitate, pot fi sugerate îmbunătățiri sau/și noi alternative de realizare a obiectivelor asumate. Dacă se acceptă afirmația lui Heidegger conform căreia „gândirea este adevărata acțiune” [6]), prognozele încurajează angajații să „gândească permanent la ceea ce fac pentru a evita situația în care sistemul ar putea reacționa surprinzător și posibil periculos” [15].

Se poate spune că, în lipsa prognozelor, capacitatea de evoluție a armatelor scade, cu consecințe asupra capacității dispozitivului de apărare de a face față tipurilor de operații posibile.

De asemenea, forțele armate ar risca să rămână mult în urma dezvoltării politicii generale a statului.

Fără exagerare, se apreciază că prognozele militare pe termen lung reprezintă o necesitate nu numai pentru strategiile militare, ci și pentru strategiile naționale de securitate. Amenințarea asupra existenței statului nu mai constituie baza analizelor militare privind factorii de risc, locul acesteia fiind luat, ca urmare a unei multitudini de influențe, de amenințarea asupra securității statului. Ca urmare, de „*prognozele politico-militară, militar-strategică, tehnico-militară și militar-economică se ocupă zeci de corporații, universități, precum și sute de specialiști*” [19].

5. Modalități de realizare

După cum arată Auguste Comte, în al său „Curs de filozofie pozitivă”, prin observarea empirică a datelor rezultate din experiență, se pot stabili legile care guvernează dezvoltarea umană și socială. Teza sa se bazează pe faptul că „*descoperirile progresive din biologie, botanică, chimie, fizică și astronomie au relevat existența în univers a unor tipare și regularități izbitoare*” [1]. Chiar Clausewitz arăta că „*militarii își pot îmbunătăți gândirea (asupra a ceea ce urmează să se întâmple – n.a.) prin experiență și prin studiul istoriei*” [4]. Însuși John Stuart Mill (ilustru reprezentant al liberalismului și campion al libertății de exprimare și de voință) susținea că legile istorice dirijează acțiunea umană și că „*influența exercitată asupra fiecărei generații de către generațiile care au precedat-o devine tot mai preponderentă în cadrul celorlalte influențe*” [14]. Aceeași logică este urmată și de Johann Fichte, după care „*prezentul și viitorul sunt guvernate de trecut*” [5]. Ar rezulta că „*trecutul constituie cea mai concludentă reprezentare a ceea ce se poate întâmpla și în viitor*” [13] și că, în mod paradoxal, prognozele asupra războiului viitor reclamă o reflecție atentă asupra trecutului. De altfel, privind la nivel global, este dificil de văzut ceva care nu are precedent. Spre exemplificare, conflictele naționaliste, religioase și etnice nu sunt caracteristice doar sfârșitului secolului al XX-lea. Prin urmare, elaborarea unei prognoze „*începe cu o analiză complexă cu caracter retrospectiv*” [3] a domeniului studiat.

Metodele cantitative de fundamentare a prognozelor folosesc serii de date existente în trecut și se bazează pe:

- modelarea matematică;
- analiza sistemică;
- cercetarea operațională;
- regresia simplă și multiplă;
- modele input-output (model cauzal);
- extrapolarea;
- analiza economică și factorială.

Metodele calitative¹ se folosesc pentru prognoze atunci când:

- lipsesc datele statistice referitoare la evoluția unor fenomene și procese;
- există dubii asupra exactității informațiilor deținute;
- există îndoieli cu privire la transpunerea în viitor a tendințelor rezultate din datele statistice.

Dintre metodele de prognoză calitative sunt citate: „*analiza scenariilor, opinia experților și metoda Delphi*” [18].

Parafrazându-l pe Bertrand de Jouvenel [9], rezultatul acestor prognoze trebuie să depășească stadiul de evaluare a probabilității (așa cum a fost definită de matematicianul Jacques Bernoulli) și să cuprindă:

- alternativele posibile, derivate din situația actuală;
- enunțarea explicită a ipotezelor de bază de la care pornește prognoza;
- prezentarea rezultatelor drept supoziții verosimile asupra unor alternative alese dintr-o mulțime mai cuprinzătoare a alternativelor posibile, ce se pot concepe în mod logic.

Experiența ultimelor conflicte armate demonstrează că înțelegerea corectă a pericolelor, amenințărilor și riscurilor întrebuiințării mijloacelor de luptă de către inamic presupune studiul caracteristicilor grupărilor de trupe:

- nivelul de pregătire;
- organizarea;
- conducerea;
- mascarea;
- posibilitățile de luptă;
- viabilitatea în luptă etc.

Analizând problematica militară de pe pozițiile sistemice, prognozele trebuie să cuprindă referiri la factorii politico-economici, sociali, culturali și chiar intelectuali. De asemenea, este necesară concordanța dintre concepțiile strategice și realitățile

tactice. În acest sens, se cer luate în calcul unele probleme, cum ar fi:

- scopul operațiilor;
- durata de pregătire și de desfășurare a acestora;
- compunerea grupărilor de trupe;
- modalitatea de constituire a grupărilor de forțe;
- procedeele de pregătire a acestora etc.

Cele mai mari succese ale prognozei au fost remarcate în acele domenii care se supun relativ ușor calculului cantitativ (de exemplu, dezvoltarea sistemelor de armament, stabilirea potențialului de luptă al grupărilor de trupe, a posibilităților militare și economice ale părților, a raportului de forțe și mijloace). Acolo însă unde trebuie folosiți indici calitativi, aceasta fiind baza calculului operativ-strategice, prognoza rămâne în urmă. Metodele cibernetice și modelarea matematică se evidențiază printr-un caracter instrumental și nu constructiv, motiv pentru care folosirea lor în prognoze militare de lungă durată ar putea să nu ofere rezultatele scontate.

6. Probleme și limite

Cu toate că „*la sfârșitul anilor '80 erau elaborate peste 150 de metode de prognoză ... bariera incertitudinii din domeniul militar nu a putut fi învinsă*” [19], chiar dacă există anumite realizări. Astfel, la începutul secolului XX, folosindu-se de informațiile disponibile în vremea sa, Jan S. Bloch susținea că „... războiul, în loc să fie o luptă directă, va deveni un fel de impas în care nici una dintre armate nu este capabilă să ajungă la cealaltă, ambele stând pe poziții, una în fața celeilalte, amenințându-se, dar nefiind capabile să dezlănțuie o ofensivă finală și decisivă. Va fi o evoluție naturală a păcii armate, pe o scală agravată ... Acesta este viitorul război fără luptă, în care lipsurile și nu focul vor decima oamenii, ajungându-se la falimentul țărilor și la destrămarea întregii organizări sociale” [1]. Deși a reușit să prevadă cu o claritate deosebită o parte din caracteristicile primului război mondial, Bloch nu a avut dreptate în întregime.

Războiul s-a schimbat rapid în ultimele două secole și multe fenomene moderne s-au născut din această evoluție. Rezultă că este aproape imposibil să se anticipeze orice scenariu sau eveniment cu

consecințe în plan militar. În războiul din Coreea (1950-1953), de exemplu, rezultatele primei întrebuintări a aviației cu reacție au produs brusc o schimbare în tactica luptei aeriene. Teoria militară a tras însă post-factum concluziile corespunzătoare pentru arta militară.

Nu s-a dat dovadă de clarviziune nici în anii '60 referitor la operațiile aeromobile, până la întrebuintarea masivă a elicopterelor de luptă și de transport, în Vietnam. De asemenea, efectul obținut prin întrebuintarea în acțiunile de luptă din Orientul Apropiat (1973, 1983) a rachetelor antitanc dirijate și a primelor sisteme de armament de mare precizie împotriva obiectivelor mobile de dimensiuni mici s-a dovedit a fi neprognosticat. Imprevizibil a fost și eșecul americanilor în războiul din Vietnam, favorizat de transmisiunile televiziunii din prima linie, care au convins contribuabilii că acest conflict „*nu mai merita sacrificarea nici unei vieți sau cheltuirea nici unui dolar în plus*” [7]. Altfel spus, confruntările militare din ultimii 40-50 de ani s-au caracterizat prin discrepanțe între proporțiile, cantitatea și calitatea mijloacelor armate folosite, precum și între formele, procedeele și amploarea acțiunilor militare.

Pe bună dreptate se naște întrebarea: „de ce teoria militară nu a fost prevestitoare a noutăților pe care le-a oferit practica militară?” Este aceasta oare rezultatul hazardului? Poate că nu, dacă se ține seama că „*multe enunțuri de posibilitate sunt prezentate sau percepute ca legi, iar multe teorii valide într-un ansamblu de condiții strict specificate sunt concepute ca valide în general*” [2]. Or, scrierile gânditorilor din trecut constituie o moștenire de construcții intelectuale care se aplică în studiul schimbărilor și al războiului viitor. Prin urmare, tiparele de gândire pe tema viitorului (existente în trecut) influențează atât de mult modalitățile de reflecție asupra războiului, încât adesea sunt folosite inconștient, chiar dacă viitorul aduce multe inovații deschizătoare de drum.

Dacă se acceptă faptul că „*știința normală ... se opune noutăților fundamentale, deoarece acestea îi răstoarnă în mod necesar bazele*” [1], se poate deduce că lumea este mai receptivă la o nouă situație ce se conformează viziunilor susținute anterior, decât la o nouă situație care le contrazice. Se adaugă faptul că oamenii care conduc societatea sunt mai degrabă gestionari decât vizionari și că „*înțelegerea nu se realizează cu ochi imparțiali,*

ci este dominată de interese (...doar ... ceea ce ne place este adevărat, corect, util, viabil și rațional) ” [12]. De asemenea, din cauza unor dificultăți de comunicare dintre structurile implicate în operaționalizarea strategiilor de securitate, unor componente statale le lipsește conștiința adecvată oricărei situații de criză (ceea ce constituie o barieră în calea elaborării și fundamentării prognozelor amintite).

Alte cauze aflate la baza imperfecțiunilor aparatului științific de fundamentare a prognozelor sunt legate de faptul că mediul militar cuprinde un ansamblu de procese dinamice ce se modifică neîncetat și într-un mod relativ imprevizibil. Astfel:

- părțile combatante urmăresc scopuri complet opuse, tind să-și perturbe planurile una alteia și în general se formalizează puțin;
- armamentul înglobează realizările progresului tehnico-științific (ale cărui perspective sunt mai mult sau mai puțin pronosticabile);
- evoluția tehnicii militare este departe de a se face în mod planificat (tot mai des se observă salturi, rămânări în urmă ale tehnicii și, din când în când, apar sisteme de armament ultramodern);
- „inamicul” va fi inteligent, tenace, imprevizibil și necooperant și va încerca să se comporte într-un mod neașteptat.

Dacă „viitorul nu va fi precum a mai fost” [10], încercările mecanice de adaptare la noile condiții a formelor și procedeele de ducere a acțiunilor militare încununate de succes în alte împrejurări sunt (sau pot fi) neadecvate în numeroase situații. În contextul amintit, se poate porni de la evoluția cea mai probabilă și să se prevadă direcția posibilă de evoluție a tendințelor ce se abat de la aceasta.

7. Concluzii

Aceste fapte dovedesc că metodele de previziune existente nu corespund în totalitate cerințelor timpului și, dacă, ideal, scopul gândirii militare este de a „lumina” drumul spre practică, în realitate evenimentele se urmăresc doar pas cu pas, fiind fixate cele mai importante dintre acestea. Totodată, inițiativa individuală a unor oameni de știință sau chiar eforturile colective ale centrelor de cercetare științifică și ale instituțiilor superioare de învățământ militar sunt în prezent insuficiente pentru a face prognoze realiste asupra unui fenomen social

arhicomplex, cum este războiul, nu pe câțiva ani, ci pe decenii întregi înainte.

Deși prognoza constituie o etapă a planurilor pe termen lung, este destul de puțin probabil ca aceasta să ofere programe, planuri pregătite și soluții la problemele aplicative ale practicii militare. Ca viziune asupra viitorului, „*prognozele nu pot fi absolut certe, oricât de riguroase ar fi calculele pe care se bazează*” [13]. Din această cauză, ele trebuie urmărite și corectate ori de câte ori apare necesar. Important este că există instrumente care permit cercetarea informațiilor, analiza poziției (situației) prezente (în comparație cu cea a competitorilor) și previziunea traiectoriilor viitoare.

Din punctul de vedere al strategiilor militare, poate că interesează mai puțin încercările de „prevvedere” a viitorului, decât stabilirea rezultatelor posibile ale unor opțiuni (tentative de a descrie „alternative” ale viitorului). Interesează alternativele cel mai puțin acceptabile, cele mai avantajoase și cele mai probabile. Rezultatele acestor alternative oferă guvernanților elemente de referință pentru a putea evalua urmările diferitelor năzuințe. Astfel, pentru strategiile militare, la pace, prognozele pot oferi indicii asupra acțiunilor necesare în prezent, astfel încât realizarea obiectivelor viitoare să fie posibilă. În această situație prognozarea viitorului se face pe baza plauzibilității și nu a probabilității.

Oricât ar fi de paradoxal, pentru escaladarea acestor obstacole, învățătura trecutului, căutând ceea ce a fost rău și bun, important și fără valoare, simplu și complex, s-ar putea dovedi folositoare. De altfel, este destul de tentant să se gândească noul pornind de la vechi și să se examineze evenimentele viitoare în baza unor reflecții atente asupra trecutului.

Cu toate acestea, dacă progresul științei sugerează că războiul viitor va utiliza multe mijloace noi, istoria demonstrează că există și multe elemente de continuitate în procesul schimbării. Cu siguranță, rezultă că în demersul de fundamentare a prognozelor militare „*formația științifică trebuie să constituie și premisa pentru acțiune. Excepție de la regulă nu pot face decât geniile*” [20].

Din acest motiv, în cuprinsul lucrării se prezintă o încercare de a determina structura categoriilor de forțe, stabilirea potențialului de luptă al grupărilor de trupe, a posibilităților militare și economice ale părților, a raportului de forțe și mijloace.

BIBLIOGRAFIE

- [1] BAUMANN, R., *Historical Perspectives on Future War*. În: Military Review, SUA, vol. 77, nr. 2, mart.-apr. 1997
- [2] BOUDON, R., *Texte sociologice alese*, Editura Humanitas, București, 1990
- [3] CARACOTĂ, D., *Previziune economică. Elemente de macroeconomie*, Editura didactică și pedagogică, R.A., București, 1996
- [4] von CLAUSEWITZ, K., *Despre război*, Editura Militară, București, 1982
- [5] FICHTE, J., *Doctrina științei*, Editura Humanitas, București, 1995
- [6] FRANCART, L., *Penser l'action pour mieux agir*. În: Défense Nationale, Franța, an 53, nr. 4, apr. 1997
- [7] GARCIA-LORENZANA, J., *Información pública en UNPROFOR*. În: Ejército, Spania, an 55, nr. 567, nov. 1994
- [8] GRANGE, D., *The Readiness Factor. A Prescription for Preparing the Army for all Contemporary Challenges*. În: Armed Forces Journal International, SUA, nr. 4, apr. 1997
- [9] De JOUVENEL, B., *Progresul în om*, Editura Politică, București, 1983
- [10] KLOSE, E., *The Army Communications – Electronics Command Acquisition Center*. În: Army RD&A, SUA, iul. aug. 1999
- [11] KOVACI, L., *Hungary's Contribution to European Security*. În: NATO Review, Webedition, vol. 45, nr. 5, sept.-oct. 1997
- [12] LINDSTEDT, F., *Ausbruch aus dem kleinen Weltall*. În: Wehrausbildung, RFG, an 37, nr. 4, aug.-sept. 1994
- [13] MAYNARD, H.B. (coord.), *Manual de inginerie industrială*, vol. II, Editura Tehnică, București, 1976
- [14] MILL, J.S., *Utilitarismul*, Editura Alternative, București, 1994
- [15] POOL, R., *When Failure Is Not an Option*. În: Technology Review, SUA, nr. 7, iul. 1977
- [16] RUSSU, C., *Management*, Editura Expert, București, 1996
- [17] SCHNEIDER, J., *Aufstieg in die Erste Liga*. În: Truppenpraxis/ Wehrausbildung, RFG, an 42, nr. 1, ian. 1998
- [18] STĂNCIOIU, I., MILITARU, Ghe., *Management. Elemente fundamentale*, Editura Teora, București, 1998
- [19] VOROBIEV, I., *Voennaja futurologija – osobaja forma voenno-nauž-nogo predvidenija*. În: Voennaja Mysl', Rusia, nr. 2, mart.-apr. 1996
- [20] HARTMANN, U., *Gehorsam als erste Pflicht entbindet nicht von Verantwortung*. În: Truppenpraxis, Germania, an 41, nr. 10, oct. 1997

NOTE

1 Noțiunea de calitate nu se referă la performanțele prognozelor, ci la faptul că în elaborarea acestor prognoze nu se operează cu date cantitative.

SECURITATEA ROMÂNIEI LA RĂSCRUCE DE MILENII

Adrian Ionel PETRACHE

La cumpăna dintre milenii, asistăm la construcția unei noi arhitecturi de securitate globală, cu implicații deosebite asupra securității statelor naționale. În condițiile manifestării fenomenului globalizării și integrării României în structurile de securitate euro-atlantice, se impun unele reconsiderări în domeniul securității naționale, care să permită afirmarea identității naționale, promovarea valorilor și intereselor țării, modernizarea statului și a societății românești.

Până nu demult, conceptul de securitate se identifica, în percepția și înțelegerea multor oameni, cu cel de apărare națională. În urma studiilor efectuate în ultimul deceniu al secolului XX, acest concept a fost aprofundat și extins la nivelul stării de funcționare și echilibru a sistemului social.

După înclinarea balanței de putere în favoarea polului occidental, schimbările profunde produse pe plan mondial au condus la proiectarea și realizarea unei noi arhitecturi de securitate, care să reflecte noile raporturi de putere pe plan regional, continental și global. Practic, asistăm la o reconstrucție a sistemului de securitate, în care predomină acele interese globale ce sunt vitale pentru progresul civilizației umane.

Reconstrucția sistemului global de securitate este însoțită de noi riscuri și amenințări care trebuie contracarate prin crearea cadrului juridic adecvat și a instituțiilor care să verifice și să impună respectarea principiilor, normelor și regulilor adoptate pe plan internațional.

În abordarea conceptului de securitate, se au în vedere o serie de determinări de ordin geostrategic care au favorizat evoluția relațiilor internaționale de la confruntare la dialog. Aceste determinări sunt rezultatul intersecției și confluenței unor procese de anvergură europeană, euro-atlantică sau mondială,

cum ar fi: dizolvarea structurii bipolare a arhitecturii de securitate și crearea premiselor pentru structurile multipolare, care se află, la rândul lor, în competiție cu cele unipolare; manifestarea unor fenomene integraționiste în toate domeniile, atât din perspectiva statelor, ca subiecte de drept internațional, cât și din cea a organizațiilor și instituțiilor; creșterea rolului organismelor de securitate internaționale în prevenirea și rezolvarea crizelor; reducerea riscurilor și amenințărilor convenționale și amplificarea celor neconvenționale; deschiderea procesului de largire a NATO și adoptarea noului concept strategic (aprilie 1999, Summit-ul de la Washington); opțiunea fermă a statelor din Europa de Est de integrare în structurile de securitate euro-atlantice.

România, stat cu vocație europeană, aflat la intersecția a cel puțin trei sfere de interes (americană, europeană și rusească), s-a confruntat și se confruntă cu o situație internă complexă, ce o dezavantajează în acțiunea de integrare europeană și euro-atlantică.

Astfel, din punct de vedere politic, României i-au lipsit, uneori, voința și unitatea de concepție în ceea ce privește prioritatea intereselor naționale față de cele de grup, iar eficiența în organizarea și conducerea societății a fost, adesea, departe de standardele europene și euro-atlantice, cu repercusiuni negative asupra funcționării sistemului social național.

Ca efect al slabelor performanțe ale conducerii politice, am asistat în timp la degradarea și distrugerea treptată a sistemelor și mijloacelor de producție, scăderea continuă a producției de bunuri materiale, a productivității muncii și nefuncționalitatea sistemului economiei de piață.

Din punct de vedere social, s-a înregistrat un proces de sărăcire generalizată a populației, care a pus în pericol sănătatea fizică și psihică a majorității oamenilor, cu efecte dezastruoase asupra voinței și capacității de reacție la comanda autorității statului

român. Toate acestea sunt elemente ce pot influența starea de spirit a populației care își pierde încrederea în autoritățile statului și devine, din nefericire, extrem de vulnerabilă la pericolele și amenințările la adresa unor valori naționale ale României.

Înțelegând prin securitate acea stare în care trebuie să se afle individul, grupurile sociale, statul român, pentru a se putea dezvolta liber și a-și promova interesele proprii, rezultă că securitatea se manifestă la toate nivelurile de organizare socială și în toate domeniile de activitate.

Securitatea națională nu se poate realiza decât într-un sistem de securitate, deoarece riscurile și amenințările la adresa acesteia depășesc granițele statelor și posibilitățile acestora de a le preveni și contracara.

Sistemul de securitate cuprinde un ansamblu de principii, norme și cunoștințe referitoare la securitate, adoptate de un grup de state, recunoscute pe plan internațional, precum și instituțiile și instrumentele prin care se verifică și se impune respectarea acestora.

România a adoptat strategia de realizare a securității prin integrare în structurile de securitate europene și euro-atlantice. Această integrare nu are un scop în sine, ci reprezintă modalitatea prin care putem participa la construcția și dezvoltarea aceluși sistem de securitate în cadrul căruia ne putem promova și apăra cel mai bine propriile interese. Nu izolat, unilateral și sectar, ci în sistem cu statele comunității europene și euro-atlantice.

Politica de securitate a României este parte a politicii generale a statului, menită să asigure promovarea și apărarea intereselor fundamentale necesare menținerii identității naționale, și cuprinde măsurile și acțiunile întreprinse în toate domeniile de activitate, instituțiile abilitate a elabora, promova și impune concepte, idei și acțiuni care să permită apărarea intereselor naționale.

Strategia de securitate a României pune pe prim plan garantarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, ameliorarea nivelului de trai, în condițiile respectării normelor de drept și a instituțiilor democratice. Cu alte cuvinte, securitatea se realizează în folosul cetățeanului și cu participarea conștientă și interesată a acestuia. Nivelul imediat superior al securității individuale este securitatea grupului social. Aici și numai aici cetățeanul își desfășoară în mod securizat și eficient activitatea, își exprimă, își susține și își realizează

interesele personale/ de grup. Iar grupul respectiv trebuie să se afle în relații propice cu alte grupuri sociale și cu cel național (nivelul superior al securității).

Strategia de securitate națională a României reprezintă opțiunea factorului politic asupra direcțiilor și modalităților de acțiune pentru promovarea și apărarea intereselor fundamentale și are în vedere situația internă, mediul internațional de securitate și posibilitățile de prevenire și contracarare a amenințărilor.

În activitatea de proiectare a strategiei de securitate națională a României, se au în vedere următoarele idei de bază:

- Opțiunile de securitate națională iau în considerare realitatea internă, situația internațională și sunt determinate de interesele comune ale cetățenilor, precum și de potențialul societății românești de a le susține;

- Obiectivele propuse se realizează prin mijloace politice, juridice, diplomatice, economice, sociale, militare și prin cooperarea cu statele și organizațiile de securitate europene și euro-atlantice;

- În centrul atenției se află cetățeanul, interesele și drepturile lui fundamentale, interesele legitime ale organizațiilor și instituțiilor guvernamentale și neguvernamentale;

- Strategia de securitate se bazează pe opțiunea clară, în curs de materializare, a României de integrare în structurile de securitate europene și euro-atlantice;

- Obiectivele urmărite sunt în consens cu cele ale structurilor de securitate;

- Menținerea României ca factor de stabilitate și furnizor de securitate în zonă;

- Adoptarea și respectarea valorilor democratice, economiei de piață și responsabilităților ce decurg din tratatele și convențiile internaționale și din statutul de partener, invitat sau asociat la diferite structuri internaționale.

În consens cu aceste principii, autoritățile abilitate cu atribuții în domeniul securității naționale a României acționează în direcțiile ce vizează promovarea și apărarea intereselor fundamentale. Direcțiile de acțiune se regăsesc în toate domeniile de activitate: politică externă; domeniul economico-financiar; siguranță și ordine publică; apărare națională etc. Acțiunile întreprinse au drept scop asigurarea funcționalității sistemului social național

și aducerea acestuia la parametri de compatibilitate cu structurile de securitate europene și euro-atlantice.

Corepunzător scopului general, în fiecare domeniu de activitate, sunt stabilite obiective și modalități concrete de acțiune. În domeniul politicii externe, România își propune să intre în rândul statelor democratice și să contribuie la promovarea păcii, asigurarea drepturilor omului, realizarea prosperității generale și plasarea ei avantajoasă în sfera actului decizional internațional.

Dacă, la nivelul politic, opțiunea privind integrarea este unanim acceptată, în domeniul economic România s-a confruntat cu probleme, ce au desprins-o de grupul de state din Europa de Est care au reușit îndeplinirea condițiilor economice impuse pentru aderarea la UE, plasând-o la orizontul 2007.

Obiectivul propus în domeniul economico-financiar este o dezvoltare economică durabilă, realizarea unor produse competitive pe piața externă, care să facă față concurenței pe piața Uniunii Europene.

În domeniul siguranței naționale și ordinii publice se urmărește realizarea unei capacități analitice și operaționale a serviciilor de informații, prevenirea și combaterea fenomenului infracțional, protejarea cetățenilor, a proprietății private și publice prin aplicarea strictă a prevederilor legislației în vigoare.

Domeniul apărării naționale, alături de celelalte domenii de activitate, are un rol important în securitatea națională, prin crearea capacității militare necesare pentru apărarea suveranității și independenței naționale, a integrității și unității teritoriale, a democrației constituționale și principiilor statului de drept.

Aprecierea stării de securitate are la bază determinări cuprinse în câmpul larg al relațiilor internaționale și în cel al relațiilor interne ce se realizează între elementele componente ale sistemului social național.

În pofida realizărilor și acumulărilor teoretice și metodologice din teoria relațiilor internaționale, aceasta este departe de a fi o știință exactă. Orientările teoretice în domeniul relațiilor internaționale, precum realismul – construit pe principiul „balanței de putere”, funcționalismul structural – care acordă o pondere deosebită factorului economic în hegemonia mondială și școala neo-marxistă – bazată pe teoria dezvoltării ciclice, nu mai pot acoperi problematica relațiilor internaționale care să prevină „un război al tuturor împotriva tuturor”¹.

Globalizarea amenințărilor la adresa securității presupune căutarea unei soluții la același nivel – nivelul global –, scopul fiind realizarea unui mecanism eficient de schimbare pașnică, în măsură să permită identificarea și rezolvarea marilor probleme ale omenirii: înlăturarea războiului din sfera relațiilor internaționale; prosperitatea generală; asigurarea resurselor; conservarea mediului etc.

Protecția în fața efectelor negative ale fenomenului de globalizare și, în același timp, exploatarea, de către statele mici și mijlocii, a avantajelor oferite de acest fenomen se vor asigura, probabil, prin integrarea în structurile de securitate europene și euro-atlantice.

Integrarea în aceste structuri presupune adaptarea sistemului social național la cerințele impuse de structurile de securitate în care ne integrăm. Acestea vizează absolut toate domeniile de activitate: politic, diplomatic, economico-financiar, social, demografic, militar etc.

NOTE

¹ Hans W. Maull, *Energy and Resources*, 1989, pp. 500-518.

At the beginning of the new millenium, we assist to the creation of a new security structure with special implications over national state security system. Due to the rise of the globalization process and the way towards NATO and Euro-Atlantic structures of the Romanian State, national security system should be reconsidered to permit promotion of the legitimate national interests as existence and strength of the Romanian State and national identity.

CORELAREA STRATEGIILOR ALIANȚEI NORD-ATLANTICE ȘI UNIUNII EUROPENE ÎN ACȚIUNILE POST-CONFLICT

Colonel (r) dr. Grigore ALEXANDRESCU

There are many heavy reasons to agree with the statement that "the obvious lesson - that conflict prevention must begin as part of post-conflict reconstruction - is seldom drawn". Dealing with this problem among the plethora of issues to make the world a safer place for life and social progress calls for greater solidarity of those who can draft and implement adequate strategies, and provide enough resources. The countries of the Euro-Atlantic security zone and their institutions - NATO and the EU, have a special political responsibility in implementing an effective post-conflict reconstruction. România is part of this area and agrees with these values.

Eficiența acțiunilor statelor sau grupărilor de state care participă la gestionarea unui conflict este cu atât mai mare cu cât, în politica adoptată, iau în considerație că „prevenirea conflictelor trebuie să înceapă ca o parte a reconstrucției post-conflict”¹.

Aceasta impune ca în strategia de abordare a soluționării unui conflict existent sau emergent să fie prevăzute și suficiente resurse umane și materiale pentru reconstrucția zonei afectate de acțiunile militare.

Statele din Spațiul Euro-Atlantic și instituțiile NATO și UE, în complementaritatea programelor ONU, au responsabilități politice speciale în implementarea reabilitării post-conflictuale a statelor care au trecut prin conflagrații mai mult sau mai puțin devastatoare.

În 1998, secretarul general al ONU prezenta necesitatea continuării activităților peace-keep-erilor după încetarea conflictelor².

Consolidarea păcii, în urma unei confruntări, solicită mai mult decât acțiuni diplomatice și militare exclusive. Eforturile de reconstrucție trebuie să

cuprindă în general următoarele obiective: crearea și întărirea instituțiilor naționale, monitorizarea alegerilor, promovarea drepturilor omului, elaborarea de programe de reintegrare și reabilitare și crearea de condiții pentru reluarea dezvoltării.

Construcția păcii va necesita, în primul rând, îmbunătățirea sau reorientarea activităților militare și civile în direcția reducerii riscului de reluare a conflictului. În acest mod, se contribuie la crearea condițiilor propice pentru reconciliere, reconstrucție și restabilizare.

În societățile post-conflictuale reconcilierea trebuie încurajată, respectul față de drepturile omului trebuie demonstrat, participarea la noua viață politică trebuie stimulată și unitatea națională – promovată. Totodată, este necesar un proces progresiv și sigur de repatriere a refugiaților, odată cu readucerea la proprietățile lor a persoanelor transmutate și deportate. De o importanță deosebită trebuie să se bucure promovarea unui program de reintegrare în societate a foștilor combatanți. Armamentul ușor trebuie adunat de la populație și depozitat în locuri sigure. Minele se vor deplanta, aduna și distruge, iar tehnica grea de luptă se va retrage în cazărmi bine păzite. Concomitent, vor trebui atrase resurse interne și internaționale pentru reluarea vieții economice și ștergerea urmelor conflictului, atât din punct de vedere fizic, cât și psihic. Fiecare dintre aceste acțiuni poate fi corelaționată cu altele care să asigure efortul concentrat și coordonat pe toate fronturile.

Specialiștii consideră că activitatea post-conflictuală trebuie declanșată, în primul rând, în sectoarele: securitate, justiție și dezvoltare economică.³

Intervenția internațională în zonele post-conflictuale este necesară pentru a ajunge în timp scurt la stabilitate și pentru a se preveni declanșarea altui conflict, pe fondul labilității perioadei de tranziție de la starea de război la cea de pace.

Literatura de specialitate, în urma experienței acumulate în ultimii ani, prezintă diferiți parametri pe care îi recomandă drept piloni ai Strategiei de reabilitare post-conflictuală⁴. Printre aceștia, putem enumera: corelarea percepției amenințării și a reacției, adaptarea unui model optim de reabilitare post-conflictuală și perfecționarea solidarității euro-atlantice și general-europene.

1. Corelarea percepției amenințării și a reacției

Criza din Kosovo a determinat reacția imediată și necondiționată a statelor vest-europene care se vedeau amenințate de o sursă majoră de instabilitate în apropierea hotarelor UE. Percepția unitară a amenințării occidentalilor a determinat apariția unei politici unitare de urmărire și gestionare a conflictului kosovar, din care nu a lipsit susținerea la unison a acțiunilor NATO. Aceasta a compensat timiditatea și slăbiciunea cu care a acționat Consiliul de Securitate al ONU, din care făceau parte, în calitate de membri și membri permanenți, state care au sprijinit acțiunile Alianței Nord-Atlantice.

Aceeași dorință de implicare nu a fost resimțită și în conflictul din Irak. Intervenția coaliției anti-Saddam nu numai că nu a fost sprijinită de ONU, dar a fost și boicotată de unii membri ai Consiliului de Securitate.

În războiul împotriva terorismului, în timp ce SUA și statele participante la coaliție percepeau politica lui Saddam ca o amenințare directă la adresa securității lor, unele țări comunitare nu se simțeau amenințate de Bagdad, cel puțin pe termen scurt și mediu.

Această situație a continuat și după încetarea confruntării militare. Divergențele au slăbit legăturile dintre Europa și America de Nord, repercutându-se asupra eficienței acțiunilor participantelor la reconstrucția Irakului.

Desincronizările în percepția amenințării pot avea consecințe grave asupra stabilității globale și securității internaționale⁵. Pe bună dreptate, un cunoscut analist al problemelor de securitate afirma: „dacă SUA vor avea succes (în reconstrucția Irakului – n.n.), credibilitatea Americii și, în general, a Occidentului se va întări deosebit de mult în mințile inamicilor acestora. Dacă SUA va eșua, atunci cei care au ucis mii de europeni și americani în 11 Septembrie vor fi în mod tragic proslăviți”⁶. Din această perspectivă, sincronizarea percepțiilor la

FLICT

amenințări sesizate de pe cele două maluri ale Atlanticului trebuie să devină o parte integrantă a procesului de elaborare a deciziilor membrilor NATO și UE, precum și ale statelor partenere.

2. Adoptarea unui model optim de reabilitare post-conflictuală

Stabilizarea situației și prevenirea reluării ostilităților în statele care au trecut printr-o conflagrație sunt considerate obiective principale ale strategiei post-conflictuale. Stabilirea celor mai bune soluții pentru reconstrucție nu presupune folosirea întregii game de acțiuni de reabilitare cunoscute.

Comunitatea internațională nu își găsește întotdeauna cadența și unisonul de a se implica efectiv și eficient în gestionarea arealelor care îi solicită explicit sau nu asistența. Bosnia este unul din puținele cazuri în care aceasta a oferit unui stat devastat de război un model de reabilitare post-conflictuală, susținută din plin de resurse multiple și substanțiale. Irakul se află la polul opus. Statul se reabilitează destul de greu, iar reconstrucția efectivă întârzie să apară, fie ca reflex al neimplicării militare, fie, pur și simplu, al unor orgolii interne și externe mai greu de depășit.

Deși sunt situate pe continente diferite, Somalia, Angola, Afghanistanul și Irakul trec prin procese post-conflictuale asemănătoare:

- încă nu au găsit o soluție propice de asamblare a unei conduceri politico-strategice în care civilii și militarii să-și armonizeze deciziile;
- controlul civil asupra militarilor și în special asupra foștilor combatanți lipsește cu desăvârșire. Situația poate degenera oricând într-un război fratricid;
- echipele de monitorizare și reconstrucție nu au dat rezultatele scontate, datorită precarității securității lor individuale;
- fondurile pentru reconstrucție sunt insuficiente, iar faptul că acestea se află la dispoziția diferitelor congrese și ONG-uri disipează și diminuează resursele;
- participarea militarilor la acțiunile post-conflictuale nu este sincronizată și nu funcționează, cu organele locale, ONG-uri și agenții, potrivit principiilor operațiilor tip „Joint”.

După încetarea conflictului, strategia de reajustare funcțională a statului nu trebuie să-și

propună obiective maxime de reabilitare a societății și în nici un caz în timp scurt⁷.

Elaborarea unor strategii realiste și flexibile cu specificitate locală trebuie să primeze ambițiilor și dorințelor unor actori internaționali statali sau nu, care, cu toții, se consideră factori esențiali ai reconstrucției fostului teatru de război.

Principalele cerințe ale acțiunii de reabilitare de la care nu trebuie să se facă rabat sunt: nici un compromis la drepturile fundamentale ale omului; mobilizarea generală a populației pentru înlăturarea urmărilor conflictului; asumarea de către liderii locali a responsabilității acțiunilor naționale și menținerea cooperării cu forțele internaționale.

Implicarea, în acest proces, a NATO și UE sau numai a unor state membre ale acestora trebuie să se realizeze în strânsă cooperare, pentru a nu risipi: forțe, fonduri, influențe și timp. Deciziile și acțiunile contradictorii sau divergente nu fac decât să îngreuneze un proces și așa destul de anevoios și sincopat.

3. Perfecționarea solidarității euro-atlantice și general europene

Analiza complexității obiectivelor reabilitării post-conflictuale, în etapa actuală și în perspectivă, impune regândirea ansamblului relațiilor euro-atlantice și general-europene ce dau substanță solidarității actorilor internaționali participanți la reconstrucția unor state care le solicită sprijinul.

Pentru aceasta este necesară o mai bună cooperare și coordonare a acțiunilor între cele două maluri ale Atlanticului, care nu exclud opiniile proprii și diviziunea muncii.

Comunitatea valorilor împărtășite de statele NATO și UE, precum și de partenerii acestora dă vigoare cooperării în acțiunile desfășurate în comun. Europa și SUA nu sunt în competiție. Este contraproductiv pentru prezentul și viitorul omenirii să apară o nouă „Cortină de fier” de-a lungul Atlanticului, după ce europenii, ca și întreaga lume, au irosit atâta istorie comună de progres și dezvoltare.

Nimeni nu se așteaptă la percepții și reacții calchiate ale tuturor statelor care aparțin spațiului analizat, dar la o apropiere a acestora și la o atitudine deschisă cooperării și solidarității nădăjduim cu toții. În caz contrar, riscurile, pericolele și amenințările secolului XXI, lăsate la voia întâmplării, se vor transforma în cel mai scurt

timp în acțiuni deschise împotriva stabilității și securității planetei.

Dialogul deschis și continuu între comunitățile europene și euro-atlantice va oferi, în primul rând, garanția realizării securității spațiului, fără de care progresul și bunăstarea locuitorilor acestuia nu sunt posibile și, în al doilea rând, va putea pune la dispoziția celorlalte zone suficiente resurse pentru securizarea lor.

În concluzie, este greu de intuit în care parte a lumii NATO și UE se vor implica în reabilitarea statelor care au trecut printr-un conflict.

Balkanii sunt încă pe lista de priorități ale acestora, iar rezultatele acțiunilor lor conjugate sunt evidente.

Implicarea ONU în reabilitarea post-conflict, probabil, va fi din ce în ce mai substanțială. Totuși, eoul eforturilor ONU rămâne la fel de slab, dacă nu își va moderniza strategia de acțiune în astfel de situații și dacă nu va reuși să atragă și să stimuleze solidaritatea statelor de pe cele două maluri ale Atlanticului.

NOTE

¹ Keith Krause, Conflict Prevention, în International Security: Challenges and Prospects, Editura Swiss Federal Department of Foreign Affairs, Berna, 2003, p. 20.

² Kofi Annan, Un Documents/1998/Un Secretary General, The Causes of Conflict and Promotion of Durable Peace and Sustainable Development in Africa.

³ Ministry of Foreign Affairs Canada, Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty, International Development Research Centre, 2004, p. 42.

⁴ Cf. Plamen Pentev, Euro-Atlantic Solidarity and Post-Conflict Rehabilitation: Adjusting the Strategic Approaches, în NATO and EU Approaches to Crisis Management in the Face of Current Security Challenges, Krakovia, 2004, pp. 70-71.

⁵ Cf. CSSAS, Amenințări la adresa securității, Editura Universității Naționale de Apărare, București, 2004.

⁶ Julian Lindley-French, Europe Needs the U.S. to Succeed in Iraq, în Wall Street Journal Europe, 21 august 2003.

⁷ Marina Ottaway, Promoting Democracy After Conflict: The Difficult Choices, în International Studies Perspectives nr. 4/2003, p. 316.

REFORMA SISTEMULUI MILITAR DIN ROMÂNIA ÎN PROCESUL DE INTEGRARE EURO-ATLANTICĂ

Conf. univ. dr. Constantin IORDACHE

Politica de apărare a României și reforma militară au contribuit la realizarea unei creșteri a credibilității de țară, oferind baza principală pentru o politică externă fructuoasă și o diplomatie activă a țării noastre în actualul context internațional.

În domeniul restructurării armatei, în calitatea statului român de membru al alianței militare NATO, s-a hotărât ca efectivele forțelor armate să însumeze 90.000 de militari și civili și s-a renunțat la forțele de rezervă. Peste 60% din forțele armate sunt în prezent formate din profesioniști.

Au fost desființate 161 de structuri militare (comandamente, mari unități și unități militare).

În anul 2002, România a demonstrat capabilități în a oferi infrastructura sa pentru înlocuirea trupelor NATO dislocate în regiunea Balcanilor (forțele americane au fost rotite prin portul Constanța).

România a utilizat mijloacele proprii pentru dislocarea militarilor români în Afghanistan (avioane C 130 Hercules, transportul maritim civil în baza unor contracte comerciale), fapt apreciat de reprezentanții NATO. După ce a preluat președinția comitetelor de coordonare ale Brigăzii Sud-Est Europene (SEEBRIG), România a devenit un actor al operaționalizării și angajării sale în operațiuni NATO în Balcani.

După tragicele acțiuni teroriste din septembrie 2001, România a participat pentru prima dată într-un proces politic și militar de operaționalizare a unei coaliții militare internaționale. În operațiunea de luptă Enduring Freedom, militarii români au fost angajați, pentru prima oară după cel de-al doilea război mondial, în misiuni efective de război pe teritoriul Afghanistanului.

În anul 2003, România a dezvoltat, încă de la începutul operațiunilor din Irak, o ofertă importantă de forțe. În faza actuală a procesului de stabilizare și reconstrucție a Irakului, România participă cu aproape 800 de militari atât la operațiunile militare, cât și în cadrul Autorității Provizorii a Coaliției, la

procesul de constituire a structurilor statale și de securitate irakiene.

Anul 2003 a adus în prim-plan o premieră, și anume participarea la prima acțiune de valoare strategică a Uniunii Europene în Balcani, misiunea CONCORDIA din Macedonia.

Obiectivul României de aderare la Alianța Nord-Atlantică a fost atins, iar participarea la procesul decizional al NATO va conferi țării noastre un nou statut în planul relațiilor internaționale, ceea ce va reprezenta un atu important în negocierile privind integrarea în UE.

Tot anul trecut a fost inițiată o revizuire fundamentală a structurilor de forțe, care presupune trecerea de la asigurarea apărării teritoriale la protejarea și promovarea intereselor naționale, ale aliaților și partenerilor într-un mediu internațional complex. Noua structură de forțe va permite creșterea capacităților de reacție rapidă, dislocabile și sustenabile în teatrul de operații, care să permită îmbunătățirea contribuției militare la întreaga gamă de operațiuni a NATO. Este prevăzută creșterea graduală a pachetului de forțe pentru Alianță până la nivelul unei divizii-cadru în 2007, anul în care urmează să se încheie procesul de profesionalizare a forțelor militare. Constituția României revizuită oferă cadrul juridic necesar realizării acestui deziderat.

Managementul resurselor umane are o importanță deosebită în perspectiva implementării noilor structuri de forțe și pentru adaptarea instruirii la nivelul exigențelor NATO. Sunt în curs de finalizare Ghidul carierei militare individuale și Ghidul carierei civililor din Ministerul Apărării Naționale. A fost înființată și funcționează o comisie de selecție a personalului care va încadra funcții de reprezentare națională la NATO și în cadrul structurilor Alianței Nord-Atlantice. Procesul se derulează în condiții de transparență și corectitudine, în vederea încadrării cu personal competent.

Va fi elaborată o lege privind statutul militarilor angajați pe bază de contract, prevăzând și posibilitatea angajării lor în structurile NATO.

În această perioadă s-au concretizat noi abordări în domeniul politicii de apărare a României, prin dezvoltarea diplomației militare.

Au fost consolidate programele de modernizare a armatei, iar implementarea sistemului național de planificare bugetară a creat cadrul necesar pentru compatibilitate și integrare rapidă în sistemul NATO.

S-a dezvoltat relația de parteneriat strategic cu SUA, asistența primită contribuind la eforturile de combatere a terorismului și pentru gestionarea crizelor. Se analizează dislocarea unor baze americane pe teritoriul României (posibile locații ar fi aerodromurile de la Mihail Kogălniceanu și Câmpia Turzii).

Dezvoltarea unei contribuții solide la NATO, la nivelul unei Divizii operative, în anul 2007, presupune continuarea într-un ritm accelerat a reformelor militare. Profesionalizarea armatei implică un nou cadru politico-militar și juridic pentru Armata României și pentru capacitatea sa de reacție rapidă. O prioritate specială va fi acordată unor noi pachete legislative de planificare a forțelor, generarea de capacități pentru misiunile NATO și dislocarea în teatrele de operații militare.

În prezent reforma militară a atins un nivel avansat, pentru executarea noilor misiuni în cadrul alianței euro-atlantice. România a devenit furnizor de securitate pentru Balcani și Caucaz.

Pentru militari, perioada 2001-2003 a însemnat un efort continuu, contribuind la atingerea obiectivelor României de integrare în structurile de securitate euro-atlantice.

Menționăm că, la această oră, aproximativ 2.000 de militari români participă la misiuni de sprijinire a păcii în cadrul unor coaliții internaționale: 730 în cea de-a 4-a misiune de stabilitate și reconstrucție în Irak; 482 în cadrul operațiilor ENDURING FREEDOM și ISAF – din Afghanistan; 232 în misiunile din Balcani – SFOR și KFOR; 400 pentru rezerva strategică SFOR/KFOR; 74 pregătiți pentru misiunea de reconstrucție în Afghanistan – „ANA TRAINING”.

Eficiența, capacitatea și maniera în care au acționat forțele noastre în Afghanistan și Kosovo reprezintă o imagine a progresului care a fost

înregistrat la nivelul transformării armatei României pe traseul integrării în structurile euro-atlantice.

Au avut loc transformări majore pentru realizarea unor structuri mobile și profesioniste, proiectate pentru misiunile care ne vor reveni în noua ipostază de armată NATO.

În continuare, reforma instituției militare va viza: perfecționarea sistemului de telecomunicații și informatică, care trebuie să fie compatibil cu NATO până în anul 2007; profesionalizarea completă a armatei până în decembrie 2007; întocmirea noului plan de înzestrare al armatei, conform exigențelor NATO; definitivarea planurilor de restructurare a unităților și marilor unități pentru următorii trei ani; elaborarea strategiei de formare, instruire și perfecționare a personalului Ministerului Apărării Naționale.

Asigurarea suveranității naționale, apărarea spațiului aerian, securizarea căilor de comunicații și de transport reprezintă priorități și pentru integrarea României în Uniunea Europeană. Se impune, în mod stringent, modernizarea flotei de transport strategic, dezvoltarea sistemului de control aerian național și conectarea la sistemul NATO.

Procesul de reformă a sistemului militar național nu poate fi complet fără transformări fundamentale în toate componentele sale, inclusiv în domeniul achizițiilor, al tehnologiilor utilizate și al logisticii. Modernizarea managementului achizițiilor pentru apărare, în vederea armonizării practicilor și metodelor utilizate cu cele existente în țările membre ale NATO și ale UE, a presupus implementarea unui pachet de acte normative care să asigure gestionarea unitară și coerentă.

În afara reglementărilor specifice achizițiilor de tehnică militară, în Ministerul Apărării Naționale au fost introduse și aplicate și alte proceduri. În conformitate cu prevederile Hotărârii de Guvern nr. 182/2002, a fost introdusă, cu titlul de obligativitate, utilizarea sistemului de achiziții electronice. În anul 2003 s-au efectuat aproape 3.000 de licitații în sistem electronic, ceea ce a permis realizarea de economii de fonduri de aproximativ 40%. La nivelul Ministerului Apărării Naționale a fost elaborat Codul etic al personalului implicat în procesul de achiziții.

Documentul juridic de bază care permite angajarea României în operațiile multinaționale de pace este Constituția țării, care la art. 10 stipulează:

“România întreține și dezvoltă relații pașnice cu toate statele și, în acest cadru, relații de bună vecinătate, întemeiate pe principiile și celelalte norme general admise ale dreptului internațional”.

Iar la art. 11 : *“(1) Statul român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună credință obligațiile ce-i revin din tratatele în care este parte. 2) Tratatul ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern”.*

Pornind de la aceste prevederi constituționale, Legea apărării naționale a României nr. 45/1 iulie 1994 cuprinde, la art.5, condițiile participărilor românești la operațiuni multinaționale de pace: *“În interesul securității colective și potrivit obligațiilor asumate de România prin tratate internaționale, la solicitarea Președintelui României, se supune Parlamentului, spre aprobare, participarea cu efective și tehnică militară la constituirea forțelor internaționale destinate menținerii păcii sau în scopuri umanitare”.*

Participarea unor unități ale armatei în afara teritoriului României cu efective și tehnică de luptă, la exerciții comune, cu unități ale altor state, se aprobă de către Consiliul Suprem de Apărare a Țării, cu informarea prealabilă a Parlamentului.

Desfășurarea exercițiilor și operațiunilor armatei, cu durata determinată, care implică intrarea, staționarea ori trecerea unor unități militare străine pe teritoriul României, se aprobă pentru fiecare caz în parte, de către parlamentul național.

Devenită aliat de jure, România beneficiază de avantajele pe planul securității și își asumă ansamblul responsabilităților inerente statutului de membru al NATO.

Conform Conceptului strategic al NATO (C.S.N.), adoptat la Summit-ul din 1995, riscurile la adresa securității aliaților nu sunt doar de ordin militar, ci pot fi și nemilitare (terorism, criminalitate organizată, sabotaj economic etc.).

Conceptul strategic al alianței proclamă securitatea *“individuală”* și *“egală”* pentru toate statele membre. Misiunea de bază a forțelor NATO constă în *“garantarea independenței politice și a integrității teritoriale a aliaților”.*

În sistemul militar românesc a fost generată, după modelul NATO, o structură militară – C.I.M.I.C. Cooperarea civili-militari (C.I.M.I.C.) ocupă un loc important în sfera de preocupări a NATO, decurgând din necesitatea ca forțele armate să coopereze și să ofere sprijin autorităților centrale

(locale) și populației civile, în zone de conflict armat sau în situații de producere a unor calamități naturale (dezastre).

C.I.M.I.C.-ul reprezintă, în prezent, o activitate militară, o parte a operațiilor de sprijin al păcii, care ar putea include sprijinul acordat unei autorități locale sau naționale.

O caracteristică a structurilor C.I.M.I.C. constă în cooperarea armatei cu o mare varietate de organizații neguvernamentale sau internaționale, care sunt implicate activ în zona de operații militare.

În accepțiunea ONU, structura C.I.M.I.C. reprezintă: *„o relație de sprijin reciproc, planificare integrată și schimb constant de informații între forțele militare și organizațiile umanitare”.*

Conceptul C.I.M.I.C. este relevant în instrumentele juridice ale Uniunii Europene ca fiind *„sarcinile sau activitățile specifice desfășurate de forțele operaționale ale UE, izolat sau în parteneriat, cu una sau mai multe organisme civile, întotdeauna în sprijinul misiunii comandantului”.*

Pentru viitorul sigur al Europei, se impune dezvoltarea cooperării, în deplină armonie, între UE și NATO, ca și eliminarea disensiunilor apărute între SUA și unele state ale Europei.

Noul secretar general al NATO a făcut următoarea remarcă: *„Europa nu poate fi rivalul SUA: din punct de vedere politic, este imposibil; Din punct de vedere militar, este de neconceput; din punct de vedere economic, nu își permite așa ceva. Europa și SUA pot fi doar parteneri”.*

NATO și UE sunt organizațiile capabile de a dezvolta răspunsuri eficiente și oportune la crizele interne (naționale) sau pentru conflictele internaționale. Ambele organizații activează pentru dezvoltarea unei variate game de disponibilități expediționare și pentru gestionarea crizelor.

Eficiența acțiunilor comune ONU/NATO necesită interacțiune și coordonare în plan politic și la nivelul tactico-operativ. ONU poate constitui forțe internaționale (coalitii largă de state) pentru rezolvarea crizelor majore. Declanșarea, în 2003, a conflictului din Irak, fără mandatul Consiliului de Securitate al ONU, a generat disensiuni în cadrul NATO, opinii și acțiuni divergente în atitudinea politico-militară a unor state membre.

În conflictele din Balcani, prezența unor contingente ONU (15.000 de căști albastre în Croația, 800 în Macedonia), mandatarea de către Consiliul de Securitate a Forțelor militare sub

comandă NATO (IFOR, SFOR, KFOR) au determinat aplanarea tensiunilor și realizarea unui relativ climat de pace. În viitor se impun, cu acuitate, acțiuni concertate ale ONU, UE și NATO, cu respectarea normelor de drept internațional, în vederea salvagădării păcii și securității la scară planetară. Atunci când nu este reclamată aplicarea art. 5 din Tratatul de la Washington, NATO trebuie să se conformeze rezoluțiilor Consiliul de Securitate.

În prezent, Rusia militează pentru întărirea rolului OSCE (are în componență 55 de state, inclusiv state din fosta U.R.S.S.), în detrimentul puterii decizionale a NATO sau UE.

În criza bosniacă, cooperarea ONU-UE-NATO a reușit să împiedice amplificarea confruntărilor etnice și să nu permită activarea vechilor rivalități din istoria Europei.

Războiul din Irak a demonstrat incapacitatea UE de a contracara o “decizie unilaterală” a SUA pentru intervenția militară.

Istoricul diplomat Mircea Djuvara considera, într-una din lucrările sale: “Actualmente, SUA au o poziție de hegemonie în lume cum nu s-a mai văzut de la căderea Imperiului Roman”. Ultimele acțiuni militare ale alianței NATO au relevat că ponderea potențialului militar american este de aproximativ 80%. Ca urmare a progresului tehnologic, SUA dețin un arsenal militar impresionant și extrem de sofisticat: arme balistice, arme nucleare, arme neletale etc. Se estimează că aproximativ 400.000 de ingineri și cercetători (originari din statele bătrânului continent european) activează pe teritoriul SUA, datorită politicii statului american în domeniul cercetării și dezvoltării științifice.

UE, un principal actor în planul politicii economice mondiale, își va consolida politica proprie de apărare. Summit-ul UE din iunie 2003, de la Thessalonice, Grecia, a supus dezbaterii statelor membre proiectul de Constituție Europeană, inițiat de Valéry Giscard d’Estaing, președintele Conventului. După adoptarea textului acesteia la recentul summit de la Bruxelles, se preconizează ratificarea sa, printr-un Tratat de la Roma, de către cele 25 de state membre (din 2007, vor fi 27).

Cu privire la strategia europeană de securitate, s-a estimat că relațiile transatlantice SUA/UE “evoluează pe picior de egalitate”.

S-a emis ideea constituirii unei Forțe de Reacție Rapidă (având în componență aproximativ 60.000 de militari), într-un interval scurt de timp. SUA alocă

anual, pentru înarmare, 390 miliarde dolari, iar UE numai 160 miliarde dolari.

Jacques Chirac a precizat că nu este în favoarea “acțiunilor preventive”, ci, mai degrabă, este de preferat “*Ordinul internațional încarnat de ONU*”. În dezbaterile cu privire la Irak, reprezentanții statelor membre UE au reiterat dorința ca statul irakian să evolueze spre un “*stat stabil, având un guvern reprezentativ și o societate civilă prosperă, iar constituirea unei autorități provizorii irakiene va fi un prim pas spre realizarea acestui obiectiv*”.

Unii analiști apreciază că administrarea militară americană va deveni dificilă în teritoriul irakian datorită revoltelor și acțiunilor grupărilor teroriste. Comitetul Internațional de Cruce Roșie nu dorește să se implice plenar decât după restabilirea suveranității naționale a statului irakian (SUA sunt asimilate unui stat agresor care exercită ocupația militară).

Liderii europeni au somat organizația Hamas și alte grupări de același gen să declare imediat încetarea focului și să pună capăt oricăror activități teroriste.

Majoritatea statelor membre UE consideră că este imperios necesar ca ONU să coordoneze activitățile de control și supraveghere în procesul de restabilire a păcii în Orientul Apropiat (inclusiv situația din Irak).

În prezent, SUA mobilizează importante resurse financiare și forțe militare pentru evitarea unor catastrofe umanitare și pentru acoperirea vidului de putere pe teritoriul irakian.

În momentul când SUA au solicitat la ONU sprijinul în domeniul asistenței umanitare, o serie de state puternice (Franța, Germania, Rusia, China) au respins ideea rezoluției Consiliului de Securitate “*Petrol contra hrană*”, invocând art.55/Convenția a VI-a de la Geneva, unde se stipulează “*Puterea ocupantă are datoria, în limita posibilităților, de a asigura aprovizionarea cu alimente și medicamente pentru populația din teritoriul ocupat*”. Asociațiile umanitare internaționale au refuzat să intervină, motivând că nu vor să se plaseze sub autoritatea militară a unor state invadatoare, ele dorind să-și păstreze statutul de organizații neutre.

NATO, în cadrul acțiunilor sale, va trebui să se bazeze pe valorile democratice și puterea militară a binomului UE-SUA.

ANALIZE, SINTEZE, EVALUĂRI

În ultimul deceniu s-au întreprins acțiuni concrete în planul modernizării armatei române, realizării unei capacități operaționale și de

interoperabilitate cu armatele statelor membre NATO

Fenomen cvasipermanent al relațiilor internaționale, alianțele politico-militare au fost și continuă să fie o componentă fundamentală a politicii mondiale, una dintre modalitățile de promovare a intereselor statelor componente.

The defence policy of Romania and the new military reform contributed to the realization of a credibility growth, offering the main base for an active national diplomacy in the present international context.

Through its army, in full process of restructuring and modernization, Romania has the capacity to contribute at missions of collective defence and other missions in which NATO is involved. Romania is also able to assume all responsibilities, which are part of its status as member of the NATO military alliance. A common space of European and Regional Security is the best option for Romania to protect its national interest. The quality of member in NATO and European Union would provide Romania the guarantees of security, in a European and International political space, in condition of arising new threats and risks at its integrity and suzerainty.

Beside evolution of military events from Iraqi military space we can consider that NATO will provide a military security structure adaptable to all geopolitical conditions of each historic moment, and a decisive support for European Integration, which is presumed to be in 2007. Ministry of Defence will continue firmly in the process of modernization and restructuring of its national army.

NATO and UE are organizations that activate for the improvement of dispatch availability in order to manage the international crisis.

La summit-ul NATO de la Istanbul

ROMÂNIA, LA MASA DECIZIILOR EURO-ATLANTICE

Zilele de 28 și 29 iunie a.c. au avut pentru România, ca și pentru celelalte 6 state recent primite în Alianță, o semnificație aparte: în cadrul summit-ului NATO de la Istanbul, țara noastră s-a aflat, pentru prima dată, la masa deciziilor euro-atlantice, în calitate de membru cu drepturi depline.

Istoricile hotărâri din aceste zile, care au reconfirmat rolul NATO de bază a apărării colective, de forum esențial de consultare asupra securității între Europa și America de Nord și de instrument eficace pentru apărarea păcii și stabilității, reprezintă expresia unității de voință a României și a celorlalte 25 de state membre ale Alianței Nord-Atlantice în fața noilor amenințări din mediul strategic de securitate actual.

Problematica summit-ului de la Istanbul interesează în mod special România, deoarece, în acest cadru, s-a dat semnalul asumării concrete a responsabilității pentru stabilitatea bazinului Mării Negre, o zonă plină de pericole, dar și de oportunități, ce prezintă o dublă miză: cea a resurselor energetice din Caucaz și Marea Neagră, dar și cea a coridoarelor strategice care o străbat de la est la vest și de la nord la sud.

La reuniune, s-a accentuat asupra rolului colaborării dintre aliați și parteneri în consolidarea regională, neomițându-se să se evidențieze faptul că NATO va promova și în viitor stabilitatea, oriunde este nevoie, va apăra securitatea și valorile comune. Comunicatul Summit-ului de la Istanbul reține, de altfel, la punctul 3, întreaga gamă de misiuni viitoare a Alianței¹.

În acest sens, liderii statelor membre au rezervat un punct special Afghanistanului, în care s-a decis să fie lărgită misiunea ISAF condusă de NATO, stabilindu-se mai multe echipe de reconstrucție provincială (PRT) suplimentare și o întărire a susținerii pentru alegerile viitoare.

Considerându-se contribuția NATO la pacea și stabilitatea Afghanistanului ca o prioritate esențială,

a fost hotărâtă continuarea coordonării și cooperării cu operația Enduring Freedom. Convingerea tuturor participanților a fost că drumul spre reconcilierea națională, spre o pace durabilă, stabilitate și respectul drepturilor omului în această țară este încă lung, dar și că, prin aportul forțelor Alianței, vor fi dezarmate milițiile, puse la loc sigur armele, iar proiectele de reconstrucție și reforma sectorului de securitate își vor putea spori impactul în planul vieții sociale afgane.

Alianța a hotărât să predea, până la finele lui 2004, după 9 ani de la lansare, misiunea de stabilizare din Bosnia-Herțegovina (SFOR) Uniunii Europene. Aceasta din urmă va dezvolta o misiune nouă, distinctă, pe baza mandatului Națiunilor Unite, potrivit capitolului VII al Cartei ONU și a aranjamentelor Berlin + dintre cele două organizații. Fără îndoială că acordurile de la Dayton vor rămâne, în continuare, în vigoare, constituind fondul păcii și stabilității în Bosnia și Herțegovina.

S-a considerat, totodată, că o prezență solidă a KFOR în Kosovo este esențială pentru sporirea securității și promovarea procesului politic.

Un loc important i-a fost rezervat deciziei de a întări contribuția NATO la operația maritimă Active Endeavour din Mediterana și ansamblului de măsuri proprii de creștere a contribuției individuale și colective la lupta comunității internaționale cu terorismul. S-a luat act, de asemenea, de disponibilitatea Federației Ruse și Ucrainei de participare la operația din Marea Mediterană.

Alianța a hotărât să se implice activ în demersurile internaționale de democratizare a Orientului Mijlociu. În acest sens, a luat o opțiune importantă în ceea ce privește Irakul: s-a oferit să ajute guvernul irakian pentru formarea forțelor sale de securitate.

Statele membre au fost de acord să continue transformarea capacităților militare ale organizației,

pentru a le face mai moderne, mai apte de a desfășura toată gama de misiuni ale Alianței.

După desfășurarea, în 2004, a celei mai ample extinderi din istoria NATO, la Istanbul s-a reafirmat voința ca ușa Alianței să rămână deschisă pentru noi membri, încurajându-se în acest sens state ca Albania, Croația și Republica ex-iugoslavă a Macedoniei de a continua reformele necesare pentru a progresa pe calea aderării.

România s-a alăturat fără rezerve unei asemenea decizii, fiind convinsă că primirea în Alianță a statelor din Balcanii de Vest va contribui și mai mult la stabilizarea regiunii. Interesată de securitatea europeană, țara noastră a susținut cu tărie și însemnatul șir de măsuri ce au vizat întărirea Parteneriatului euro-atlantic, în special angajamentul cu partenerii din regiunile strategic importante ale Caucazului și Asiei Centrale.

Ca stat membru ce consolidează dimensiunea sudică a Alianței, România s-a declarat de acord, totodată, cu întărirea Dialogului Mediteranean și ideea de a face o ofertă de cooperare, pentru regiunea Orientului Mijlociu lărgit, cu „Inițiativa de cooperare de la Istanbul”.

Subiectele de interes național pentru România, care au fost abordate prioritar și de către ceilalți membri ai Consiliului Nord-Atlantic (NAC), le-au reprezentat situația din Transnistria și situația din Republica Moldova. Incluse pe agenda diplomaților români, aceste subiecte au ajuns în comunicatul NAC, prin menționarea interesului strategic al Alianței pentru zona Mării Negre și pentru un parteneriat cu R. Moldova.

În comunicatul final, cel mai amplu din istoria reuniunilor NATO, la punctul 17, se reiterează angajamentul față de Tratatul CFE „ca o piatră de temelie a securității europene”. Se reamintește că „îndeplinirea angajamentelor restante pentru Republica Georgia și Republica Moldova va crea condițiile necesare pentru ca Aliații și statele semnatare să ratifice cât mai repede Tratatul CFE adaptat”.

Constatând progresele obținute în 2003 în retragerea forțelor militare ruse din R. Moldova, România și celelalte state NATO și-au exprimat regretul pentru faptul că aceste progrese nu au continuat și în 2004 și că extinderea termenului limită de retragere, 31 decembrie 2003, agreeat în cadrul OSCE, nu a fost realizată. S-a subliniat, de asemenea, că este esențial ca eforturile în acest sens

să se intensifice, pentru a încheia retragerea cât mai curând posibil. Prin OSCE, monitorizarea și sprijinirea procesului de retragere vor continua.

Summit-ul a consemnat ca realizări: atingerea capacității operaționale de către Batalionul multinațional de apărare CBRN, realizarea acestei capacități, până la finele anului, și la nivelul NRF, instalarea (aflată în curs) a Comandamentului Aliat de Transformare, ca și progresul în execuția Angajamentului capacitar de la Praga (PCC), dar a relevat și nevoia ca statele membre să elibereze unele resurse destinate structurii forțelor și capacităților naționale care nu sunt foarte necesare și să le reinvestească în capacități desfășurabile gata de a fi puse la dispoziție.

România participă în prezent la misiuni post conflict extrem de complexe, cu peste 500 militari în Afghanistan și cu peste 700 militari în Irak. În urma summit-ului de la Istanbul se constată o sporire considerabilă a implicării Alianței, atât în Irak, cât și în Afghanistan, ceea ce va determina, implicit, o amplificare a prezenței românești pe cele două teatre. În Afghanistan, militarii noștri vor înregistra o creștere numerică, îndeosebi în domeniul informațiilor militare, consolidând dispozitivul NATO de la Kunduz, prin alăturarea la echipele provizorii de reconstrucție. Cât privește Irakul, unde chiar pe timpul summit-ului de la Istanbul a avut loc, cu câteva zile mai devreme decât fusese planificat, transferul de putere și unde NATO a decis să se implice în antrenarea militarilor ce vor forma viitoarea armată a acestui stat, țara noastră ar putea, de asemenea, să aibă o contribuție semnificativă.

Pe fondul discuțiilor legate de ofensiva contra terorismului și constituirea NRF, ministrul român al apărării, Ioan Mircea Pașcu, a semnat, în prima zi a summit-ului, două scrisori de intenție pentru participarea la proiectul PCC (Angajamentul de la Praga privind Capabilitățile) referitoare la angajamentul României de a pune la dispoziția Alianței a celor 5 avioane de transport strategic C-130, ce vor fi complet operaționale la sfârșitul anului, și a celor 3 fregate – Mărășești, Regina Maria și Regele Ferdinand -, ultimele două, după intrarea lor în dotarea Forțelor noastre Navale.

Este neîndoielnic că, după summit, NATO își va proiecta mult mai rapid și mai direct interesele de securitate pe spațiile adiacente, în aceste condiții România câpătând statutul unui membru ce va trebui să-și asume o responsabilitate sporită în

cadrul sistemului euro-atlantic de securitate și în dispozitivul strategic al luptei cu terorismul.

Pe parcursul reuniunii la vârf de la Istanbul, lideri de seamă ai Alianței, ca Jacques Chirac, au reiterat convingerea că România va fi admisă în 2007 în UE, element ce va întări legătura dintre cele două organizații.

Pe fondul amplei dezvoltări și amplificări a rolului UE și al noii dimensiuni globale pe care a căpătat-o în prezent NATO, ca membru al ambelor organizații, țara noastră va aduce un plus de determinare în planul soluționării problemelor regionale din zona Balcanilor, Caucazului și Mării Negre, angajamentul efectiv în prevenirea și combaterea amenințărilor la adresa securității lumii secolului XXI, experiența căpătată în peste un deceniu de participare la operațiuni de menținere a păcii și în sprijinul păcii, în toate zonele lumii.

Mai mult, ca președinte, în miezul acestei veri fierbinți, al Consiliului de Securitate, România va avea o contribuție majoră la sporirea rolului central al ONU în transformările preconizate în Irak, în interacțiunea ONU – organizații regionale în stabilizarea post conflict, în problemele Orientului Mijlociu și Africii, ale Bosniei-Herțegovina, Kosovo și Georgiei-Abhaziei, în adaptarea ONU la sfidările și oportunitățile lumii contemporane. (V.P.)

NOTE

¹ Comunicatul Summit-ului de la Istanbul publicat de șefii de stat și de guvern participanți la reuniunea Consiliului Atlanticului de Nord, din 28 iunie 2004 (<http://www.nato.int/docu/pr/2004/p04-096f.htm>), arată, la pct. 3, decizia NATO de:

- a lărgi misiunea Forței internaționale de asistență a securității (ISAF), condusă de NATO în Afghanistan, prin stabilirea mai multor echipe de

reconstrucție provincială (PRT) suplimentare, întărind susținerea pentru viitoarele alegeri;

- a stabili un termen al operațiilor Alianței duse cu succes, prin SFOR, în Bosnia-Herțegovina, notând cu satisfacție că Uniunea Europeană este pregătită să desfășoare aici o nouă misiune distinctă, în virtutea unui mandat al Națiunilor Unite, potrivit capitolului VII al Cartei și pe baza aranjamentelor Berlin+ agreeate între cele două organizații;

- a confirma faptul că o solidă prezență a KFOR rămâne esențială pentru sporirea securității și promovarea procesului politic în Kosovo;

- a întări contribuția operației Active Endeavour, operația maritimă a Alianței din Mediterana, la lupta contra terorismului;

- a oferi un ajutor Guvernului irakian pentru formarea forțelor sale de securitate, conform declarației asupra Irakului, publicată separat;

- a aproba un ansamblu întărit de măsuri proprii pentru creșterea contribuției noastre individuale și colective la lupta pe care comunitatea internațională o duce contra terorismului;

- a continua transformarea capacităților noastre militare, pentru a le face mai moderne, mai funcționale și mai apte de a se desfășura pentru a îndeplini toată gama misiunilor Alianței;

- a reafirma că ușa NATO rămâne deschisă noilor membri și a încuraja Albania, Croația și Republica ex-jugoslavă a Macedoniei de a continua reformele necesare pentru a progresa pe calea aderării la NATO;

- a lua un anumit număr de măsuri pentru a întări mai mult Parteneriatul euro-atlantic, insistând în special asupra angajamentului cu Partenerii noștri din regiunile strategice importante care sunt Caucazul și Asia Centrală;

- a întări Dialogul nostru mediteranean și a face o ofertă de cooperare regiunii Orientului Mijlociu lărgit prin „Inițiativa de cooperare de la Istanbul“.

O AGENDĂ DE LUCRU ÎN TRANSFORMARE

Cea de a VII-a Conferință anuală a Consorțiului PFP al Academiei de apărare și institutelor de studii de securitate

În perioada 13-15 iunie a.c., Bucureștiul a fost gazda Conferinței anuale a *PfP Consortium of Defense Academies and Security Studies Institutes*.

Cei aproape 500 de membri de pe toate continentele, unii prezenți pentru prima oară în țara noastră, și-au desfășurat activitățile în plen și pe secțiuni.

În plen a fost abordată de către personalități de marcă ale vieții politice, științifice și militare internaționale o paletă largă de teme de interes general. Printre acestea, putem remarca:

- Transformarea – un răspuns la provocările secolului XXI. Raportor a fost ministrul apărării naționale al României, dr. Ioan Mircea PAȘCU, care a prezentat o amplă și bine documentată evoluție a mediului de securitate din zona noastră de influență și a analizat etapele de perspectivă ale modernizării armatei noastre, până în anul 2012.

Insistând asupra necesității transformărilor calitative ale instituției noastre militare, domnia sa s-a oprit asupra „capacităților de nișă” pe care, în primă urgență, putem să le dezvoltăm la un nivel de performanță cerut de standardele NATO.

- În întâmpinarea provocărilor secolului XXI. Aici, domnul Robert F. SIMMONS, adjunct al asistentului secretarului general NATO pentru afaceri politice, a prezentat principalele realizări ale Alianței din ultimul an. Apoi, distinsul specialist a identificat cele mai importante direcții de acțiune viitoare, printre acestea înscriindu-se:

1. pregătirea pentru acțiuni post-conflict a forțelor de stabilitate;

2. realizarea interoperabilității în cadrul coalițiilor, nu numai între forțele NATO, ci și cu partenerii;

3. constituirea din timp a unor comandamente în apropiere de posibilele focare de conflict;

4. dezvoltarea unei forțe de reacție a NATO care să poată fi proiectată rapid și să reziste în mod independent în teatru;

5. realizarea unor forțe NATO care să persiste atacurilor NBC.

În final, domnia sa a recomandat câteva direcții de acțiune pe care să le dezvolte Consorțiul, prin institutele membre:

- eficientizarea echipelor de reconstrucție post conflict;

- îmbunătățirea siguranței frontierelor;

- modalități de combatere eficientă a proliferării mijloacelor de distrugere în masă și traficului de persoane, droguri și materiale strategice.

- Perspectivele educației și instrucției în secolul XXI. În cadrul acestei sesiuni, dr. Peter FOOT, locțiitor al comandantului Colegiului de Stat Major din Marea Britanie, a prezentat unele mutații care s-au produs în raportul civili-militari în domeniile apărării și securității.

În context, acesta a subliniat că au trecut zilele în care militarii erau considerați singurii apărători ai națiunii. Acum, cei mai mulți morți în urma conflictelor sunt civili. La aceștia se adaugă și multitudinea de vieți pierdute în urma unor stări de urgență (pompieri, polițiști, personal medical ș.a.).

În schimb, sunt situații când militari bine și îndelung pregătiți de armatele naționale pun bazele unor armate private. Mercenariatul a reînviat. Se pune la îndoială necesitatea pregătirii superioare a militarilor la nivel național, a conchis domnia sa.

Alocuțiunea comandantului Comandamentului Aliat pentru Transformare și Comandă al Forțelor Întrunite ale SUA din NATO, amiralul Edmund P. GIAMBASTIANI, a fost așteptată cu multă nerăbdare, nu numai de către participanți, dar și de mass-media prezentă la această manifestare științifică.

Domnul amiral GIAMBASTIANI a fost foarte generos cu prezentarea activității de la Tampa și cu răspunsurile la întrebările celor prezenți la lucrările Consorțiului, exprimând mai multe opinii referitoare la modernizarea NATO, unele făcute publice pentru prima oară.

EVENTIMENT STRATEGIC

Între altele, vorbitorul a apreciat că „noua zonă de responsabilitate a NATO nu mai este identificată prin parametri geografici, ci temporali. Ea este viitorul”.

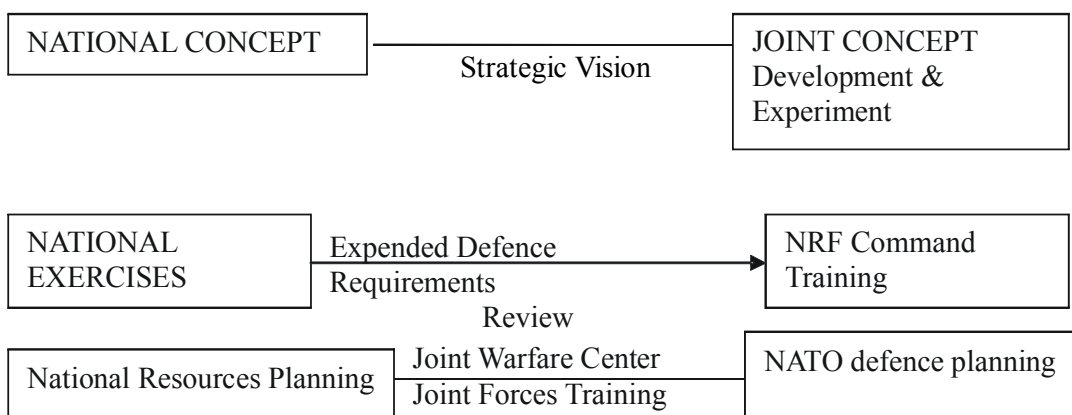
În urma transformării, va rezulta o forță interdependentă bazată pe efectul pe care îl produce.

În noua accepție, termenul „întrunit” nu se va referi numai la categoriile de forțe ale armatei. Acțiunile post-conflict desfășurate în ultimul timp în lume au impus ca acest concept să se extindă și asupra organizațiilor interguvernamentale, ONG-urilor și a tuturor celor care participă împreună cu armata la refacerea statelor distruse de conflicte. În

felul acesta, practicile militare care și-au dovedit eficiența, adaptate noilor condiții, se pun la dispoziția forțelor eterogene care participă la reabilitarea structurilor și economiilor falimentare.

Unul din principiile transformării îl constituie trecerea de la abordarea națională a problemelor la cea integrată a Alianței. În felul acesta, acțiunile militare vor fi în marea lor majoritate interaliatate și multinaționale.

Pentru o mai bună și facilă înțelegere a acestui principiu, domnul amiral a prezentat următoarea schemă:

Aceasta va ajuta la pregătirea forțelor pentru un viitor nesigur.

În continuare, activitatea Consorțiului s-a desfășurat pe următoarele secțiuni:

- Securitate Europeană;
- Stabilitate Regională;
- Sectorul de Securitate;
- Învățământ și instruire.

În cadrul conferinței a fost organizat un foarte atractiv Market Place, care a oferit participanților posibilitatea de a lua cunoștință de realizările diferitelor grupuri de lucru, pe baza distribuirii gratuite de cărți, reviste, CD-uri, asigurându-se totodată cadrul propice schimbului de informații și antamării de proiecte de colaborare.

În final, domnul Bruce MCLANE, directorul executiv al Consorțiului, a concluzionat:

- A fost asigurat un cadru organizatoric propice de exprimare independentă a opiniilor, fără o ierarhie prestabilită a ideilor;

- Noua structură organizatorică a Consorțiului este operațională;

- S-a accentuat necesitatea ca, în cel mai scurt timp, Consorțiul PfP să devină, prin reconsiderarea misiunii sale inițiale, un instrument al transformării Alianței și de a contribui, astfel, la integrarea noilor state membre ale Alianței Nord-Atlantice și la pregătirea și instruirea noilor parteneri;

- A fost apreciată partea română pentru contribuția la reușita conferinței;

- A fost evidențiată modalitatea de implicare a universităților de apărare și a centrelor de studii de securitate în organizarea și desfășurarea conferințelor.

Generalul Raimund SCHITTENHELM, comandantul Academiei Naționale de Apărare din Austria, s-a oferit să fie gazda conferinței din anul 2005 a Consorțiului Academiei de Apărare și Institutelor de Studii Strategice. (G.A.)

UNELE CONSIDERAȚII PRIVIND PREGĂTIREA ARMATEI ROMÂNIEI ÎN CONTEXT ALIAT

*General de brigadă Ioan CIUPEI
Comandamentul 10 Operațional (D) IAȘI*

Între apărarea națională și apărarea colectivă există o relație biunivocă; cele două concepte nu se contrapun, ci se presupun reciproc. Pornind de la această constatare, autorul apreciază că concepția doctrinar-strategică și operațională de pregătire a Armatei României pentru apărare reprezintă o strategie pragmatică, realistă și dinamică de materializare a obiectivelor de securitate în domeniul apărării, care stabilește modalitățile concrete de acțiune ale armatei pentru protejarea și promovarea intereselor naționale.

Armata, ca instituție fundamentală a statului român, va acționa și în context aliat pentru garantarea suveranității, a independenței și unității statului, a integrității teritoriale a țării și a democrației constituționale.

Armata României este componenta de bază a sistemului de securitate națională și răspunde de asigurarea apărării statului român împotriva amenințărilor militare și nu numai. Aceasta îndeplinește angajamentele internaționale asumate de România în plan militar și sprijină alte ministere, agenții guvernamentale și autorități locale împotriva amenințărilor non-militare la adresa statului.

„La nivelul anului 2010, Armata României va fi o forță modernă și credibilă, dotată cu tehnică performantă și echipament militar modern, pregătită și antrenată potrivit standardelor NATO”¹. Ca urmare, considerăm că, astfel, armata va putea îndeplini, în condiții de eficiență sporită, atât operații specifice războiului modern, cât și operații militare altele decât războiul, acționând în timp de pace, în situații de criză și la război, în conformitate cu cerințele securității și apărării naționale, cu obligațiile internaționale ce îi vor reveni României.

În prezent, Armata este angajată în realizarea unor obiective esențiale pentru viitorul României: integrarea în structurile de securitate europene și euro-atlantice; întărirea securității și stabilității regionale prin participarea, alături de armate partenere și aliate, la operații în sprijinul păcii.

Fără a diminua capacitatea Armatei de a acționa independent ori împreună cu celelalte elemente ale sistemului național de apărare, perspectiva participării la operații multinaționale va determina generalizarea unor strategii, doctrine, forme de pregătire și proceduri de stat major comune, precum și programe adecvate de înzestrare și planificare a forțelor. De asemenea, apreciem că Armata României trebuie să fie suficient de flexibilă, pentru a exploata la nivel maxim performanțele viitoarelor tehnologii și a preveni, descuraja și contracara riscurile și amenințările de diverse tipuri.

Flexibilitatea operațională va întări substanțial capacitatea de reacție a Armatei, iar modularitatea va conduce la creșterea interoperabilității și mobilității, precum și la optimizarea efortului logistic al structurilor sale militare.

Pornind de la rolul și locul Armatei României în cadrul sistemului național de apărare, aceasta, „...trebuie să fie în măsură ca, în timp de pace, în situații de criză și în timp de război, să îndeplinească următoarele misiuni:

- contribuția la securitatea României pe timp de pace;
- apărarea României și Aliților săi;
- promovarea stabilității regionale și globale, inclusiv prin utilizarea diplomației apărării;
- sprijinirea instituțiilor statului și a autorităților locale în caz de urgențe civile”².

Privind **contextul general în care se face pregătirea armatei pentru apărarea națională**, apreciem că, în viitor, conflictele armate – prefigurate de cele mai recente operații multinați-

onale din Afghanistan și Irak – nu se vor mai desfășura numai într-un spațiu tridimensional, ci într-unul cu cinci dimensiuni, în care spațiul cosmic și cel informațional vor constitui noi medii de confruntare pentru domeniul militar.

În aceste condiții, numai adaptarea acțiunii militare la situațiile strategice reale și abordarea sistemică, integratoare a tuturor domeniilor războiului pot determina luarea unor decizii anticipative și corecte. Caracteristica fundamentală a oricărui tip de război viitor o constituie demasificarea și neutralizarea mijloacelor prin distrugere selectivă și punctuală a obiectivelor vitale, folosindu-se sistemele de armament de înaltă precizie. Tendința ce apare frecvent în scenariile privind acțiunile militare ale viitorului este aceea de a urmări obținerea unor efecte strategice cu forțe de valoare tactică. Prognosticăm că un viitor război va fi purtat, probabil, fără întrebuintarea armei nucleare, dar nu se exclude pericolul folosirii armelor chimice și biologice de către un eventual agresor.

Analizând fizionomia și conținutul viitorului conflict, este posibilă identificarea direcțiilor principale de evoluție a acestuia, chiar dacă transformările din mediul militar sunt foarte rapide. În acest sens, evidențiem manifestarea a două *tendențe*:

- armatele majorității statelor continuă să se doteze cu cele mai avansate echipamente și categorii de armament, inclusiv de înaltă precizie și inteligente, acest lucru mărind probabilitatea intervențiilor de la mare distanță;
- unele forțe, scăpate de sub controlul statului, au posibilitatea de a fi angajate în acte teroriste și crime, pentru atingerea unor scopuri politice prin acțiuni militare asimetrice, putând afecta astfel punctele vulnerabile ale statului.

Privind fizionomia războiului de apărare a țării, apreciem că acesta va avea următoarele *trăsături*:

- va fi îndreptățit și just, bazat pe dreptul la autoapărare;
- alegerea tipului de acțiune strategică va depinde de condiționări proprii statului român, dar și de cele determinate de poziția organismelor internaționale;
- se va adânci gradul de integrare intercategoriaală și multinațională a acțiunilor militare;
- capacitatea forțelor armate de a acționa independent ori împreună cu celelalte elemente ale sistemului național de apărare și perspectiva

participării la operații multinaționale vor determina generalizarea unor strategii, doctrine, forme de pregătire și proceduri de stat major comune, precum și programe adecvate de înzestrare și planificare a lor;

- războiul va continua până la refacerea integrală a domeniilor de interes național afectate prin conflict;

- folosirea tehnologiilor înalte va determina creșteri substanțiale ale mobilității forțelor armate, capabilităților acestora și diversificarea procedurilor de ducere a acțiunilor;

- evitarea surprinderii în domeniul informațional;

- optimizarea acțiunilor militare întrunite va solicita o logistică națională specializată, adecvată, flexibilă și interoperabilă;

- tendința, tot mai pregnantă, spre acțiuni militare întrunite;

- integrarea eforturilor de apărare a țării în apărarea colectivă, odată cu integrarea de facto în NATO.

Ca urmare, opinăm că se impune cu necesitate concentrarea eforturilor multinaționale comune, pentru neutralizarea riscurilor și amenințărilor, în cadrul cărora acțiunile militare vor fi doar etape în procesul complex de stabilizare a situației.

Angajarea Armatei se va face potrivit regulilor specifice, care vor reflecta atât principiile dreptului internațional, legile războiului / conflictului armat, cât și interesele naționale și cele de alianță.

În funcție de natura și amploarea riscurilor și amenințărilor, alegerea tipului de acțiune strategică va depinde de condiționări proprii statului român, dar și de cele determinate de atitudinea organizațiilor internaționale de securitate și a principalelor centre de putere.

În viitor, ca urmare a finalizării eforturilor integrării în structurile de securitate euro-atlantice, este posibil ca unele acțiuni militare în curs de desfășurare de către forțele Armate ale României să capete aspecte multinaționale. Acțiunile militare vor fi combinate, iar efortul național va fi multiplicat potrivit potențialelor angajate. Forțele Armate ale României vor conlucra pe baza parteneriatului și a memorandumurilor de înțelegere.

În acest sens, considerăm că, pentru ducerea acțiunilor militare - în contextul apărării colective – în cadrul unei grupări multinaționale, se impune abordarea și rezolvarea următoarelor probleme principale:

- crearea unor forțe militare multinaționale întrunite;
- constituirea structurilor de conducere multinaționale;
- coordonarea eforturilor politice, economice, diplomatice, militare, tehnico-economice;
- realizarea compatibilității logisticii;
- dezvoltarea infrastructurii.

De altfel, capacitatea Armatei României de a acționa în comun cu forțele NATO a fost deosebită prin rezultatele și aprecierile obținute de către detașamentele și unitățile noastre care au participat la misiuni în diferite teatre de operații din Kosovo, Afghanistan sau Irak.

„Integrarea va trebui să aibă loc pe plan instituțional, organizațional, tehnic și intelectual. Aceasta va permite modularea, constituirea și generarea forțelor necesare realizării unor efecte rapide și atingerii obiectivelor urmărite, prin întrebuițarea selectivă și graduală a mijloacelor militare.”³

Este de la sine înțeles că acțiunile militare ale unei grupări de forțe multinaționale – inclusiv cu o componentă românească – desfășurate în cadrul „apărării colective” a țării noastre vor fi conduse de un comandament multinațional NATO.

„Pentru conducerea nemijlocită a acțiunilor militare, se poate crea o structură integrată de comandă, formată din comandamente strategice și regionale”⁴

Fără a diminua capacitatea Armatei de a acționa independent și împreună cu celelalte elemente ale sistemului național de apărare, perspectiva participării la operații multinaționale va determina generalizarea unor strategii, doctrine, forme de pregătire și proceduri de stat major comune, precum și programe adecvate de înzestrare și de planificare a forțelor.

Ca urmare, concluzionăm că Armata României va fi suficient de flexibilă pentru a exploata la nivelul maxim performanțele viitoarelor tehnologii și a preveni, descuraja și contracara riscurile și amenințările de diverse tipuri, care ar putea afecta securitatea națională a României.

Capacitatea de reacție a armatei va depinde foarte mult de flexibilitatea organizațională, în vreme ce modularitatea va optimiza efortul logistic și va avea un impact puternic asupra interoperabilității și mobilității forțelor angajate în apărarea națională.

Așa cum restructurarea armatei și integrarea României în Alianța Nord-Atlantică au fost procese obiectiv-necesare și complementare, tot la fel susținem că între „apărarea națională” și „apărarea colectivă” există o corelație biunivocă, cele două concepte nu se contrapun, ci se presupun reciproc.

Tocmai de aceea, apreciem că, dacă dorim să beneficiem de „apărarea colectivă” a Alianței, trebuie să ne asumăm obligația de a aloca resurse pentru achiziția de capacități moderne și pentru formarea unor forțe expediționare, flexibile, sustenabile și foarte bine pregătite. Chiar dacă aderarea României la NATO implică asumarea unor costuri importante pe termen scurt, ea generează în același timp beneficii concrete pe termen lung.

În cadrul Summit-ului de la Praga, s-a evidențiat lipsa deosebirilor între capabilitățile cerute de îndeplinirea obligațiilor asumate prin Art. 5 și cele non-Art. 5. De asemenea, s-a subliniat necesitatea redusă de a avea unități teritoriale de apărare și s-a pus accent pe cerința pentru forțe multirol moderne, dislocabile și sustenabile.

În acest context, trebuie să ne întrebăm nu numai ce poate face NATO pentru noi, dar și cu ce putem contribui noi în cadrul Alianței. Aceste lucruri trebuie înțelese nu numai de clasa politică, pregătită să ia decizii majore, și de instituțiile implicate care le pun în practică, dar și de opinia publică, al cărei sprijin masiv acordat până acum trebuie menținut, astfel încât să fie asigurată coerența viziunilor politice cu așteptările populației.

Privind *concepția doctrinar-strategică și operațională de pregătire a Armatei României pentru apărare*, considerăm că aceasta reprezintă o strategie pragmatică, realistă și dinamică de materializare a obiectivelor de securitate în domeniul apărării, care stabilește modalitățile concrete de acțiune ale armatei pentru protejarea și promovarea intereselor naționale.

În acest scop, procesul de optimizare a capacității de apărare națională va urmări prevenirea riscurilor și amenințărilor ce pot afecta interesele statului român și creșterea posibilităților de contracarare a acestora, prin realizarea unei armate moderne și eficiente, capabilă să apere România și să contribuie la stabilitatea și securitatea regională.

Suntem de părere că se impune chiar redefinirea termenului complex de „*apărare*”. Și aceasta pentru că, în prezent, politica de apărare nu mai are limite

geografice, riscurile și amenințările sunt transfrontaliere și ne pot afecta indiferent de locul în care se află amplasat epicentrul acestora. În consecință, termenul „apărare” trebuie înțeles ca protejare a propriei securități, oriunde aceasta este amenințată.

Integrarea deplină în structurile militare europene și euroatlantice rămâne un obiectiv prioritar al politicii de apărare națională și toate eforturile noastre sprijină acest demers. Armata României va acționa pentru realizarea capacităților în vederea participării la apărarea colectivă, la noile misiuni ale Alianței Nord-Atlantice, precum și la îndeplinirea altor obligații internaționale asumate de statul român în plan militar.

Apreciem că, în general, contextul militar internațional actual și previziunile pe termen scurt și mediu asupra evoluției evenimentelor din mediul de securitate asigură condiții optime pentru continuarea procesului de restructurare și modernizare a Armatei României, concomitent cu menținerea unui nivel adecvat al capacității proprii de reacție.

Planificarea resurselor apărării va urmări managementul acestora pe bază de programe și se va face în concordanță cu bugetele alocate și cu structura de forțe planificată, asigurând operaționalizarea acesteia, la termenele stabilite.

Revizuirea cadrului constituțional care reglementează sistemul militar în România încorporează două elemente majore de transformare conceptuală și normativă a rolului forțelor armate: includerea obligațiilor derivate din Statutul României ca țară parte la Tratatul Alianței Nord-Atlantice și asigurarea cadrului normativ

corespunzător trecerii la o armată complet profesionalizată.

Rolul expediționar al forțelor armate, configurat ca urmare a noilor sale misiuni, contribuie la „deteritorializarea” apărării naționale și necesită personal profesionist, capabil să îndeplinească activități cu un înalt grad de specializare.

„În 2010, România va avea o armată dimensionată rațional, structurată optim, înzestrată modern, instruită la standarde de performanță, care va fi în măsură să îndeplinească o gamă largă de misiuni și va rămâne în continuare pivotul sistemului apărării naționale, în măsură să execute toată gama de misiuni specifice instituției militare pe timp de pace, în situații de criză și la război”⁵.

Armata României va constitui astfel garantul independenței, suveranității și integrității statului, precum și al democrației constituționale și, totodată, un participant activ și credibil la acțiuni multinaționale, aliate și de coaliție, pentru întărirea stabilității și securității regionale.

NOTE BIBLIOGRAFICE

1. Viziunea Strategică 2010 – Armata României, Editura Militară, București, 2001, p. 9
2. Strategia Militară a României (proiect), București, 2003, p. 10
3. Viziunea Strategică 2010 – Armata României, Editura Militară, București, 2001, p. 15
4. Col. prof. univ. dr. Ion Irimescu, Apărare națională - apărare colectivă, în Buletinul Universității Naționale de Apărare, Nr. 4, 2003, p. 232

There is a dynamic relation between national defence and collective defence. The above mentioned concepts are not contrarily but reciprocal. In this perspective, the author asserts that the Romania's Army strategic and operational doctrinal concept is a pragmatic realistic dynamic strategy in order to achieve the security objectives in defence field. This strategy sets out for the Army the concrete acting ways in order to protect and promote the national interests.

PROBLEMA TERORISMULUI ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL

*General de brigadă (r.) prof. univ.
dr. Constantin Gheorghe BALABAN*

Dimensionarea corectă atât a fenomenului terorismului, cât și a mijloacelor eficiente de combatere a sa reprezintă o provocare importantă pentru specialiștii în domeniul dreptului. În acest sens, abordarea realistă, pe bază științifică, a noțiunilor de fond ale terorismului -concept, tip de manifestare, organizare și modalități de acțiune ale grupărilor teroriste; potențiale ținte; efecte și implicații asupra securității statelor - este parte a efortului general de prevenire și combatere a acțiunilor teroriste de către comunitatea internațională.

I. Istoric al dimensiunii juridice a luptei globale împotriva terorismului

Literatura de specialitate menționează Belgia ca fiind primul stat care, în 1856, a introdus cele dintâi măsuri naționale de combatere a terorismului - *clauza atentatului*¹. Mult mai târziu, în 1927, cu prilejul primei conferințe internaționale de unificare a dreptului penal, s-a încercat și definirea fenomenului². Însă noțiunea de "terorism" a fost folosită pentru prima dată la cea de-a doua *Conferință de unificare a dreptului penal de la Bruxelles*, în 1930, fiind definită astfel: "Folosirea deliberată a unor mijloace capabile să producă un pericol comun reprezintă acte de terorism, ce constau în crime împotriva vieții, libertății și integrității fizice a unor persoane sau care sunt îndreptate contra proprietății private sau de stat, în scopul realizării unor scopuri politice sau sociale". O altă încercare de definiție, dar fără să fie adoptată, s-a mai făcut și în cadrul conferinței de la Paris din anul 1931. Ulterior, în 1934, în cadrul conferinței de la Madrid, se propunea includerea în noțiunea de terorism și a unor acte, ca de exemplu: provocarea de catastrofe, distrugerea lucrărilor de artă,

participarea la masacre și la alte atrocități colective comise împotriva unei populații lipsite de apărare.

O nouă fază în dezvoltarea reglementărilor juridice privind terorismul s-a declanșat în urma asasinării la Marsilia, în 1934, a regelui Alexandru al Iugoslaviei și a ministrului francez de externe Louis Bartou. Reacția statelor față de aceste crime a condus la aducerea problematicei terorismului în fața Ligii Națiunilor³. Ca urmare a acestor reacții, au fost elaborate două proiecte – un proiect de convenție pentru reprimarea terorismului și un proiect pentru crearea unei Curți Penale Internaționale - proiecte de documente internaționale care incriminau deschis actele teroriste și instituiau sancțiuni severe împotriva celor vinovați de comiterea lor. Comitetul însărcinat cu elaborarea acestor două proiecte a fost compus din 11 membri, reprezentanți ai URSS, Elveției, Franței, **României**, Chile, Belgiei, Marii Britanii, Spaniei, Ungariei, Italiei și Poloniei.

Pe parcursul timpului s-a conturat tot mai mult ideea că, din punct de vedere juridic, terorismul constituie o infracțiune internațională a cărei combatere implică o participare activă a tuturor statelor, în măsură să asigure nu numai cooperarea lor pe plan penal, dar și eradicarea cauzelor acestui fenomen, prin studierea și analiza atentă a împrejurărilor care îl favorizează, în scopul adoptării unor măsuri eficiente, de natură să-l contracareze⁴.

Astfel, în 1935, la Copenhaga, *cea de-a șasea Conferință pentru Unificarea Dreptului Penal* a adoptat o rezoluție prin care actele care creează o situație de teroare, ce pot incita la schimbări sau ridicarea de obstacole în funcționarea unui organ public sau să tulbure relațiile internaționale și care reprezintă o amenințare socială la adresa păcii, sunt calificate drept infracțiuni speciale și reprimare. În aprilie 1937 a avut loc ultima ședință a Comitetului Ligii Națiunilor. Rezultatul lucrărilor a fost transmis tuturor guvernelor și supus unei *Conferințe*

TERORISM, RĂZBOI ÎMPOTRIVA TERORISMULUI

internaționale “pentru reprimarea terorismului”, sub egida Ligii Națiunilor, convocată de Consiliu, la Geneva, în noiembrie același an.

Conferința interguvernamentală pentru prevenirea și reprimarea terorismului a adoptat două importante documente internaționale, ambele utilizând o abordare similară cu cea a Conferinței de la Copenhaga din 1935. Cel dintâi document adoptat este “*Convenția pentru prevenirea și combaterea terorismului*”. În opinia specialiștilor, aceasta reprezintă **primul instrument juridic internațional în materie**, care prevede, la articolul 1, că “*inaltele părți contractante, reafirmând principiul dreptului internațional potrivit căruia datoria oricărui stat este de a se abține de la orice fapt destinat să favorizeze activitățile îndreptate împotriva altui stat și să împiedice actele prin care acestea se manifestă, se angajează să prevină și să-și acorde reciproc concursul*”⁵.

Convenția incriminează actele îndreptate contra vieții și integrității corporale, sănătății sau libertății șefilor de state, persoanelor oficiale, dar și faptele constând în distrugerea de bunuri publice, periclitarea vieților umane și crearea unui pericol comun, fabricarea și deținerea de arme, muniții și substanțe nocive în vederea executării unor acțiuni de genul celor menționate mai sus.

De asemenea, documentul identifică drept **elemente ale terorismului** actele intenționate făcute în scopul de a provoca teroare, de a cauza moartea, de a răni grav sau pierderea libertății de către șefi de state, familiile lor și funcționari publici, de a provoca pagube sau distrugerea proprietății publice, actele menite să pună în pericol viața unor persoane.

Cel de-al doilea document, “*Convenția pentru crearea unei Curți Penale Internaționale*”, institua o Curte Penală Internațională, ai cărei membri urmau să fie aleși de judecătorii Curții Permanente de Justiție Internațională. Statele trebuiau să defere Curții, spre a fi judecate, persoanele acuzate de acte de teroare, în loc să le judece în fața propriilor tribunale ori să le extrădeze statelor împotriva intereselor cărora fuseseră comise actele respective⁶.

II. Definiție. Elemente constitutive ale actelor teroriste. Clasificare. Terorismul global, ca act de agresiune armată

1. Definiție

Definiția oficială, internațional acceptată, a terorismului sau, mai degrabă, absența acesteia este piatra unghiulară a oricărei lucrări care își propune să studieze fenomenul terorismului internațional.

Termenul de terorism a fost definit de mulți oameni de știință, agenții guvernamentale sau organizații internaționale. Până în prezent au fost elaborate cel puțin o sută de definiții care au o anumită acceptanță. Dintre acestea, 83% conțin expresia “*violență*” sau “*forță*”, 65% includ cuvântul “*politic*”, 51% conțin cuvântul “*teamă*” sau “*teroare*”, 45% includ cuvântul “*amenințare*”, iar 42% conțin cuvântul “*psihologic*”. Totodată, numai 21% dintre definiții fac referire la “*distrugerea de ținte în mod întâmplător*” și numai 17% acordă atenție sintagmei “*victime civile nevinovate*”⁷.

Dar, fără a fi surprinzător, toate definițiile tind mai mult să se diversifice decât să se suprapună. Or, lipsa unei definiții acceptate pe plan internațional îngreunează procesul de abordare juridică și legislativă a acestui fenomen⁸ și chiar baza pentru un suport legal în acțiunea de contracarare a terorismului, care ar trebui să pornească tot de la această definiție.

Așadar, nu toată lumea înțelege prin terorism același lucru. Definițiile, percepțiile și viziunile, nici măcar după atacurile teroriste asupra SUA de la 11 septembrie 2001⁹ și asupra Spaniei de la 11 martie 2004, nu s-au armonizat, ci, dimpotrivă, au continuat să se separe și chiar să se opună. Până când comunitatea internațională nu va ajunge la un acord privind o definiție comună, terorismul va continua să fie definit prin ceea ce este. Totuși, în lucrări de referință mai recente, se conturează, din ce în ce mai clar, cel puțin trei viziuni în ceea ce privește terorismul¹⁰.

O primă viziune este împărțită de o parte dintre europeni. Aceștia consideră că terorismul este *infracțiune, crimă, agresiune gravă la adresa omului și ființei umane* și tratează acest fenomen ca atare.

Pe de altă parte, *SUA și membrii coaliției antiteroriste* consideră terorismul ca o *formă a războiului continuu* și, în consecință, declanșează, sub conducere americană, războiul împotriva terorismului.

Într-o a treia perspectivă, terorismul este definit ca un *fenomen special, propriu și el societății omenеști, dar care își are legile și principiile*

specifice, altele decât ale războiului și crimei organizate. Și, dintr-o astfel de perspectivă, terorismul intersectează și războiul¹¹ și crima organizată¹², dar este mai mult decât acestea; este altceva. Or, acest “altceva” trebuie analizat, tratat și, desigur, combătut. Într-o astfel de viziune, terorismul se prezintă ca “*un sistem de amenințări și de acțiuni în mozaic, extrem de violente, de mare intensitate, diferite ca amploare – de la acțiuni cu grupări de forțe, specifice războiului, până la acțiuni în ciber spațiu și acțiuni sinucigașe – , desfășurate cu o frecvență aleatoare, printr-o gamă foarte largă și foarte ingenioasă de forme și procedee, prin mijloace diferite, punctual, zonal și pe toată planeta, împotriva unor ținte felurite*”¹³.

În prezent, acțiunile teroriste continuă. Ele se înmulțesc și se diversifică. Cele mai folosite metode sunt: deturnările de avioane, detonarea de autoturisme, atentatele sinucigașe cu bombă, asasinatelor și crimele în masă. Unele dintre ele poartă masca legitimității luptei unor comunități pentru independență și suveranitate, pentru drepturi etnice, pentru egalitate. Altele se erijează în protectoare ale unor valori tradiționale, amenințate de globalizare, în timp ce altele păstrează nota patologicului și urii. Unii înțeleg terorismul ca reacție fie la modernizare, fie la globalizare sau ca reacție la conceptul noii ordini, susținut și practicat îndeosebi de SUA. Alții îl ancorează în acțiuni identitare, în acțiuni pentru supraviețuire sau pentru impunere a unor doctrine, ca norme de protest, de dărâmare a unei construcții păcătoase, împotriva convingerilor și modului lor de viață¹⁴.

O definiție unanim acceptată a terorismului va trebui să împiedice însă organizațiile teroriste să găsească o cale de a-și justifica acțiunile, folosindu-se de această definiție. Este foarte important ca definiția terorismului să nu includă în acest tip de acțiuni “războiul de gherilă” (luptători independenți sau membri ai unor mișcări independente) și, în același timp, să îi împiedice pe teroriști să se declare luptători pentru independență sau libertate¹⁵.

De asemenea, este necesar să fie subliniat faptul că multe state își rezervă dreptul de a cataloga unele acțiuni drept teroriste, în timp ce același tip de acțiuni similare ale altor entități le consideră non-teroriste, desigur, în strictă concordanță cu scopul urmărit. Studiile cele mai înaintate sunt în Israel.

Reglementările juridice în materie, deși în continuă perfecționare, nu sunt o soluție unică și nu sunt în pas

cu evoluția evenimentelor cu care ne confruntăm. Avem nevoie de un sistem de referință. Ce este teroristul, comparativ cu acțiunile teroriste? Este terorismul un fenomen sau un proces alimentat și susținut?

2. Elemente constitutive ale conceptului de terorism

În precizarea noțiunii de terorism, sunt menționate *patru elemente*, toate scoase în evidență cu prilejul discuțiilor din Comitetul Special al ONU asupra problematicei terorismului internațional, întâlnite în mai multe lucrări de referință. În esență, aceste elemente sunt:

- *caracterul internațional al actelor de terorism* – condiție necesară încadrării lor în categoria actelor de terorism internațional;
- *mobilitatea actelor de terorism*;
- *autorii actelor de terorism*;
- *victimele actelor de terorism*.

Totuși, unii autori¹⁶ menționează în lucrările lor *nouă elemente* constitutive în precizarea noțiunii de terorism, și anume:

- *existența unui grup*, de regulă strict organizat, axat pe un ideal programatic, social, național, religios sau pe identificarea unui anumit inamic, care *acționează fie pe cont propriu, fie cu sprijin* tacit sau activ al unui stat terț și, care, de regulă, *nu își ascunde identitatea*;
- *acțiunea este ilicită* din punct de vedere al normelor juridice recunoscute de comunitatea internațională, este *comisă cu violență* și *provocatoare de mari daune* materiale și pierderi de vieți omenești, și *creează o atmosferă de frică și panică colectivă*, de natură să intimideze autoritățile unui stat sau un alt grup de putere;
- *alegerea țintelor* pe considerentul producerii unui *impact psihologic cât mai mare, scopurile urmărite* prin actul terorist fiind cât mai *puternic mediatizate*;
- terorismul constituie o *gravă amenințare la adresa păcii și securității internaționale*.

3. Clasificarea terorismului

Literatura de specialitate evidențiază numeroase clasificări ale terorismului și numeroase încercări de stabilire a unei tipologii a acestuia. Totuși, ele diferă în funcție de complexitatea analizei, a minuțiozității criteriilor și definițiilor sau a particularității autorului, a locului și a momentului când acestea au fost elaborate.

De regulă, acțiunile teroriste sunt reduse la trei tipuri fundamentale: *acțiuni contra bunurilor* (distrugerea cu exploziv a clădirilor, mașinilor, avioanelor etc.); *acțiuni contra persoanelor și a libertății lor* (de la răpiri, sechestrări, luări de ostateci etc. până la asasinat); *acțiuni combinate* (atât contra bunurilor, cât și a persoanelor, sub forma deturnărilor de avioane, mașini-capcană etc.).

Relevante pentru clasificarea terorismului ni se par a fi criteriile menționate într-o lucrare recent apărută, cu un studiu introductiv de profesorul universitar doctor Victor Duculescu¹⁷, din care reținem mai multe forme, genuri și acte de terorism.

Astfel, după *motivul și intenția* care stă la baza actului terorist, sunt menționate următoarele forme de terorism: *terorism de drept comun* – acțiune violentă sau de intimidare, comisă de către un individ sau un grup de persoane, în scop de extorsiune sau răzbunare, ori pentru obținerea unor avantaje materiale sau morale imediate; *terorism social* – a cărui principală caracteristică este faptul că el nu depășește granițele țării respective; *terorism politic* – fenomen ce acoperă în special “asasinatelor organizate și sistematice” cu finalitate evident politică¹⁸ și *terorism de stat* – care se manifestă într-o țară în care sistemul politic îl obstrucționează pe cel judiciar, implicând guvernul într-o luptă pentru putere bazată pe coerciție¹⁹. Gravitatea deosebită a acestei forme de terorism constă în faptul că poate prejudicia în cel mai înalt grad pacea, securitatea și stabilitatea mondială.

După criteriul *spațiului și factorii implicați*, actele teroriste săvârșite sunt menționate sub forma: *terorismului național sau intern* (când toate cele patru elemente constitutive aparțin spațiului național al unei singure țări); *terorismului internațional* (actele săvârșite îmbracă obligatoriu elementele de extraneitate, cu caracter internațional, în ceea ce privește atât autorul, victima, locul comiterii sau pregătirii acțiunii, locul de refugiu al autorilor și complicilor acestora, cât și natura intereselor lezate și urmările actului în sine) și *terorismului transnațional*.

După principalele *cauze generatoare*, mai sunt menționate:

- *terorismul rasist* – apărut în SUA la jumătatea secolului trecut, având ca reprezentant de frunte organizația Ku-Klux-Klan);

- *terorismul extremist-național* – cu aria de acțiune limitată la interiorul unei țări, mai cunoscute

fiind: Mișcarea pentru pământul natal și libertatea bască (ETA) din Spania; organizația teroristă Armata Republicană Irlandeză (IRA) – Aripa sau dizidența sa “Noua IRA”; Organizația pentru Eliberarea Palestinei (OEP); Frontul de Eliberare din Quebec (FLQ); Partidul Muncitorilor din Kurdistan (PKK/KADEK) etc.;

- *terorismul de nuanță fundamentalist-religioasă* sau terorismul religios, care folosește violența pentru a îndeplini ceea ce ei numesc obiective ordonate de divinitate²⁰. Pe lista terorismului de nuanță fundamentalist–religioasă sunt înscrise mai multe organizații teroriste, între care: Abu Sayyaf, Filipine; Al-Qaeda; Aum Shinrikyo, Japonia; Frontul Islamic de Eliberare Moro, Filipine; Grupul Islamic Armat, Algeria; Hamas, Palestina; Hezbollah, Liban; Jihadul Islamic Egiptean; Jemaah Islamiyah, Indonezia; Jihadul Islamic Palestinian; Mișcarea Islamică din Asia Centrală; Mișcarea Islamică din Uzbekistan;

- *terorismul de extremă stânga* – urmărește subminarea sau distrugerea capitalismului și înlocuirea lui cu comunismul sau socialismul. Reprezentative pentru această categorie sunt: Brigăzile Roșii (Italia); Armata Roșie Japoneză; Facțiunea Armata Roșie;

- *terorismul de extremă dreapta* – urmărește abolirea regimurilor liberale, democratice și înlocuirea lor cu unul autoritar, putând fi exemplificat prin: grupurile de extremă dreaptă din America Latină; escadroanele morții din Salvador și grupurile neo-naziste din Europa și America;

- *terorismul anarhist* – specific perioadei 1870-1920. În prezent este reprezentat de mișcări precum Celulele Revoluționare din Germania sau Squarmish Five din Canada.

Interesantă și sugestivă este și clasificarea făcută de Institutul American pentru Studiul Conflictelor, în viziunea căruia terorismul este de două feluri: *terorismul diversionist*, care, în esență, urmărește publicitatea, dobândirea unui prestigiu sau unei notorietăți, discreditarea și demoralizarea autorităților, provocarea acestora să ia măsuri de represiune excesive, care ar duce la înstrăinarea populației sau ar genera ample nemulțumiri în rândul acesteia și *terorismul coercitiv*. Acest din urmă fel de terorism vizează, în opinia autorilor, demoralizarea populației civile, slăbirea încrederii sale în autorități, instaurarea unui sentiment de teamă.

TERORISM, RĂZBOI ÎMPOTRIVA TERORISMULUI

Funcție de această abordare alți specialiști în domeniu categorisesc grupările teroriste în: grupări etnice, naționaliste, religioase; grupări care se autointitulează drept revoluționare sau de eliberare; grupări anarhiste, care se remarcă prin absența unor scopuri clare și precise, ideologia lor fiind una confuză; grupări patologice, care nu invocă scopuri politice sau ideologice explicite, ele manifestând o inadaptare, neacomodare la o anumită societate sau organizare socială; grupări neofasciste de extremă dreapta, care în unele țări nedemocratice acționează chiar cu acordul tacit al guvernelor respective; mercenari ideologici din grupurile cu rază de acțiune transnațională.

Desigur, în opinia altor analiști în domeniu există și alte forme de terorism: BIOTERRORISMUL²¹ – adică terorismul care utilizează germeni specifici războiului biologic, prin răspândirea intenționată a agenților biologici toxici, în formă naturală sau prelucrată; CIBERTERRORISMUL²² – prin folosirea premeditată a unor acțiuni de sabotare îndreptate împotriva calculatoarelor, cu intenția de a provoca prejudicii cu urmări sociale, ideologice, religioase sau politice al cărui scop poate varia de la un sabotaj economic până la destabilizarea infrastructurilor informatice critice, sau chiar producerea unor dezastre ecologice ori sociale; TERORISMUL INFORMAȚIONAL²³; MEGATERORISMUL, NARCOTERRORISMUL – se referă, de regulă, la acțiuni teroriste organizate sau desfășurate de grupuri implicate direct în cultivarea, producerea, transportul sau distribuția drogurilor, precum și pentru acele grupuri care folosesc traficul de droguri pentru finanțarea unor mișcări sau acte teroriste; TERORISMUL NBC – NUCLEAR, BACTERIOLOGIC ȘI CHIMIC etc. Aceste forme trebuie serios analizate și cunoscute pentru a se găsi strategii adecvate de contracarare și de securitate.

O anumită tipologie²⁴ a terorismului este menționată și în *Strategia națională de prevenire și combatere a terorismului*.

III. Contribuția românească la lupta împotriva terorismului

Țara noastră a înțeles să participe activ în coaliția de luptă împotriva terorismului. Pe lângă prezența sa, activă și credibilă, în teatrele de operații din Afghanistan și Irak, prin intermediul militarilor

români trimiși acolo să lupte inclusiv împotriva terorismului – aspecte pe care le-am tratat în capitolele anterioare -, România are noi responsabilități în campania internațională împotriva terorismului.

Pozițiile deținute în cadrul unor comitete ONU – președinția Comitetului 1518 privind Irakul și vicepreședinția Comitetului de sancțiuni contra Al-Qaeda și talibanilor – reprezintă pentru România o oportunitate, dar și o obligație sporită pentru o contribuție majoră la campania internațională împotriva terorismului.

În același timp, în noua sa calitate cu care România a fost recent investită – calitatea de membru cu drepturi depline al NATO -, începe o etapă nouă și mai consistentă a contribuției sale la lupta împotriva terorismului. Pentru că, odată cu avantajele și garanțiile de securitate de care vom beneficia, potrivit Articolului V al Tratatului Nord-Atlantic, cea mai puternică și importantă garanție din întreaga istorie, trebuie să înțelegem că ne asumăm și noi responsabilități și obligații pentru a face față noilor provocări asimetrice ale mileniului – între care terorismul internațional și problema proliferării armelor de distrugere în masă.

Astfel, riscurile și amenințările la adresa principiilor democrației, libertății individuale și statului de drept, amenințările și pericolele cu care se va confrunta Alianța vor fi, de acum înainte, și ale României.

Chiar dacă terorismul nu cunoaște o manifestare deosebită în România, nu este exclus ca, și pe teritoriul ei, să existe grupuri care să susțină activitățile teroriste.

Ca atare, pe plan intern, s-a pus la punct un sistem de luptă antiterorist, coordonat de S.R.I., și sunt luate măsuri de prevenire în acest sens, în concordanță cu Strategia Națională pentru prevenirea și combaterea terorismului. Există și un sistem articulat de instituții care cooperează în așa fel încât, așa cum afirma un secretar de stat din MAPN, liniștea, dragostea de libertate a cetățenilor români să nu fie afectate.

Președintele american George W. Bush indica terorismul ca principalul inamic al Alianței. Iar apărarea împotriva terorismului – se spune în Declarația Consiliului Nord-Atlantic²⁵ - trebuie să se sprijine pe o bază legală și să corespundă prevederilor Cartei Națiunilor Unite și normelor și standardelor internaționale în materie. Consiliul

TERORISM, RĂZBOI ÎMPOTRIVA TERORISMULUI

Nord-Atlantic și-a stabilit să îndeplinească, pornind de la deciziile Summit-ului de la Praga, un set de măsuri de luptă împotriva terorismului care să includă o mai bună cooperare la nivelul Alianței.

IV. Momentul 11 septembrie 2001 și declanșarea luptei împotriva terorismului. Cooperarea internațională

Atacurile teroriste din 11 septembrie 2001, ce au avut loc pe teritoriul SUA, au generat o nouă etapă în relațiile internaționale, care transcende “clasicismul” sistemului mondial post Război Rece. Faptul că președintele rus Vladimir Putin a fost primul șef de stat în contact cu președintele SUA George W. Bush, după aceste atacuri teroriste, spune mult despre noul context strategic mondial, când, după alerta maximă a forțelor americane, sistemul militar rus nu a mai reacționat ca în timpul scenariilor din perioada Războiului Rece.

În cadrul ONU a fost constituit un Comitet de luptă împotriva terorismului²⁶, iar prin Rezoluția nr. 1373, din 28 septembrie 2001, a fost definit cadrul general al luptei comunității internaționale împotriva terorismului. De asemenea, s-au elaborat recomandări pentru aplicarea efectivă a 12 convenții adoptate de Națiunile Unite cu privire la lupta antiteroristă și în special a Convenției din 1999 pentru reprimarea finanțării terorismului²⁷, examinarea măsurilor adoptate de state, sprijinirea activităților întreprinse de ONU în acest sens, printre care *promovarea importanței dreptului internațional în lupta contra terorismului*, promovarea acțiunilor de pace, antrenarea organizațiilor regionale în acțiuni antiteroriste²⁸. Se poate spune că atacul terorist din 11 septembrie 2001 direcționează deja istoria, pentru că, din multe puncte de vedere, și lumea este altfel²⁹.

Evenimentele au dus și la o răsturnare de alianțe, Rusia devenind amic al SUA, în timp ce Europa este împinsă în plan secundar. Spaima atacurilor a amplificat recesiunea mondială și a pus în dificultate importante ramuri ale economiei: aviația civilă, asigurările, turismul. Lupta împotriva resurselor financiare ale terorismului afectează secretul bancar și, prin aceasta, soliditatea acestor instituții ale capitalismului. Noi ramuri, cele legate de servicii secrete și forțe militare, se vor dezvolta.

SUA sunt angajate într-un război îndelungat împotriva terorismului internațional, în Afghanistan

și în Irak³⁰, iar NATO a trebuit să-și adapteze capacitățile militare pentru a putea face față terorismului și armelor de distrugere în masă.

Dar, după primii ani de război împotriva terorismului, se poate afirma că operațiunile militare aflate în plină desfășurare nu reprezintă decât preambulul unei noi forme de luptă, care nu se va rezuma numai la un anumit teatru de operații și la o anumită zonă dinainte stabilite.

În desfășurarea acestora, spun specialiștii, vor fi angajate capacități și resurse de natură, dimensionare și proveniență diferite, pe arii transregionale și chiar globale, pentru perioade de timp îndelungate³¹.

Documentele serviciilor secrete din întreaga Europă indică riscuri în continuă creștere din partea rețelilor extremiste, care își extind zona de acțiune, pentru prima dată, și spre estul continentului³². Există chiar temeri referitoare la crearea, în următorii ani, a unor noi „câmpuri de luptă” în țări cu autorități slabe, bande criminale puternice și corupție endemică. În plus, o anchetă realizată de ziarul britanic “The Observer” evidențiază amploarea fără precedent a noilor rețele islamice create în Europa după atentatele din septembrie 2001.

Acum, stafia terorismului bântuie și prin Europa. “Die Welt” vede în atentatele de la Madrid “radicalizarea terorismului european”, unde Spania și alte 11 națiuni au plătit un greu tribut de sânge barbariei teroriste³³. Din dimineața zilei de 11 martie 2004, Europa a intrat în stare de șoc. Acum, europenii se tem. Facțiunea din Al-Queda care a revendicat atentatele din Spania a prezentat lista viitoarelor ținte teroriste³⁴.

Așadar, nici un stat, fie că este unul european, fie că este vorba de Statele Unite ale Americii sau chiar de state islamice, nu poate fi protejat total și nu mai este imun în fața unor astfel de amenințări care s-au dezvoltat și amplificat tot mai vizibil în ultima vreme, indiferent de apartenența statelor la o alianță sau de poziționarea lor geografică.

Amenințarea globală pe care o reprezintă terorismul, nevoia de unitate și cooperare în lupta antiteroristă, întărirea contribuției statelor și organizațiilor internaționale interguvernamentale la lupta împotriva terorismului din întreaga lume au fost subliniate, la scurt timp, după sângeroasele atentate de la Madrid de către: *Consiliul de Securitate*³⁵, care adoptă Rezoluția 1530 din 11 martie 2004; *Summit-ul UE-Canada*, din 18 martie

TERORISM, RĂZBOI ÎMPOTRIVA TERORISMULUI

2004, desfășurat la Ottawa, la care au participat înalte oficialități ale Uniunii – premierul irlandez Bertie Ahern, a cărei țară deține în prezent președinția U.E., președintele Comisiei Europene, Romano Prodi, și înaltul reprezentant UE pentru politica externă, Javier Solana, având ca temă principală combaterea terorismului internațional; *Consiliul European*, în sesiunea sa de primăvară (25-26 martie 2004), care i-a reunit pe șefii de stat și de guvern din Uniunea Europeană; *Președintele american* George W. Bush, în discursul din 29 martie a.c., de la Casa Albă, și, nu în ultimul rând, în Declarația cu privire la terorism, elaborată și semnată de miniștrii de externe, în cadrul sesiunii *Consiliului Nord-Atlantic* de la Bruxelles, din 2 aprilie 2004.

Comunitatea internațională trebuie să se adapteze la această amenințare fundamentală a secolului XXI care se cheamă “terorism” și este hotărâtă să relanseze lupta împotriva terorismului și să lupte împreună. Este nevoie de unitate și cooperare în această luptă, pentru că *“terorismul nu poate fi învins decât prin solidaritate și acțiune”*, iar față de terorism nu trebuie să se manifeste *“nici slăbiciune, nici compromis”*³⁶.

Pe fondul tragicelor evenimente din luna martie de la Madrid și a atacurilor desfășurate în Irak și Uzbekistan, un accent deosebit s-a pus și pe necesitatea întăririi contribuției NATO la lupta împotriva terorismului din întreaga lume și s-a făcut apel la implementarea Rezoluției 1373 a Consiliului de Securitate al ONU cu privire la *“lupta împotriva terorismului, pe cât mai multe fronturi”*, prin: mijloace politice, diplomatice, economice și, dacă este necesar, prin mijloace militare³⁷.

De asemenea, prin Declarația Consiliului Europei, se dau asigurări că statele membre ale Uniunii Europene vor acționa împreună, în spirit de solidaritate, în situația în care unul dintre ele va mai fi victima unui atac terorist, mobilizându-se toate instrumentele aflate la dispoziție, inclusiv mijloace militare³⁸ - 11 martie 2004 evidențiind multe *slăbiciuni*³⁹ ale democrațiilor occidentale, între care: *incapacitatea de a coordona lupta împotriva terorismului, frontiere vulnerabile, un control inadecvat al imigrației, alături de o insuficientă supraveghere internă a fenomenului terorist*.

Însuși, președintele american George W. Bush vorbea despre noul inamic al NATO, definit foarte clar ca fiind reprezentat de terorism, care amenință

stabilitatea la scară globală, cu implicații pe termen lung, și rămîne cea mai periculoasă amenințare la adresa democrațiilor autentice, prin măsurile de restrângere a unor drepturi și libertăți luate de statele ce au fost deja ținta unor astfel de atacuri. Pentru că teroriștii urăsc toate valorile pe care le apără Alianța. Ei disprețuiesc libertatea, se tem de unitatea noastră și caută să ne dezbină, dar nu vor reuși, pentru că nu vom ceda niciodată în fața violenței⁴⁰.

V. Concluzii

Chiar dacă prin intermediul mass-media se induc în mediul societății civile și unele confuzii referitoare la fenomenul terorist – mulți din cei care comit atentate în Israel și Irak fiind numiți „militanți Hamas”, „kamikadze” sau „luptători în rezistență”, și nu teroriști –, terorismul nu poate avea nici o legătură cu libertatea. Terorismul rămâne cea mai periculoasă amenințare la adresa democrației și constituie una dintre amenințările împotriva cărora statele trebuie să-și protejeze cetățenii.

Din punct de vedere juridic, se ridică importante probleme, mai ales după 11 septembrie 2001, legate atât de dimensionarea corectă a terorismului ca fenomen, cât și de mijloacele cele mai eficiente de combatere a lui. Din această perspectivă, efortul general de prevenire și combatere a acțiunilor teroriste de către comunitatea internațională nu poate avea succes deplin fără o abordare realistă, pe bază științifică a noțiunilor de fond ale terorismului: concept, tipuri de manifestare, organizare și mod de acțiune a grupărilor teroriste, potențiale ținte, efecte și implicații asupra securității statelor. Problema definirii terorismului rămâne, așadar, esențială pentru înțelegerea fenomenului și pentru succesul oricărei măsuri de contracarare a lui.

Acest efort trebuie finalizat atât prin pregătirea și înarmarea factorilor de decizie cu informațiile necesare actului de conducere a acțiunilor de prevenire și combatere, a forțelor de ordine, serviciilor de informații și luptătorilor antiteroriști, dar și a potențialelor ținte umane, dacă este posibil, în cadrul educației antiteroriste. Documentele serviciilor secrete de pe întregul continent european indică riscuri în continuă creștere din partea rețelelor extremiste, care își extind zona de acțiune, pentru prima dată, și spre estul continentului, Europa de Est devenind și ea vulnerabilă în fața terorismului. Există chiar temeri referitoare la crearea, în

următorii ani, a unor noi „câmpuri de luptă” în țări cu autorități slabe, bande criminale și corupție endemică. Totuși, statele trebuie să se asigure că măsurile împotriva terorismului nu se transformă în măsuri care, așa cum declara Kofi Annan, Secretarul General al ONU, la 21 noiembrie 2001, „să mascheze sau să justifice violarea drepturilor omului”. Astfel de măsuri, adoptate deja în diferite țări, ar putea rămâne în vigoare multă vreme și pot afecta drepturi civile, cum ar fi: libertatea de exprimare, libertatea de asociere și drepturile referitoare la viața privată.

NOTE

¹ Prin această clauză, introdusă în legislația sa penală, atentatele politice au fost considerate extrădabile. Vezi Adrian NĂSTASE, Bogdan AURESCU, Cristian JURA, *Drept internațional public*, Ed. ALL BECK, București, 1999, p. 342 și urm.; C. TRANDAFIR, M. STOICA, M. ȘOPU, *Influența terorismului internațional în Europa*, Ed. Sitech, Craiova, 2003, p. 138 și urm.

² Deși nu s-a folosit termenul de “terorism”, în rezoluția adoptată la finalul conferinței, se propunea sancționarea unor acte ca: pirateria, falsificarea de monedă, comerțul cu sclavi și utilizarea internațională a unor mijloace capabile să creeze un pericol comun.

³ La 9 decembrie 1934, guvernul francez a adresat Consiliului Ligii Națiunilor un memoriu în care erau incluse principiile generale, susceptibile de a servi ca bază pentru conturarea unui acord internațional, în vederea reprimării unor crime ce au ca scop terorismul politic.

⁴ Prof. univ. dr. Victor DUCULESCU, *Studiu introductiv la lucrarea “Terorismul internațional, flagel al lumii contemporane”*, Ed. MAI, 2003, p. 12.

⁵ Vezi A. NĂSTASE, B. AURESCU, C. JURA, op. cit., p. 343; C. TRANDAFIR, M. STOICA, M. ȘOPU, op. cit., p. 138.

⁶ Prof. univ. dr. Victor DUCULESCU, op. cit., p. 12.

⁷ Pentru detalii, vezi și cdr. I. A. STANCIU, *Conceptul de terorism internațional. Actualități și tendințe de evoluție*, Referat de cercetare științifică, Biblioteca universitară, Universitatea Națională de Apărare, București, 2004, pp. 4-6.

⁸ Deși terorismul nu este definit ca atare, Convenția internațională pentru lichidarea finanțării terorismului, din 1999, califică drept crimă colectarea sau furnizarea de fonduri financiare celor care au intenția de a ucide sau răni civili, cu scopul de a intimida o populație țintă sau a exercita presiuni asupra guvernului respectiv.

⁹ La această dată, trei avioane deturnate, pilotate de teroriști, au lovit World Trade Center și o parte a clădirii Pentagonului, din Washington DC. Cel de-al patrulea avion deturnat, care avea ca obiectiv Casa Albă, s-a prăbușit la Pittsburg, în urma confruntării dintre pasagerii care s-au opus și teroriști.

¹⁰ Dr. Gheorghe VĂDUVA, *Un haos care ucide*, în *Impact Strategic*, nr. 3-4/2003, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, pp. 121-125.

¹¹ După unii autori, terorismul este război, întrucât, de regulă, înapoia lui se află o politică ce exprimă un interes, o ideologie totalitară sau exclusivistă, ireconciliantă, o doctrină religioasă, un crez și chiar o strategie.

¹² Este crimă organizată, întrucât atentează la viața și siguranța cetățeanului și societății, a ființei umane și a ordinii de drept, apelează la mijloace extrem de violente și se situează în afara legii.

¹³ Dr. G. VĂDUVA, op. cit., p. 121 și urm.

¹⁴ Vezi dr. G. VĂDUVA, op. cit., p. 125.

¹⁵ În conformitate cu jurisprudența internațională, lupta pentru eliberare națională și pentru câștigarea independenței de sub ocupația străină este un drept legitim, iar urmărirea unui astfel de obiectiv nu constituie, în sine, un act terorist.

¹⁶ A. NĂSTASE, B. AURESCU, C. JURA, op. cit., p. 345.

¹⁷ Vezi dr. Ilie POPESCU, Nicolae RĂDULESCU, Nicolae POPESCU, *Terorismul internațional flagel al lumii contemporane*, Editura Ministerului Administrației și Internelor, București, pp. 28-34.

¹⁸ Dintre cele mai semnificative acte de acest gen, sunt amintite, în literatura de specialitate, uciderea unor președinți, ca de exemplu: J.F.Kennedy (SUA), Anwar El Sadat (Egipt), a premierilor Indira Ghandi (India), Yizak Rabin (Israel) sau a lui Martin Luther King, lider al mișcării de emancipare a negrilor din Statele Unite etc.

¹⁹ Ca, de exemplu: Chile, sub Augusto Pinochet, 1973-1990; Republica Islamică Iran, 1979; Irakul sub Saddam Hussein, 1979-2003; Libia sub col. Moammar Al Gadhafi, 1970; Coreea de Nord; Arabia Saudită; Sudan; Siria; Yemen; Pakistan. Gravitatea deosebită a acestei forme de terorism constă în faptul că poate prejudicia în cel mai înalt nivel pacea, securitatea și stabilitatea internațională.

²⁰ Se apreciază că, la cei aproape 1,3 miliarde de musulmani existenți în prezent, se adaugă, anual, un plus de circa 16%, ceea ce reprezintă un indiciu clar asupra pericolului reprezentat de integralismul islamic, care se erijează în pastor al acestei doctrine. În analiza fenomenului terorist din Orientul Mijlociu se evidențiază exacerbararea fanatismului religios și comiterea, în context, a numeroase acte teroriste de tip sinucigaș, elocvente fiind actele teroriste comise de fundamentalisti Israelului. În acest sens, experții în domeniu vorbesc despre grava amenințare mondială reprezentată de ofensiva fundamentalismului islamic, cu componenta sa militant-teroristă.

²¹ Definiția este greu de elaborat, atât timp cât chiar definițiile date pentru războiul biologic, securitatea biologică și chiar pentru terorism sunt supuse dezbaterilor. Între principalii agenți biologici cunoscuți ca putând fi folosiți pentru atacuri biologice se enumeră: bacteria anthrax; virusul varicelei; bacteria botulism; ebola; bacteria „plague”; virusul hemoragic „Marburg”; bacteria „tularemia” etc.

²² Pentru a avea o imagine asupra potențialelor efecte ale unui atac cibernetist, trebuie imaginată rețeaua INTERNET, prin care se efectuează zilnic operațiuni de comerț electronic în valoare de circa 6,5 miliarde USD și prin care marea majoritate a infrastructurilor critice – militare, energetice, bancare, comerciale, telecomunicații, transporturi, servicii de asistență socială și civilă, etc. - fac transferuri de date. Problema care se pune este nu dacă un atac terorist cibernetic poate avea loc, ci când va avea loc? Poate fi considerată pana generalizată de curent electric din nord-estul Americii, din august 2003, ca fiind primul act de cibernetism? Conform statisticilor, în ultimele șase luni au avut loc peste 200.000 de atacuri cibernetice numai asupra sistemelor de afaceri. Numărul atacurilor crește anual cu o rată de 60%, numărul cazurilor de vulnerabilitate a rețelelor informatice și al incidentelor de securitate se dublează anual,

asta în condițiile în care, pe ansamblu, doar 10% din acestea sunt raportate sau făcute publice.

²³ Acest nou tip de terorism este privit ca ansamblul mijloacelor și acțiunilor folosite pe parcursul planificării și executării unor acțiuni teroriste, dar și ca o formă a războiului informațional, foarte propice pentru desfășurarea unor confruntări asimetrice.

²⁴ Terorism explicit politic, care vizează în mod direct structurile de autoritate și are ca forme de exprimare: terorismul partizan, având ca obiectiv dobândirea puterii de stat; terorismul ideologic - motivat de doctrine politice extremiste; terorismul autonomist-separatist (integrist) și terorismul de stat.

²⁵ 2 aprilie 2004, reuniunea cu caracter informativ a Consiliului Nord-Atlantic, în cadrul căreia s-au abordat probleme de interes comun ce preocupă Alianța, în perspectiva Summit-ului NATO din iunie, de la Istanbul.

²⁶ Cu misiunea de a identifica problemele prioritare și a acorda sprijin statelor confruntate cu amenințarea teroristă. Totodată, acest Comitet a propus și adoptarea unor măsuri de constrângere financiară împotriva celor care sprijină organizațiile teroriste.

²⁷ Convenția Internațională pentru Reprimarea Finanțării Terorismului, adoptată de Adunarea Generală ONU, la 9 decembrie 1999, cere tuturor statelor semnatare să extrădeze persoanele implicate în finanțarea activităților teroriste și să adopte măsuri pentru anchetarea tranzacțiilor financiare suspecte. La 2 aprilie 2002, 132 de țări au semnat această Convenție și 26 de țări au definitivat procesul de ratificare, devenind state-părți. Convenția a intrat în vigoare în anul 2002.

²⁸ Vezi dr. I. POPESCU, N. RĂDULESCU, N. POPESCU, op. cit., p.16 și urm.

²⁹ Lumea și relațiile internaționale sunt infinit mai complexe. Este un paradox că, după ce s-a încheiat Războiul Rece, iar continentul european avea o șansă reală să se reintegreze pe baza valorilor democrației și a economiei de piață, a respectului drepturilor fundamentale ale omului, securitatea a început să fie din nou o chestiune foarte controversată, poate chiar mai mult ca înainte.

³⁰ Încheierea unilaterală a conflictului la 2 mai 2003, când președintele american a stabilit că “noi și aliații noștri am învins”, nu a însemnat stingerea ostilităților și începerea reconstrucției Irakului, în mod automat. Rezistența armată împotriva forțelor

de ocupație continuă, chiar dacă aria și intensitatea acesteia s-au redus.

³¹ Pentru detalii, vezi conf. dr. V. PAUL, dr. I. COȘCODARU, Centrele de putere ale lumii, Editura Științelor Sociale și Politice, București, 2003, pp. 157 – 160.

³² Ziarul britanic The Observer, citat de Mediafax.

³³ 200 de morți și circa 1400 de răniți, printre care s-au numărat și români.

³⁴ Acestea ar putea fi SUA, Japonia, Italia, Marea Britanie, Arabia Saudită, Pakistan sau Australia.

³⁵ La câteva ore după comiterea atentatelor din dimineața zilei de 11 martie, Consiliul de Securitate, în baza Cartei Națiunilor Unite, a adoptat în unanimitate Rezoluția 1530, prin care sunt condamnate cu vehemență atentatele cu bombe din Madrid. Astfel de acte de terorism reprezintă amenințări la adresa păcii și securității internaționale, iar cei responsabili de comiterea acestora sau de sprijinirea terorismului trebuie aduși în fața justiției.

³⁶ Din declarația Consiliului European, Bruxelles, 26 martie 2004.

³⁷ Pentru detalii, vezi: Declarația cu privire la terorism, Consiliul Nord-Atlantic, 2 aprilie 2004.

³⁸ Textul Declarației se dorește un apel adresat UE în scopul aplicării mai eficiente a măsurilor decise, scop în care s-a desemnat și un coordonator, plasat sub autoritatea înaltului reprezentant pentru PESC, Javier Solana.

³⁹ Evenimentele de la Madrid din 11 martie 2004 au pus în lumină incapacitatea Uniunii Europene de a coordona în mod eficient lupta împotriva terorismului, Uniunea simțindu-se încă nepregătită îndeajuns pentru a depăși dificultățile interne și a răspunde amenințărilor din exterior.

⁴⁰ Subliniere făcută de către președintele american George W. Bush, în discursul din 29 martie 2004, de la Casa Albă, după depunerea instrumentelor de aderare la NATO de către prim-miniștrii celor șapte state.

The correct dimensioning of the terrorism and the means of fight against it is an important challenge for jurists. Thus, the realistic scientific approach of the essential features of the terrorism - its concept, manifestation, organization and actions; potențial țargei, effects and implications on states' security - is part of the internațional community's common effort to prevent and fight the terrorist actions.

MASS-MEDIA, OPINIA PUBLICĂ ȘI TERORISMUL

Dr. Petre DUȚU

1. Mass-media și rolul ei într-o societate democratică

Mass-media, adică ansamblul instituțiilor și organizațiilor ce compun presa scrisă și electronică, televiziunea și radioul, este apreciată ca fiind a patra putere în stat. Menirea sa principală, într-o societate democratică, este aceea de a informa oportun și corect publicul asupra faptelor, evenimentelor, fenomenelor și proceselor sociale, economice, politice etc. importante, de a lua atitudine împotriva atingerilor aduse direct sau indirect drepturilor omului, de a forma opinii, atitudini și comportamente dezirabile social.

Prin urmare, mass-media reprezintă pentru statele democratice mijloacele prin care cetățenii au cerut ajutor în cazurile în care au socotit că le sunt lezate drepturile fundamentale. Într-un asemenea context democratic, jurnaliștii și mass-media, adesea, au considerat ca o datorie majoră a lor de a denunța orice violare a acestor drepturi. Această conduită a lor a fost uneori plătită foarte scump: atentate, „dispariții”, asasinat, cum se constată încă în Columbia, Guatemala, Turcia, Pakistan, Filipine și în alte părți.¹

Totodată, se poate afirma că denumirea mass-media ca „a patra putere în stat” este, în definitiv, datorată sensului civic al acesteia și curajului jurnaliștilor temerari, dreptul de care dispun cetățenii pentru a critica, a respinge, a contracara, în mod democratic, deciziile ilegale care pot fi injuste împotriva unor persoane inocente. Se pare însă că globalizarea, conform sursei citate, va conduce la diminuarea forței celei „de a patra putere în stat”, prin aducerea în prim plan a confruntării brutale dintre stat și piață, sectorul privat și serviciile publice, individ și societate, intimitate și colectivism, egoism și solidaritate.²

În același timp, se cuvine menționat rolul important ce revine ziaristului, ca actor social, în culegerea și difuzarea informației către beneficiar.

Informația nu mai are, în prezent, un caracter limitat sub aspect geografic, ea s-a mondializat. Este vorba de faptul că existența unor tehnologii avansate în domeniul comunicației permite transmiterea simultană a informației în orice loc din lume, unde sunt dispozitive de recepție adecvate. Aceasta are drept consecință creșterea numărului de informații transmise, prin diverse mijloace, de la locul producerii evenimentului descris. Pe de altă parte, apare pericolul real ca o serie de informații să fie difuzate prin intermediul Internetului și al noilor media internaționale.³ Nu trebuie însă uitat nici o clipă că jurnalismul nu este un scop în sine, ci un instrument profesional pe care îl folosesc reporterii și redactorii pentru a servi publicul.⁴

Analiza sociologică a manierei în care s-a făcut și se face intrarea în rol a mass-media în societatea democratică permite evidențierea următoarelor tendințe în practicarea profesiei de jurnalist: a) *jurnalism tradițional*; b) *jurnalism de investigație*; c) *jurnalism civic*; d) *jurnalism de opinie*.

Desigur, aceste tendințe indică trăsătura dominantă a modului în care într-un ziar, la un post de radio sau de televiziune se practică jurnalismul.

a) Jurnalismul tradițional

Acesta se caracterizează prin păstrarea trăsăturilor definitorii unei mass-media independente financiar și politic, ca organizație cu scop lucrativ și a cărei menire este de a informa prompt și corect publicul său. Totodată, se face aprecierea că media nu joacă doar un rol unic, ci ea are și misiunea de a instrui, de a reforma, de a dezbate, de a incita la acțiune și chiar toate la un loc.⁵ Când privește informarea, media face permanent distincția dintre ceea ce este și ceea ce nu este informație. Astfel, alegerea se face în raport cu valoarea informației. În acest scop se folosesc criterii unanim recunoscute în lumea media, și anume: faptele și gesturile personalităților oficiale și ale celebrităților; activitățile autorităților, oricare le-ar fi natura; evenimentele noi sau stranii; faptele

șocante din toate domeniile de activitate; tendințele dezvoltării sociale.

În mod tradițional, se consideră că într-o societate democratică mass-media reprezintă „câinele de pază” al democrației. Aici se are în vedere dreptul publicului de a ști ceea ce se petrece în comunitatea locală, în țară și în lume, cum cei aflați la putere se achită de responsabilitățile asumate. Unii, în raporturile mass-media-putere, văd o „confruntare”, alții, mai amabili, preferă să spună că este vorba de o simplă misiune de supraveghere a autorităților de către mass-media. În această relație, autoritățile încearcă să prezinte viziunea lor despre evenimente sau să evite publicitatea în general, în timp ce media caută erorile și combate tentativele de disimulare a informației. În acest context, media își asumă rolul de a informa publicul asupra activității autorităților și de a suscita dezbaterile.

Ziaristii sunt mereu în căutare de subiecte „tari” - articole despre funcționari corupți, despre organisme ce contravin legii, sau despre decizii politice eronate⁶. De altfel, există și o lege a accesului persoanelor la informațiile cu caracter public, care ajută media să se informeze, pe lângă metodele specifice profesiei de jurnalist. Totuși informațiile privind securitatea națională, secretele comerciale, informațiile economice confidențiale, secretele de stat și aspectele intime ale vieții private nu sunt divulgate. Dacă se încalcă această normă, cel vinovat „plătește” potrivit legii în materie.

De asemenea, în jurnalismul tradițional se pune mare preț pe etica profesională, care trasează principalele coordonate ale conduitei ziaristului. În principal, este vorba de neutralitatea, obiectivitatea și cinstea jurnalistului în prezentarea informațiilor despre evenimente, fapte etc., ca și de preocuparea acestuia de a corija erorile comise și chiar de a admite propriile slăbiciuni.

b) Jurnalismul de investigație

În esență, acest tip de jurnalism relevă rolul important pe care și-l asumă media în democrație: de a veghea ca autoritățile să fie responsabile de actele lor. Această misiune îndeplinită consecvent și perseverent dovedește credibilitatea și autoritatea morală a profesiei de ziarist.

În prezent, numărul crescut al mass-media cu un singur proprietar și tendința spre senzational au redus din vigoarea jurnalismului de investigație. Presiunile de natură comercială, de asemenea, au

un efect descurajator. Jurnalismul de investigație cere timp, resurse umane și financiare substanțiale, ceea ce este dificil de conciliat cu realizarea de beneficii și cu stăpânirea costurilor de producție.⁷ De altfel, uneori întreprinderile media ezită să sprijine anchetele efectuate de către ziaristii lor de teama consecințelor juridice costisitoare la care se pot expune.

Cu toate aceste obstacole, mass-media practică jurnalismul de investigație, care se caracterizează prin aceea că obiectivul său principal îl constituie denunțarea abuzurilor și atingerilor aduse intereselor publice. Materiale difuzate pe această temă sunt mai degrabă fructul investigațiilor jurnaliștilor, decât rodul scurgerilor de informații și al comunicatelor oficiale.

Vremea reporterului justițiar solitar a trecut, acum important este lucrul în echipă. Realizarea materialelor temeinic documentate și exhaustive presupune competențe diverse. În prezent, lucrează împreună reporteri, redactori, juriști, statisticieni, bibliotecari și cercetători pentru a realiza un material corect din toate punctele de vedere (informațional, juridic, social, statistic etc.).

În același timp, jurnalismului de investigație îi este proprie respectarea cu rigurozitate a legii privind accesul la informațiile publice. Orice încălcare a prevederilor acesteia conduce inevitabil la apariția unor probleme de ordin juridic pentru media respective și pentru ziaristul implicat.

Totodată, jurnalismul de investigație își datorează importanța sa faptului că el poate contribui la gestionarea democratică a treburilor publice. Astfel, el se înscrie în cadrul presei socotite ca fiind „a patra putere”, adică o presă ce și-a asumat rolul de a veghea ca autoritățile centrale și locale să fie responsabile de actele lor. În acest context, se publică informații veridice și în mod oportun asupra chestiunilor de interes public, chiar dacă pentru aceasta trebuie să releve abuzuri și nereguli comise de autorități. Din acest punct de vedere, jurnalismul de investigație este unul dintre instrumentele cele mai importante ale media, prin care aceasta contribuie la menținerea și dezvoltarea democrației în societate.

Difuzarea de materiale privind neregulile politice și economice din activitatea autorităților locale și centrale poate determina parlamentul și organele judiciare să deschidă anchete asupra celor semnalate de mass-media. Dacă autoritățile competente se

abțin de la a investiga cele sesizate de mass-media, aceasta le poate face să răspundă pentru faptele lor, folosind în acest scop mijloacele legale admise. Prin aceasta, jurnalismul de investigație are puterea de a influența chestiunile arzătoare, de actualitate, amintind elitelor politice și cetățenilor de existența anumitor probleme sensibile în cadrul instituțiilor publice și al societății.

De asemenea, jurnalismul de investigație sprijină democrația prin informarea populației. Informația este sursa esențială ce conferă unui public vigilent puterea de a controla autoritățile asupra îndeplinirii obligațiilor ce le revin prin lege, putere ce se manifestă prin vot și participare. De altfel, astăzi, viața politică este puternic influențată de media, ca principală sursă de informare asupra tuturor fenomenelor și proceselor politice, sociale, economice etc., ce afectează consistent viața cetățenilor. Printre subiectele de actualitate se numără și cele referitoare la amenințarea și atacurile teroriste, precum și la antiterorism.

În același timp, problematica abordată este deosebit de importantă. Astfel, denunțarea abuzurilor comise de autorități, inclusiv cele generate de lupta împotriva terorismului, și apărarea drepturilor consumatorilor constituie preocupări majore în cadrul jurnalismului de investigație.

c) Jurnalismul civic

Reprezintă o formă de jurnalism care ajută oamenii să surmonteze sentimentul de neputință și de înstrăinare, prin incitarea lor la acțiune, la a se angaja și a considera problemele colectivității ca fiind ale lor. Pentru a-și atinge scopul propus, este necesar ca media să fie percepută de publicul larg ca fiind obiectivă, onestă, independentă și neutră, nu arogantă, indiferentă, partizană, însetată după senzațional⁸.

Caracteristica fundamentală a jurnalismului civic o reprezintă îndemnul pe care îl face publicului de a se implica activ în rezolvarea problemelor spinoase dezvăluite de mass-media. Într-un fel, jurnalismul civic este un termen general aplicat eforturilor de a face activitatea sa în așa fel încât să ajute publicul să-și depășească sentimentul de neputință și înstrăinare, tot mai frecvent în comunitățile umane astăzi. El vizează să educe cetățenii pentru ca aceștia să se implice în soluționarea problemelor cu care se confruntă colectivitatea, atât prin participarea la dezbaterile

lor publică, cât și prin achitarea de responsabilitățile ce le revin într-o societate democratică.

Practic, prin jurnalismul civic se urmărește ca publicul să acționeze pentru rezolvarea problemelor comunității, nu să fie spectator pasiv la tot ceea ce se petrece în jurul lui. În acest scop, se transmit informații utile și necesare acțiunii, idei și soluții, dar și unele metode care să-i permită implicarea activă și responsabilă în viața colectivității.

În același timp, jurnalismul civic încearcă să propună noi formule de reportaj, mai bine adaptate la noile modele de conducere. În prezent, în activitatea de conducere a comunităților pare să câștige teren consensul. Prin urmare, materialele difuzate prin media referitoare la problemele cu caracter civic insistă pe aspectul lor bipolar. De aceea, jurnaliștii veghează ca toți cei afectați de o chestiune civică să aibă posibilitatea să-și exprime opinia, și nu doar reprezentanții lor. Pe această cale, se caută să se ofere oamenilor posibilitatea de intervenție, cu scopul de a-i conduce la acțiune și a încuraja interactivitatea dintre ziariști și cetățeni. Astfel, se creează premisele unui dialog cu publicul, în locul transducerii de informații în sens unic și uneori fără urmările dorite.

Jurnalismul civic se apreciază că a avut consecințe pozitive atât pentru media, cât și pentru public. Printre acestea se numără: *ameliorarea capacității colectivității de a se implica în rezolvarea problemelor*; *creșterea nivelului cunoașterii problemelor comunității de către membrii acesteia*; *îmbunătățirea percepției populației asupra rolului media în societate*; *adoptarea modelului de angajament civic* și de alte asociații comunitare; *unii oameni care nu se gândiseră să candideze la un post eligibil* au decis să o facă după ce au participat la o inițiativă a jurnalismului civic; *jurnaliștii descoperă comunitatea* și se debarasează de vechile stereotipuri; *crearea unui climat* care permite directorilor din media de a-și asuma noi riscuri; *aparitia a tot felul de inovații în media* (noi pagini, noi subiecte, noi criterii, un nou vocabular etc.).⁹

d) Jurnalismul de opinie

Această tendință este uneori întâlnită în media. Practic, în locul informației de care publicul are nevoie despre un eveniment, fapt, fenomen sau proces social, economic, politic, militar etc., mass-media difuzează opiniile unui redactor sau ale altuia. Este drept că, de regulă, se face o demarcație netă

între pagina pe care se publică informații și cele ce conțin opinii, dar din diferite motive, uneori, nu se respectă această normă. Printre motive se pot număra și: dependența financiară a ziarului, a postului de radio sau de televiziune de un sponsor; apartenența ziarului, postului de radio sau de televiziune de o persoană sau chiar de un partid politic; supraviețuirea ziarului, a postului de radio sau de televiziune prin publicitatea prezentată. În toate aceste situații, se difuzează prin respectivele mijloace de comunicare mai mult opiniile celor care le susțin financiar și mai puține informații de interes general.

2. Opinia publică și menirea sa socială

Există cel puțin două accepții ale sintagmei „*opinie publică*”. Una apreciază că starea de spirit majoritară într-o populație constituie opinie publică. Astfel, opinia publică este formată din judecățile cetățenilor asupra problemelor de actualitate¹⁰. Valoarea judecății va depinde de nivelul de cunoaștere de care va dispune cetățeanul asupra subiectului dat. Aici intervine, înainte de toate, rolul mass-media, care ar trebui să ofere cetățenilor informații fiabile și diversificate pentru ca aceștia să poată formula o judecată rațională și argumentată.¹¹ În caz contrar, în absența informațiilor, opinia va fi determinată de emoții, de zvonuri. Mass-media influențează modul nostru de a gândi prin prezentarea de informații potrivit unei orientări ce vizează să demonstreze ceva (se pot spune o serie de lucruri diferite despre o imagine sau chiar despre același eveniment, persoană, măsură socială sau politică).

Celălalt punct de vedere consideră că: „*Opinia publică este un fenomen psihosocial care desemnează aprecierile de valoare ale unui anumit public la un moment dat asupra unor chestiuni concrete, controversate și actuale din viața socială, politică, juridică, economică etc.*”¹² Din definiția dată se poate constata că acest fenomen este strâns legat de public, care reprezintă o colectivitate de persoane, puțin numeroasă sau foarte numeroasă, concentrată sau dispersată spațial, omogenă sau eterogenă din diferite puncte de vedere (sex, vârstă, studii etc.), care are *comun un centru de interes sau informații identice și simultane* la un moment dat.

Concomitent, există mai multe tipuri de public, în raport cu domeniul de referință. Câteva probleme creează o unanimitate de gândire în rândurile oamenilor și opinia publică asupra unei probleme este împărțită în câteva direcții. Practic, la formarea opiniei publice asupra unei probleme specifice poate lua parte un număr redus de oameni. Există cel puțin două motive pentru aceasta. Mai întâi, psihologii au descoperit că publicul tinde să fie pasiv. Câteva probleme generează o opinie într-o parte a unui grup de cetățeni. De exemplu, limitarea drepturilor omului, în contextul luptei împotriva terorismului, a început să constituie o preocupare, și în țara noastră, pentru o serie de organizații nonguvernamentale. Apoi, o problemă poate angaja atenția unei părți a populației în funcție de interesele pe care aceasta le are în domeniul respectiv. De pildă, amenințarea teroristă este, acum, percepută ca fiind o problemă acută și la noi, de tot mai mulți oameni, mai ales de când România s-a implicat activ în lupta împotriva terorismului internațional, pe de o parte, și a devenit membru al NATO, pe de altă parte.

Exemplele date vin să confirme faptul că opinia publică se formează și se manifestă ca expresia colectivă a mai multor indivizi legați prin scopuri comune, aspirații, nevoi și idealuri. Totodată, cei care sunt motivați sau care au un interes personal într-o problemă sau pot fi afectați de rezultatul rezolvării acesteia formează opinia publică asupra chestiunii puse în dezbatere. De asemenea, se cuvine să fie cunoscut faptul că opinia nu rămâne activă o perioadă mai lungă de timp decât dacă oamenii simt că interesul lor propriu este susținut de evenimente. În același timp, se pare că opinia este mai sensibilă la evenimentele care au impact asupra publicului pe scară largă sau a unui anumit segment din public, de regulă mai activ social.

În plus, trebuie făcută sublinierea că opinia publică nu anticipează evenimente, ci doar reacționează la ele. Evenimentele declanșează formarea opiniei publice. Dacă oamenii nu sunt conștienți de o problemă, este posibil ca ei să nu fie preocupați sau să nu aibă o opinie. Conștientizarea și dezbateră duc la cristalizarea opiniilor și adesea la un consens în sânul publicului. De fapt, rolul principal în formarea opiniei publice îl are *informația* care ajunge sau nu, în timp optim, la cei interesați de o problemă sau alta. Dacă nu există informație asupra unei probleme care să capteze

TERORISM, RĂZBOI ÎMPOTRIVA TERORISMULUI

interesul unui segment activ al populației, nu poate să se formeze și să se manifeste o opinie publică.

De asemenea, dacă cei interesați de o problemă, indiferent dacă sunt sau nu numeroși, nu se manifestă activ, făcându-și prin toate mijloacele posibile cunoscute părerile, relativ apropiate, atunci nu se va forma și nu va acționa o opinie publică puternică, capabilă să mobilizeze pe cei interesați de chestiunea urmărită, dar mai puțin activi și nu la fel de combativi.

La formarea opiniei publice contribuie mai mulți factori. Unul dintre aceștia îl constituie *liderii de opinie*. Aceștia servesc drept catalizatori pentru formarea opiniei publice din următoarele motive: *au cunoștințe* și pot vorbi clar despre probleme specifice; *sunt foarte interesați* de subiect sau de problemă; *sunt mai informați* asupra problemei decât o persoană obișnuită; *sunt consumatori avizi de mass-media*; sunt *buni organizatori* și îi pot determina pe ceilalți să acționeze.

Un rol major în formarea și activizarea opiniei publice revine *mass-media*. În acest scop se folosesc o serie de metode și tehnici. Printre acestea, un loc aparte revine tehnicilor de difuzare a informațiilor către public. Aceste tehnici acționează asemenea unui filtru care triază informațiile ce le parvin beneficiarilor (cititori, radio-ascultători, telespectatori). În calitate de filtru al informațiilor difuzate prin mass-media se numără (potrivit sursei citate)¹³: *mărimea, bogăția, concentrarea și orientarea spre profit* a proprietarilor firmelor mediatice; *publicitatea*, ca principala resursă financiară a mass-media; *relația de dependență* a mass-media vizavi de principalele surse de informații.

Opinia publică poate influența **conduita umană**, prin funcțiile pe care le exercită în societate și prin modul său de constituire. Mecanismul prin care se realizează această schimbare este aparent simplu. În convingerea mării majorități a populației, opinia publică înseamnă aprecierea unui număr foarte mare de oameni asupra aceleiași probleme de interes general. În realitate, așa cum s-a menționat anterior, opinia publică poate exprima părerea unui grup mic de persoane, dar foarte activ în susținerea punctelor sale de vedere. Pe de o parte, această convingere și, pe de altă parte, înclinația individului uman de a se conforma părerii comune, generale, face ca opinia publică să exercite o influență semnificativă asupra opiniilor personale, a

atitudinilor și a comportamentelor oamenilor, modificându-le în sensul dorit de aceasta.

3. Terorismul - amenințare la adresa securității individului, statelor, uniunilor de state, a lumii

Terorismul nu este un fenomen nou, ci o realitate multiseculară, proteiformă, ce traversează societățile și spațiile, adaptându-se flexibil la mediul în care ființează și acționează. Acesta, ca formă de manifestare a violenței, „...urmărește câștigarea de concesi, obținerea publicității maxime pentru o anumită cauză, provocarea represiunii, distrugerea ordinii sociale sau destabilizarea instituțională, întărirea obedienței față de anumite grupuri de interese”¹⁴. Având drept caracteristică definitorie intimidarea prin acte de cruzime și violență, iar ca mijloace răpirea, asasinatul, execuțiile sumare, exploziile, incendierile, distrugerea edificiilor publice, sabotajul mijloacelor de comunicație etc., terorismul a fost prezent în toate epocile istorice. Acum, însă, acțiunile teroriste au devenit o amenințare constantă la adresa securității individului, statelor și a lumii, pe de o parte, și au crescut ca frecvență, pe de altă parte. Într-o anumită măsură, terorismul se poate socoti un fenomen planetar prin aria sa de răspândire și intensitatea violenței pe care o afișează cu prilejul fiecărui atac asupra „țintei” alese. De fapt, afirmația că terorismul s-a „internaționalizat” corespunde pe deplin realității. Există, în prezent, o mulțime de organizații teroriste a căror arie de acțiune a depășit frontierele unei țări, iar printre membrii lor se află indivizi de naționalități diferite.

În fond, terorismul reprezintă utilizarea sau amenințarea cu folosirea violenței, ce creează o stare generalizată de teamă, în scopuri diverse, dar mai ales politice, de către un individ sau un grup uman, atunci când ei acționează împotriva unei autorități guvernamentale, a unor personalități politice, a unor militari ai unui stat sau ai unei coaliții politico-militare internaționale etc., cu scopul vădit de a modifica atitudinile și comportamentul celor vizați față de o problemă vitală pentru teroriști.

Prin formele de manifestare, prin aria largă de răspândire, prin efectele economice, politice, psihosociale etc. generate, prin teama creată și nu numai, terorismul constituie un subiect „tare” pentru mass-media și o realitate generatoare de opinie publică. De altfel, acesta este astăzi mult mai

impresionant decât în trecut și datorită mass-media. Nici un subiect nu pasionează mai mult mulțimile sau un timp mai îndelungat, decât un atentat. Mass-media, și îndeosebi televiziunea, multiplică efectul fricii de terorism arătându-l în întreaga sa monstruoșitate, ceea ce sporește sentimentul colectiv de vulnerabilitate. Teroriștii știu acest lucru, desigur. Și ei, ca și guvernele statelor „țintă”, caută să exploateze mass-media, pentru a situa populația în defensivă, pe plan psihologic.

4. Mass-media și terorismul

Mass-media, prin rolul conferit de societate, acordă o atenție sporită și permanentă acestui fenomen vechi și totuși nou - *terorismul*. Această atitudine este, printre altele, motivată de: statutul social al mass-media – a patra putere în stat; necesitatea informării prompte și obiective a publicului despre tot ceea ce îi pune în pericol existența; ineditul și „senzaționalul” ce însoțesc actele teroriste - evenimentele cu aceste caracteristici prezintă interes pentru orice jurnalist; posibilitatea ridicată ca sediul unui ziar, post de radio sau de televiziune, precum și unii jurnaliști să fie aleși ca „ținte” de teroriști; capacitatea mass-media de a forma și activa opinia publică față de terorism, în general.

Practic, atitudinea mass-media dintr-o societate democratică față de actele teroriste, mai ales, dar și față de terorism, în general, este una critică, de condamnare și de respingere. Așa se poate explica, de exemplu, atitudinea mass-media din SUA după atacul terorist din 11 septembrie 2001, față de urmările acestuia și față de terorism. De la această dată, potrivit surselor citate, americanii au petrecut serile contemplând, pe un ecran de televiziune, dezastrul de la ei. De mai multe zeci de ori, fiecare a văzut și revăzut - sub toate unghiurile - avioanele care au lovit World Trade Center, ruinele de la Pentagon, căutarea supraviețuitorilor, drapelele americane și conferințele de presă pe parcursul cărora se promitea revanșa. Pentru prima dată în istoria lor și timp de patru zile, marile rețele de televiziune au difuzat informații încontinuu, fără nici o întrerupere publicitară.¹⁵ În acest 11 septembrie 2001, fiecare telespectator s-a simțit asediat și îngrijorat. Zvonurile au fost difuzate în stare pură, fără precauție. Nu a fost timp pentru ca informațiile difuzate pe micul ecran să fie verificate.

S-a spus că o mașină-capcană tocmai a explodat în fața Departamentului de Stat, că gaze mortale riscă să contamineze aerul din Manhattan. Fox News avansează cifra de 20.000 de morți. Clădirile oficiale și școlile sunt evacuate, mii de salariați se întorc acasă precipitat, președintele Bush pleacă într-o direcție necunoscută ...¹⁶

Asemenea imagini au condus la instalarea sentimentelor: de teamă față de posibilele și probabilele atacuri teroriste; de neputință în cazul unor noi asemenea evenimente, pe care nu le-a putut preveni și nici opri întregul dispozitiv de apărare al SUA; de ură împotriva teroriștilor. Astfel de sentimente, fără îndoială, le-au trăit mai mult sau mai puțin intens toți telespectatorii. Peste tot, americanii se adună în fața televizoarelor. Împotriva violenței imaginilor nu există nici un refugiu.

În această perioadă, chiar posturile de televiziune care, în mod obișnuit, difuzau muzică (MTV), știri sportive (ESPN) și de divertisment (TNN), au transmis imagini și informații despre ceea ce s-a întâmplat pe 11 septembrie 2001.

În tot acest timp, multe posturi de televiziune au însoțit imaginile de la locul atacului terorist, conform sursei citate, cu texte de tipul: „*Sentimentul antiamerican câștigă teren la islamiștii radicali*”; „*Europenii observă trei minute de tăcere*”; „*Wallmart a vândut mai mult de 300.000 de drapele, de marți*”; „*Powell: Țările care adăpostesc teroriști vor fi tratate ca teroriste*”...

Toate aceste mesaje, dublate de imaginile distrugerilor produse de atacurile teroriste din 11 septembrie 2001 din SUA, au contribuit la accentuarea sentimentelor de teamă, neputință, nesiguranță, furie și ură împotriva teroriștilor la toți telespectatorii americani și nu numai, pe de o parte. Pe de altă parte, au alimentat curentul favorabil de opinie privind lupta unită și hotărâtă, inclusiv prin mijloace militare, a națiunii nord-americane împotriva tuturor teroriștilor, oriunde s-ar afla aceștia în lume.

În acest context social și psihosocial, declanșarea campaniei militare împotriva Irakului, în prima parte a anului 2003, a fost dorită, s-ar putea spune, de majoritatea populației SUA și, fără îndoială, a fost susținută adecvat și consistent de media internă și internațională. În cadrul acesteia, un rol important a revenit televiziunii, care s-a implicat total și fără rețineri în susținerea respectivei campanii militare împotriva regimului dictatorial al lui Saddam

Hussein, care era înfățișat și perceput ca un susținător moral și material al terorismului internațional.

Totodată, nu trebuie omis nici faptul că există posibilitatea ca mass-media din unele state care susțin moral și/sau financiar terorismul să aibă o atitudine favorabilă acestuia, prezentându-l ca o formă de luptă pentru apărarea culturii și identității naționale.

În același timp, prezentarea fenomenului terorist, prin intermediul mass-media, contribuie atât la formarea opiniei publice adecvate, cât și la menținerea unei vigilențe sporite din partea instituțiilor cu competențe în acest domeniu ce privește securitatea națională, individuală și a comunităților umane.

De asemenea, nu trebuie omis rolul educativ și formativ pe care îl joacă mass-media în relația cu publicul său, prin totalitatea materialelor informative difuzate în legătură cu terorismul și formele sale de manifestare. Într-un fel, măsurile de prevenire a actelor teroriste și cele de combatere a terorismului se fac cunoscute populației prin intermediul mass-media. Aceasta, prin materialele difuzate atât prin presa scrisă și electronică, cât și prin emisiunile de televiziune sau /și radio, informează publicul cu tot ceea ce instituțiile abilitate ale statului au întreprins în lupta împotriva terorismului. În acest context, se cuvine amintit și dublul rol ce revine mass-media în ceea ce privește prezervarea drepturilor omului în condițiile adoptării unor măsuri de prevenire și combatere a terorismului. Mai întâi, este vorba de informarea cetățenilor despre conținutul măsurilor de prevenire și combatere a terorismului adoptate de autoritatea publică locală și centrală. Apoi, este vorba de acțiunile duse de mass-media pentru ca autoritățile, prin „războiul” dus, de către unele state sau coalitii de state, împotriva terorismului, să nu limiteze semnificativ unele drepturi individuale. Acest pericol există și a fost semnalat de diferite organizații nonguvernamentale.¹⁷

5. Impactul actelor teroriste asupra opiniei publice interne și internaționale

Opinia publică, atât națională, cât și internațională, își exercită, din plin, funcțiile sociale educative și formative, determinând, în final, la toți sau la majoritatea oamenilor atitudini și conduite

de respingere a terorismului ca modalitate de rezolvare a unor tensiuni și/sau conflicte culturale, religioase, etnice și ideologice ce pot să apară și să se manifeste într-o țară, zonă sau regiune a lumii.

Este posibil ca atacurile teroriste, în calitate de eveniment social, să activeze opinia publică, să o sensibilizeze, iar aceasta, la rândul ei, să influențeze oamenii, făcându-i să accepte, în totalitate sau parțial, măsurile de prevenire și de combatere a actelor teroriste propuse și adoptate de autorități. În acest caz, opinia publică poate determina adoptarea de către majoritatea oamenilor a unei conduite dezirabile social față de terorism, teroriști și acțiunile teroriste. Dar tot ea poate lua atitudine atunci când „războiul” dus de către autoritățile locale și centrale împotriva terorismului poate conduce la încălcarea gravă a drepturilor omului.

Totodată, prin mass-media se formează și activează opinia publică, prin declanșarea și susținerea unor *campanii de presă* pentru promovarea unor idei de interes general, cum ar fi: *lupta împotriva corupției*, a consumului de droguri, a traficului de persoane; *protecția mediului înconjurător*; *combaterea terorismului* etc. Aceste subiecte sunt de o stringentă actualitate și de interes general.

În concluzie, se poate afirma că mass-media acționează asupra opiniei publice, influențând-o, prin aceea că le *spune oamenilor la ce să se gândească și nu că trebuie să gândească*.¹⁸

De asemenea, când este cazul, opinia publică sancționează autoritățile pentru erorile comise în lupta împotriva terorismului. Mai nou, se pare că *efectele atentatelor teroriste* au o influență semnificativă asupra opiniei publice. Exemplul spaniol este edificator. Este vorba de atentatele teroriste ce au avut loc pe 11 martie 2004 la Madrid, adică cu câteva zile înaintea scrutinului parlamentar. Ca efecte principale ale acestui atac terorist se pot menționa: 200 de morți și 1500 de răniți; imense pagube materiale; apariția și manifestarea puternică a sentimentelor de panică, de teamă, de nemulțumire în rândul oamenilor implicați în acest eveniment tragic; *activizarea opiniei publice spaniole* împotriva politicii guvernului care nu a prevenit atentatul. La aceste efecte s-au adăugat, pe de o parte, amenințările teroriștilor cu continuarea atentatelor, dacă Spania nu-și retrage militarii din Irak și, pe de altă parte, anunțul făcut de guvernanți

că organizația ETA este autoarea atacului terorist. Ulterior, atentatul a fost revendicat de Al - Qaeda.¹⁹

În același timp, se poate face aprecierea că atacurile teroriste au avut ca efect o activare a opiniei publice interne și, mai ales, internaționale, care și-au sporit și intensificat activitățile specifice de luptă împotriva terorismului.

6. Concluzii

Terorismul, ca fenomen social, ca formă de luptă etc. va continua să existe, și în viitor, atât la nivel național, cât și mai ales internațional. Formele sale de manifestare și mijloacele de distrugere alese se vor diversifica, iar ținte vor fi, probabil, obiectivele strategice și cu valoare de simbol pentru statul-țintă, aglomerările umane (piețe, stații de metrou, stadioane etc.), militarii aparținând statelor ce compun coaliția internațională împotriva terorismului, personalitățile publice angajate activ în combaterea terorismului, indiferent de originea lor (de naționalitate diferită sau identică cu a teroriștilor) ș.a.

Mass-media și opinia publică au și vor continua să aibă, și în viitor, un rol important în lupta dusă de autorități, de organizații nonguvernamentale etc. împotriva terorismului intern și internațional. Practic, între mass-media și opinia publică există raporturi biunivoce, în sensul că prima, prin funcțiile sale, contribuie la formarea și activarea opiniei publice, iar aceasta din urmă oferă celei dintâi informații necesare și utile publicului său.

Atât mass-media, cât și opinia publică au sancționat și vor sancționa, prin modalități specifice domeniului lor de activitate, erorile comise de către autorități în războiul lor împotriva terorismului de orice fel și nu numai.

Mass-media și opinia publică apără și vor apăra, prin metode și tehnici adecvate, drepturile omului, acționând consecvent împotriva oricăror măsuri abuzive luate sau propuse de către autorități în acest domeniu, chiar și atunci când sunt invocate măsurile de prevenire și de combatere a terorismului. Acțiunea lor concertată poate face eficace lupta împotriva terorismului, în condițiile respectării drepturilor omului.

NOTE

¹ Ignatio, RAMONET, Le cinquieme pouvoir, în <http://www.monde-diplomatique.fr/2003/10/RAMONET/10395>.

² Ibidem, p.2.

³ Christelle, SAYOCA, La primauté des industries de l'immatériel, în http://www.crepac.com/memoires/houtin99/memoires/journaliste_monde.htm.

⁴ Frederik, SCHIECK, Le rôle de medias indépendants dans l'élaboration de la démocratie, în *Revue électronique du département d'Etat des Etats-Unis*, février, 2003, vol.8, nr.1, p.27.

⁵ La presse américaine, în *Revue électronique du département d'Etat des Etats-Unis*, avril 2001, vol. 6, nr.1, p.6.

⁶ Richard, BURNSTEAD, Le droit de savoir, în <http://usinfo.state.gov/francais/pubs/fr.press/frhome.html>, p.1.

⁷ Silvia, WAISBORD, Le journalism d'investigation est nécessaire aux démocraties, în *Revue électronique du département d'Etat des Etats-Unis*, avril, 2001, vol.6., nr.1, p.15.

⁸ Jan, SCHAFFER, Les medias au service de la collectivité, în *Revue électronique du département d'Etat des Etats-Unis*, avril 2001, vol.6, nr.1, p.10.

⁹ Ibidem, p.14.

¹⁰ L'opinion publique et les medias, în <http://mapage.naos.fr/moulingh2/educ.civique/medias/opinion publique.medias.html>

¹¹ Les medias et la deontologie, în *Revue électronique du département d'Etat des Etats-Unis*, nr 1, volumul 6, aprilie, 2001.

¹² Dicționar de psihologie socială, București, Editura Enciclopedică și Științifică, 1981, pp.156-159.

¹³ La fabrique de l'opinion publique în <http://www.penseurs.org/home/politique.php?id=393>

¹⁴ ZAMFIR, Cătălin, VLĂSCĂNU, Lazăr (coord.), Dicționar de sociologie, București, Editura Babel, 1993, p.639.

¹⁵ Eric, KLINBERG, Guerre totale contre un péril diffus, Ravages de la télévision continue, în <http://www.monde-diplomatique.fr/2001/10/KLINBERG/15654>.

¹⁶ Ibidem, p.1.

¹⁷ Vezi: POPESCU, Oana, Războiul împotriva terorismului - pretext pentru cele mai grave încălcări

ale drepturilor omului din ultimii 50 de ani, în ziarul „Adevărul” din 27 mai 2004, p.12.

¹⁸ Le pouvoir des medias, în <http://www.conflict.org/Numeros/02diaz.htm>

¹⁹ Ziarul „Cotidianul” din 16.04.2004, p.2.

BIBLIOGRAFIE

1. BURNSTEAD, Richard, *Le droit de savoir*, în <http://usinfo.state.gov/francais/pubs/fr.press/html>

2. Dicționar de psihologie socială, București, Editura Enciclopedică și Științifică, 1981.

3. KLINBERG, Eric, *Guerre totale contre un peril diffus. Ravages de la television continue*, în <http://www.monde-diplomatique.fr/2001/10/KLINBERG/15654>

4. RAMONET, Ignatio, *Le cinquieme pouvoir*, în <http://www.monde-diplomatique.fr/2003/10/RAMONET/10395>

5. SAYOCA, Christelle, *La primaute des industries de l'immateriel*, în <http://www.conflict.org/Numeros/02diaz.htm>

www.crepac.com/memoires/hautin99/memoires/journaliste_monde.htm

6. SHAPFER, Jan, *Les medias au service de la collectivite*, în *Revue electronique du departement des Etats-Unis*, aprilie 2001, vol.6, nr.1.

7. SHIECK, Frederik, *Le role de medias independents dans l'elaboration de la democratie*, în *Revue electronique du departement des Etats-Unis*, februarie 2003, vol.8, nr.1.

8. WAISBORD, Silvia, *Le journalism d'investigation est necessaire aux democratie*, în *Revue electronique du departement des Etats-Unis*, aprilie 2001, vol.6, nr.1.

9. ZAMFIR, Cătălin, VLĂSCÉANU, Lazăr (coord.), *Dicționar de sociologie*, București, Editura Babel, 1993.

10. *La fabrique de l'opinion publique*, în <http://www.penseurs.org/home/politique.php.3?id=393>

11. *L'opinion publique et les medias*, în <http://mapage.naos.fr/moulingh2/educ.civique/medias/opinion publique.medias.html>

12. *La pouvoir des medias*, în <http://www.conflict.org/Numeros/02diaz.htm>

Mass media, public opinion and terrorism are distinct entities. There can be established different connections between them from nature, frequency and intensity perspectives. Mass media and public opinion interact in order to focus their efforts against terrorism, its forms and ways of acting. Terrorism and the terrorist acts represent a “hot spot” for mass media and public opinion. Their effects may activate both public opinion and media determining their effectiveness on safeguarding life and human freedom.

ARTA MILITARĂ DE-A LUNGUL MILENIILOR

A apărut, recent, lucrarea „Arta militară de-a lungul mileniilor“, în două volume, în total, 666 pagini, tipărită la Centrul Tehnic-Editorial al Armatei. Lucrarea este semnată de generalul dr. Mihail Popescu, șeful Statului Major General, generalul locotenent (r) dr. Valentin Arsenie, președintele Secției de Științe Militare a Academiei Oamenilor de Știință și generalul de brigadă (r) dr. Gheorghe Văduva, cercetător științific gradul I la Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate din cadrul Universității Naționale de Apărare.

Așa cum o arată și titlul, cele două volume tratează, în mod unitar, dar cu ample deschideri spre izvoarele și meandrele unui fenomen atât de complex cum este războiul, arta militară universală de la începuturi și până în zilele noastre. Este una dintre puținele lucrări de acest gen și de o asemenea amploare scrise în România și se constituie într-o reușită încercare de configurare a artei militare milenare, din perspectiva acestui început de secol. De aceea, ea se prezintă, deopotrivă, ca o lucrare de cultură militară, dar și de analiză a momentelor importante prin care au trecut gândirea și practica militară în diferite epoci istorice. Sunt evocate mari bătălii, sunt trecute în revistă figuri de mari comandanți, strategii, dar și truditori de rând pe tărâmurile strategiei militare, tacticii, artei și practicii și războiului.

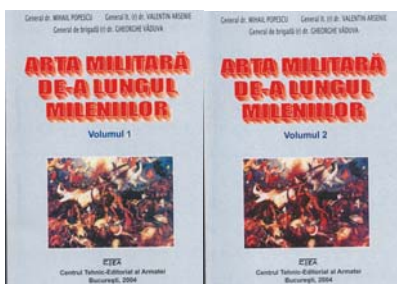
Lucrarea are meritul de a răscoli, fără temeri și prejudecăți, timpurile, vremurile și vremurile războiului, depășind simpla descriere a evenimentelor și încercând abordări profunde, noi, realiste, într-o reprezentare actuală și, în același timp, universală, a unui străvechi fenomen aflat

mereu între considerații fataliste și viziuni simpliste sau voluntariste, între adulare și condamnare, între calitatea lui de mijloc al politicii și realitatea lui de instrument al morții și al torturării civilizațiilor. Metoda folosită de autori este întoarcerea la izvoare, adică la texte de bază și la mari evenimente care jalonează fenomenul război și arta ce-l evidențiază, îl justifică, îl crucifică sau îl glorifică.

Scrierile de artă militară de mare anvergură sunt rare. Ele se prezintă, în lumea militară, ca repere importante în cunoașterea, investigarea și înțelegerea mediului strategic de securitate, a fenomenului război, a strategiei și tacticii, a profesiei militare și vieții pe muchie de cuțit. De aceea, ele

sunt nu numai benefice, prin funcția lor analitică și sintetică, ci și necesare, prin funcția lor proiectivă și predictivă. În arta militară, nu poți privi limpede în viitor, dacă nu cunoști bine și nu înțelegi profunzimile trecutului și prezentului.

Structurată pe șase capitole, această lucrare nu apelează doar la memoria istorică, la faptele și evenimentele de odinioară, nu investighează mărturiile arheologice, arhive și dosare ale istoriei războiului, pentru a găsi, pe firul apei în sus, alte noutăți din spațiul concret al luptelor, conflictelor armate și războaielor de odinioară. Ea scormonește în miezul gândirii războiului, caută condiționările, filioanele care definesc și configurează arta militară, izvoarele, fluviile (adesea, subterane), marile cascade și marile metamorfoze. Este o lucrare de filozofie a artei militare, de gândire a gândirii. Ea folosește, ca documentare, în afară de lucrările clasice și de o vastă bibliografie, excelenta lucrare a lui Gérard Chaliand, „Anthologie mondiale de la stratégie des origines au nucléaire“, Editura Robert Laffont,

NOTE DE LECTURĂ

Paris, 1990, și studiul de peste 1400 de pagini al lui Alain Bru, publicat pe Internet de Institutul de Strategie Comparată din Franța, „Histoire de la guerre a travers l'armement“. Cititorul încearcă, încă de la primele pagini, un fel de „decolare cu forță“ în acest univers fascinant al analizei, iar la sfârșitul lecturii rămâne cu un considerabil respect față de o știință, o construcție și o creație – arta militară – fără de care lumea n-ar fi devenit niciodată ceea ce a ajuns. Deși societatea, în ansamblul ei, nu cultivă respectul față de arta războiului, considerând-o o artă a distrugerii (nu a supraviețuirii), a violenței, a răului, arta războiului rămâne, și pentru viitor, una dintre provocările cele mai dinamice și mai controversate ale dinamismului societății omenesti. Pentru că, din păcate, lumea se află încă într-un război continuu, în care se fac, se desfac și se refac alianțe și coaliții, se inventează

noi mijloace de distrugere sau de supunere a voinței părții adverse, se formulează sau se reformulează politici și strategii. În ultimul capitol este analizată arta militară de după al doilea război mondial, cu elementele sale importante, de la strategia descurajării nucleare la cea a războiului bazat pe rețea, de la strategiile asimetrice și fenomenul terorist la teorie, practica și strategia reacției rapide și ripostelor adecvate, și sunt formulate câteva idei privind perspectiva unei arte care se derulează pe parcursul multor milenii.

În această epocă în care unii oportuniști încearcă să scoată gândirea militară în afara istoriei, de parcă acum și aici s-a inventat arta războiului, această lucrare enciclopedică îndeamnă la reflecție. Pentru că, deși este altfel cu fiecare nouă confruntare, globul vulcanic, strălucitor, incandescent, înspăimântător sau înălțător al războiului rămâne, totuși, același de mii de ani.

PUBLICAȚII ALE CSSAS

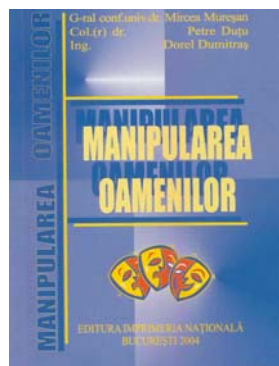
Revista „Impact Strategic“ publică cele mai importante concluzii și idei de impact, în următoarea structură: ● Geopolitici și geostrategii pe traiectoria viitorului ● Eveniment strategic ● Securitate și strategie militară ● Societatea informațională. Pace și război. Acțiuni post-conflict ● Analize. Sinteze. Evaluări. ● Puncte de vedere ● Note de lectură.

Anuarul C.S.S.S.-”HOMINIS” cuprinde cele mai valoroase produse de cercetare științifică, însoțite de analize ale evenimentelor cu impact politic, diplomatic, economic și militar, din zonele de interes strategic pentru România.

„Colocviu Strategic“, buletin lunar, prezintă ideile majore în dezbateri publică sau implicații determinante pentru securitatea națională, regională sau zonală.

MANIPULAREA OAMENILOR

„Manipularea, ca activitate umană, reprezintă o componentă a peisajului cotidian. Ea constă în acțiunea conștientă și voluntară a unei persoane sau a unui grup uman îndreptată asupra unui individ, grup sau mulțimi umane, cu scopul de a-i schimba opiniile, atitudinile, comportamentul, sentimentele, interesele etc. potrivit obiectivelor stabilite. De regulă, manipularea se realizează atât prin metode specifice, cât și prin materialele transmise de mass-media și de Internet, precum și prin zvonuri.” Acestea sunt rândurile de început ale lucrării **MANIPULAREA OAMENILOR** (Editura Imprimeria Națională, București, 2004, 170 p., ISBN 973-86843-2-3), ai cărei autori, **gl. conf. univ. dr. Mircea MUREȘAN, col. (r) dr. Petre DUȚU și ing. Dorel DUMITRAȘ**, au realizat o incursiune în realitatea procesului de comunicare umană.

Lucrarea se alătură unei vaste bibliografii pe această temă, așa cum reiese și din notele sale, analizând probleme precum: definiția manipulării; tipuri și mecanisme, metode și tehnici de manipulare; manipulatori și manipulați; manipularea prin mass-media, Internet, sondaje de opinie, zvonuri etc. Partea de noutate constă în analiza consecințelor manipulării asupra securității individuale și naționale (Capitolul V, pp. 156-162). Autorii afirmă că fiecare tip de manipulare exercită o influență

specifică asupra securității individuale, a comunităților umane și a națiunii: „manipularea interpersonală exercitată prin tehnicile clasice (piciorul în ușă, ușa în nas, amorsarea etc.) sau prin tehnici de manipulare mentală are urmări diferite asupra securității individuale, a comunității și a națiunii, în raport cu calitatea celui manipulat. Dacă cel manipulat este un simplu cetățean, efectele manipulării le va simți, probabil, și familia sa. Dar, în cazul în care ținta manipulării o constituie o persoană publică (parlamentar, șeful unui partid parlamentar sau aflat la guvernare, ministru etc.), atunci urmările manipulării se vor face resimțite la niveluri mai înalte - comunitate locală și, de ce nu, statul respectiv.” (pp. 156-157).

Efectele manipulării asupra securității naționale pot fi analizate făcând referire la unele componente ale acesteia din urmă - securitatea socială, politică, militară și culturală -, însă principala soluție pentru contracararea efectelor sale nocive este constituită, în opinia autorilor, de educarea oamenilor în utilizarea informațiilor diseminate de mass-media.

O astfel de lucrare poate crea un paradox: analiza manipulării și a manipulatorilor ca formă a acesteia. Cei trei autori evită, însă, capcana, statutul lor de militari, profesori și oameni de știință nefiind compatibil cu partizanatul și subiectivismul. Rezultatul este un studiu bine documentat (o bibliografie de peste 25 de cărți și 40 de materiale de pe Internet, majoritatea în limba franceză), realizat pe baze științifice, al unei realități a zilelor noastre: *manipularea oamenilor. (A.S.)*

ACTIVITĂȚI ALE CENTRULUI DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

APRILIE - IULIE 2004

În perioada 3 – 4 iunie 2004 a avut loc, la Universitatea Națională de Apărare, Seminarul cu participare internațională cu tema: **„România – membru al Alianței Nord - Atlantice”**, organizat de Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, în colaborare cu Agenția de Cercetare pentru Tehnică și Tehnologii Militare.

În deschidere, domnul general dr. Mircea Mureșan, comandantul (rectorul) Universității Naționale de Apărare, a adresat un salut de bun venit participanților, dând apoi cuvântul Excelenței Sale, domnul Stefano Ronca, ambasadorul Italiei la București.

Prima secțiune a fost onorată de prezența domnilor: general dr. Mihail Popescu, șeful Statului Major General, general (r) dr. Decebal Ilina, secretar de stat la Ministerul Industriilor și Resurselor, general de flotilă aeriană dr. ing. Ion-Eftimie Sandu, locțiitorul șefului Departamentului pentru Armamente, George-Vlad Niculescu, director adjunct la Direcția Integrare Euro-Atlantică și Relații Militare Internaționale, general de brigadă Mircea Savu, șeful Direcției Doctrină și Instrucție.

În cea de a doua secțiune, un număr de 28 de firme care, prin producția lor, pot contribui la susținerea Armatei României, în implementarea măsurilor specifice Inițiativei Capacităților de Apărare au prezentat domeniul și produsele specifice activității proprii.

În Holul Universității a fost organizată, în aceeași perioadă, o expoziție cu realizările de tehnică, echipamente și armamente ale firmelor participante.

Activitatea din ultima zi s-a desfășurat pe cinci secțiuni: **„Securitate și apărare”**, **„Mobilitatea forțelor, capacitatea de autoprotecție și de atac”**, **„Logistică și mentenanță”**, **„Sisteme de comandă, control și informaționale”** și **„Acțiuni neconvenționale în câmpul de luptă modern”**. Au fost susținute importante comunicări științifice de către personalități din armată și din alte instituții ale sistemului național de apărare.

Lucrările prezentate la seminar au fost publicate în volumul **„România – membru al Alianței Nord - Atlantice”**, apărut în Editura Universității Naționale de Apărare.

În această perioadă au fost elaborate și publicate o serie de lucrări de referință ale domeniului, în cadrul Secției de studii și cercetări: **„Dinamica misiunilor Armatei României”**, **„Proiecția forței. Determinări și viitorul strategiei militare”**, **„Amenințări la adresa securității”**, **„Determinări sociale, psihosociale și juridice ale misiunilor Armatei României”**, **„Acțiuni militare post-conflict”**, **„Tendențe în lupta armată”**, **„Determinări asupra viitorului sistemelor de securitate”**.

În luna mai, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate a desfășurat, în garnizoanele Craiova, Câmpulung și Pitești, o serie de mese rotunde și workshop-uri pe teme de securitate și apărare națională.

Între activitățile ce urmează să aibă loc în acest an, se află: masa rotundă cu tema **„Fizionomia acțiunilor militare”**, organizată, pe 25 august 2004, în colaborare cu Agenția de Cercetare pentru Tehnică și Tehnologii Militare, și Sesiunea anuală de comunicări științifice **„Surse de instabilitate la nivel global și regional. Implicații pentru România”**, planificată în 25 noiembrie 2004.

Irina CUCU

Revista „Impact Strategic“ a ajuns la cel de al 11-lea număr. Fiecare apariție a sa este rezultatul unei colaborări foarte bune între personalul Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate și numeroși autori din cadrul structurilor Ministerului Apărării Naționale, din Statul Major General, Universitatea Națională de Apărare, statele majore ale categoriilor de forțe ale armatei, academiile categoriilor de forțe, din sistemul de învățământ superior românesc, din structuri ale Ministerului Administrației și Internelor, din cercetarea științifică, unități militare și alte instituții ale statului, din organizații neguvernamentale, de la diferite firme și din presă. Este o onoare pentru publicația noastră să găzduiască o atât de largă și competentă dezbatere de idei pe teme stringente ale strategiei militare și securității naționale, care s-a dovedit necesară și utilă în procesul revigorării gândirii militare românești, pe noile coordonate ale integrării în NATO și în Uniunea Europeană. Remarcăm cu plăcere contribuția valoroasă a autorilor noștri la reușita acestei dezbateri și le mulțumim cu multă căldură.

Redactori: Vasile Popa, Corina Vladu
Responsabili de număr. Gheorghe Văduva, Vasile Popa
Tehnoredactare: Gheorghe Văduva
Tipografia Universității Naționale de Apărare
